

SOCIÉTÉ SCIENTIFIQUE DE CHEVTOCHÈNKO À LÉOPOL.

MATÉRIAUX
pour l'Ethnologie ukraino-ruthène,
publiés par la Commission ethnographique.

Tome dixième.

МАТЕРІЯЛИ
ДО
УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ЕТНОЛОГІЇ.

ТОМ X.

ВИДАЄ ЕТНОГРАФІЧНА КОМІСІЯ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ.

Львів.

Лéopol.

1908.

В ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА
під надзором К. Водярацького.

ЗМІСТ.

Перша частина.

	стор.
1. <i>Федір Вовк</i> : Антропометричні досліді українського населення Галичини, Буковини й Угорщини	1—39
Типи Гуцулів, таблиці I—XII	11—64
Антропологічна карта Гуцульщини, табл. XIII	65
До карти	67
2. <i>Михайло Зубрицький</i> : Верхня вовняна ноша українсько-руського народу в Галичині	69—76
Взріці крою і ноші у Бойків, таблиці I—XXXII	77—104

Друга частина.

Нові описи весіль:

1. <i>Володимир Гнатюк</i> : Бойківське весіле в Мшанці (старосамбірського повіта)	1 29
2. <i>Володимир Гнатюк</i> : Весіле в Керестурі (бачбодрогської столиці, в полудневій Угорщині)	30—81
3. <i>Юрій Кміт</i> : Бойківське весіле в Гвіздці (турчанського повіта)	82—100
4. <i>Володимир Левинський</i> : Бойківське весіле в Доброгостові (дрогобницького повіта)	101—120
5. <i>Др. Зенон Кувеля</i> : Бойківське весіле в Лавочнім стрийського повіта)	121—150
6. <i>Увага</i>	151

ПЕРША ЧАСТИНА.

Digitized by Google

Recherches anthropométriques sur la population ukrainienne de la Galicie, de la Bukovine et de la Hongrie

par Th. Volkov.

АНТРОПОМЕТРИЧНІ ДОСЛІДИ

українського населення Галичини, Буковини й Угорщини.

У 1903 році Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові доручило мені антропологічні студії у Галичині. Першою і найголовнішою метою моєї праці мали бути антропологічні поміри. Отже замовивши усі потрібні до того прилади у відомого парижського майстра Collin'a, я мусів найперше зазначити собі межі, до яких могли йти ті поміри. На можливість усєї антропометричної схеми, уложеної у влясичних Instructions Брокá, годї було числити, вважаючи на те, що ставати до міряння цілком роздягненими згодилось би хіба занадто вже не багато людей і таким робом поміри не дали-б потрібного числа спостережень. Треба було, стало буть, уложити таку схему помірів, яка-б була можлива без роздягання людей цілком, а проте усе-б таки задовольняла хоч найголовніші антропометричні вимагання. Така схема й була нарешті уложена, дякуючи запомозї проф. парижської Антропологічної Школи і директора антропологічної лябораторії при Ecole des Hautes Etudes дра Л. Манувріє, який був ласкав обмірковати зо мною кожний помір і дав менї пораду до споруження дуже практичної форми записних листиків, окрімних задля кожної змряної людини.

Приїхавши до Львова я з помічю Наукового Товариства ім. Шевченка і як делегований від Парижського Антропологічного Товариства знайшов дуже прихильне відношення до себе галицького уряду, який зараз-же видав менї дозвіл на роблення помірів і фотографій по усїх повітах Галичини, куди я тоді наміряв удати

ся. Мені здавало ся найбільше відповідним використати поперед усього такі зібраня людей, як шпиталї, касарні, а де можна було вязниці і т. и. Через це я й почав з Черемшля, де др. М. Кос з найбільшою ласкою поміг мені здобути спроможність пере-міряти Русинів у величезному військовому шпиталї. Скінчивши цю працю з допомогою дд. Гарматія і М. Русова, я вдавсь до міського шпиталя, де міг зміряти кілька жінок. Перевравшись потім до Коломві, я у протягу щось двох тижнів зробив кілька по-мірів у шпиталї, у міському аресті і перемиряв досить велике ч-сло Русинів-жовнірів у касарні тамошнього гарнізону, дякуючи особливо ласкавій і дуже компетентній допомозі мого вченого прия-теля проф. д-ра Ів. Раковського.

Вдавшись потім з Коломві на Пістєнь, Косів і Кути до Гу-цульщини, я прожив щось днів 10 у Довгополї, де вчл. е. Ів. По-пель своїм впливом дуже допоміг мені у зносинах з його парафія-нами. Повернувши до Кутів і зробивши там досить значне число по-мірів, я на Вижницю переїхав до Буковини і у Чернівцях мав нагоду працювати довший час у величезному кравчому шпиталї, де дякуючи ласкавій допомі д. д-ра Філиповича і двох його асі-стентів д-рів Кані і Пйотровського, міг зміряти дуже значне число як чоловіків, так і жінок.

Подорожі і міряння 1903 року не могли не пересвідчити мене, що антропольогічні студії по шпиталях і подібних до їх закладах, де згромаджено у купі досить багато людей, хоч і дають зразу великий матеріал, але матеріал той завше бува занадто різно-барвний, а до того й не дав спомоги бачити ціле населення і спо-стерегти його загальні антропольогічні відзнаки, не кажучи вже про прикмети етнографічні, які мають, як я переконавсь, дуже велике значіння і задля антропометричних студій. Через це, повертаючись до Галичини у 1904 році, я поклав собі у дальших моїх подоро-жах досліджувати по змозі цілі антропольогічні райони у звязку з їх етнографічними відзнаками і наважив за літо того року обі-здити решту галицької Гуцульщини і частину Бойківщини. Подорож, у якій брав участь і наш знаменитий письменник д-р Ів. Франко, почала ся з с. Мшавця і Дидьови та захопила Локоть; звідти ми у двох вже з д-ром З. Кузелею подались долинами Стрия і Смержанки, на Гарнаву, Соколики, Турочки, Бориню, Вспічки, Комарники, Матків, Смерже, Тухольку і Кальне, аж до Лавочного, а потім з Лавочного до-линою р. Опору, залізницею вже, на Славське, Тухлю, Гребенів, Сколе, Синевідсько, Корчин і Крушельницю, де майже скрізь робили ся поміри, фотографії і етнографічні досліді. Потім через кілька

днів пробування у Львові, я виїхав у супроводі д. Рябка знов на Гуцульщину, намірившись на цей раз обїхати поперед усього населену Гуцулами частину Буковини, а далі гуцульські оселі по Чорному Черемошу. Почати прийшло ся знов з Черновець, де я знов, завдяки д-ру Филповичу, мав спроможність працювати більше тижня у кравчому шпиталі, а потім, адобувши собі за помічю д. шкільного іспектора Поповича необхідні папери і листи до дд. сільських учителів, виїхав залізницею до Бродини, де вже починаєть ся гуцульське населення і де я мав нагоду зробити чимало помірив, а потім уже кіньми до Селетина, звідки проїхав ще аж до Шипоту, а вернувшись звідти, долиною р. Путилівки у Плоску, Сергії, Сторонець-Путилів, Двхтинці, Усте-Путилів. Перебравшись відти на другий берег Білого Черемошу, я після кількох днів пробування знов у Довгополі, відвідав гуцульські села по Чорному Черемошу: Ясенів, Криворівню і нарешті Жаба, де, спасибі д-рови Добошинському, міг зібрати те-ж досить значний матеріал. Цім і скінчилась моя експедиція 1904 р.

Збираючись до Галичини у літі 1905 р. я задумав присвятити увесь свій час карпатським Бойкам, як у східній Галичині, так і на Угорщині, доповнивши до того свій гуцульський матеріал іще угорськими Гуцулами. Зробивши невеличку екскурсію до північних Бойків (Грабовець, Головецьке, Плаве і ще раз Смерже — підчас ярмарку) я мусїв виїхати до Будапешту, де був надзвичайно прихильно прийятий д. міністром народної осьвіти д-ром Лукачом, який був ласкав не тільки подати мені офіціальний дозвіл на подорожі й поміра, але й право вільного проїзду по усіх залізницях Угорщини на $3\frac{1}{2}$ місяця. Завдяки такій освіченій уважливості до наукових інтересів, я за ціле літо міг зробити далеко більше, ніж у попередні два роки. Почавши з Синевідська Вижного я переїхав, перерізуючи долини річок уздовж головного карпатського хребта від залізничної лінії Львів-Лавочне-Мукачів аж до колії Станіславів-Сигот, вибравсь по ній на Угорщину і проїхав знов таки здовж угорського спаду Карпатів від Ясеня (Körgömesö) аж до Лавочного. З галицького боку я відвідав таким робом Синевідсько Нижне, Тишівницю, Побук, Турханів у дол. р. Сукеля — Тисів, Полянцю, Сукіль, Брязу, у дол. р. Сьвічи — Велдіж і Лолин, у д. р. Чечви — Ілеме, Липовицю, у дол. р. Лімниці — Яєїнь і Слівка, у дол. р. Лукви — Прислоп, у дол. р. Золотої Бистриці — Яблінку і нарешті у дол. Бистриці — Надвірну, Пасічну й Зелену. Спустившись залізницею до Яєїня угорського (Körgömesö), я побував у Чорній Тисі, зробив чимало

помірів у самім Ясію, а опісля у Богданах, Рахові, Білому Потоці (Fejér Patak) і Требушанах, після чого подався знов таки адво́ж Карпат на Сигот, де зробив кілька помірів у тамошньому шпиталі, до Новоселиці (Neresznice), Золотарьова (Ötvösfalva), Лисичева (Rókameső), Сваляви (Szolyva) і Стройни (Malmos), де не один раз відвідав вельми шановного о. Ю. Жатковича, безперечно найбільш ученого і найбільш компетентного у етнографічних справах священника-Русина у д'Лій Угорщині. Маючи спроможність широко користуватись угорськими залізницями, я у той-же таки час, проїхав аж до Загребу і поворотом відвідав лемківські оселі у Бачці — Коцуру і Керестур.

Літо 1906 р., не маючи вже так багато часу, як перше, я присвятив майже виключно Лемківщині. Після недовгого пробування у Зарічу, коло Делятина, де я мав нагоду бути між гуцулами долини Пруту, я у супроводі моїх незмінних і дорогих товаришів дд. д-ра Ів. Раковського і д-ра З. Кузелі, заїхав на Лемків від самого Попраду. Побувши у Новому Санчі і залишивши залізницю у Мушні, ми подали ся до Злочького, повернули на Кривицю і Лосє, знов до Н. Санча, переїхали до Грабова, звідти до Горлиць, відтам до Жмигороду і потім до Крампи, де могли зробити досить багато помірів; з Крампи виїздили до Граба, потім удалсь на Поляни, а звідти вибравшись знов до колії, переїхали до Лупкова і скінчили свою подорож у Довжиці, коло Тісної, діставшись таким робом вже майже до Бойківщини.

Таким способом у протягу чотирох літніх вакацій антропологічні досліді українського населення Галичини, Буковини і східної Угорщини були систематично переведені на усім просторі українсько-руських Карпат і можуть, виключаючи дуже невеликі, невідвідані нами кутки, вважати ся у відомій мірі вже викінченими. Переміряно було усього 726 осіб, зроблено більше як 1½ тисячі фотографій антропологічних і етнографічних, зібрана досить велика колекція зразків волосся, не кажучи вже про дуже значні етнографічні і лінгвістичні, зібрані д-ром Кузелею, матеріали і дуже великі етнографічні збірки задля Музея Імп. Александра III у Петербурзі.

Поміри одбували ся скрізь по виробленій мною з д. проф. Л. Манувріє схемі, яка обіймала окрім Ж, назви, національності, професії і літ кожної особи, її фізичний склад (constitution), колір волосся і очей, зріст стоячки і сидячки, довжину руки і ноги по сегментам, довжину, широкість і високість голови і лица, з помірками і зазначенням форми очей, носа, губ і вуха. Поміри зросту

брали ся завше на антропометрі (toise anthropométrique), діаметри — товщинним цирклем (compas d' épaisseur), розміри — пересувним цирклем (compas glissière), звичайним і з довгими перечками (avec branches longues), довжина од ліктя до кінця середнього пальця руки — великим деревяним пересувним-же цирклем. Антропометричною лентою користувались тільки до обміру обводу шиї, якого, нарешті, ми й не вводимо до обчисленя результатів помірив. Окрім того на кожному особовому листку (формулярі) робив ся контур кисти руки і ступні і занотовувались ріжні окрімні прикмети, як косе положеня розрізу очий, дарвінова шпешечка, монгольське віко, то що. З більшої частини змірянях осіб було здіймано по дві фотографії (face і profil). Нема чого і згадувати, що усі поміри робили ся по системі Броса, яка вживаєть ся у теперішній французькій антропологічній школі, головним представником якої є д. Manouvrier.

I.

Г У Ц У Л И.

Гуцулами звуть по народньому, а тепер вже й у науковій літературі гірське українське населення східно-південних Карпат, яке живе найбільше по долинах рік Прута, Білого і Чорного Черемоша і Білої і Чорної Тиси і належить політично до Східньої Галичини, Буковини й Угорщини. З лінгвістичного і етнографічного боку населення це відріжняєть ся від сусідніх українських груп о стільки, що цілком справедливо творить зовсім окрему українську групу, якій де-які автори надавали навіть неукраїнське і навіть неславянське походження, виводячи його від Узівча Печенігів, то-що... Здогади ці, засновані на цілком фантастичній підставі етимологічних порівнянь (Вагилевич, Голембйовський) давно вже стали неможливими при теперішньому стані етнологічних студій, тая ж ріжниця, яку ми знаходимо між Гуцулами і вищими Українцями залежить мабуть більш усього з одного боку од значно ізольованого географічного положення гуцульських долин, яке зробило можливим вдержатись чымало де-чому дуже архаїчному, а з другого — може й од де-яких впливів західних сусід — Румунів і Угрів. Про це свідчать на наш погляд і те, що сама назва

Гуцул, дуже недавнього і безперечно румунського походження і те, що колишній львівський професор Nasquet, що писав про Гуцулів у кінці XVIII, зве їх Покутянами, підкрислюючи одначе епитетом „die wahren Pokutier“, що вони й тоді ще виразно більше заховували свої етнографічні відзнаки, ніж населення сусіднього Покутя.¹⁾

Як-би не було, а усе те, чим досі відрізняють Гуцулів від інших Українців, зводять ся майже виключно до прикмет лінгвістичних і етнографічних. Що до перших, то вони досить докладно вилічені у всіх відомих працях Михальчука²⁾, Огоновського³⁾ і Верхратського⁴⁾. Що-ж до других, які відзначають ся найбільше у будівлі, одежі і окрасах, то про їх можна знайти вже досить докладний матеріал, найбільше у працях Кайндля⁵⁾ і Шухевича⁶⁾. Правда, окрім цих прикмет Головацький вказує ще одну — і то на першому місці: це „Племенний (словянський) тип“, який на погляд Wincentego Pola, під впливом гірської природи визначається різними і сміливими рисами“. Цей-же „тип“, натурально не дуже ясний, у етнографії може бути знайдений тільки антропологічними дослідками, які були початі Коперницьким у 1888 році і стали нарешті метою й нашої праці.

Шукаючи матеріалу задля своїх дослідів, ми найперше мусіли мати якийсь критерій — яке саме населення Галичини вважати за гуцульське? Таким критерієм задля нас розуміється могли бути тільки засновані, як ми казали вже, на лінгвістичних і етнографічних відзнаках ісографічні вказівки, які ми знаходимо докладніш усього у Головацького. Зазначені їм і другими (наприклад. Nasquet-ом, Pol-ем і в інш.) межі гуцульського населення можуть розуміється не відповідати межах антропологічним, але тут ми не маємо чого боятись помилок, бо майже усі (окрім Румунів) сусідні з Гуцулами населення були нами те-ж зміряні і порівнянне здобутих чисел покаже нам зараз, де ми маємо діло з антропологічними Гуцулами, а де — ні.

¹⁾ Nasquet, Neueste phisikalisch-politische Reben in den Jahren 1791, 92 und 93 durch die dactischen, sarmatischen oder nördlichen Karpathen. Nürnberg. 1794. цит. у Головацького, Карпатская Русь (Чт. в. И. О. Ист. и Др. Рос. 1866, ст. 687.

²⁾ Михальчук, Труды экспед. въ Югозап. край. П. Чубинского, т. VII, вып. 2.

³⁾ Ogonowski, Studien auf dem Gebiete d. ruth. Sprache.

⁴⁾ Die ruthenischen Mundarten у „Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild, ст. 516—517.

⁵⁾ Kaindl (Dr. R. F.) Die Huculen, Wien, 1894.

⁶⁾ Шухевич (В.), Гуцульщина (Матер. до Укр. Етнол.). Львів 1899 і дальші.

Досі антропологічні досліді були зроблені над Гуцулами тільки Коперницьким у Довгополі і Жабю¹⁾ на 48 особах і Вайсбахом мабуть на кількох буковинських Гуцулах, яких він не відрізняв від буковинських Українців у загалі. Що-ж до Гуцулів угорських, то вони не були науково досліджені ні з антропологічного погляду, ні навіть досить докладно з етнографічного.

Нами були зроблені поміри на 187 особах:

У галицькій Гуцульщині на 90 особах (69 чолов. і 21 жін.) між якими було:

з Надвірної — 2 ос., Зеленої — 2, Заріча — 3, Дори — 1, Ямної — 1, Микуличина — 1, Печеніжина — 3, Яблонова — 2, Лючі — 1, Шешор — 1, Березова — 1, Космача — 7, Брустур — 1, Москалівки — 1, Соколівки — 1, Річки — 1, Яворова — 6, Рожна Вел. — 2, Білоберезки — 1, Бервінкової — 2, Ясенова Гор. — 2, Криворівні — 5, Жаба — 16, Перехрестного — 2, Стебного — 2, Довгополя галиц. — 15, Ферескулі — 2, Голов — 2 і Полянки — 5.

У буковинській Гуцульщині на 46 особах (30 чол. і 16 жін.) між якими було:

з Усть-Путилова — 1, Довгополя буков. — 3, Дихтинців — 7, Сторонця-Путилова — 14, Шлоскої — 2, Сергіїв — 1, Шипота — 2, Селетина — 10 і Бродини — 6.

У угорській Гуцульщині на 51 особі (36 чол. і 15 жін.) між якими було:

з Ясіня (Körösmező) — 16, Богданів — 21, Требуші і Білого Потоку (Feierpatak) — 12, Бястрої — 1 і Лугів — 1.

Таким робом ми бачимо, що у числі зміряних осіб були представники трохи не усіх гуцульських осель за дуже невеликими винятками. На великий жаль бездоріжжя і досить осінний вже час не дали нам побувати у Красногорі, Мокрій і Брустурах на Угорщині і у Гривяві у галицькій Гуцульщині, а де які інші причини перешкодили помірам у Зеленій і Рафайловій і по части у долині Прута. Сподіваємось, що дальшими дослідями се буде заповнено, але думаємо одначе, що замітної зміни у загальних результатах наші недоміри зробити не можуть.

Бравши до міряння тільки дорослих осіб (не менш 18 років для чоловіків і 16 для дівчат) і уникаючи скільки можна було міряти людей перестарілих і з фізичними аномаліями, або хорих, ми мали, як видно з наведеної нижче табл. I. більшість міряних людей віку середнього (між 20 і 40 роками).

¹⁾ Kopernicki, Charakterystyka fizyczna Górali ruskich (Zbiór wiadomości do antropologii krajowej, t. XIII, Kraków, 1889).

Табл. 1.

Гуцули	♂					♀				
	до 20 рок.	од 20—30	од 30—40	од 40—50	за 50	до 20 рок.	од 20—30	од 30—40	од 40—50	за 50
Галицькі	3	43	13	8	2	7	7	4	2	1
Буковинські	1	15	6	4	4	8	5	1	1	1
Угорські	2	16	7	4	7	12	2	1	—	—
Гуцули у загалі	6	74	26	16	13	27	14	6	3	2

Переходимо тепер до результатів наших спостережень і по-мірів.

I.

Барва волосся і очий.

По заведеній французькою антропологічною школою системи ми занотували тільки три головні барви: задля волосся — біляву, русу і темну, а задля очий — ясну (блакитні і зелені), мішану (сірі) і темну (карі).

Табл. 2.

Гуцули: Les Houtzoules:	Барва волосся Couleur des cheveux						Барва очий Couleur des yeux					
	білява blonde		руса châtainе		темна brune		ясна claire		мішана mêlée		темна foncée	
	число	%	число	%	число	%	число	%	число	%	число	%
Галицькі . . . . . de la Galicie	3	4 _{3,5}	6	8 _{7,0}	60	86 ₉₅	15	21 ₇	14	20 ₈	40	58 ₀
Буковинські . . . . . de la Bukovine	5	16 ₇	1	3 ₃	24	80 ₀	4	13 ₈	8	26 ₇	18	60 ₀
Угорські . . . . . de la Hongrie	1	2 ₇₈	5	13 ₈	30	83 ₈	9	22 ₁₅	1	2 ₇₈	26	75 ₀
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules h. en gén.	9	6 ₈	12	8 ₃₉	114	84 ₄₄	28	20 ₀	23	17 ₀₁	84	62 ₀₆

Гуцулки: Houtzoules f.:	Барва волося Couleur des cheveux						Барва очей Couleur des yeux					
	білява blonde		руса châtainne		темна brune		ясна claire		мішана mêlée		темна foncée	
	число	%	число	%	число	%	число	%	число	%	число	%
Галицькі . . . . . de la Galicie	2	9 ₆	4	19 ₀	15	71 ₅	8	38 ₀	3	14 ₀	10	48 ₀
Буковинські . . . . . de la Bukovine	"	"	2	12 ₅	14	87 ₅	2	12 ₅	3	18 ₇	11	68 ₃
Угорські . . . . . de la Hongrie	1	6 ₀	4	26 ₀	10	66 ₇	5	33 ₃	3	20 ₀	7	46 ₀
Гуцулки у загалі . Houtzoules f. en gén.	3	5 ₇₇	10	19 ₂₃	39	75 ₀	15	28 ₈₅	9	17 ₃	28	53 ₈₅

З наведеної таблиці (№ 2) ми найперше бачимо, що кольорація Гуцулів в у загалі темна, особливо що до волосся. Се було спостережено й Коперницьким. Він одначе знайшов у галицьких Гуцулів досить значне число (29%) русявих, яких у нас не багато більше, ніж білявих, а білявих не знайшов зовсім. Наші відсотки біляво і русяво-волосих занадто малі скрізь, а проценти темно-волосих виносять більш 84% у чоловіків і 75% у жінок, з чого виходить, що між жінками русявих трохи більше, ніж між чоловіками. Цікаво звернути увагу, що у галицьких Гуцулів темноволосих трохи більше між чоловіками, тоді як у буковинських — між жінками. Хоч при тім треба завважати, що число зміряних жінок на Буковині дуже невелике. У загалі-ж різниця кольорації волосся між Гуцулами галицькими, буковинськими і угорськими дуже незначна.

Що-ж до очей, то тут уже темна кольорація хоч і переважає, але не так значно, а у галицьких жінок не доходить навіть до 50%. Найбільш темнооких ми знаходимо між угорськими чоловіками, далі йдуть буковинські, а нарешті вже галицькі. Дуже цікаво одначе застерегти те, що % мішаних очей, який вказує у загалі на егнічну мішанню, у Гуцулів, — не дуже великий і скрізь менше ніж % яснооких, через що можна думати, що Гуцули заховали у своїх горах досить велику у порівнянню з другими народами — українськими і неукраїнськими — чистоту. Чорнява раса почала у їх мішати ся з білявою мабуть не дуже давно і не зайшла у сьому змішуванню дуже далеко. З сього погляду дуже цікаво звернути увагу на те, у якому звязку стоїть колір очей з коліром волосся, що ми побачимо у табл. 3.

Табл. 3.

Гуцули: Houtzoules hom.:	біливі blonds			русяві châtains			чорняві bruns		
	з очима av. les yeux			з очима av. les yeux			з очима av. les yeux		
	ясніші clairs	мішан. mélangés	темніші foncés	ясніші clairs	мішан. mélangés	темніші foncés	ясніші clairs	мішан. mélangés	темніші foncés
Галицькі . . . . . (Galicie)	3	—	—	4	—	—	8	14	40
Буковинські . . . . . (Boukovine)	2	2	1	—	1	—	2	5	17
Угорські . . . . . (Hongrie)	1	—	—	3	—	2	4	1	25
Гуцулки: Houtzoules fem.:									
Галицькі . . . . . (Galicie)	1	1	—	1	1	3	6	1	7
Буковинські . . . . . (Boukovine)	—	—	—	1	1	1	1	2	10
Угорські . . . . . (Hongrie)	1	—	—	1	3	—	3	—	7
Гуцули у загалі . Houtzoules en gén.	8	3	1	10	6	6	24	23	106

Числа цієї таблиці вказують дуже докладно, що колір волосся і колір очей у Гуцулів ідуть поруч: у білявих і очі ясні, у руських очей ясних найбільше (трохи не з половини), мішаних-же й темних — нарівно, се-б то є очевидна перевага у бік ясних очей; нарешті у чорнявих і очі найбільше темні. Цілком що вніше бачимо ми у більше мішаних народів: між Українцями людей білявого типу (волосся і очей разом) 30%, мішаного 42% і чорнявого 28%, у Великорусів — білявого 37%, мішаного 41% і чорнявого 22%, а у Поляків (російських) — білявого типу 35%, мішаного 46% і чорнявого 19%.¹⁾

¹⁾ Ивановскій (А. А.) Обь антропологическомь составь населенія Россіи. М. 1904. гл. II.

II.
Вріст (Taille).

Табл. 4.

Г у ц у л и : Hautzoules hommes:	Число зрієвих Nombre	Абсолютні числа Chiffres absolus		Малого зросту Petite taille до (jusqu' à) 1895		півще середнього audeessous de la moyenne 1800 - 1849		вище середнього audeessus de la moyenne 1850—1899		високого зросту grande taille вище (audeessus) 1700	
		min.—max.	пересічно moyen	число п. abs.	%	число п. abs.	%	число п. abs.	%	число п. abs.	%
		Галицькі (Galicie)	69	1566—1842	1690	4	5 ₈	13	20 ₈	21	28 ₃
Буковинські (Boukovine)	30	1550—1840	1696	4	10 ₅₅	6	20 ₆	7	24 ₁	13	44 ₄
Угорські (Hongrie)	36	1590—1810	1700	1	5 ₂	7	18 ₃₃	10	27 ₀	18	48 ₁
Гуцули у загальн . . . . . Hautzoules hommes en gén.	135	1550—1842	1694	9	6 ₆₇	26	18 ₀₈	38	29 ₂	62	45 ₁

Г у ц у л к и : Hautzoules femmes:	Число зрієвих Nombre	Абсолютні числа Chiffres absolus		Малого зросту Petite taille до (jusqu' à) 1899		півще середнього audeessous de la moyenne 1400—1829		вище середнього audeessus de la moyenne 1830—1879		високого зросту grande taille вище (audeessus) 1580	
		min.—max.	пересічно moylene	число п. abs.	%	число п. abs.	%	число п. abs.	%	число п. abs.	%
		Галицькі (Galicie)	21	1435—1648	1545	"	7	33 ₈	10	38 ₈	4
Буковинські (Boukovine)	15	1496—1697	1576	"	5	33 ₃	4	26 ₆	6	40 ₀	
Угорські (Hongrie)	15	1500—1820	1549	"	2	13 ₃	9	60 ₁	4	26 ₆	
Гуцули у загальн . . . . . Hautzoules femmes en gén.	51	1435—1697	1556	"	14	27 ₄	23	45 ₀	14	27 ₄	

З першого погляду на сю таблицю, ми бачимо, що Гуцули у загалі зросту далеко вище середнього. Найвищі з їх — угорські (чоловіки) зросту рішучо високого (1700 mm), трохи нижче за їх Гуцули буковинські (1696), а найменші Гуцули — галицькі (1690), (а по Коперницькому 1686). Цікаво звернути увагу й на те, що угорські Гуцули відзначають ся і найменшою різницею між найменшим і найбільшим зростом зміряних осіб (220 mm), тоді як у галицьких Гуцулів ся різниця вже значно більша (275 mm), а у буковинських — найбільша (290 mm). Про найбільшу суцільність угорсько-гуцульської групи свідчить і те, що % високого зросту (48,6) між їми найбільший (у буковинських 44,8 а у галицьких 44,9), а % високого, разом з % вище-середнього (75,6) більше ніж у галицьких Гуцулів (73,8), і особливо у буковинських (68,3), тоді як % малого зросту разом з % нижче-середнього (24,3) у їх найменшій, тоді як у галицьких Гуцулів він чимало більший (26,1), а у буковинських — найбільший (30,9). У жінок-Гуцулок відносини між числами виходять трохи інші, але-ж треба завважити, що їх було зміряно не досить багато у загалі, а на Буковині й на Уграх і зовсім мало задля того, щоб робити з їх помірив які небудь рішучі висновки.

Порівнюючи зріст Гуцулів до зросту вищих українських груп, ми бачимо, що Гуцули з усіх їх виходять найвищими. Їхні найближчі сусіди на північ — Бойки мають пересічного зросту тільки 1655 mm, а найвищі між Бойками — Тухольці тільки 1660. По той бік Карпат угорські Верховинці трохи вище за Бойків, маючи пересічно 1664 mm зросту, а усе-ж таки далеко не доходять до Гуцулів. Вищий у порівнянню з Бойками зріст Верховинців цілком відповідає вищому зростови угорських Гуцулів у порівнянню з галицькими — се залежить мабуть від меншого % сторонніх домішок на південно-західньому спаді Карпатських гір. Сусіди Гуцулів зі східнього боку — галицькі Русини-Долівці, по Маєру і Коперницькому не вище 1640 mm; російські-ж Українці хоч і багато вищі од Галичан (1670 по Івановському), усе-ж таки значно нижчі від Гуцулів. Рівняють ся з їми, коли навіть трохи не вище — ще хиба тільки кубанські козаки, які мають 1701 mm, але се число введено на підставі помірив на добірному військовому людові, історично те-ж з добірного населення — потомків колишніх Запорозжців. Таким побитом виходить, що Гуцули — се найвищі на зріст з усіх українських племен.

У порівнянню з иньшими словянськими народами Гуцули рішучо і далеко вищі на зріст, ніж Поляки (1654 mm), Великоруси

(1657 mm) і через усі українські групи творять собою перехід до західних і особливо до південно-західних Словян: Сербів (1709 mm), Босно-Герцеговинців (1710 mm) і Далматинців (1715 mm), які вже досягають максимум зросту Словян і належать до групи найвищих народів з усіх Європейців.

III.

ГОЛОВНИЙ ПОКАЖЧИК.

Роздивляючись числа наведеної нижче таблиці (табл. 5), ми спостерегаємо зараз-же, що Гуцули у загалі рішучо брахицефали. Пересічний головний показник їх 84,7 у чоловіків і 84,4 у жінок дає нам короткоголовість у порівнянню досить високу, яка далеко відходить од межі навіть суббрахицефалії. Найбільше короткоголовими, як ми бачимо, треба вважати буковинських Гуцулів, за їми майже з однаковим показником йдуть угорські, а галицькі Гуцули мають показник найменший. У відсотних рахунках короткоголовість ся виявляєть ся ще більше рішучо. З усіх змірених нами Гуцулів-чоловіків тільки яка десята частина перепадає на долю довго- і середньоголовців, решта-ж се-б то більш як 90% — короткоголовці. Між короткоголовцями-ж цілих $\frac{2}{3}$ (60%) належить до справжніх брахицефалів і тільки одна третина (30%) до короткуватоголовців, при чому на угорській Гуцульщині з 36 змірених чоловіків не було ні одного довгоголовця і ні одного навіть середньоголовця, у загалі-ж долихоцефалів на усі 135 чоловіків було тільки два (один у Галичині і один на Буковині), а між жінками — ні одної. Гуцулки у загалі своїми антропологічними відзнаками не дуже відрізняють ся від чоловіків: головний показник вони мають трохи не той самий, що й чоловіки (84,1), тільки у буковинських Гуцулок він наче трохи вищий ніж у чоловіків, у угорських і галицьких — менший, як то буває майже завше. Процент круглоголових жінок дуже дещо менший ніж чоловіків, а разом із кругловатоголовими навіть трохи більший, тоді як процент середньоголових майже однаковий з чоловіками, а довгоголових Гуцулок, як ми казали вже, між зміряними нами жінками не було ні одної.

Що до інших груп українського народу, то у порівнянню з їми Гуцули виходять із погляду головного показника з усіх Українців найбільш короткоголовими. Скільки можна вчисляти на підставі досі зроблених помірив (цілком випадкових, зроблених без

Табл. 5.

Головний показник (indice céphalique).

Гуцули: Houtzoules h.:	Число виміряних Nombre des mesures		Продовжний діам. diam. antero- poster.		Поперечний діам. diam. transvers.		Головний показник indice céphalique		Довго- голови Dolicho- céph.		Середньо- голови Mesati- céph.		Коротку- голови Brachy- céph.	
	Min.—Max.	Місьєрч. Moynne	Min.—Max.	Місьєрч. Moynne	Min.—Max.	Місьєрч. Moynne	Min.—Max.	Місьєрч. Moynne	Число Nombre	%	Число Nombre	%	Число Nombre	%
Галицькі (de la Galicie).	165—196	180 ₃	144—170	152 ₀	74 ₃ —94 ₇	84 ₄	1	1 ₆	7	10 ₁	3	33 ₄	38	55 ₀
Буковинські (de la Bouk.)	169—199	181 ₆	142—162	154 ₄	74 ₃ —94 ₇	85 ₁	1	3 ₂	3	10 ₇	6	20 ₀	20	66 ₀
Угорські (de la Hongrie)	171—195	184 ₅	146—172	156 ₀	80 ₆ —93 ₃	85 ₀	"	"	"	"	12	32 ₃	24	67 ₇
Гуцули у загальн. Houtzoules h. en gén. . . .	165—199	181 ₇	142—172	154 ₆	74 ₃ —94 ₇	84 ₇	2	1 ₄	10	7 ₄	41	30 ₃	82	60 ₇
Гуцулки: Houtzoules f.:														
Галицькі (de la Galicie).	159—184	174 ₀	138—152	145 ₇	77 ₁ —88 ₆	83 ₄	"	"	2	9 ₆	8	38 ₁	11	52 ₁
Буковинські (de la Bouk.)	165—180	173 ₄	132—156	148 ₀	79 ₀ —90 ₇	85 ₅	"	"	1	6 ₇	4	25 ₀	11	68 ₇
Угорські (de la Hongrie)	170—190	178 ₀	143—152	148 ₄	79 ₄ —88 ₆	83 ₃	"	"	1	6 ₆	6	40 ₀	8	53 ₃
Гуцулки у загальн. Houtzoules f. en gén. . . .	159—190	175 ₀	132—156	147 ₀	77 ₁ —90 ₇	84 ₁	"	"	4	7 ₆	18	34 ₀	30	57 ₄

ніякої системи і не дуже-то з наукового погляду бездоганних), головний показник Українців у загалі буде приблизно 83,2¹⁾, се-б то далеко нижче гуцульського. З окрімних українських груп найбільше наближають ся до Гуцулів їх найближчі сусіди на західньому боці Карпат — угорські Русини (голов. показ. 84,5) і на східньому південні Бойки (84,6), а окрім того Бойки по верховинах Стрия і Опору, яких Коперницький назвав Тухольцями (84,5) і яких голов. показчик, як і зріст здаєть ся нам далеко побільшеним через вплив угорсько-руських переселенців, що здавна вже йшли тим гірським шляхом, яким іде тепер залізниця на Лавочне. Значно довгоголовіші за їх північні Бойки (83,4) і Лемки (83,3). Майже однаково різнять ся від Гуцулів й Русини Долішньої Галичини (83,4) і далеко ще більше Синевідські Бойки (82,7), яких, як побачимо у особній розвідці про Бойків, слід би вже зачисляти до долішніх Русинів. На російській Україні до Гуцулів трохи наближають ся своїм головним показником, хіба люде з частини Київщини, де він сягає до 84,6; далі-ж голов. показчик іде на схід потрохи зменьшуючись (у Київщині 83,4, у Харківщині 83,1, у Полтавщині 82,7, на Кубанщині 82,1, у Вороніжчині 81,7). Таким робом Гуцули творять собою кульмінаційний пункт української короткоголовости, яка йде, у міру повисшуючись, зі сходу на захід і на Гуцульщині виявляє собою вже перехід від Українців до західно-південних Словян з іще більшим у міру посування на захід головним показником (частина Болгарів — 84,7, Чехи — 85,4, Словінці — 85,4, Босанські Серби — 85,7, Сербо-Хорвати — 86,0, Далматинці — 87,0).

IV.

Зріст у звязку з головним показником і барвою волося та очий.

Маючи вже числа що до зросту, барви волося і очий і головного показника дуже потрібно теперечки роздивити їх разом у звязку між собою, щоб зазначити таким робом перші і за теперішнього стану антропологічних дослідів найголовніші відзнаки, з яких складає ся етнічний тип Гуцулів.

¹⁾ Д. Івановський врахував його значно менший — 82,3, але обмежившись тільки простором російської держави, він не узяв на увагу галицьких Українців, через що й показчик у його вийшов занадто малий.

Табл.

Зріст, головний показник і барва волосся і очей (taille,

Г у ц у л и : Houtzoules hommes :		Число Nombre	Головний показник Indice céphalique							
			довго- голови dolicho- céph.		середно- голови mesati- céph.		коротку- ватогол. sousbrya- chuscéph.		коротко- гол. brachy- céph.	
			Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%
Галицькі de la Galicie	Малого зросту	4	"	"	"	"	2	2 ₁	2	2 ₀
	Petite taille									
	Нижче середнього	13	"	"	1	1 ₅	3	4 ₃	9	13 ₁
	Audessous de la m.									
	Вище середнього	21	"	"	3	4 ₃	7	10 ₁	11	16 ₀
	Audessus de la m.									
Великого	31	1	1 ₅	3	4 ₃	11	16 ₀	16	23 ₁	
Grande taille										
У загалі	69	1	1 ₅	7	10 ₁	23	33 ₃	38	55 ₁	
En général										
Буковинські de la Boukvine	Малого зросту	4	"	"	"	"	2	6 ₁	2	6 ₁
	Petite taille									
	Нижче середнього	6	"	"	"	"	1	3 ₂	5	16 ₅
	Audessous de la m.									
	Вище середнього	7	"	"	1	3 ₃	1	3 ₃	5	16 ₅
	Audessus de la m.									
Великого	13	1	3 ₃	2	6 ₁	2	6 ₁	8	26 ₃	
Grande taille										
У загалі	30	1	3 ₃	3	10 ₀	6	20 ₀	20	66 ₃	
En général										
Угорські de la Hongrie	Малого зросту	1	"	"	"	"	"	"	1	2 ₈
	Petite taille									
	Нижче середнього	7	"	"	"	"	2	5 ₀	5	14 ₀
	Audessous de la m.									
	Вище середнього	10	"	"	"	"	3	8 ₃	7	19 ₅
	Audessus de la m.									
Великого	18	"	"	"	"	7	19 ₅	11	30 ₅	
Grande taille										
У загалі	36	"	"	"	"	12	33 ₄	24	66 ₃	
En général										
Гуцули у загалі Houtzoules en g.	Малого зросту	9	"	"	"	"	4	3 ₀	5	3 ₁
	Petite taille									
	Нижче середнього	26	"	"	1	0 ₇	6	4 ₄	19	14 ₁
	Audessous de la m.									
	Вище середнього	38	"	"	4	3 ₀	11	8 ₁	23	17 ₀
Audessus de la m.										
Великого зр.	62	2	1 ₄	5	3 ₇	20	14 ₅	35	25 ₀	
Grande taille										
Гуцули у загалі	135	2	1 ₄	10	7 ₄	41	30 ₃	82	60 ₇	
Houtzoules en général										

Б а. ђ

indice céphalique et couleur des cheveux et des yeux).

Барва волоса Couleur des cheveux						Барва очий Couleur des yeux					
світла blonde		русява châtaine		темна brune		світла claire		мішана mêlée		темна foncée	
Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%
"	"	1	1 ₅	3	4 ₃	2	2 ₀	"	"	2	2 ₀
"	"	1	1 ₅	12	17 ₄	1	1 ₅	4	5 ₈	8	11 ₀
1	1 ₅	"	"	20	29 ₀	7	10 ₁	2	2 ₀	12	17 ₄
2	2 ₉	4	5 ₈	25	36 ₃	5	7 ₂	8	11 ₃	18	26 ₁
3	4 ₄	6	8 ₃	60	86 ₉	15	21 ₇	14	20 ₃	40	58 ₀
1	3 ₃	"	"	3	10 ₀	"	"	1	3 ₃	3	10 ₀
2	6 ₇	1	3 ₃	3	10 ₀	1	3 ₃	2	6 ₇	3	10 ₀
1	3 ₃	"	"	6	19 ₃	1	3 ₃	1	3 ₃	5	16 ₆
1	3 ₃	"	"	12	39 ₉	2	6 ₇	4	13 ₃	7	23 ₃
5	16 ₆	1	3 ₃	24	79 ₈	9	13 ₃	8	26 ₃	18	59 ₀
"	"	"	"	1	2 ₃	"	"	"	"	1	2 ₃
1	2 ₃	"	"	6	16 ₆	2	5 ₈	"	"	5	14 ₀
"	"	3	8 ₄	7	19 ₅	4	11 ₁	"	"	6	16 ₆
"	"	2	5 ₈	16	44 ₂	3	8 ₄	1	2 ₃	14	38 ₃
1	2 ₃	5	14 ₀	30	83 ₃	9	25 ₁	1	2 ₃	26	72 ₁
1	0 ₇	1	0 ₇	7	5 ₃	2	1 ₄	1	0 ₇	6	4 ₄
3	2 ₇	2	1 ₄	21	15 ₄	4	2 ₀	6	4 ₄	16	11 ₇
2	1 ₄	3	2 ₃	33	24 ₄	12	9 ₀	3	2 ₃	23	17 ₀
3	2 ₃	6	4 ₄	53	39 ₄	10	7 ₄	13	9 ₀	32	29 ₁
9	6 ₇	12	8 ₃	114	84 ₄	28	20 ₇	23	17 ₀	84	62 ₂

Табл.

Гуцулки: Houtzoules femmes:		Число Nombre	Головний показчик Indice céphalique							
			довго- голови dolicho- céph.		середно- голови mesati- céph.		коротко- вагогл. sousbra- chycéph.		коротко- гол. brachy- céph.	
			Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%
Галицькі de la Galicie	Малого wzrostу .... Petite taille	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	Нижче середнього... Audessous de la m.	7	"	"	1	4 ₁	3	14 ₂	3	14 ₂
	Вище середнього... Audessus de la m.	10	"	"	"	"	3	14 ₂	7	33 ₈
	Великого	4	"	"	1	4 ₃	2	9 ₅	1	4 ₈
	Grande taille.....									
У загалі..... En général.....	21	"	"	2	9 ₅	8	38 ₀	11	52 ₅	
Буковинські de la Boukovine	Малого wzrostу .... Petite taille	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	Нижче середнього... Audessous de la m.	5	"	"	1	6 ₇	"	"	4	26 ₇
	Вище середнього... Audessus de la m.	4	"	"	"	"	2	13 ₃	2	13 ₃
	Великого	6	"	"	"	"	2	13 ₃	4	26 ₇
	Grande taille.....									
У загалі..... En général.....	15	"	"	1	6 ₇	4	26 ₇	10	66 ₇	
Угорські de la Hongrie	Малого wzrostу .... Petite taille	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	Нижче середнього... Audessous de la m.	2	"	"	1	6 ₇	1	6 ₇	"	"
	Вище середнього... Audessus de la m.	9	"	"	"	"	3	20 ₀	6	40 ₀
	Великого	4	"	"	"	"	2	13 ₃	2	13 ₃
	Grande taille.....									
У загалі..... En général.....	15	"	"	1	6 ₇	6	40 ₀	8	53 ₃	
Гуцули у загалі Houtzoules en g.	Малого wzrostу .... Petite taille	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	Нижче середнього... Audessous de la m.	14	"	"	3	5 ₈	6	11 ₅	5	9 ₈
	Вище середнього... Audessus de la m.	23	"	"	"	"	8	15 ₆	15	29 ₄
	Великого вр. .... Grande taille.....	14	"	"	1	1 ₀	6	11 ₈	7	13 ₇
Гуцулки у загалі..... Houtzoules f. en général..	51	"	"	4	7 ₈	20	39 ₂	27	52 ₅	

66. ♀

Барва волося Couleur des cheveux						Барва очей Couleur des yeux					
світла blonde		русява châtainе		темна brune		ясна claire		мішана mélangée		темна foncée	
Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
1	4 ₈	1	4 ₈	5	23 ₈	3	14 ₂	"	"	4	19 ₀
1	4 ₃	3	14 ₂	6	28 ₄	2	9 ₅	3	14 ₂	5	23 ₈
"	"	"	"	4	19 ₀	3	14 ₂	"	"	1	4 ₈
2	9 ₅	4	19 ₀	15	71 ₅	8	38 ₀	3	14 ₂	10	47 ₈
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	1	6 ₇	4	26 ₇	"	"	2	13 ₈	3	20 ₀
"	"	1	6 ₇	3	20 ₀	"	"	"	"	4	26 ₇
"	"	"	"	6	40 ⁰	2	13 ₂	"	"	4	26 ₇
"	"	2	13 ₈	13	86 ₇	2	13 ₈	2	13 ₈	11	73 ₈
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	2	13 ₈	"	"	"	"	2	13 ₈
1	6 ₇	4	26 ₇	4	26 ₇	4	26 ₇	3	20 ₀	2	13 ₈
"	"	"	"	4	26 ₇	1	6 ₇	"	"	3	20 ₀
1	6 ₇	4	26 ₇	10	66 ₇	5	33 ₂	3	20 ₀	7	46 ₇
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
1	1 ₉	2	3 ₈	11	21 ₂	3	5 ₈	2	3 ₈	9	17 ₈
1	1 ₉	8	15 ₀	11	25 ₅	6	11 ₈	6	11 ₈	11	21 ₀
1	1 ₀	"	"	13	25 ₅	6	11 ₈	"	"	8	15 ₈
3	5 ₈	10	19 ₀	38	74 ₅	15	29 ₄	8	15 ₀	28	54 ₂

Передивляючись числа сіх таблиць, ми завважаємо, що у загалі відміни зросту не стоять у рішучій залежності од відмін головного показника і барви — і навпаки. Між особами малого зросту о стільки-ж мало довгоголовців і білявих, як і між людьми середнього і високого зросту. Довгоголовці зовсім не відзначають ся ані меншим, ані більшим зростом од короткоголовців і т. д. Загальну-ж перевагу короткоголовців ми вбачаємо скрізь і серед людей малого і середнього зросту; такою-ж загальною являє ся перевага скрізь-людей високого зросту і темного коліру волося й очий. Єдину і досить характерну вїмку можна завважити хіба у галицьких і угорських Гуцулів, у числах яснооких, відсотки яких у людей вище середнього зросту, особливо в нижче-середнім і малим, більші ніж у людей високого зросту, що вказує на якусь домішку низькорослого і білявого елемента, але-ж ся тенденція побільшання яснооки і зменшення зросту нарешті дуже слаба і ні трохи не порушує основного перемагання скрізь великого зросту, короткоголовости і чорнявости. Усе оце вказує, що на Гуцульщині ми маємо діло з населенням у значній мірі одноманітним і у порівнянню досить чистої раси, до якої коли й встряло трохи сторонніх домішок, то хіба дуже випадково і цілком спорадично, не роблячи ніякої замітної дисгармонії у загальному гуцульському типі. Сей же загальний і цілком виразний тип складаєть ся з високого зросту, короткоголовости і темного коліру волося й очий, причім відзнаки сі йдуть скрізь цілком рівнобіжно: тамечки, де ми бачимо більший зріст, там-же знаходимо і найбільшу брахицефалію і найбільше темний колір волося й очий. Таким робом вищому зростови угорських і буковинських Гуцулів відповідає й їх найбільша брахицефалія (66,9 і 66,5%) і найтемніший колір очий (що до коліру волося, то він наче трохи темніший у галицьких Гуцулів). На галицькій-же Гуцульщині, рядом із меншим зростом йде і слабша короткоголовість і яснійший колір очий, особливо між особами вище-середнього, нижче-середнього і малого зросту, що залежить безперечно від того, що угорські і буковинські Гуцули, сусідячи з більш або менш південно-славянськими елементами, у більшій мірі були захищені горами від північно-східніх етнічних впливів, задля яких більше була отверта галицька Гуцульщина.

Числа належні до жінок (табл. 6 б) не дають такого цілком гармонічного образу, як числа чоловіків, найбільше мабуть через те, що помірив було зроблено не досить багато і у загалі поміри на жінках не дають таких достеменних результатів, як поміри на

чоловіках. У кожному разі наші числа, що до жінок, цілком не виправдують висловлене д. В. Шухевичом спостереження, що „між челедею трапляє ся більше білевих... за то очі у них переважно темні.“¹⁾ Отже з нашої таблиці бачимо, що у галицьких Гуцулках, про які писав д. Шухевич, число темноволосих творить 71,5%, руських 19%, а білявих тільки 9,5%. Що-ж до очей, то навпаки, число яснооких (38%) не багато тільки менше від числа темнооких (47,8%), а з сіроокими, се-б то мішаними, навіть і чимало перевищує. У меншій мірі те-ж саме ми бачимо і на угорських Гуцулках. У загалі-ж у Гуцулках темний тип має перевагу і що до волося і що до очей (29,4% ясних, 15,6% мішаних і 54,9% темних). Невеликий у порівнянню процент мішаних очей і руського волося вказує знов таки на велику цільність гуцульської породи, а те, що мішаних очей зовсім не має між Гуцулками великого зросту, а усі вони разом із руським волоссям приходять ся на зріст вище і нижче середнього (малого зросту у їх цілком бракує), свідчить іще раз, що тут маємо діло з якоюсь дуже покіншою невеликою домішкою малорослого, білявого і мабуть середньоголового елемента, бо з 7,8% середньоголових ми знаходимо тільки 1,9% великого зросту, а решта (5,8% — нижче середнього).

V.

Високість черепа.

Міряла ся пересувним цирклем із довгими перечками від vertex'a до середини вухового отвору (середини tragus'a)²⁾. Покажчик по формулі:

$$\frac{\text{високість черепа} \times 100}{\text{продовжний діам.}}$$

---

¹⁾ В. Шухевич, Гуцульщина. Мат. до укр.-р. етнології, т. II, ст. 31.

²⁾ Спосіб мірняня і виведення покажчика наводимо тільки там, де він у різних дослідувачів не однаковий, щоб не було непорозуміння що до порівняння результатів.

Табл. 7.

Високість черепа (hauteur du crâne.)

♂

♀

Гуцули: Houtzoules:	Число виміряних Nombre des mesurés	високість черепа haut. du crâne			Показчик ind. de haut.	високість черепа haut. du crâne		
		Min.—Max.	Пересіч. Moyenne			Min.—Max.	Пересіч. Moyenne	
Галицькі . . . . . de la Galicie	65	120—145	133 ₀	74 ₂	21	118—140	129 ₀	72 ₂
Буковинські . . . . . de la Boukovine	30	126—143	135 ₀	74 ₀	16	122—136	128 ₇	74 ₁
Угорські . . . . . de la Hongrie	36	126—147	134 ₀	73 ₁	15	128—135	132 ₀	74 ₂
Гуцули у загалі . Houtzoules en gén.	131	120—147	134 ₀	74 ₁	52	118—140	129 ₀	74 ₂

Як бачимо, Гуцули у загалі мають голови середньої високо-сти (ортоцефали) і різнять ся між собою з сього погляду дуже не багато: найвищі голови мають Гуцули буковинські, найнижчі — угорські; Гуцулки-ж усі мають голови трохи не однаково високі. Що до порівняня з иншими Українцями, то поки що маємо тільки числа і то не цілком повні, належні до російських Українців, які по підрахунку д. Івановського виходять далеко иньшоголовіші ніж Гуцули, маючи показчик 70,3 і не дуже то багато відзначають ся з цього погляду від Великокорусів (70,1). Що-ж до Білорусів, то їхній показчик далеко нижчий (66,1). Що до Поляків, то помірів їх високо-сти голови ми не знаходимо ні у Коперницького, ні у д-Талько-Гринцевича.

VI.

Найменша широкість лоба.

Табл. 8.

♂

♀

Гуцули: Houtzoules:	Число змiряних Nombre des mesurés	Найм. широкість лоба diam. front. min.			Попереч. діам. = 100 diam. transv. = 100	Число змiряних Nombre des mesurés	Найм. широкість лоба diam. front. min.			Попереч. діам. = 100 diam. transv. = 100
		Min.—Max.	Середнє, Moienne				Min.—max.	Середнє, Moienne		
Галицькі . . . . . de la Galicie	69	96—117	105 ₂	68 ₀	21	94—110	101 ₂	69 ₄		
Буковинські . . . . . de la Boukovine	30	99—119	105 ₀	67 ₀	16	96—108	101 ₀	68 ₀		
Угорські . . . . . de la Hongrie	36	100—117	105 ₂	67 ₁	15	99—108	101 ₃	69 ₄		
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules en gén.	135	96—119	105 ₂	68 ₃	52	94—110	101 ₀	69 ₁		

На підставі цих чисел, Гуцулів що до найменшої широкости лоба, треба вважати за середньомірних (mésosémes), тоді як Гуцулки (галицькі і угорські) з їх показником вище 69 заходять уже в межу великомірности (mégasémes). Що до порівняння з галицькими і угорськими Верховинцями, то воно буде зроблено у дальших студіях, що-ж до Українців і інших Славян, то відповідних чисел, ми на великий жаль, досі не маємо, з європейських же народів показник найменшої широкости лоба у Гуцулів більш усього наближається до париських Французів (68,0); у загалі-ж у народів дуже короткоголових сей показник менший, а у довгоголовців — більший (у Негрів 70,5, у Австралійців 71,2).

VII.

Загальна високість і широкість виду
(hauteur et largeur du visage).

Загальна високість виду (hauteur totale du visage) ми міряли пересувним цирклем із довгими перечками від початку волосся на

лобі до нижнього краю долішнього щелепа, найбільшу широкість виду (діам. двурямовий — d. bizygomatique) — товщинним циркулем між двома найбільше висуненими точками рг. zygomat. Показчик по формулі:

$$\frac{\text{diam. bizygom.} \times 100}{\text{загальна високість виду.}}$$

Табл. 9.

Гуцули: Houtzoules hom.:	Число змiряних Nombre des mesurés	Заг. високість виду haut. tot. du visage		Двурямовий діам. d. bizygomat.		Показчик Rapport
		min.—max.	пересічно moyenne	min.—max.	пересічно moyenne	
Галицькі . . . . . (Galicie)	66	159—201	183 ₀	124—150	139 ₀	76 ₃
Буковинські . . . . . (Boukovine)	30	180—200	183 ₀	132—148	140 ₇	76 ₁
Угорські . . . . . (Hongrie)	34	165—200	183 ₀	130—155	142 ₀	78 ₀
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules h. en gén.	130	159—201	183 ₂	124—155	140 ₇	76 ₇
Гуцулки: Houtzoules fem.:						
Галицькі . . . . . (Galicie)	21	152—179	169 ₀	122—137	129 ₀	76 ₁
Буковинські . . . . . (Boukovine)	16	161—180	171 ₁	127—135	131 ₄	77 ₂
Угорські . . . . . (Hongrie)	15	167—180	173 ₃	126—138	131 ₀	75 ₀
Гуцулки у загалі . . . . . Houtzoules f. en gén.	52	152—180	171 ₂	122—133	130 ₀	76 ₄

Як бачимо, Гуцули по видовому показнику належать до середньовидих (мезопропоів). Пізнійше, як у нас будуть числа що до інших карпатських Руснів, буде можливо побачити, о скільки Гуцули більш довговиді, ніж інші Українці. Поки що можна тільки

пригадати, що видовий показник Гуцулів наче-б то однаковий з великоруським (по Івановському 76,7), що дуже мало ймовірно і залежить певно від якоїсь різниці у способі міряння.

VIII.

Лицевий показник (ind. facial).

Лицевим¹⁾ показником ми називаємо відповідно термінології Брока відношення між високістю лобно-підборідною (haut. orphryomentonnaire) і двуярковою широкістю лица (d. bizygomatique) по формулі:

$$\frac{\text{діам. двуярмовий} \times 100}{\text{високість лоб. — підборідня.}}$$

Лобно-підборідню високість ми міряли від орфрюон'а (се-б то від перехрещення лінії, яка іде поверх бров, торкаючись їх горішніх країв, із вертикальною вісю виду) до долішнього краю нижнього щелепа.

Табл. 10.

♂

♀

Гуцули: Houtzoules:	Число вміряних Nombre des mesurés	Високість лобно-підборідня haut. orphryomentonnaire			Число вміряних Nombre des mesurés	Високість лобно-підборідня haut. orphryomentonnaire		
		min.—max.	Пересіч. Moienne	Дуярм. діам. = 100 d. bizygomat.		min.—max.	Пересіч. Moienne	Дуярм. діам. = 100 d. bizygomat.
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	68	120—151	136 _o	102 ₁	21	119—136	124 _o	103 _o
Буковинські . . . . . (de la Boukovine).	30	126—152	136 _o	103 ₁	16	116—128	123 _o	107 _o
Угорські . . . . . (de la Hongrie).	36	130—166	141 ₁	101 _o	15	121—134	128 _o	102 _o
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules en gén.	134	120—166	137 _o	102 ₁	52	116—136	125 _o	104 _o

¹⁾ Як наші читачі можуть спостерегти, ми вживаємо два терміни: вид у розумінню французького виразу visage, се-б то лице разом із лобом і лице (франц.

Як видно з цих чисел, Гуцули у загалі по мірам лица належать до племен довгобразих (dolichofaciales чи лептопрозопів), бо-дай між Европейцями. З їх угорські Гуцули йдуть перед усіма, за Іми йдуть галицькі, а нарешті найбільше короткобразими виходять Гуцули буковинські. Тут як бачимо довгобразість зовсім не відповідає головному покажчкови. З європейських народів по лицевому покажчкву Гуцули здають ся найближче усього до Скандинавів (101,8) і південних Німців (103,1).

IX.

Високість (довжина) і широкість носа.

Високість носа міряла ся від nasion'a до підносової точки (кута верхньої губи з носовою перегородкою) пересувним цирклем. Широ-кість — ледви торкаючись перечками циркуля до країв (крил) носа.

Табл. 11.

Носовий покажчик (ind. nasal).

Гуцули: Houtzoules h. :	Число змірань Nombre	Високість носа h. nasio- sousnasale		Широкість носа largeur du nez		Носовий покажчик ind. nasal
		min.—max.	Пересіч. Moienne	min.—max	Пересіч. Moienne	
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	68	37—52	45 ₁	30—41	34 ₇	71 ₁
Буковинські . . . . . (de la Boukovine)	30	44—56	47 ₁	31—39	34 ₆	73 ₂
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	36	47—62	53 ₇	31—39	34 ₃	63 ₁
Гуцули у загалі. . . . . Houtzoules h. en gén.	134	37—62	47 ₉	30—41	34 ₅	72 ₃

face — термін більш анатомічний) у розуміню лица од нижнього краю лоба (орніон) до краю підборіддя. Таким робом ми відрізняємо покажчки видовий (ind. du visage) од покажчка лицевого (ind. facial).

Гуцулки: Houtzoules f.:	Число зріпних Nombre	Високість носа h. nasio- sousnasale		Широмість носа largeur du nez		Носовий показник ind. nasal
		min.—max.	Пересіч. Moyenne	min.—max.	Пересіч. Moyenne	
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	21	38—66	43 ₂	26—35	30 ₅	70 ₅
Буковинські . . . . . (de la Boukovine)	16	39—46	42 ₈	28—34	31 ₁	72 ₉
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	15	43—51	47 ₈	30—36	32 ₃	67 ₀
Гуцулки у загалі . . . . . Houtzoules f. en gén.	52	38—66	44 ₁	26—36	31 ₂	69 ₁

Як показують наші числа, Гуцули у загалі, по класифікації Топінара і Денікера, стоять на межі між середньоносими (чоловіки) і вузьконосими (жінки). Найбільше вузькими і довгими носами відзначають ся між їми Гуцули угорські, за їми йдуть буковинські, а найбільше плесковатосими виходять, як і слід було думати, Гуцули галицькі. Порівняне з вищими карпатськими і долішньо-карпатськими Українцями ми зробимо у дальших розвідках, що-ж до порівняня з російськими Українцями, о скільки воно можливе на підставі чисел наведених у д. Івановського, то воно здавало ся б досить дивним (Гуцули напр. з своїм показником 72 виходять більш плесконосими ніж російські Українці з показником 67,7 і навіть ніж Поляки з показником 66,2 і Великоруси з показником 68,5), як би ми не знали, що трохи не усі російські дослідачі міряли довжину носа не од *nasion'a*, як слід міряти, а од переніся, се-б то іноді далеко вище. Через те й числа д. Івановського у порівняне з нашими йти не можуть. Се-ж саме робить за для нас зрозумілим і те, що видасть ся трохи невідповідним і д. Івановському — що більша частина Росіяня виходить у його лепторинами.

X.

Профіль носа.

Через неможливість зазначити профіль носа мірою, мусимо звживати описового способу, зазначаючи рівний ніс через 0, трохи загнутий +1, орлячий +2, кирпатуватий -1 і кирпатий -2. Надміру орлячих, чи дуже закручених (+3) і більш ніж кирпатих (-3) у Гуцулів нами зовсім не знайдено.

Табл. 12.

Профіль носу (profil du nez).

Гуцули: Houtzoules h.:	Число зміряних Nombre	+ 2		+ 1		0		- 1		- 2	
		nez aquilin				n. droit		nez retroussé			
		число	%	число	%	число	%	число	%	число	%
Галицькі . . . . . (de la Galicie).	68	2	3 _o	20	29 _o	28	41 _o	17	25 _o	1	1 _o
Буковинські . . . . . (de la Boukov.)	30	"	"	1	3 _o	15	50 _o	12	40 _o	2	6 _o
Угорські . . . . . (de la Hongrie).	36	"	"	1	2 _o	23	63 _o	11	30 _o	1	2 _o
Гуцули у загалі. Houtzoules h. en g.	134	2	1 _o	22	16 _o	66	49 _o	40	29 _o	4	2 _o
Гуцулки: Houtzoules f.:											
Галицькі . . . . . (de la Galicie).	21	"	"	3	14 _o	12	57 _o	5	23 _o	1	4 _o
Буковинські . . . . . (de la Boukov.)	16	"	"	3	18 _o	12	75 _o	1	6 _o	"	"
Угорські . . . . . (de la Hongrie).	14	1	6 _o	4	26 _o	6	40 _o	3	20 _o	"	"
Гуцулки у загалі Houtzoules f. en g.	51	1	1 _o	10	19 _o	30	58 _o	9	17 _o	1	1 _o

Коперницький на 48 зміряних ним галицьких Гуцулів знайшов 41 (86%) з рівними носами, 5 (10·4%) з загнутими (garbatusch) і тільки два (4·1%) з задертими. Наші числа досить мало відповідають спостереженням Коперницького, хоч у загалі усе-ж

такі трохи не половина усіх Гуцулів і Гуцулок має носи рівні. Найбільше їх між Гуцулками буковинськими (75%), а потім між Гуцулами угорськими, де вони творять 63% у чоловіків і 40% у жінок; що-ж до кирпатуватих носів, то їх найбільше між буковинськими Гуцулами (40%) і досить багато між угорськими (30%); загнуті-ж носи трапляють ся найбільше між галицькими Гуцулами (29,4%) і угорськими Гуцулками (26,6%). Порівняня з іншими українськими групами з цього погляду ми наведемо у наших дальших розвідках.

ХІ.

Висування носа (proéminence du nez).

Мале висування ми зазначаємо через 0, середнє через 1, значне через 2 і велике через 3.

Табл. 13.

Гуцули: Houtzoules hommes:	Число зміряних Nombre	0		1		2		3	
		число	%	число	%	число	%	число	%
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	69	"	"	35	50 ₀	25	36 ₈	9	13 ₀
Буковинські . . . . . (de la Boukovine)	29	1	3 ₈	6	20 ₀	18	60 ₀	5	16 ₀
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	36	1	2 ₇	"	"	27	75 ₁	8	22 ₂
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules h. en gén.	134	2	1 ₄	41	30 ₅	70	51 ₈	22	16 ₈
Гуцулки: Houtzoules femmes:									
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	21	"	"	2	9 ₅	15	71 ₅	4	19 ₀
Буковинські . . . . . (de la Boukovine)	16	"	"	2	12 ₅	14	87 ₅	"	"
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	14	"	"	"	"	14	93 ₃	1	6 ₀
Гуцулки у загалі . . . . . Houtzoules f. en gén.	52	"	"	4	7 ₀	43	82 ₇	5	9 ₆

Що до висування носа наперед, то як бачимо з наведених чисел, висування се у Гуцулів досить значне, особливо на Угорщині, де воно творить більше як 97% (75 + 22). Трохи менше воно у буковинських Гуцулів і найменше у галицьких. Подібне-ж відношення ми маємо й у Гуцулок, при чім середнє висування у їх дає далеко менший відсоток, ніж у чоловіків. Цікаво звернути увагу те-ж на те, що в угорських Гуцулів середнього висування носа ми не знаходимо ні у чоловіків, ні у жінок. У загалі, значить, Гуцули мають ніс досить довгий, більш вузький ніж широкий, рівний і досить великий, се б то значно висунений наперед.

ХІІ.

Поміри рота.

Що до рота, то ми міряли: 1) найбільшу високість країв губ (широкість) і їх довжину.

Табл. 14.

Гуцули: Houtzoules:	♂				♀			
	Число зміряних Nombre des mesurés	Високість країв губ haut. des rebords des lèvres	Широкість рота larg. de la bouche	Губний показник indice buccal	Число зміряних Nombre des mesurés	Високість країв губів haut. des rebords des lèvres	Широкість рота larg. de la bouche	Губний показник indice buccal
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	68	17 ₄	51 ₈	34 ₀	21	15 ₀	46 ₀	34 ₁
Буковинські . . . . . (de la Boukovine)	30	16 ₀	52 ₀	30 ₀	16	15 ₀	46 ₄	34 ₀
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	34	16 ₀	51 ₀	32 ₀	15	16 ₀	46 ₀	36 ₀
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules en gén.	132	16 ₀	51 ₇	32 ₇	52	16 ₁	46 ₄	35 ₀

Губи у Гуцулів, як видно з наших чисел, середньомірні; у жінок, як завжди, трохи товщі, ніж у чоловіків. У Гуцулів угорських губи трохи повнійші, ніж у інших. Шарокість рота майже у всіх однакова.

XIII.

Високість долішнього щелепа (haut. mandibulaire bucco-mentonnière).

Міра брала ся від щілини губ до спіднього краю долішнього щелепа. Порівнювала ся з високістю лица по формулі:

$$\frac{\text{висок. лобно-підборідня} \times 100}{\text{висок. долішн. щелепа.}}$$

Табл. 15.

♂

♀

Гуцули: Houtzoules:	Число зміраних Nombre des mesurés	Високість долішн. щелепа haut mandib. bucco-ment.			Вис. лобно-підб. = 100 h. orhygo-menton. = 100	Число зміраних Nombre des mesurés	Високість долішн. щелепа haut mandib. bucco-menton.		
		min — max.	Переця. Moyenne				min. — max.	Переця. Moyenne	Вис. лобно-підб. = 100 h. orhygo-menton. = 100
Галицькі . . . (de la Galicie).	68	37 ₅ —59	48 ₅	35 ₅	21	36—48 ₅	42 ₅	34 ₁	
Буковинські . . (de la Bouk.) .	30	40—57 ₅	48 ₁	35 ₁	15	36—46	41 ₅	33 ₁	
Угорські . . . (de la Hongrie)	35	39—56	47 ₅	33 ₁	15	37 ₅ —49	43 ₅	33 ₅	
Гуцули у загалі Houtzoules eng.	133	37 ₅ —59	48 ₂	35 ₅	51	36—49	46 ₂	33 ₁	

Найміцніший долішний щелеп, як видно з наших чисел, мають Гуцули буковинські, а найслабший — угорські. Між жінок

ками-ж виходить зовсім навпаки. Але не слід забувати, що жінок було зміряно не досить багато і висновки з належних до їх чисел треба робити дуже обережно.

XIV.

Довжина отвору очий (longeur de l'ouverture palpébrale).

Міряла ся, беручи ви́шній діаметр кутів очий і внутрішній, по формулі:

Ви́ш. діам. кутів очий — внутрішн. діам.

2.

Табл. 16.

Гуцули: Houtzoules:	♂				♀			
	Число зміряних Nombre des mesurés	Нутр. д. кутів очий d. biangulaire interne	Ви́ш. д. кутів очий d. biangulaire externe	Отвір очий long. de l' ouverture palpébrale	Число зміряних Nombre des mesurés	Нутр. д. кутів очий d. biangulaire interne	Ви́ш. д. кутів очий d. biangulaire externe	Отвір очий long. de l' ouverture palpébrale
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	69	34 ₅	92 ₅	28 ₅	21	32 ₆	88 ₂	27 ₅
Буковинські . . . . . (de la Boukovine)	30	35 ₁	91 ₆	28 ₂	15	34 ₆	88 ₄	26 ₉
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	36	34 ₇	92 ₆	28 ₉	16	33 ₃	88 ₉	27 ₃
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules en gén	135	34 ₈	92 ₃	28 ₇	52	33 ₄	88 ₄	27 ₅

Не маючи відповідної міри у інших Українців і других Славян, ми можемо сказати хибно, що міра ся у Гуцулів — середня

між такими-ж мірами парижських Французів (27,5 у чоловіків і 30 у жінок) і Бельгійців (30 у чол. і 29 у жінок). У Китайців, Австралійців, Негрів, Фіджиян — вона трохи більша (од 32—35 mm).

XV.

Довжина і широкість вуха (longueur et largeur de l'oreille).

Довжина вуха брала ся пересувним цирклем, держачи його стержинь рівнобіжно довгої вісі вуха, од горішнього краю до долішнього. Широкість брала ся, держучи циркля так, щоб перечки були рівнобіжні до довгої вісі вуха і торкались бокових країв. Вуховий показник по формулі:

$$\frac{\text{мала вісь вуха} \times 100}{\text{велика вісь.}}$$

Табл. 17.

Гуцули: Houtzoules:	Число віраміх Nombre des mesurés	Велика вісь вуха Grand axe de l'or.			Мала вісь Pet. axe			Показник вуха Indice de l'oreille
		min. — max.	Пересіч. Moienne	Зар. вис. вву = 100 h. de vis. = 100	Пересічно moienne	Зар. вис. вву = 100 h. de vis. = 100		
Галицькі . . . . . (de la Galicie) . . .	69	54—69	61 _s	33 _s	31 _s	17 _s	51 _s	
Буковинські . . . . . (de la Boukoutine) .	30	56—77	63 _s	34 _s	32 _s	17 _s	50 _s	
Угорські . . . . . (de la Hongrie) . . .	36	55—76	63 _s	34 _s	32 _s	17 _s	50 _s	
Гуцули у загалі . . . Houtzoules en gén..	135	54—77	62 _s	34 _s	31 _s	17 _s	50 _s	

Гуцулки: Houtzoules fem.:	Число зміряних Nombre des mesurés	Велика вісь вуха Grand axe de l'oreille			Мала вісь Petit axe		Показчик вуха Indice de l'oreille
		min.—max.	Пересіч. Moienne	Заг. вис. вуху = 100 h. de vis. = 100	Пересічно moienne	Заг. вис. вуху = 100 h. de vis. = 100	
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	21	54—66	58 ₉	34 ₉	28 ₁	16 ₉	47 ₉
Буковинські . . . . . (de la Boukovine).	16	46—63	5 ² ₄	32 ₉	27 ₇	16 ₁	49 ₀
Угорські . . . . . (de la Hongrie).	15	54—63	58 ₇	33 ₈	28 ₁	16 ₁	47 ₇
Гуцулки у загалі . . . . . Houtzoules en gén.	52	46—66	58 ₁	33 ₉	27 ₉	16 ₂	48 ₁

Як бачимо з цих чисел Гуцулки мають у загалі вуховий показчик не дуже великий. Найменшим вуховим показчиком відзначають ся Гуцулки угорські, за їми йдуть буковинські, а найбільший мають Гуцулки галицькі. З сусідніх українських Верховинців менший вуховий показчик мають хіба тільки Лемки у Бачці (48,4), решта-ж має більші: угорські Верховинці — 51,1, південні Бойки — 54,5. На великий жаль ми не маємо пока-що вухових показчиків інших Українців і других славянських племен. Ся-ж ріжниця, яку ми знаходимо між карпатськими Верховинцями, дуже цікава і варта того, щоб її занотувати.

XVI.

Довжина тулуба (бюста) і ніг.

Брала ся міряннем зросту сидячки з зігнутими колінами, се-б то у сідалищному пляні (plan ischiatique), що єдине було можливим при обставинах наших дослідів.

Табл. 18.

Зріст сидячки і довжина ніг (Taille assis et la longueur des extrémités inférieures).

Гуцули: Houtzoules hom.:	Число вміряних Nombre des mesures	Високість тулуба і голови haut. du buste		Зріст = 100 Taille = 100	Довж. ніг і. extr. inf. Перестічно Moyenne	Зріст = 100 Taille = 100
		min.—max.	перестічно moyenne			
Галицькі (Galicie)	69	75 ₀ —113 ₀	88 ₀	52 ₀	80 ₀	47 ₀
Буковинські (Boukovine)	30	82 ₀ —95 ₀	89 ₀	52 ₀	80 ₀	47 ₀
Угорські (Hongrie)	36	78 ₀ —94 ₀	88 ₀	52 ₀	83 ₀	47 ₀
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules h. en gén.	135	77 ₀ —113 ₀	88 ₀	52 ₀	81 ₀	47 ₀
Гуцули: Houtzoules fem.:						
Галицькі (Galicie)	21	77 ₀ —86 ₀	82 ₀	53 ₀	72 ₀	46 ₀
Буковинські (Boukovine)	15	77 ₀ —89 ₀	81 ₀	51 ₀	75 ₀	49 ₀
Угорські (Hongrie)	15	72 ₀ —85 ₀	80 ₀	52 ₀	74 ₀	47 ₀
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules f. en gén.	51	72 ₀ —89 ₀	81 ₀	52 ₀	74 ₀	47 ₀

Як показують числа нашої таблиці, найдовший бюст (тулуб + голова) мають Гуцули буковинські, а найкоротший галицькі; між Гуцулками-ж найдовший бюст у галицьких, а найкоротший у угорських. У загалі-ж різниця скрізь дуже не велика. Ще менше

ріжниці у довжині ніг і абсолютній і у порівнянню з загальним зростом = 100. Відкладаючи порівняне з іншими українськими групами (не можемо рівняти навіть із російськими Українцями, бо у д. Івановського наведені тільки числа виведені з високости trochanter major), зазначимо тільки, що здобуті нами за для Гуцулів числа містять їх по середній між французькими довгоголовим і короткоголовим населеннями: т. зв. по французькій термінології Камрані (показч. 47,4) і Кельтами (47,8).

XVII.

Довжина від локтя до кінця середнього пальця (coudée) і високість коліна (haut. de genou).

Табл. 19.

Гуцули: Houtzoules:	Число візираних Nombre des mesurés	Довж. від ліктя до середн. пальця coudée		Високість коліна haut. de genou	
		Пересіч. Moyenne	Зріст = 100 Taille = 100	Пересіч. Moyenne	Зріст = 100 Taille = 100
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	69	46 ₂	27 ₂	49 ₀ (?)	29 ₂
Буковинські . . . . . (de la Boukovine)	30	46 ₁	27 ₂	45 ₄	26 ₇
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	35	46 ₂	27 ₂	40 ₈	24 ₂
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules h. en gén.	134	46 ₂	27 ₂	45 ₂	26 ₄

Гуцулки: Houtzoules f.:	Число зміряних Nombre des mesurés	Довж. від локтя до середн. палиці coudée		Високість коліна h. de genou	
		Пересіч. Moienne	Зріст = 100 Taille = 100	Пересіч. Moienne	Зріст = 100 Taille = 100
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	21	41 ₆	26 ₆	43 ₃ (?)	28 ₀
Буковинські . . . . . (de la Boukovine)	15	42 ₀	26 ₆	41 ₆	26 ₆
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	14	41 ₈	27 ₀	39 ₅	25 ₆
Гуцулки у загалі . . . . . Houtzoules f. en gén	50	41 ₇	26 ₆	41 ₄	26 ₆

Числа ті дають спроможність думати, що довжина двох останніх сегментів верхньої кінчини найбільша у угорських Гуцулів і найменша у буковинських, тоді як високість коліна у угорських найменша, а найбільша у галицьких, при чім різниця між мірами верхніх кінчин дуже не велика, тоді як між мірами нижніх кінчин вона досить значна. Одначе через допущення кількох помилкок у записах ми вважаємо за більш обережне зазначити міри високости коліна у галицьких Гуцулів знаком ? і не дуже то ветоувати на безперечній вартости сих чисел. Що-ж до пересічних чисел належних до Гуцулів у загалі, то вони незалежно від сумнівів що до галицьких Гуцулів, мають бути досить справедливі.

XVIII.

Міри кисти руки, ступні і п'ятки.

Наведені у т. 20 виміри вказують, що між Гуцулами найбільшу, але разом із тем і найвузшу кисть руки мають угорські, як чоловіки, так і жінки. Такою-ж самою виходить і їхня ступня; за угорськими

Табл. 20.

Гуцули: Houtzoules h.:	Кисть руки (main)				Ступня (pied)				Calcaneum	
	Довж. long.	широкiсть larg.	Довж. = 100 long. = 100	широкiсть = 100 taille = 100	Довж. long.	широкiсть larg.	Довж. = 100 long. = 100	широкiсть = 100 taille = 100	Довж. long.	Довж. = 100 long. du pied = 100
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	190	92	48 ₂	11 ₂	259	108	41 ₇	15 ₃	59	23 ₁
Буковинські . . . . . (de la Boukov.)	190	92	48 ₅	11 ₂	238	95	41 ₀	15 ₀	52	22 ₆
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	197	94	47 ₆	11 ₀	274	111	40 ₀	16 ₁	65	23 ₇
Гуцули у сараї . . . . . Houtzoules h. en g.	192	92	48 ₁	11 ₃	255	105	41 ₁	15 ₅	58	23 ₁
Гуцули: Houtzoules f.:										
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	172	79	45 ₉	11 ₁	238	95	41 ₀	15 ₀	52	22 ₆
Буковинські . . . . . (de la Boukov.)	174	81	46 ₀	11 ₀	239	97	40 ₅	15 ₂	53	22 ₄
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	181	82	45 ₇	11 ₀	239	97	40 ₇	15 ₃	55	23 ₀
Гуцули у сараї . . . . . Houtzoules f. en g.	175	80	46 ₁	11 ₀	237	96	40 ₇	15 ₂	53	22 ₆

Гуцулами йдуть буковинські, а нарешті галицькі, хоч у буковинських ступня виходить меншою, ніж у галицьких Гуцулів. У галі-ж поміри кисти руки й ноги, особливо довжина їх, не дають дуже значної різниці, та як і у інших рас не мають великого етнічного значіння. Чимало мабуть більше має ваги довжина пятової кости (calcaneum'a), яка у угорських Гуцулів досить значно більша, ніж у інших і її поміри матимуть за для нас далеко більше значіння у дальших розвідках, у яких ми матимем спромогу порівнювати їх із помірами інших Українців.

Оглядаючи-ж усі наші поміри Гуцулів ми найперше бачимо, що нічого особливо виключного у порівнянню з іншими Українцями Гуцули не мають, бодай у таких основних мірах, як головний покажчик, зріст, барва волося. Таким побитом знищується всяка можливість думати, що вони не належать антропологічно до української групи. Цілковитим навпаки, ми вбачаємо у всіх помірах надзвичайну одноманітність, яка вказує на судільність етнічного типу і дуже незначні расові домішки. Ми казали вже вище, що поміри Гуцулів виявляють їх велику близькість до західних і особливо південно-західних Славян і звязують між собою східно-українські групи з південними Славянами. Сподіваємось, що поміри інших карпатсько-українських Верховинців виявлять справедливість нашої думки ще докладнійше і ще ширше і доведуть нарешті те, що було вже трохи висловлено д. Денікером, а саме, що Українці (а найбільше, додамо ми, — Гуцули) належать до великої південної групи великорослих і темних брахицефалів, які він називає адріяницькою і яку з антропологічного погляду можна б було назвати просто славянською.

Табл. I.

№ 1. *Юрко Ласійчук*, 18 л. Зр. 1594 *м. м.* гол. пок. 86,3, вол. і очи темні. Косів.

№ 2. *Хвед. Кочерган*, 19 л. Зр. 1720, г п. 74,8; вол. і очи темні. Довгополе.

№ 3. *Р. Хавер*, 24 р. Зр. 1743, гол. п. 85,1; вол. і очи темні. Дора.

Табл. II.

№ 4. Юр. Матіячук, 23 р. Зр. 1716. г. п. 84,1; вол. і очи темні. Довгополе.

№ 5. Юр. Свирлянчук, 38 р. Зр. 1793, г. п. 81,6, вол. русе, очи ясні. Голови.

№ 6. Ів. Савчук, 25 р. Зр. 1677, г. п. 83,0; вол. темне, очи ясні. Жабс.

Табл. III.

№ 7. *Юр. Бурендаш*, 24 р. Зр. 1744, г. п. 90,6; вол. темне, очи темні. Полякци.

№ 8. *Мик. Дзюбак*, 35 р. Зр. 1665, г. п. 80,9; вол. і очи темні. Довгополе.

№ 9. *Сем. Ахсюк*, 65 р. Зр. 1663, г. п. 86,0; вол. (було) чорне, очи ясні. Довгополе.

Табл. IV.

№ 10. *Параска Джурак*, 22 р. Зр. 1552; г. п. 85,4; вол. і очи темні. Довгополе.

№ 11. *Марія Матіячук*, 18 р. Зр. 1489; г. п. 86,7; вол. темне, очи ясні. Довгополе.

№ 12. *Анна Бойчук*, 25 л. Зр. 1603, г. п. 84,6; вол. гомне, очи ясні. Жабе.

Табл. V.

№ 13. Илл Хар, 23 р. Зр. 1680, г. п. 81,0; вол. і очи темні. Селегин (Бук.).

№ 14. Ів. Личук, 25 р. Зр. 1840, г. п. 85,7; вол. і очи темні. Селегин (Бук.).

№ 15. Вас. Мойсюк, 43 р. Зр. 1696, г. п. 87,2; вол. і очи темні. Бродина (Бук.).

... ..

Табл. VI,

№ 16. *Теод. Левицький*, 24 р. Зр. 1762, г. п. 88,8; вол. тем. очи міш.
Дяхтинці (Бук).

№ 17. *Ів. Полєк*, 47 р. Зр. 1734; г. п. 88,2; вол. русе, очи мішані. Дяхтинці (Бук).

№ 18. *Юр. Калинович*, 52 р. Зр. 1700, г. п. 83,3; вол. і очи темні. Бродина.

Табл. VII.

№ 19. *В. Ліпчук*, 52 р. Зр. 1626, г. п. 85,8; вол. і очі темні. Селетни.

№ 20. *Ів. Киселюц*, 53 р. Зр. 1787, г. н. 87,8; вол. темне, очі мішані. Селетни.

№ 21. *Олека Полек*, 74 р. Зр. 1830, г. п. 85,4; вол. темне, очі мішані. Підска.

Табл. VIII.

№ 22. *Мар. Полек*, 17 л. Зр. 1683; г. п. 86,1; вол. русе, очи мішані. Дихтинці.

№ 23. *А. Євдошук*, 21 р. Зр. 1550, г. п. 87,5; вол. і очи темні. Дихтинці.

№ 24. *Явд. Антонійчук*, 44 р. Зр. 1518; г. п. 87,8, вол. і очи темні. Бродина.

Табл. ІХ.

№ 25. Вас. Горканюк, 23 р. Зр. 1700, г. п. 81,2, вол. і оч темні. Йсенів (Körösmeső) (Угорщ.).

№ 26. Вас. Попович, 34 р. Зр. 1805; г. п. 86,9, вол. і очні темні. Йсенів (Körösm.)

№ 27. Мик. Зварич, 24 р. Зр. 1660; г. п. 86,8; вол. і очі темні. Богдані (Угорщ.)

Табл. X,

№ 28. *Ів. Шорбан*, 23 р. Зр. 1780; г. п. 87,7; вол. і очи темні. Богдані (Угорці.)

№ 29. *Гнат Шцербан*, 60 р. Зр. 1762; г. п. 84,6; вол. і очи темні. Богдані (Угорці.)

№ 30. *Вас. Попадюк*, 52 р. Зр. 1762; г. п. 91,8; вол. і очи темні. Ясенів (Körösm.)

Табл. XI.

№ 31. *Ів. Миколичинюк*, 64 р. Зр. 1720; г. п. 80,8, вол. і очи темні. Ясенів (Кöгösm.)

№ 32. *Марія Чорниш*, 16 л. Зр. 1540, г. п. 83,5, вол. тем.-русс, очи темні. Богданц.

№ 33. *Дося Клемнатюк*, 16 л. Зр. 1530; г. п. 82,8; вол. біляве, очи ясні. Ясенів (Кöгösm.)

Табл. XII.

№ 34. *Дося Шорбан*, 18 л. Зр. 1590; г. п. 88,9; вол. і очі темні. Богдани.

№ 35. *Гафія Никирка*, 17 л. Зр. 1590; г. п. 83,1, вол. темне, очі ясні. Богдани

№ 36. *Олена Копанчук*, 18 р. Зр. 1580; г. п. 82,0; вол. і очі темні Ясенів (Когівн).

ДО КАРТИ.

На нашій карті ми означаємо найперш усього простір заселений галицькими, буковинськими й угорськими Гуцулами. По межах цього простору ми бачимо трохи не скрізь ознаки мішаного гуцульського населення. До такого належать між иншим Кути (головн. показч. 82,8), Пістинь, Прислоп, (зріст 1626, гол. п. 84,9) і др., у яких хоч і вдержались ще й досі найбільш етнографічні відзнаки Гуцулів, але поміри показують, що або зріст (як у Прислопі) або головний показчик (як у Кутах) не відповідають щирогуцульським. Ці закраїни мішаного гуцульського населення вказують, що Гуцульщина колись-то займала ширший простір, ніж тепер, як видно нарешті із слів давніших авторів, як Nasquet, який зазначав як межу гуцульського населення р. Лімницю.

З другого боку ми зазначаємо на карті також і найбільші центри високого зросту і короткоголовости, на підставі результатів наших помірів почислених географічно¹⁾:

Число зміряних	Більші центри населення	Зріст	Головний показчик	Число зміряних	Більші центри населення	Зріст	Головний показчик
а) Галичина:				б) Буковина:			
7	Білоберезка	1687	82 ₅	6	Сторонець-Пугилів	1659	83 ₅
13	Кути	1700	82 ₅	11	Селетин	1714	84 ₀
10	Жабє	1675	83 ₅	4	Бродина (Садова)	1694	84 ₅
5	Надвірна	1721	84 ₁	6	Дихтинці	1714	88 ₅
5	Криворівня	1697	84 ₇	в) Угорщина:			
5	Космач	1676	84 ₅	9	Требуша-Вілий Потік	1717	83 ₅
11	Яворів	1693	85 ₅	11	Ясень (Körosmesó)	1709	85 ₅
6	Довгополе	1704	86 ₅	17	Богдан	1688	86 ₀
21	Прислоп	1626	84 ₀				

Обидві з зазначених нами відзнак не завжди йдуть поруч. Найбільше вони відповідають одна другій у Дихтинцях, у Ясені, у Довгополі, де найбільший зріст являється поруч із найбільшим головним показчиком. По других місцях ся гармонія слабне, як у Надвірній і в Селетині, а там, де населене о стільки змішане, що ми вже не наважили ся взяти його чисто гуцульським ні антропологічно, ні етнографічно, невідповідність сих відзнак одна другій вже занадто велика як у Кутах і у Прислопі, хоч багато наших расів примушують нас думати, що мішане населене сих центрів було колись чисто гуцульським і втратило свій первістний характер через дуже мабуть недавні ще етнічні домішки.

Федір Вовк.

¹⁾ Вчислені тільки чоловіки.

Верхня вовняна поша українсько-руського народу в Галичині.

Написав Михайло Зубрицький.

В науці до тепер ще не усталений поділ гірського населення. До сього можуть у значній мірі допомогти докладні студії над ношею, чи огарткою наших гірняків. Люди, що носять однакову огартку, мають також і інші спільні риси і почувають ся ближшими з собою, як із людьми иншої ноші. Гірняки ладять собі одіж на вину з овечої шкіри кожухи і сіраки з овечої вовни. Кладу тут назву сірак, хоч він у різних сторонах всяко називає ся. Що до крою і вигляду сіраків треба галицькі оселі в горах поділити на три пояси. Перший іде від найдалшого заходу, як далеко засіли Русини, по містечко Лютовиска або горішній Сян. Сей простір замешкують Лемки. Свої сіраки називають вони на заході: чугані, вже в сянницькім повіті, а в ліських чопови, чапови, чাপів, чопів. Граничні села, де ще тепер носять чапови, подаю тут від угорської границі недалеко жерел Сяну аж поза місто Сянік. Ось назви сих сіл: Волосате, Устріки Горішні, Беріжки, Ступосани, Смільняк, Скородие, Поляна, Росолин, Соколова Воля, а звідси на захід Телешниця Сання, Полянчик, Мичків, Березка, Середне Село, Дзюрдаїв, Вільхова, Тернава Горішна, Морохів, Вільховець, Волиця, Сенькова Воля, Дудинці і Одрехова. Дальших сіл граничних від півночи в напрямі західнім не подаю, бо не знаю їх назви. Чуганя, чопів, се гладкий сірак із чорної вовни, не скроєний до стану, до обшивки пришитий великий кусень сукна, який з переду довгий на кілька цалів спадає долі плечима так, що з під нього видно сукно чугані ще на кілька цалів. Сей кусень сукна називають декуди коввирь, в иньших сторонах клабук, в Мшаниці також: вбрусок (обрусок). Алек. Торонський пише: „У Лемковъ сандецкого и части пограничної ясельского

МАТЕРІАЛІ ДО УКР.-РУСЬКОЇ ЕТНОЛОГІЇ, т. X.

округа „чуги“ нѣтъ“. (Див. Русини Лемки, Зоря Галицкая на годъ 1860.) Декуди з клубука з дойшнього краю звисають білі або чорні тороки, попришивані одна коло одної. Чуганю застегнують лиш під шиєю, більше зашпак, дїрок нема, через те поли все отворені. Рукави на кінцях зашиті, через те Лемко ніколи не вдіває рукавів на руки. За те зашиті рукави бувають складом усякої всячини; коли Лемко іде до роботи, кладе там хлїб або які знаряди, в місті вкладає в рукави все, що купить, а в рукав змістить ся. Кишень у чуганях нема. Коли холоднїйша пора, надівають Лемки під чугані короткі лейбикки, що сягають трохи нижше стану. Невісти і дівки не носять чугань, надівають короткі лейбикки, а в зимі короткі кожушата. Чугані, се давнїй, пастуший стрій задержав ся до тепер на досить великім просторі. Таку одїж мабуть загально носили в пастушій добі. Та одїж вигідна була для пастушого побуту, бо в рукави можна було сховати хлїб та все, що пастух носив із собою. Він ішов з худобою з місця на місце, то треба було все потрібне носити з собою. Коли люди зачали управляти землею, то така одїж була вже менше вигідна при роботі і тоді вже було менаручно носити з собою в рукавах чи харч, чи потрібні знаряди. Лемки надівають чугані в часі сніговїйниці або сильного вітру так, щоб від них закрити ся, і тоді обертають сю одїж отвором на одно плече, або на друге. Так само певне захороняв себе і пастух в часі сидьного вітру, бурі та сніговїйниці, а клубуком закривав голову і вже був безпечний від перемерзання.

Чугані мусїли сягати дальше, як тепер, на північ; Мазури коло Риманова носять білі. Та з часом люди покидали сю ношу і переймали иньшу. Як дочуваю ся від місцевих людей, то під сю пору до лемківських горах геть закидають чопови, чугані, особливо молодше покоління носить на військовий лад скровні кабати, спенсери. До зими поші богато причиняє ся також побут наших людей в північній Америці. Звідтам приїдять люди в панським строю, загально прийатим в Америці, а в своїм селі здіймають і ховають сю одїж, а надівають уживану в селі. Та з часом вже не переодівають ся і не „ганьблять ся“ носити американську ношу, а домашню занітують, бо для них не вигідна і тяжка. Мабуть чуганя з часом виїде цілком з уживання, а її місце займуть бурниси, військові плащі і т. ин.

Особливий тип що до носі представляє село Волосате, положене на самій угорській границі. Волосате або Волосатка засноване 1559 р. Там осадив князь лиш двох чоловіків, а obu furtatorow. *) Село далеко

*) Див. Илюстрація саницького староства, ст. 287. Жерела до Історії України-Руси, том III, ст. 5.

за світом не приймаювало людей на поселенє, а через те могло стати ся збіговищем всякої людської покиди. Тепер носять там чопови, але більше у них видно короткі волохаті, білі гуньки, застегнені лиш під бородою. Такі гуньки носять руські мужики на Угорщині і називають їх губаньа, губані. Мабуть у жаднім нинішнім галицьким селі таких гунь не носять. А Волосатці вирізняють ся у нас всею ношею від інших людей, що дуже добре можна видіти в часі більших ярмарків у місточку Лютовисках. З людьми з Угорщини мають дуже близькі зв'язки, а навіть там женять ся і дівки віддають на тавтої бік. В се село забите дощками годило би ся виправити наукову експедицію задля прослідження побуту тамошніх селян.

Другий середній пояс сукняної огартки займає зглядне не великий простір на захід по села вчислені више, а на схід по отсі граничні села: Орове, Східницю, Кропивник Старий і Новий, Рибник, Майдан, Довге (воі в дрогобицьким пов.), а далі на полудне до угорського боку границею теперішнього стрійського і турецького повіту. Ся частина нашого краю займає менше більше давнійший округ (Kreisamt) самбірський. Характерною рисою сього пояса є сірак на дві фалди. Давнійше носили люди білі сіраки. Такі білі сіраки я бачив в 60-тих роках у гірських селах на схід від Турки, одначе в тих часах вже зачали люди носити чорні і поволи білі виїшли цілком з уживаня. В сїм поясі було багато шляхотських громад, декуди одно село мало дві громади, шляхотську і хлопську і два селові уряди: префекта і вїйта, що ще й тепер стрічаємо пр. в Терлі, Тошільниці і під сю пору є ще в тих селах назви префекта і вїйта. В інших селах є один начальник громади для шляхти і хлопів, але називають його префектом, як у Комарниках. Ріжницю суспільного положеня місцевого населеня покажуть отсі назви села Ільника за Туркою: Ільник Зеняцький (Шляхотський, Іль. Запорозьський, Іль. Королівський (див. перемиський шематизм єпархіальний). В кождім селі, внивши чисто шляхотське, був лан, два або і три вїйтівства, на якім сиділи понайбільше шляхтичі, верства на пів упривілейована, а побіч неї піддані, хлопи, властива громада. Ся верства упривілейована змагала все до того, щоб не лише своїм вишкковим положенем, але і зверхнім виглядом вирізнити ся від громади, від підданих. Піддані були численнійші і не любили шляхти, але і останні дивили ся кривим оком на громаду.

Сіраки на дві фалди носили виключно піддані, хлопи. Під сю пору перестають у декотрих селах носити сіраки на дві фалди, а шиють два роди лейбиків. У Мшанці і сусідних селах рідко можна побачити сірак; нових не шиють, хіба ще доношує дехто давні. Неодин перешив сірак на лейбик. Дальше подаю крій сірака і двох лейбиків, який мені достат-

чив сільський кравець із Мшанця. На сїрак, (фіг. I) складає кравець сукно в двоє, відмірює пядими потрібну довжину 6, 7, 8 пядей*) і відтінає, потім витінає по два кусні сукна в передній часті і задній. Відходить по три кусні, що нарисовані під головною фігурою, а се: два клапці на рукави, що на кінці рукавів пришивають ся і на них зверху виглядають, як би були заковані, два клинці вставляють ся долом по боках, коли сукно вузке, і два додатки до рукавів. На половину рукавів лишило ся кравцези з сукна, а другу половину дошиває з сих двох куснє. Вистаючі кусні а перетинає, як зазначено на рисунку, при шитю кравець, загинає їх у двоє і робить дві пристаючі фалди, що сягають від стану аж на кінець сїрака. Правий бік поли загинає ся і пришиває ся, а на лівім боці під обшивкою пришиває ся клапець (кляпу), кусень тригранчастого сукна. По кінцях пришиває ся на около на переді, долом, на около рукавів і кишень білий шнурок (снурок), скручений з шток, напружених із білої вовни. Для зашнуряня сїрака не пришивають віяких петлиць; чоловіки припасують сїрак ременем, а жінки крайкою. Коли тепло, то носять деколи сїрак на опашки. Малі дїтваки не мали сїраків, повідають що не можна було скроїти добре. Правдоподібно жалували псувати сукно, бо воно було змалдо широке на малого дїтвака. Перший сїрак діставав уже добре підрослий парубій. Дїтваки загортали ще найскорше лейбик без рукавів, ушитий для когось старшого з домашної челяди. Сїрак на дві фалди називає ся в Мшанці також кўрт'я. Такі сїраки декуди, як у Мшанці і сусїдніх селах, виходять з уживаня, однак коло Турки і поза Туркою до угорської границі носять їх загально. В сторонах, де занежують курті, носять лейбики двоякого крою (фіг. II і III) один покрайний на чотири кусні, а другий скровний на подобу сїрака. Крій на чотири кусні назвав ній кравець польським або німецьким, а другий руським.

Руський лейбик подібний до сїрака, лиш фалдів нема, а польський чи німецький, покрайний на кавальці. Коли такі лейбики польські чи німецькі, появили ся в Мшанці, назвав їх тутешний газда Юринян Яцько, що служив десь у 30-тих роках у війську, фрачками, і та назва тепер частково ввійшла в уживанє в селі. Люди покидають сїраки на дві фалди мабуль тому, що менше сукна виходить на лейбик і що останній легший, а через те догіднійший. Селяни закидають недогідну огартку, а ладять собі більше поединчу і вигіднійшу. Таку саму реформу перевели зі своєю огарткою вже давнійше інтелігентні верства, що покинули давні тяжкі бекеші, капоти, а недавніми часами і сурдуги, а перейшли на легкі блузки, жакети. Навіть і наші галицькі Жиди по містах

*Пядь має 9 цалів довжини.

вакнули довгі бекеші, а носять блюзки; сей звичай починає пониж Жидами приймати ся вже і по селах. Селянські маси вводять у себе також зміну огартки, коли се видає ся їм практичніше, а можна прийняти і таку догадку, що ті маси перейнуть із часом загально уживану у інтелігенції огартку, як се вже і є тепер у Злучених Державах Америки.

Сільський кравець, се не заводовий ремісник, а газда-різьник, що в вільних хвилях шие сіраки, лейбикки, холошні або у себе дома, або йде до того газди, який його просить, щоби йому що ушив. Як шие у газди, дістає харч, горівку і заплату грішми 40—50 кр. Шують в осени та в зимі, в літі кождий пильнує своєї роботи коло газдівства. В Мшанци попередніми літами був лиш один кравець, тепер є 6, та один із них поїхав до Америки на заробітки. Поодні ходять і до сусідніх сіл робити, коли їх хто замовить на роботу. Треба добре кравцеві звивати ся, щоби за день ушив один сірак.

Дрібна шляхта в шляхотських селах і на війтівствах, а також солтиси носили сіраки на мість фалд із заду двоякого вигляду, на півночі з короткими, круглими ковнірами, пришитими до обшивки, що обіймає шию, і без таких ковнівів більше на полудне в напрямі до угорської границі. Такі сіраки ладили з мшанськи білої і чорної вовни і називали їх на півночі сірмані, а на полудні обіччани або чемерками. Сиві опанчі були звичайніші; заможніші люди та з більшими претенсіями шляхотськими ладили чемерки з цілком чорного сукна. Місцями переважали сиві, декуди чорні або виключно носили один виріб. Бували й такі села, де хлопці покидали свій стрій, свою огартку, а переймали від шляхти. До опанч пришивали задля зашнурованя їх по боках білі шнурки з гудзом на кінці, а на другій полі петлю з такогуж шнурка і сю петлю зашнуровували на гудз. Поли й кінці долом, фалди, обшивку і рукави обшивали шнурком. При чемерці пришивали два ряди кістяних барилок, а під ними чорві тасьми в двоє зложені. Такіх барилок нашивали по чотири по обох боках грудей, а кінці тасьми зашивали одну в другу з протилежного боку і закладали на барилки. Поли, фалди, рукави, обшивку і кишені обшивали чорною тасьмою. Крім сеї більшої одежі ладили собі люди короткі лейбикки, які деколи, в холоднішму пору, одівали під спід, або носили їх без опанчі чи чемерки при роботі. Жінки в бідніших родинах носили опанчі, одівали і до церкви, за те богатші шали до церкви в літі сукняні, чорні, довгі кафтанята, а в зимі футра з лисів, покриті чорним або зеленим сукном.

В Мшанци носили сірмані посідачі війтівства, тепер нема і сліду по них у селі. Останній носив сірманю з круглими ковніром, клабуком, старий дяк, який умер 1893 р. Але такі сірмані носять у сусіднім селі Бандрові і дальших на північ. Ковнір на сірмані виглядає так, як пеле-

рина на реверендах наших каноніків. Сей стрій держить ся ще й тепер в богатых селах, а то в куті, що йде по при лупківську зеліницю від хирова до Сянока, де отикаєть ся в першу з сіраками на дві фалди, а далі в чоповани, від Сянока по при великій закрут ріки Сяну, недалеко Перемишля, а звідси до Хирова. Від сіл Терла, Росох, Лібухови (се шляхотські села) на цілім Підгір'ю аж поза Дрогобич носять сіраки на шість фалд, сині і чорні, як де звичай. В Дрогобичи передміщани і люди з сіл, положених на полудне і захід, носили сіраки з чорного оукна на 6 фалд і називали їх гуняни. Сукно на гуні купували в жидівських краках, бо овець не годували, то й свого сукна не мали. Як хто в Дрогобичи роздивив ся, особливо в понеділок, у торговий день, то зараз пізнав, хто в Дрогобича, а хто прийшов із села. Передміщани обшивали обшивку, кляпи на грудех, і загники (кляпці) на рукавах ясини, червоним сукном, а селяни синім. Люди з сіл приносили сукно на гуні до Дрогобича і там давали тамошнім кравцям, руським міщанам шити. У такого кравця, Губицького, мешкав я в 1871 р. як ученик I гімн. класи. Він усе шив гуні людям з околичних сіл. Так одівали ся в Дрогобичи передміщани в 70-тих роках минулого віку, а їх жінки вже не носили гунь, а надівали до церкви сукняні чорні жупани, в будні-ж дні носили короткі лейбики з крашенини. Яку одезу носять тепер передміщани в Дрогобичи, не скажу, бо я вже давно там не бував.

Третій пояс сіраків починає ся в селах: Орове, Східниця, оба Кропивники і т. д. і забігає на схід по під Бескид аж на Буковину. Люди з Мшанця, як ідуть на купно овець поза Турку на схід, повідають, що йдуть у Тухольщину, так само повідають, як ідуть у скільські гори. А людей вже в долиньській повіті називають Гуцулами, пр. пішов на вівці на Гуцулі, коло Долини. Для них і всі гірняки, що живють далше на схід від Долини, Гуцулі. В тій часті краю сірак, чи як на Гуцулах повідають, сердак, не має з заду двох фалд загнених і пристаючих до спідного сукна, за те видно, як відстають по обох боках сірака два кусні сукна зшиті до купи і пад сукном піднесені в гору. Так зшиті два кусні сукна горують на сіраці і сягають від стану аж до кінця сукна в долині. Поли сірака широкі, відстаючі, так само рукави занадто великі, повні. Бачучи такий сірак на чоловіці, видить ся так, як би він не був на него ушитий, а на якогось другого чоловіка, більшого, грубшого, дуплавійшого. В тісних роках вишло багато людей із Мшанця в Поділе, а найбільше з них опинило ся на Буковині. Поодні, або їх потомки, приходили сюди чи то побачити ся з родиною, що в селі полишила ся, або задля упорядкованя спадщини або продажі припадаючої на них часті ґрунту. Приходили сюди в таких сіраках, які носять на Буковині і власне їх вигляд такий, як висше подано. Відшутував я

і у тих людей, які що року ходять на Гундули купувати вівці і вони оповідали мені про вигляд сіраків у людей в тамтих сторонах.

Можливо, що подані тут подробиці де в чім не будуть цілком вірні, особливо що стичить третього пояса. Однак те, що подаю тут, може комусь придати ся при переведеню докладнішого досліду.

Мшанець, дня 12 грудня, 1904.

До розвідки про „Вовняну пошу укр.-руськ. народа в горах в Галичині“ додаю ілюстрації всіх трьох типів огартки наших селян; Лемківські чуги відбито в „Науці“, II річник, стор. 396. Там є на образку кілька селян, мабуть із Завадки, Сяніцького пов. і їх чугані виразно відбиті. Проф. Ф. Вовк фотографував селян у Мшанці й інших селах, Турчанського пов., тож коли опублікує їх, будемо мати значвійшу збірку народніх одягів. Тут подаю на окремих таблицях малюнки й фотографії:

Фіг. I. Крій чугані із Команчи, Сяніцького пов.

Фіг. II. Ковнір від чугані із Команчи, Сяніцького пов.

Фіг. III і IV. Чуганя із Команчи з заду і з боку.

Фіг. V і VI. Гунька із Команчи з переду і з заду.

Фіг. VII. Синій лейбик із Команчи.

Фіг. VIII і IX. Синій лейбик із Чистогорба, Сяніцького пов., вбиваний жовтими гуньками.

Фіг. X. Лемко із Команчи.

Фіг. XI, XII і XIII. Крій сірака, (курті), лейбика з рукавами і без рукавів із Мшанця.

Фіг. XIV і XV. Сірак із Мшанця з переду і заду, ковнір підпесений, в дійсности носили люди все виложений, загнений.

Фіг. XVI і XVII. Лейбик із Мшанця з рукавами з переду і заду.

Фіг. XVIII і XIX. Лейбик із Мшанця без рукавів з переду і заду.

Фіг. XX. Чоловік із Мшанця в лейбику з рукавами, фот. д. Ф.

Вовк.

Фіг. XXI. Парубок із Мшанця в лейбику з рукавами, фот. д. Ф.

Вовк.

Фіг. XXII. Дівчина із Мшанця в лейбику без рукавів, фот. д. Ф.

Вовк.

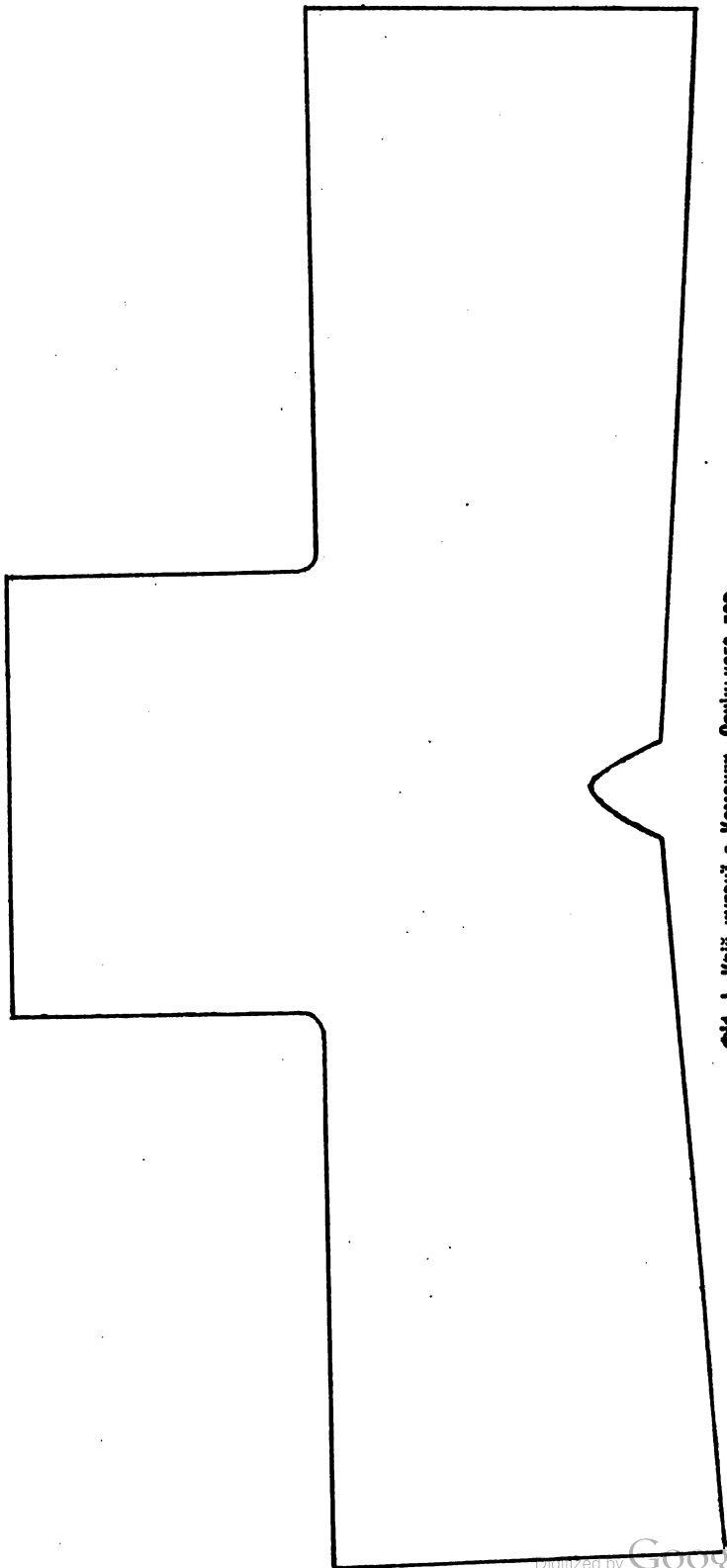
Фіг. XXIII, XXIV і XXV. Чоловік із Явори, Турчанського пов. в опончи.

Фіг. XXVI і XXVII. Чоловік із Бандрова, Ліського пов. в сірнани з пелериною.

Фіг. XXVIII і XXIX. Чоловік із Бандрова в лейбику.

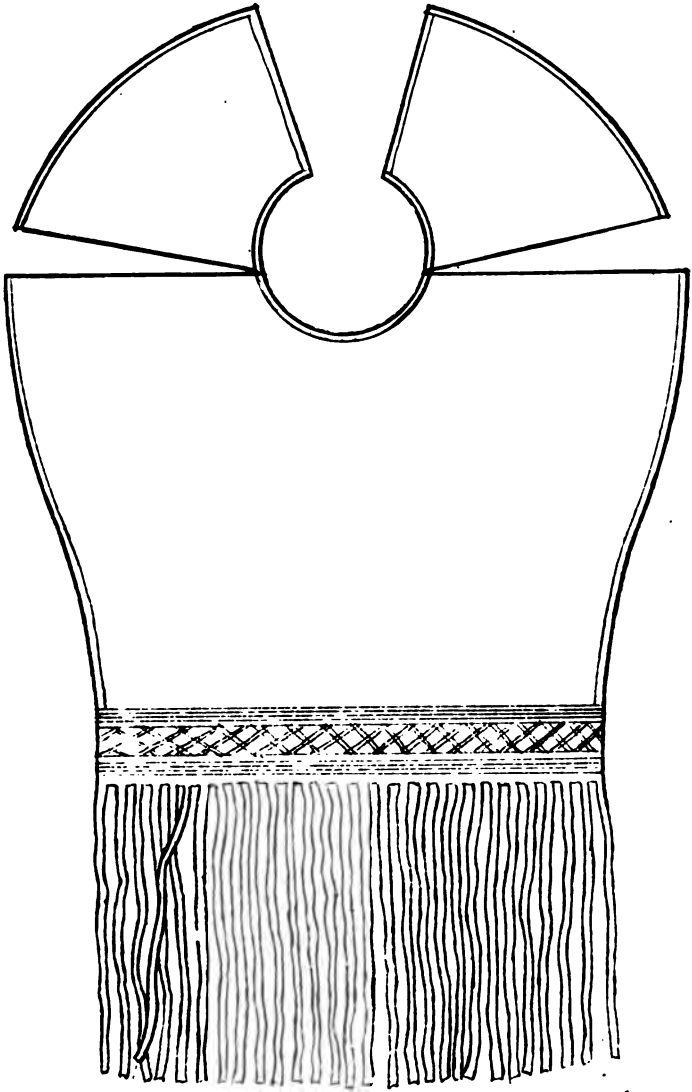
Фіг. XXX. Сірак із Орового, Дрогобицького пов.

Фіг. XXXI і XXXII. Парубок із Орового в сіраці з переду і з боку.

Фіг. 1. Кріп чугуні з Комачи, Сатіцького лес

Фіг. II. Ковнір від чугані з Команчи, Сянницького пов.

Фіг. III. Чуганя з заду з Команчи, Сяніцького пов.

фіг. IV. Чуганя з боку з Кожанчи, Сяніцького пов.

Фіг. VI.

Гу́ньна з Кома́нчи з переду і з заду.

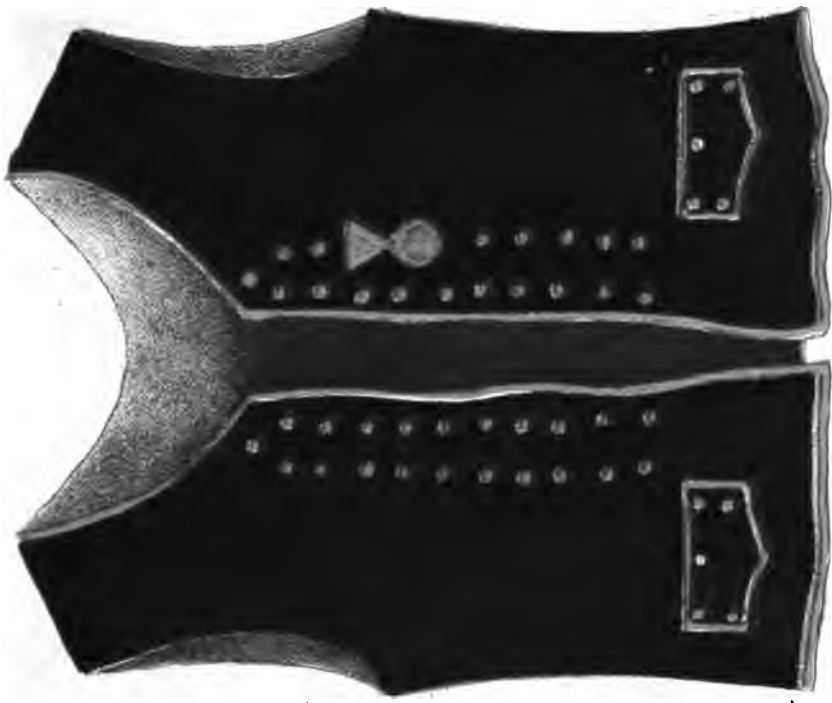
Фіг. V.

Фіг. VII. Лейбик з Команчи, Сяніцького пов.

Фіг. IX.
Леїбик снитій з Чистогорба, Слнцького пов. вибваний жостими гузниками.

Фіг. VIII.

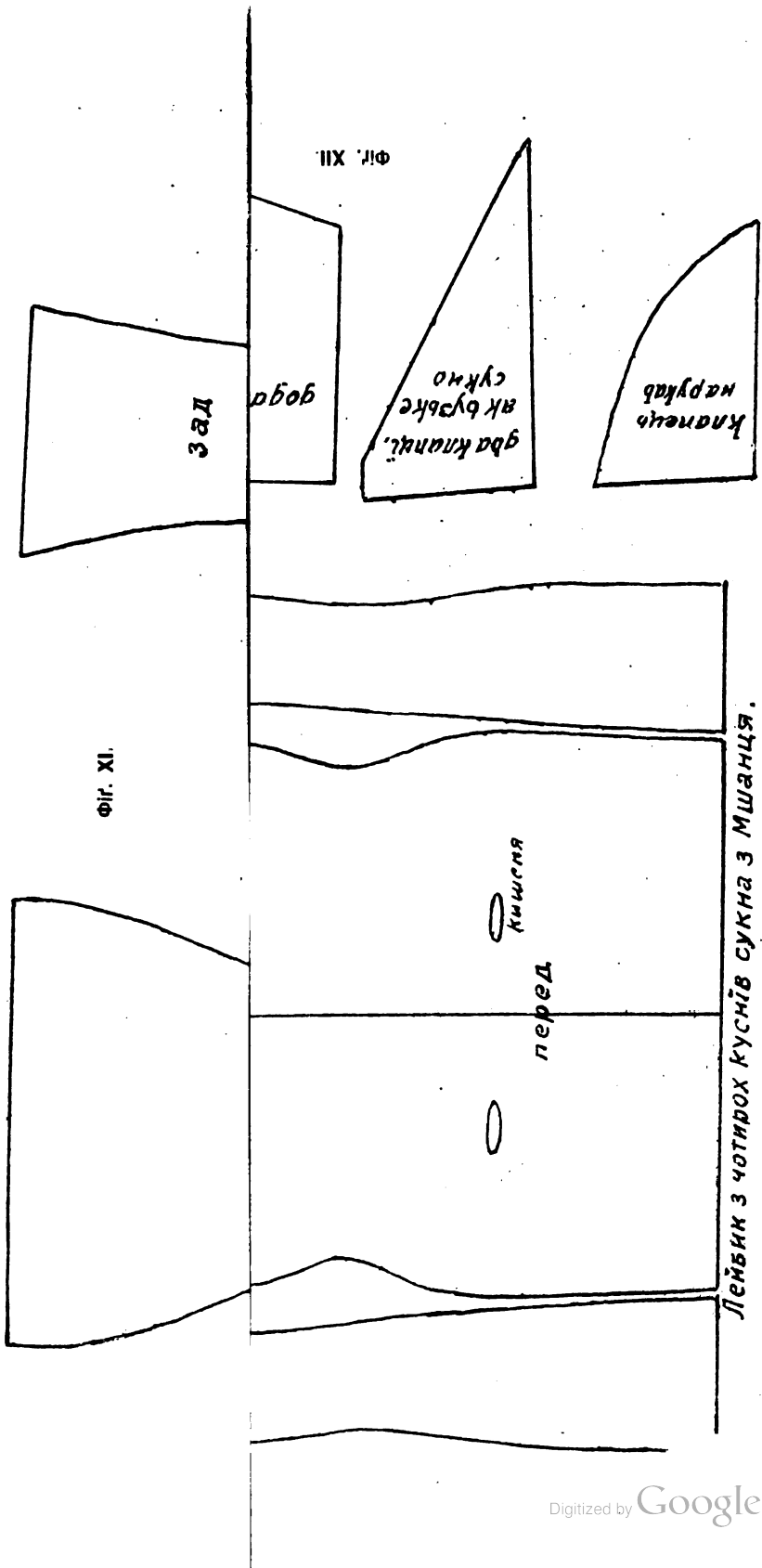

Фіг. Х. Лемко з Команчи.

Фіг. XI.

Фіг. XII.

Фіг. XIII.

Лейбик з чотирох куснів сукна з мшанця.

Фіг. XIV.
Страк з переду з Мшанця.

Фіг. XV.
Страк з заду з Мшанця.

Фіг. XVI.

Лейбик із рукавами з переду з Мшанця.

Фіг. XVII.

Лейбик із рукавами з заду з Мшанця.

Фіг. XVIII.

Лейбик без рукавів з переду з Мшанця.

Фіг. XIX.

Лейбик без рукавів з заду з Мшанця.

Фіг. XX.

Чоловік з Мшанця в лейбику з рукавами.

Фіг. ХХІ.

Парубок із Мшанця в лейбику з рукавами.

Фіг. XXII.

Дівчина з Мшанця в лейбику без рукавів.

Фіг. XXIII.

Чоловік із Явори коло Турки в опончи.

Фіг. XXIV.

Чоловік із Явори коло Турки в опончи.

Фіг. XXV.

Чоловік із Явори коло Турки в опончи.

Фіг. XXVIII.
Чоловік із Бандрова в лейбнику.

Фіг. XXIX.
Чоловік із Бандрова в лейбнику.

Фіг. ХХХ.

Сіран з Орового, Дрогобицького пов.

Фіг. XXXI.

Парубок з Орского в сїраці з переду.

Фіг. XXXII.

Парубок з Орового в сїраці з бону.

ДРУГА ЧАСТИНА.

Бойківське весіле в Мшанцк

(старосамбірського повіта).

Записав Володимир Гнатюк.

С в а т а н є.

1.

На сáмий пéред шле чоловіка той гáзда, шчо жéнит сýна, áбо й чужого áбо й йакóго свóго, швáгра, брáта: Іді до тóго і тóго і пытáй сá, ци бы віддаваў він і шчо обіцьаў бы. — Бо йидén йи, шчо хóче грóшый, дрóгый пóльа, ай такый йи, шчо гльáдат, кобы дьўка дóбра была і не пытат у вінó у тénьге. Тот гáзда прійде там, пытат сá: Ци будеш віддавати і шчо будеш вобіцьати? І йак дьўка льўбит пáрїнка, а тáтови подóбат сá газдыéत्वó, тот мóвит: Приходьт на згóду, мы сá погóдимо! — Йдут ци ў вїўтóрок, ци ў четвér, ци ў субóту, ци ў недьїльу — а ў пісьны дни не йде сá нїколи. А ни йидén графит сá, жи на дрóге селó шлé, то вїтповїст гáзда, де дьўка: Йа там пербїду, та будемó видьти! — або і ў свóйїм селы йак далéко, айбо рїтко, так відповідат. І в дрóгого селá, йак йде, то або дьўкы мáти, або отéць, або брат, не ўсы йиднáкe, подїўят сá на майїток, йакый там майї, а по дрóге йидны́м слóвом, йак ўвїдит кóло будїнку гнóйу кóпу, а на стóлы хльїб, то по водвїрїу вїдиг, жи то дóбры́й гáзда і велїт прихóдити на згóду.

Йак йдут на згóду, гáзда, шчо жéнит сýна, кличе сусьїд двох абб трїох і йак майї брáти — бїльше не йде йак пїять льудей, а вирáз і штїри. І прїйдут там, де тотá дьўка: Дай Бóже здорóўя. Або: Слáвайсуу. — Слáва на вїкы. Ци горáзд, здорóвейкы? — Бїг заплать! Вы ци здорóвы? Сьїдайте см. — О готóвісмо, льўбойкы ко́її! І сьїда-

їдут на лаўку і собі котрысь шчось закурят і бесыдуют шчобудь. І йи там ўже ў пьбого такый сусыт, ци брат, шчо зачпнайи балакати: Но, лубойкы моїи солоткі! Вы сьа нас не пытате, чо мы прыйшли, а мы самы не повідамо — бо мы прыйшли, чулпемо, жи вы майнте дїуча віддавати. Ци праўда тото може быти? — Праўда, йи, Біг даў. — А мы майнмо паріпка, рада бысмо женити, слі бы тото Бог поратуваў, бысмо сьа сходили дайак до кўны. — Но, бесыда по бесыды: Шчобж бы вы нам обіцьали, свату́нью? — Зачпнат сватом звати віт тогды. — На самы́й пєред божу ласку. — Дьакуйнмо, дай Боже вам здорўїа за тото слово. Но і шчо шче бїльшє? — Буду обіцьати сто рїньцькых, корбву, йальїуча і вїуцьу. — Ой, свату́нью, на тото мы не станемо. Нам трєба ўбїцьаты хоць двїста рїшьцькых, двї корбвы, двї йальїўкы, вїуцьу тай там шче, свату́нью, майнте кўсєнь пільа, чєй бысте тото поўбїцьали шче. — Не можу, свату. То много на мєне, майу дытєй бїльшє. — Ей, свату́нью, майнте хлопцьа — Біг даў, кобы здорўї — тай вы вїсватате. — Ей, Бог то звайи, шче далєко. Ци дьїждемо, шче може до воська пїтї, а йа старый, хто ми паробнт? — І потому ўни мўсят сьа погодїти, кїлькы поўбїцьат; пн йидєн ў нас обіцьат мєнчє сьоткы і корбву і йакє йальїуча, а обіцьат вїшшє сьоткы в 10—15, і двї корбвы; а обіцьат 150 або і 200 вл. і корбвы двї і йальїўкы двї, і вїуцьу, йак дьобры́й гадза, а бїльшє не ўбїцьайут. А трафїт сьа, жи віддаст і даст 10 р. і кусєнь пільа, а трафїло сьа ў тым рьцьы, жи даў чоловїк вїгá рãвом 6 вр. і трї куснїкы пільа. І поўбїцьат 20—30 р. і даст два-трї куснїкы пільа, жи будўт вартувати 150 вл. і корбвы двї мўсат давати ўсє. На тым згьода вїпчїт сьа.

2.

Типєрькова бы йти до ксьїндза. На самы́й пєред йдут оба сваты, йак сят, алы можут йти і брãтьа абь хто: Славайсусу! — Слава на вїкы. Чож вы? — Просїли бысмо бьожой ласкы і ксьїндза, рада бысмо весїльа зачпнати. — Йак йи ксьїндза такый, жи ни дўжи гардый, та: Дай Бьожї шчєсьтьа! — Дай, Боже, йнгомостўнью! — Йак дьобры́й ксьїндз, мьовїт: Ідїт, та вїйдїт в дьїтїи! — Накãже на котрый дєнь і ідўт в дьїтїи. Вїйдє молодый і молодã, вãраз мьўйят пãцьпр, пн ўмїйут. Днєсь так пãцьком нємã, бо і ксьїндзый дьобру науку майут і лїшшє знãйут, а даўнїшшє: Нє ўмїйут пãцьпр! Нє будє весїльа! — Ей, йнгомосьть, змїтїуйте сьа, чєйбы дайак бїло! — Вїймє, даст пїãтку: То мãло! — шчє здўпкат. — Той вїшолопат, дайї дєсьãтку: Йнгомосьть — той шчо сїна жєпїт — змїлїуйте сьа! — Ну та йди, йди, шчє ту будєш, а дьїўка пãцьпр нє ўмїйи. — Ей, йнгомостўнью, Бог бы вам даў здорўїа, дати бы й свãтови, й нє майу вїткы! — Кобы ўпро-

сїю на пїятку, та бы дуже добре. Упрóсит: то вїйдеге шче ту до недїлы! — Тай вїйде шче з недїлы, котрїй гáда гї добрїй, той шче гáлетку сїра внесé, тай даст, вїйме ксьняде рокї тай будé заповідь. Али ў нас так неá днесь, ў нашїх селы, даўно бýло повїдають, котрї старші (за Мишчакóвича), а по йнчых сéлах то шче й днесь берут ксьндзы багáго.

3.

І вїголосит ксьндза заповідь йндїу, другу і ўже трéга приходит ў недїлбу, то йак маїи весыльа быти з недїлы, ў понедылок на вїўторок, або ў суббту — то йдут на сваты або ў четвэр, або суббту, абб й ў недїлбу спóлудне, хоць ўже й заповідь вїйде трéга. Йак на сваты збирають сьа, йде молодїй, ци хто йнчий просїти на сваты. І наkáзуют му клїкати родїву і сусыцїу. Берут 11 сватїу або 9 або 7, мéнче вїт; до пары не берут. Тогды йде й молодїй на сваты ўже. Положат йндїо́го на старóсту, сьїдають за стыў у молодóго, а кóло ньóго шаршаўка, ўже знак трóхы так гї на весыльа. І положат на столї четверо хлїба, даст горїўкы по нóрцыїи або двї, кóждый сват берé хустїну за назуху, перексьгáт і йдут. Прийдут до дыўкы, старóста запўкайї ў вїкнó: Ци дóза сте, гáздо! — А тот собї тáкый чоловїка прилáнт; тот вїйде с хáты, рóзтворит: Дай Бóже. — Дай Бóже здорóўїа. Ци рáда сте гóсьтьом? — Рáлы. — Ци раз, ци два рáзы? — Два рáзы, раз, жéсте прїйшли, другїй раз, же пїдетé. — Ну за тотó слóво мы вас льякуйїмо. — Но, просїмо до хáты. — Дьякуйїмо, моїї лубойкы солóткї. — І вáраз йдут до хáты і сьїдають за стыў і по ослóнї. Но гóспóдар — не тот шчо вїддайї, назначéный, пыгат сьа: Чож вы, лубейкóве, потребўїите? До хáтыи вас прїйáў, пустїў, посьїдайте сї, закурїт сї. — Е, тá бо мы ни цáўком бїспéчны шче. — А шчо вы потребўїите шче? — Мы шáйно нáрїпка, а ў вас, чули смо, жи дьїучá йї. Слї бы Бог поратувáў, мы бы рáды тотó дайáк злучїти ў йїдно. — Но, лубойкы, вы шóже йакá нáпасьтэ? — Ой пыт, мы не нáпасьны лубде, мы сї нáпасїи не глядáмо, ачéй не цáўком сьа ўбесїнечемо. І укáзўїи на нáрїпка: На ньóго сьа клїчево, жи вїн нас ту вїў. Али йак бысте шче нам ўкáзáли пáру до ньóго, бысмо шче бїспéчнїйшї бїлы. — І пїдé тот чоловїк і веде áбо стару невїсту, або малé дьїучá.. — Не тотó, лубойкы, дьякуйїмо й за ньóго. Бїг даст та доросте. — Пїдé тот до сьїней, дьїўка ў сьїнех сьа прїхóзат, увелé тоту дьїўку: Дай Бóже. — Дай Бóже здорóўїа. Дай Бóже шчэсьгá! — На вобї стóроны. — Чей тáкого вы, лубойкы моїї, глядáйїте? — Самá тотá. Тепérь мы бїспéчны. Дьякуйїмо. Тепérь будемо йїсти, пїгги, йїи на шчо. — І ўна маїи хустку ў руках і кўждый сват маїи хустку; позавнвáють

си руки і привітають сьа. Но, сидайте за стьіу. Но і вноу сьа пытат там, йак на згбды, шчо вобіцьате? Він повіст, йак на згбды, і не рає причынит 5 р., а йак ныт то 1 р. І наперэд сьидат староста, коло ньбо молодой і молодá на кожух абó сырáк і зараз прыносьят горіўкы, бэсьідуйут. А молодá выносьит хусткы, кождому гáзда, тато ййй, дайи похустцы. Усьй ўтирают сьа, аби молоды были. Прыносьят горіўку і гáзда пйи до старосты, тот до молодого, молодой до молодой, трохы выпйи тай выльи до повалы решту, абы ни и ў гору йшло. Молода так само робит і завертат до старосты. А староста пйи до маршаўка, а вйттак пйут ўсьй за сбицьом по 2—3 порцьйй. Кладут 2 тарельы сыра перед старосту, йак йи, й шасла; староста ўкройіт 2 куснныкы хльба, нальыит сыра, даст молодьтатам: Нáте, котрэ бóрше зыстé, то будетé дўшше! — А вонй трбхы ўкўсьят, а трбхы ййдыат с тарельа, а тоты куснныкы дайут малым хлопцьям, абы молодой робйў, а молодá рбдыла хлопцы. Йак попоййдыат, вольé староста тарйль, вальльи порцьййу горіўкы, полбжит перед молодого і мовит: Кладй ту дўтку (20 чи 30 кр.). І повідат до молодой: Но, пáны молодá, дайй тобй грбшы молодой, жебы ты собй найшла за сéбе дрыва носйги, вбду, хльб пéчи і т. д. Йак тьа будут слáты на вбду, то абыс брáла решетб, йак на дрыва, то вйла і т. д. І напйи сьа ййдыé до дрўгого горіўкы, вонá схбват си грайцары і поцьйлуьют сьа. Тоглы староста подьáкуйи за хльб, сьйль і выпйут шче раз по порцьйй горіўкы, ўстанут і ўсьй ровходьят сьа. Таке у нас сватаньа.

Зап. від Грйи Олйшака Терлецького в марті, 1899 р.

В е с і л ь е.

Весіля зачынасть сьа в понеділок, в середу, або в суботу в вечер на неділю. Як пйчветь сьа в понеділок в вечер, то тягнеть сьа через вйвторок день і вйч, а кйчмть сьа в середу рано, часом аж в середу в вечер. Так само як пчынасть сьа в середу в вечер, кйчмть сьа в пятницю рано або в вечер; як у суботу в вечер — кйчмть сьа в понеділок рано або в вечер.

У молодого.

Вйнцьй вйти йдé просити молодой в дружбуў по полудни; просьят лише жоны, а дыўчата самы йдут; просьят, бы молодому вйнцьй вйли і латкали. Йак жоны зййдут сьа, выпйут горіўкы по двй порцьййй ў кожорі, йдут за стьіу, берут шафлик на барвйнок, завывеный ў обрус; ў середины ў шафликы йи хльб і вовес; вйўсом треба пйдсьйлати того поле, де сьа барвйнок родит, абы родйў сьа й дальй, абы не щéе; а хльб на того,

абы молодыи добре сѣя поводилю. Як посьідають за сѣтїю, тогды ўстане старша свашка і шовит: Татуню, мауню, благословіт, бо ны йдемо на барвінок! — Родичи моўят (молодого): Ньай тѣя Віг благословіт і ѿ тѣя благослоўїю свому сынови. (Три рази). Потому выходѣят усї за стола і за старшоў свашкоў латкають:

Благослови, Божейку,
 Першуйу дорожейку,
 Ай десмо сѣя пустили,
 Бѣсмо горѣзд гостїли.
 Мы йдеме на барвінок,
 Іванови на вінок,
 На лубѣ віччѣпейко,
 На дѣўге мешканейко.
 Де тотѣ городнїца,
 Шчо горѣд городїла,
 Зѣльїйка насадила,
 Тонкѣго, высѣкого,
 Листойку ширѣкого?
 Вѣйдї, вѣйдї, гавдїне, с хѣты,
 Зѣльїйко указѣти.

Домашна гавдїня выходит разом з тоў, шчо зѣльѣ садїла (як у чужого збирають), зѣльѣ указати і латкають до дружбы, шчо найи рїзати барвінок:

Прѣши, свѣпейкы, ў горот,
 Йи зѣльїйко вѣтън!

А свашкы відповідають:

Ой ўлызу ѿа, ўлызу¹⁾,
 Ой ўрїжу ѿа, ўрїжу
 Три квіточкы зѣльѣ
 На лубѣ віччѣпейко,
 На дѣўге мешканейко.
 Мы барвіночок жѣмо,
 Від Бѣга ласкы ждѣмо
 Нашоу дитѣатѣйку
 На дѣбруйу долѣйку.

¹⁾ При піснї: Ой ўлызу ѿа, ўлызу — зачїнат старша свашка з дружбоў рїзати барвінок. Дружба возьне молодцѣв (молодого) пѣрстѣнїш і три галускы барвінку корѣс пѣрстѣнїш проложит і ўрїже ѿїх; барвінок положит до шафлика, а пѣрстѣнїш віддаст молодцѣови. Шафлик з дому приносѣт з хлѣбом і збїжом дружба.

При сьпіві сей піснї рїжут барвінок. Як наріжут, то дружба высьпле на грядку трохи віуса — а решту забирає в барвінком і хлїбом до дому — жебы сьа барвінок родив. Як дружба сыпле вовес, свашкы сьпївають :

Не бануй, городочку,
Щобсмо тьа обголили,
Збіжечком пїтсьпали,
Горїлочкоу напоїли.

Тепер трактуїут тогу чельадь, шчо ў їх городы барвінок, горіукоу, по вильушку і їдут до дому молодого; шафлик несе дружба на голіві, а свашкы латкаїут по доровы:

Ходїлисмо ў чїсте поле
По вїльба дорогїи,
Бо тото не вїльнїко,
Аї крешчастыї барвіноїко
Їуш тобі, барвіночку,
Не быти ў городочку,
Не ў городы ти быти,
С тебе вїноїко вїти.

Як не дїйдут шче до дому, то латкаїут другый або й третїй раз тойї самої. Як прїйдут до дому, дружба оберне сьа три разы за сьонцьом (жебы сьа вело) і поставит шафлик на столы. Теперь свашка кличе вїтця і матыр молодого і мовит три разы:

Панї вїйче, панї матко,
Ўшитка родїна, благословїт!

А вони вїдповїдаїут:

Наї їх Бїг благословїт і на їх благослоўїу (три рази).

Теперь свашкы латкаїут:

(Батькови): Так татунейко мўїят:
Ньай тьа Бїг благословїт,
А ў вїшнуїу дїїноїку,
Шчаслїву годїноїку.

(Матери): Так матыноїка мовит:
Ньай тьа Бїг благословїт,
А ў вїшнуїу дїїноїку,
Шчаслїву годїноїку.

По тым сїдаїут за сьтыу і старша свашка кличе дружбу:

Ходї, дружбойко, до нас,
Подивїж ты сьа на нас.

Возьми собі три квіточкы зліля
 І ўвий нігочкоў нам три разы
 І йди собі гульати,
 А мы будеме самы віти.

Як сьу пісьню сьпівають, дружба бере зноў перстынь молодого і три галузкы барвінку, перетягне короз перстынь і ўвині ниткоў воўшаноў, білоў і даст свашці, перстынь віддаст молодому, а сам йде гульати. Тогда музикы грають, а молодыж гульайи. А свашкы латкають:

Д гóрі, сóньйко, д гóрі,
 Вий сьа, вінойку, скóрі.
 Кой йисме вінкы віли,
 Мід-горілочку ніли;
 Я́к йисме довивáli,
 Сьвяты́йи помагáli,
 Я́нгéлы ў ўсьлы гóрали.

Теперь кліче свашка дру́жбу. Дру́жба бере хусткоў сво́йоў з молодцьовойі головы молодцьову шапку, а сво́ю кладе на нбóго (сам гуляє простоволосо) і кладе перед на́йстаршу свашку, а сам йде гульати. Свашка пришіват вінець молодцьови до шапки, а свашкы латкають:

Краўчі, свáнейко, краўчі,
 А ци ўшійш краўчіти?
 Ци не трéба тьа ўчіти?
 А йак бы йа не ўшíла,
 Йá бы ту не сьыды́ла.
 Йа сьа ў Йилвóві ўчіла,
 Ажебы́ йа краўчіти ўшíла.

Як пришла свашка вінець, кличе дру́жбу: Дру́жбо, ході д нам.

Дружба бере від свашкы шапку, завиват руку хустиноў і кладе молодому на голову, а сво́ю бере від молодого і даи свашці, бы му пришла також чепець такый самый, йак у молодого. Я́к пришивають дру́жбі вінець, то не латкають, але приповідають: „Дéш ты быў, же ты на нас сьа не дівниш? — Дру́жба мовит: Йа бы просіў óбожой лáскы і свáшкы, жебы ми віддалі ша́нку. — А свашкы повідать: Мы ў тебе ша́нку не бра́ли. Ты хóдиш по селу́, хто зна́йи, хто с тебе ша́нку скопíў. Ци ты дашчó завинийў, ци ўкраў, жи с тебе ша́нку ўвэ́али? Ту льўде ўсьи ў ша́нках хóдять, а ты бес ша́пки. — А дружба мовит: Йа на́йу сьвítка молотцá, жи вы з мéне ша́нку ўхопíли. — А свашкы вiтпóвiдають: А ци мóже тотó праўда бiти? — А він мóвит: Мóже праўда бiти, йа на́йу сьвítка молотцá. Я́к не вiрите, пытáйте молотцá. Йа

з нбого йнго зняў і свойў даў. Йак свойў зняў, вы ў мене ўхопіли. — А молодець повідат: *Из ти на тотó рўчу, жи ты шапку маў і жи найстарша свашка с тебе хопила.* — Теперь свашка мовит: *Кой ўже такé на мене найшло сьа, жи йа шапку хопила, то менé бы дўже перепросіти, жебы йа тобі шапку віддала.* — Та чим же тебé перепросіти? — *Йаким напоёио файным, дорогим.* — І латкают цепнарйови:

Цепнарйу молодéйкый,
 Стаў мéдок солодéйкый.
 Нич бы му не робіти,
 Хыбá бы му цепнаріти.
 А ў нашого цепнарейка,
 Вышивана кошулейка;
 Головойка гладойка,
 Горіўка солодойка.
 Цепнарйу кучерйавый,
 То ты до нас приданый!

Йак вони латкают, дўжба йде по горіўку. Приносят і даин дўжбi, жебы перепросіў свашку, бы му віддала шапку. Дўжба наливат кельушок, пий до свашкы і мовит: *Дай Бóже здорóўя, паны свашко! Вáдите, йак йа сьа находіў, натрудіў і мўсьіў йим такого напоёи ладного дыстати.* Йа до вас шче дўргый кельушок пйу, жебысте ми ладны шапку віддали. — Свашка выйий, выйимат шапку с хўстки ладну ў вінці: *Ци видиш ты, дўжбо, йак мы ти шапку прибрáли? Ци така твайá была? А мы тобі прикрасіли і вiнойко ти ўвiли!* — Дўжба мовит: *Не така была, тепер красьвiшша, аж йим веселый; так сьа приўдыла, йак ў Йiрйу земля.* Аж йим веселый так, йак молодець. Бодáй бы вам Бiг здорóўичко даў, жiсти шапку краснó прибрáли і віддали. — Тымчасом свашкы пйут горіўку. Молодець мовит дўжбi: *Бериш ты свойў свашку гульати. Мóже вона крiва? Вона сьа засыдыла на лавi, а ты собi ходиш. Подиви сьа, ци вона прáва.* — Дўжба берé свашку гульати. І моўят льўде: *О не крiва, о фáйно йде.* — Дўжба мовит: *Музыкó, грай фáйно, бо йа гульáйу с свашкоў!* — А музыкa два разы, три разы лучком (смичком) потяг і стаў. — А на шчо ты стаў? — *Бо ты шчо сь сьвашкоў переступиў такé, шчо йа грайу тай стаў.* Шчóсь ти сьа не повóдит дóбре. — Обёрне си лучком нá-рубы, та не грайи му сьа, бо хóче платны. Выйме дўжба ци пйать грайцарйу, ци шiсть і вёрже музыцы ў скрипкы. Музыкa грайи, дўжба сам з дўжкоў гульайи. Музыкa мовит: *Погульáй си, йа ти ладно будóу грати.* — Але молодець повідат дўжбi: *Будé, бо мы йдем до всьiндца просiти благословенство.* — І дўжба стаў. Тогды берé отец хлiб і мати, і станут на двёрйох у хаты по йидным боцы дверей і по другим. Свашкы латкают:

Ідыт, молотцы, ў село,
 Бы вам было весело.
 Веселійко ходыте,
 Борзэйко сьа верныте.

Молодзец в дружбоў ідут до ксьиндза. То шче не пізны вечір. Приходьат до ксьиндза: Славайсусу. — Слава на вікі! — ксьиндз вітпвідат. — І дружба мовит: Просит вас пан молодый і йа вас прошу, йнгёмосьць, благословёнство. — А ксьиндз мовит: Ньай вас Бог благословит і йа вас благослаўйу. Ідыт же си до дому, не ўпывайте сьа, ладно весельит сьа і до мене ранейко приходьит, йа вам дам сьлюб, бо йак йа дадэ пак пойдю, то не дыстанете. — Молодцы ідут собі тепёр просити на весільа, бо перед тым ходьу просити отець, день або два перед весільом. Йак бы молодцы не просили, то не ідут дуже на весільа. Моўят: Молодцы не приходили, то йакэ там! — Йак спросьат ўсых, приходьат до дому і тато мовит: Ци ўсых исте спросили? — Усых. — Бысте дадэ не лшили хаты, бо не лдино. (Просьят своїх сусідів усіх, а в дальших родину і приятелів). — Ныт. — Ну, то добре, тепёр си погульайте трохы. — Господарі ідут зарав на весільа і кождый несе курку в собойу. Кождого, шчо прйде, бере батько молодого до коморы і трактуйн горіўкоў по два або три кильшкы, йак котрый хоче. Усы госьты сьйдайт собі за сьтыў, хьба котрый молодой, то йде д мушцы і гульат. Газда принесе фляшку горіўкы, поставит перед них і вони сьа самі частуйт, по килько хотьат. Хльб стойт перед ними на столы, на обрусы, але закусувати не можут. Господар мовит: Пийте, льудкове, не галамагайте дбўго, бо йак надьйдут свашкы, то вас вгты выженут. А дружбі і молодцьови мовит: Йдыт, просьит свашкы по крузы, ньай ідут корогвай вгты. (Свашкы по вгнку пішли домів топити і варити вечерю). Свашкы приходьат, а газда бере йіх до коморы пити горіўкы. Старі газды ідут тогды до дому, а молоды гульайут. З коморы свашкы выходьат і сьйдайт за сьтыў і ждут на тата і маму молодой. А газда пьтат сьа сына: Ци быўс там у жінчыного тата і мамы? — Быў. — І затого приходьат тато і мати в килькома свашками своїми (всіх десятеро) на корогвай. Засыдайт за сьтыў і сьдыат; молодичины не ўйут корогвайу, молодцьові ўйут корогвай. Старша свашка вачинат латкати в другыи:

Сьвіти, мисьяцьу, в гаўу,
 Нашому корогвайу,
 А чэйбы нам сьа виднэйко,
 Увгты го ладнэйко,
 Бысьме сьа не ганьбйли,
 Ой ци красно смо ўвгты,

Білышы ручейкамі,
 Чорнымі вічейкамі.
 Пойідемо ў дорожейку
 По краспу Касунейку.
 Пече наша каміанайа,
 Печі корогвай, пече,
 Бы він выріс до неба,
 Заўтра нам йго трэба.
 Зыйшли сьа ўсы сестрыцы
 До новой сьвітліцы,
 Сталі раду радзіти,
 Жи час корогвай вьги.

Покы сьпівалі, то ўвілі корогвай і ўсадылі. Як ўсадыт, то тот,
 што садіў (хто буль), дуркне три разы до повалы, а хлбцы свішчут
 і клічут: віват! Дуркат на тото, бы сьа корогвай файный ўдаў. Свашкы
 тогды латкайут:

Ой ўстаньте, брагойкы, тай не спіт,
 Ай рубайте сьоснойку на загныт.
 Ажебь наш корогвайиць гнытен быў,
 Ачэйже бы наш Іванойко весел быў.

Як печут корогвай, то разам печут і гускы, з котрымі йдут до
 молодой на поклыні. Гускы — то два хлбы довговасты, стулены до
 купы. На гускы кладут сьа поплыткы, сплетены йак косы, з кінчыкамі
 піднесеными до горы. Печут також попови корогвайча і вітові; то таке,
 йак хлб, лише ріжкате. За корогвайчатом печут дружцы гуску, також
 з поплыткоў, а за гускоў просте, гладоньке колаченя хлопцым двом на
 кут, бо бы сьа не ўступили звідти і не дали сысти за сьтыў без та-
 кого дарунку. (Порядок при печеню хлба: Коровай, за сям гускы, ко-
 рогвайчата, гуска, колаченя). На самім кінци печут стойачкы. Йіх йи
 дванацять. Роблят йіх так: Берут дванацять росшок, йак бы ма-
 ленькі вила; обі росшкы ў горі обвивають (спіральна) тыстом; йак усы
 так обвинут, тогды берут звичайный хлб печеный, впахайут ў нього
 ўсы стойачкы і усувайут ў ніч поза колаченя, шчобы спеклі сьа. Як
 спечут сьа, тогды выймайут стойачкы з хлба; хлб выдыт, а стойачкы
 разам з корогвайом, гускамі і т. и. несут до коморы, шчобы ўсьо об-
 стило. Як стойачкы ўйут і саджайут, тогды свашкы сьпівайут:

Свашкы стойачкы ладьат,
 Бо сьа ў дорóгу ладьат;
 Ў дорóгу, дорóжайку,
 По краспу Касунейку.

Ой гет преч на Волыньу,
 По молодú гаэдiньу.
 До кобóры кльúшниця,
 До пóльи робiтниця.

Коли свашкы ўсьо тысто поўсаджають до печi, ўмывають руки і сьпiвають:

Дайте нам портеньáта,
 Поўтирати рученьáта!

Гаэдиньа, молодцьова мати, даи старi порткы, бабы хапайут iй, а хлопы вiдбирають i тьагають, выдирають iйдны ў другых, покы не iдрут цаўком, покы гаэда не крикне: Дайте спóкы, бо сьтыў iгрете. — То бабы дужi.

Теперь свашкы iдут доиў спати (уже кури пiють, другi). Молодичныi свашкы i родичi вiдходьат шче тогды, iак стоячкы зачали вити. Молодeць дашчо вист i iде спати, бо рáно майи сьа сповiдати. Свашкы сьпiвають iому на добраньч (поки розiйдуть ся); а музика граи, iак свашкы сьпiвають:

На добраньч, на добраньч,
 Бо iа iду спати,
 Заўтра рáно, раньусейко
 До сьльубойку сiати,
 За ворóта дзелен iавiрь,
 Там вас будú ждати.
 А ци iавiрь, ци не iавiрь,
 Ци дзелена iiва,
 Мeджи тыи паньацкáми
 Хыбá iйднá мойа мiла.
 Ай ци тотá милeнейка,
 Шчó сьа краспó ўбрáла?
 Ой тотá то мылeнейка,
 Шчо т сeрцьу пристáла.
 Ой ўбыбрáў сьа козáчейко:
 Тотó дыўчá ўзьати,
 Вин му купиў новий сeрпик,
 ўно не ўмiло жати.
 А ўна ўзьалá ба i тот сeрпик,
 Кынула вит сeбе:
 Iа не жáла ў вóйна, шáткы,
 Не бóду i ў тeбе.
 А iа iла ў вóйца, шáткы
 Тлустú солонiну,

За тобѡйѡу, за гильтайѡм
 Піт часѡм матіну¹⁾.
 А йа спала ў вѡйца, ў маткы
 На білы періны,
 За тобѡйѡу, за гильтайѡм
 На гороховіны.
 А йа ходіла ў вѡйца, маткы
 У куркѡвых черѡвничках,
 А за тобѡйѡу, за гильтайѡм
 У лінѡвых ходячках.

Тепер йдут ўсы спати. Кухаркы не йдут спати, бо не маіут часу. Стінаіут кури, скубут і ладьат йіх. Молодыі ўстайн рано, йак світайн, і ўбрат тоту сорочку і гацьі, шчо молада дльа ньѡго ўшнла. Дайн ну вонучі новыіі і ўсы. Молодець іде ле перквы сповідати сьа, а дружба спрѡшуйн бойар, жѡбы гѡтѡві былі, покы прійде молодець с церкви. По сповідн молодець прійоднт доміў і йіст, а дружба тнчасѡм поспрѡшуваў бойаріў і свашкы. Прійоднт музика, зачннат грати і молады гульаіут, а старі сьідьат за столѡм. Молодець усаджуі свашкы за сьтыў. Найстарша свашка сьіднт коло ньѡго, то авет сьа голова (на чѡлі), другі за неў; перша за неў сьіднт під чѡлѡн, друга на хвѡсьтыі, третьа піт хвѡстѡн, а йпччі ўже без назвы, не рахуйут сьа. Дружба прѡснт бойар: Бѡйарци, бѡйарци, кўждый на свѡійн мїсце, йдыт, сьідайте! — Йак посьідали, дайут йім ўсын по два кнльшкы горіўкы без закускы. Свашкы тогды латкаіут:

Скѡр жн, татѡйку, скѡр жн,
 Выпраўйай нас бѡрши,
 Бьісно сьа не ўбавілі,
 Хвалабѡжу не ўтратаіи,
 Бо то днесь недьілейка,
 Від Бѡга надьійнйка.

Старѡста кнвче тепер: Бѡраѡ, бѡраѡ! — І выльзайут за стола. Татѡ-мана сьідайут на лаўку голу, берут сѡбі хлѡб по йндѡму бохѡнцѡвн, а родччі сьідайут в боку. Дружба бере молодцьа і відкланьуйн сьа вітцьу, мамі. Дружба бере го за плече, а молодець цьілуіи ў передкы нїг (прншвн) і ў колына і у рўкы; так цьілуіи три разы родччіў і блнзьку роднну. І татѡ мѡвнт: Ідыт йуж в Бѡгѡн, ідыт. — А свашкы зачннайут латкати:

1) Зжѡвкле лнсте а бараболі.

Благослові, Боже́йку,
 Ё́ першу́ю доро́же́йку,
 Ай де́смо сьа пусти́ли,
 Бе́смо горазд гості́ли.
 Ста́роста наперед гра́иц,
 Бо доро́жейку зна́иц;
 Доро́гу, доро́жейку,
 По кра́сну Касу́нейку.
 Подобно на сьві́тойку,
 Коли сьвѣ́йко грѣ́иц,
 Подо́бен Іва́нойку
 До Касу́нейкы йти.
 Чим селѣ́йко закві́ло?
 Ві́шньами, черешньами,
 Пы́швыми бо́йарами.
 Ай Іва́нойку па́не,
 Де тво́йи во́сько ста́не?
 У те́шчѣйкы на рапо́чку,
 У крѣ́пчасьты́м барвіночку;
 Там буду спочыва́ти,
 Убідець убіда́ти.
 Ой Іва́нойку па́не,
 Не выграва́йже ко́ньом!
 Будеш ві́хати по́льом,
 Не выграва́йже ко́ньом;
 На пе́рет сьа не выдава́й,
 І в га́ду сьа не зыстава́й;
 Дѣржи сьа ў середні́чы,
 Ё́се при сво́йі роди́ны.

Коли приходьат т хаты́ молодойі:

Зна́ти, Божейку, знати,
 Де Касу́нина ха́та,
 Новы́м ты́ном й опы́шена,
 Кали́воу усаджѣ́на;
 Стрѣ́шейкы золо́тыї,
 Ві́кѣшка скля́нныї,
 А двѣ́рейка мідья́ныї,
 Шті́ри верьхы і чо́тири.
 Ё́ середны́чы ў поко́йі
 Усьа́кі набо́їі.

Коли прийшли до молодой на обору :

Ой йшлисте нам рада,
 Не дайте нам стойати,
 Дайте нам посидати.
 Мы льуде вдорожені,
 Сукны на нас помочены,
 Бо нас слобойка ўбила,
 Сукны на нас помочила;
 У нас сукны дорогіі,
 По чотіри золотіі.

Коли майут йти до хыжі :

Роспірай, сватку, хатку
 І новейкыі сыни,
 Бы сва бойари сьсыли.
 Пышны, бойари, пышны,
 За Касунейкоў прийшли.
 Красно си засьпівали,
 Шче крашше посыдали,
 На калиновы лаы,
 За тысбыйі слобы,
 За обрус крушчастыі,
 За хлыбы ишенишчыі.

Тепер усьо віддаѣт, шчо принесли в собоў : корогвай гаада бере до коморы. Йак молода бере гускы, свашкы латкайут :

Шчоште нам за дар даі?
 Дьві гускы тарчанійі,
 Йидбавом зўйазаныі.

Молода дай гускы татови і він выносит до коморы. Стойачкы передайут також до коморы. Бойари затыкайут ў гускы гроші, кождый по два ірайцари — а менче не піде, йак 15 бойар. Йак ўсьі поскладайут, молода выйме з гусок і положит собі ў чоботы під подешву. Тогды свашкы прикрывайут молоды голову хусткоў цаўком; вона спират голову на хлыб, шчо стойт на столы і так сидит тихонько. Староста в молоды вылазит на сьтыў і обходит три разы ў около хлыб та переступайт йійі через голову. Йак обійдут три разы, сыдайут за сьтыў; молодый коло молодой. Молодець вдойнай в нейі хустку і цылуи; дакотрый, йак недобрый на молоду, то не цылуи, але ударит йі, а вона тогды сама вдойчайт в себе хустку і сыдат коло нього. Старша свашка бере в молодца шапку, а в дружбы кладе молодцови на голову і пришиват йону збіже в барвінком, увите на три угла. Йак пришийт, пере-

кстит го шапкоў три разы і подóжит на голову; а дружба бере свою шапку і гульбат. Як старша свашка закладат на голову шапку, свашкы латкайт:

Краўчй, сванейко, краўчй,
Чи ўміш краўчыти (як перше).

Потому прыносит мати молодойі два рушничкы і переўйавуян, а свашкы латкайт:

Тешчойка зьбáтá ўйáже,
Бо йі вь дывойкоў льяже.

Відтак зачинайт латкати цөннарйови:

Цөннарйу молодейкый,
Стаў медок солодейкый (як висше).

Гавда дайи горіўкы ўсым по 2 кельушки без закускы; як выпйут горіўку, свашкы латкайт:

Скóр жи, тáгойку, скор жи,
Выпраўйай жи нас борши,
Бысмо сьа не ўбáвили,
Хвáлабóжу не ўтратили;
Бо то двесь нельйейка,
Від Бога надыййика.

Потому выбирайт сьа і йдут до церкви.

У молодой.

Тато або мама молодойі спрoшуйт також ў вечер госты. Молоды гульайут — парубкы із молодоў — а старі сьидьат та гостьат сьа. Як погульайут собі, мовит гавда: Йди, кухárко, тошй, а вьй сьа расходьйт! — Як розьйдут сьа, кухаркы стинайт кури, зачинайт варити, а молада спит, бо йде рано до сповіди. Як розвидьвайи сьа: уставай, дыўчыно, йди до сповіди. — Як высповидала сьа — тичасом прошак йде просити гостий до вянца — приходит с церкви і зьист дашчо. Як попойист, пиде до коморы, стане си ў йармо ў середину (йармо лежат на земли) і ўбрат дві сорочки, дві мальованкы і два фартушкы. Як вона ўбере сьа і ўвийде до хаты, мовит йі тато: Йди, сьидай за сьтыў, дóньу. — Вона сьидайи за столом, а тато просит свашкы: Йдыт, сьидайте за сьтыў. Пидемó на барвінок, абьсмо сьа не забáвили, бо молодць надьйиде, та не будетé мáти колй вйти. Спорйт! — І вараз найстарша свашка мовит: Паньй вóйче, пáньй матко, благословйт на барвінок. — Ньай тьз Бог благословйт; йдыт! — Свашкы зачинайт латкати:

Благослови, Божейку (так само як перше).

Брат молодойі або чужий хлопець несе шафлик зі збіжом і хлїб і так само латкають і так само стинають барвінок через персьтьинь молодойі. Трактують газдыї, шчо їх барвінок і вертають до дому та латкають, як молодцьови. Як прийдут до дому, посыдають за сьтыї і моўяат: Пань вйче, пань матко, благословит винець вїти! — Родичі благослоўлят (як висне). Як свашка поводи ўїи винець, другі сьпывають:

Д гóрі, сóвьїко, д гóрі,
Вий сьа, вїнойку, скóрі,
На лубé вичанейко,
На дóўге мешканейко.

Як уўяут молодї і молодцьови во збіжом і в барвінком, кладут на хлїб на тарели на сьтыї і листочки барвінку принасьят троха медом, абы була мужови як мід солодка. Як уўяут, свашкы латкають цєпнарйови:

Цєпнарйу не цыкóч,
Вїгáй, горїўкы натóч.
Повїдала нам дыўка,
Шчо їи ў комóрі горїўка.

А цєпварь мовит:

Упáла цовалїна,
Горїўку привалїла.

Свашкы:

Треба їи вїдрубáти,
Горїлочкы добувáти.

Цєпнарь приносит горїўку, свашкы пяут по двї порцьїї не закусуўчш. Як выпяут, латкають:

Ой мóвнў їнс ми, клнїнў лїстойку,
Шчо не будеш падати:
А ты падайш,
Земльу ўкривайш.
Ой мóвнў їнс ми,
Мїй татунейку,
Шчо нья не даш вїт себе;
А ты нья дайш
І сам не знáйш,
Шчо за дóлейка бóде.
Ай не Вїг їа ти,
Дывойко моўа,
Дóлейку выбирати;

Уста́нь ране́йко,
 Узьни си дыйни́цьу,
 Побігни́ ў керни́цьу по води́цьу.
 Уми́й собі голо́войку і лі́чейку,
 Помо́лі сьа вірно Бо́гу,
 Даст ти до́лейку до́бру.

Коли нема́ шче молодця́, латка́ют :
 Чому не й́деш, коли при́їдеш,
 Мій лубо́гий парече́ный ?
 У ме́не та́гойко зло́її во́лейкы
 Зь лу́цької намо́войкы.
 Йа хо́джу, про́шу, ша́пойку но́шу,
 Че́йже йи́го перепро́шу.
 Ани ўпроси́ти, ани ўгрози́ти,
 Се́рдейко се́рдито́їи.
 Хо́дит па́войка по й оборо́йцы,
 Піре́йко роспусти́ла;
 Хо́дит Касу́вья по новы́х сьі́ндох,
 Кісо́йку рочесала́.
 Ой не жаль мены́, ой мили́й Боже,
 Шчо йа́ йи́ рошчесала́,
 Ай жаль же мены́ сво́го тату́вья,
 Шчо йа́ го не ўслухала́.
 Посы́лали нья, заганя́ли нья
 Ў кы́рницьу по води́цьу,
 Йа ма́ла бы́ла, на то ни зба́ла,
 Шчо йа́ йи́го не слухала́.
 Ты гіро́йко камі́анна́йя,
 Чом же сьа не росточи́ш ?
 Ой дыво́йко Касу́нейко,
 Чо́мже сьа не роспла́чеш ?
 Бо не ма́ю жало́сти,
 Ды́ждала́м сьа радо́сти :
 Музи́чейкы ми гра́йут,
 Свашейкы́ ми латка́йут.

Сироты́ латка́ют так :

Касу́нена маты́нойка
 Перед ми́лым Бо́гом ле́жит,
 На кресь¹⁾ ру́чейкы де́ржат.

¹⁾ Криж (на вхрест).

Ой спусти́ нѣа, Боже́йку,
 З дрі́бним дожджѡм на вѣнльу,
 Ой нѣай йа́ сѣа подіау́йу,
 Йак мо́йи дитѣ ѡбра́но,
 Піт поса́х посаджѣно.
 Ой убра́ли го лѣуде,
 Найбли́шійи сусѣіде.

Теперь надходит молодець. Свашки молоді́ці латка́ют :

Сьтѣй, вѣа́гу, за ворѡти,
 Нѣай на гѣа метѣль метѣ,
 Нѣай ти лі́чейко квѣне
 Від дожджу студѣного,
 Від ві́нка двелѣного.

А молодцьові свашки латка́ют з подві́рѣа :

Слі́сте наш рада,
 Не дайте нам сто́йати,
 Да́йте нам посѣда́ти !

А молодичини́ відповіда́ют :

Мы то́го дау́но ждали,
 Бы́сте си постѡ́яли.
 Не вели́кі перехѡды
 Чѣрез зо два огорѡды.
 Припѣр дѣідо ба́бу до двѣрець,
 Та́й йи роскѣпа́у пѣрець.

Свашки молодого приходѣат до хаты і сѣіда́ют.

Йак найут йти до сльубу, старѡста молодцьіу́ бере молодцьа і молѡду, выльіза́ют зза стола, мати сѣіда́и з ві́тцьом на восьльіа, берѡт хлѣб, а старѡста кажѣ музі́ці: Стань! — Па́ны во́йче, па́ны ма́тко, благосло́віт, бо мы йде́мо с тѣми дво́йма дѣточка́ми до сакраме́нту бо́жого. Йа бы просі́у вас, та́та, ма́му і сусѣіды, далѣкі і блі́ські, мо́же вас тотѡ дѣу́чатко даколі́ й не ўслу́хало, йа бы просі́у, бы́сте му ві́тпусти́ли! — Родичі і сусѣіды мо́уѣат: Мы ві́тпуща́мо, нѣай йи Бог ві́тпущат. — Теперь молодцьата кла́ня́ют сѣа до нѣг і цѣлу́ют родичіу́ так йак у молодого, а родичі мо́уѣат: Ідѣт з Бо́гом, бері́т сльуб.

Тогды вѣходѣат ўсѣ на двір, а свашки на поро́зи зачина́ют латкати :

Мы до сльубѡйку йде́мо,
 Молод́у си ведѣ́мо; (Му́зика граѣ)

Молоду́ йак йагоду,
 Рум'яну́ йак калину,
 Солотку́ йак малину.
 Ой мы йдемо́ до збро́ї,
 До церкоу́цьї свѣято́ї,
 Ой там ста́немо ра́зом
 Перед бо́жим обра́зом.
 Ой не́ма ксьмьнда́а до́ма,
 По́йхаю́ до Йильво́ва
 Ключи́чки купува́ти,
 Це́ркоуцьбу розмы́кати.

Церкву розмыкають і ўсі ўходять до церкви. Йак возьмут сльуб,
 ідут з церкви (музика не йде під церкву, але линасть ся далі десь
 у селі), а свашкы латкають:

Дѣакуйшо́ Богойко́ви,
 І на́шому ксьмьндазо́йкови,
 Жи нас недо́ўго ба́вну,
 Не мно́го гро́ший пра́вну:
 Піўтора́ черво́ного
 Віт пана́ молодого́.

Йак ідут улыцеў, латкають:

Звѣду́йи сѣа тату́нейко
 Сво́йго дитѣа́тейка:
 Мо́йи лубо́е дѣгѣатко!
 Ци́ гора́зд йис го́стила?
 Ци́ вірне́йко сѣубѣ́ила?
 Вірно, та́тойку, вірно,
 Розѣйті́ сѣа ни ві́лно.

Йак прийдут перед двері дому, латкають:

Звѣду́йи сѣа матѣво́йка
 Сво́йго дитѣа́тейка і т. д.

Ма́ти виходит на поріг хаты кострубата; загорне кожух на-рубѣ
 і выносит на тарѣли цукру або меду й хлѣба троха, а ценнарь горіўкы.
 І ценнарь пытат сѣа: Деж вы, лудойко́ве, бы́ли? — А ста́роста пови́-
 дат: Ци́ ра́дасте го́стѣи? — Ценнарь (або га́зда): Рада. — Ци́ раз
 ци́ два ра́зы? — Два ра́зы; раз йак прийдут, дру́гий раз йак підут.
 — Ста́роста: Даві́т, лубо́йкы; ўзѣа́лисмо па́ріпка, привѣлі́смо чо́ло-
 віка. Узѣа́лисмо дѣўча́, привѣлі́смо невісьѣа́. — Ценнарь: Бо́да́й же вы
 здо́рові бы́ли. — Ста́роста: Шчо́ж вы, свату́ньцѣу, за то́то нам обѣ-

цьате? — Бóжу лáску на самы́й пéред, а вам здорóў'я. Та́й за то́тò с'я на́п'ймо горі́ўкы; та́й тако́го солóткого, фáйного закусі́ти. — Цепна́рь налива́т горі́ўкы молодому, молодый п'и́и до молодойі, мо́лода до дру́жкы, дру́жка до дру́жбы (перед поро́гом). Ї́ак мо́лодець п'и́и, свашкы латка́йут:

Іва́нойку, Іва́нойку,
Не п'и́и пéршу поўно́йку,
Бо то пéрша зра́дліва,
Ўсы́ с'я ба́бы подо́пили,
Іва́нойка напо́йили.

Староста да́йи хлѝб цы́лыи малому хло́пцеві, абы обы́шоў трэ́ разы до́кола мо́лодыата. Ї́ак обы́де, дру́жба перекста́т гара́пникóм двéри, а господа́р мо́вѝт: Прóшу до хáгы. (Тепер ли́ше л'уди мо́лодо́го, а мо́лодої наві́ть до слю́бу не йду́ть, аж у ве́чер приходять, як мо́лоду вoзьму́ть). Ко́ли уві́йшли, с'яда́йут, а свашкы латка́йут:

Ой ўсьо́ж нам д'уже лáдно,
Хыба́ нам йидно́ д'іўно,
Жи́ нам свáхы ни́ в'идно.
Цят, свáхо, не страха́й с'я,
Ході́ д нам, прывита́й с'я.

А сва́ха сто́йѝт перед пі́чоў і не обы́ват с'я, покы́ вони́ не за́латка́йут то́й са́мої. Відтак сва́ха (теща) прѝйде, а вони́ с'яп'іва́йут:

Ї́ак нас свáха прыві́т'яла,
Ї́акбы ме́дом прѝма́ст'яла.

А ўна прѝйде і мо́вѝт:

Ци́ гора́зд вы́ го́стили?

І за́рас с'я цы́луи́ с свашка́ми, до́в'язкою, в'язе́м і старосто́ў. І йде́ гет, а староста́ бере мо́лодыата, дру́жок, старшу́ свашку, дру́жбу і йде́ до ко́мoры йі́сти (там ї́и лѝ́пше да́ють ї́сти). Тимча́сом свашкы по́сува́йут с'я на мѝ́сце, де сѝды́ли мо́лодыата, дру́жбы, і латка́йут:

Ой захо́д'ят нас вѝ́сти,
Хот'я́т нам да́ти йі́сти,
Ку́ройкы печéнойі,
Йі́шейкы машéнойі.
Ци́ с пéрцьом, ци́ не с пéрцьом,
Кобы́ в лáскавы́м сéрцьом.
Йі́ли, гу́сойкы, йі́ли,
Пі́тойкы ісхоты́ли.
Бо ны́ свáнейкы, шче́бет'у́шейкы

Від світа шчеббчено,
 Горівочки хочемо.
 Дайте нам хоть трощечки,
 Бо нам горять панчощечки.
 Заспала кухарочка,
 Треба їй маршавочка,
 Треба їй вобудити,
 Горівочкоу напоїти.
 То теньга гавдінья,
 Хороше їсти зварїла,
 Сырїни дривами топїла.

Дайт тепер їсти. Поки не попойдѣат, поти не сьпївають. Аж при курцї сьпївають :

Ай гїльа, гїльа, білий гусы,
 Не каламутьте воду Гануси,
 Бо Ганусейка хустойкы пере,
 Прїйде недыльа, краснó сьа ўбѣре.

Йак попойдѣат, сьпївають :

Ей устаньо мы, підойнїмо сьа,
 Здойнїм шапойку, поклонїмо сьа,
 На самый перед Господу Богу,
 Господу Богу господарїови,
 Гей ты, ты, ты, ты,
 Кухарочкам пышным,
 За постаўленья хлїба,
 Хлїба пшенїчного
 Від Бога величного.

Сейі сьпївають три разы. Потому ўходит староста, шчо ўже найіу сьа у коморі і мовит: Господарїу наш лубезный! Найїлїсно сьа, напїлїсно сьа, дыакуїмо Господу Бóгу і вам, сватуньцѣу. Тепѣрь йа вас, сватуньцѣу, буду просїти, їдїт, берїт музїкы і ўнесїт нам корогвай. — Сват їде в дружбоу, дружба ўносїт корогвай на голові, обкрутит сьа три разы (музика перед або за ним грає) і кладе на сьтїу. Староста розўїаже обрус, шчо буў заўязанный, йак принесли від молодцѣа, перекройїт на половину, а свашкы наткаїут :

Староста корогвай дылїт
 І сам собі не вїрит,
 Ци ўсьу родїну ўбдылїт.
 Ой старостойко наш, наш,
 Подивї ты сьа на нас!

Вѣкрій нам середѣнку,
 Узьнемо тѣа піт перипку.
 Староста корогвай крайи,
 Золотый ножики майи,
 Яворобый тарелень,
 Ручейки йак наперень.
 Ой старостойко наш, наш,
 То нам жаль на тебе,
 Жи ни майи
 Подаруночку вит тебе.
 Ай там засьадемо
 У калинові долини на тебе,
 Ой издойнемо свѣ коничейка
 Спит тебе,
 Ай підложимо чорну кіточку
 Піт тебе.

І підложут бабы чорну кітку під старосту. Теперь дадут друшцы гуску; староста йак покрайи корогвай, кличе дружбу, а дружба зацінат у гуску друшцы гроші: дві шустки, йак си любит дружка, йак теньгий дружба; йак йакый копський дружба, то 12 грейцарю — і передай друшцы. Староста мовит: Давай же ти своій друшцы хліба (дружбі мовит), бо вона шче малá. — Дружба дайи тоты гроші і гуску і мовит: На тобі гроші і хліба, понойдж, жебыс была душа гульати, бо мы йак значне великий танець, будемо гульати 24 годин. — Дружка бере. Дружба пытат сѣа: Шчо ты мены ва тотó обіцѣаш? — Бóжу ласку. — А староста мовит: Покажиш ты, друшко, шчо ты майиш дружбі дати? — А вона вынимат хустку с паузы і персьтынь: На ты тоту хустку; на сѣи лѣт одыня майиш; не потребуиш никады ходити, имó си майиш когó, жебі ты одыня ушнѣ. — Староста дайи дружбі від дружкы того і мовит: Дави, шчо ты друшка дала? Не майиш сѣа чин гадати і сѣи лѣт, бо майиш олыня красне; комульу — 24 сорочок на сѣи лѣт; глядай шеўкыны йиш. Майиш персьтынь, ва нього будѣт ти шѣти й шче сѣа бѣти будѣт: Йа ты ушнѣу. Йа. — Шчо ж ты наѣ ва тотó обіцѣаш? — Обіцѣайу наперед бóжу ласку; на самий перед Господу Богу дякуйу і пану старосты і пану молодому і паны молоды і паны сванейкам; цалому колы, шчо у тѣи стóлы барво дякуйу пѣйкно. — І даст ценнаръ горіўкы дружбі напѣти сѣа до дружкы, бо підѣ гульати. Возьмѣ йиі на руки ва стола, а староста мовит: Возьмѣш ми дружку, абѣс ми ту пѣложнѣу, выткыс ўзѣу, абѣс ми не поневѣрѣаѣу. — І тогды гульаѣт; але музика стаѣи, докы му дружба не заплатит, йак перше молодой. Йак дружба погульаѣи з дружкоѣ, са-

дит їй зноў за стыў, а потому ўже гуляють хлопцы. Тенерь староста роздає корогвай; адну паловину бере молодець до себе, другу паловину молодежи крайні на тілько кускі, кілько гостей ближшых, ўкладат стойачкы (по адній) ў куснік, і роздає. Родина бере, а дальні хыба дїстайūt куснікы хлїба, як корогвай не стане. Як дає музцы, мовіт: Дале бымо ты конь, але кінь хоче їсти, а ты забавный чоловік, та ты коло конь не будеш ходіти. Ты чоловік весілий, грайш, кінь рже, їсти хоче, а йа бы тебе просіу — ўзвати хлїб; чей ты тотό приймеш; хоць не великий кусень, прийми за найбильшый. Шчо ж ты нам за тотό обіцаш? — Музика дякуй, як перше дружба: Ласку бо жу, дякуй Пану Богу і т. д. Так староста прибалакуй шчо до кождого, кому дає корогвай. — Тимчасом приходіт хтось від молодого, дає зпачи, шчо там страва поварена, шчо можна ўже їти. Староста мовіт: Господару наш любэаний! Мы бы ўже хотіли сьа забірати; мы ўже наўнували вам. — Гаада, як добрый, задержуй гостий, але староста вышольвай сьа, шчо треба їти. І кличе до дрўбы: Дрўбо, вганьай бойар, кўждый на свій місце, бо підемо до дому. — Як посыдають ўсы, гаада дає горіўкы і ўсы пїют по 2 порцыї ў кружок, а свашкы латкають:

Де сьа збіраш, Касўнейко,
 Піт темнуу вычейку?
 Де будеш ночувати,
 Вечерїу вечерїати?
 Маїу нальїу ў Бозї,
 у свєкорця при дорозї,
 Там буду ночувати,
 Вечерїу вечерїати.

Де Іванойко сьідїт,
 Там сьа сьтынойка сьїтїт;
 Де Касўнейка сьідїт,
 Там сьа шче лыпше сьїтїт.
 А ў лысы на польаны,
 Там бойари спочивали.
 Мєджи нїи Касўнейка
 Цїлу вычку не свїла,
 Бойари й убуджала:
 Уставьте, бойаре, д горї,
 Уже блыа день на дворї!
 Час доїу койхати,
 Добранїч повїдати.

Добрányч на ўсьу вьч,
 А добрýдзень на ўвесь дзень.
 У лысы герніваа
 ўсьо поле загайла,
 Молода Касўнейка
 ўсьіх бойар прыдобрла.
 Дё сьа Касўнейка дыла :
 Ой ци вóлойкы пóйт,
 Ци корóвойкы дóйт?
 Ой не вóлойкы пойт,
 Нн корóвойкы дóйт,
 А с свóйим татўнейком
 ў комóройцы на розмóвойцы.
 Шчо йі мáйм вiна дáти?
 Штири вóлойкы, штири коровы,
 І коньа воронóго пiт пана молодóго.
 Не плач, не плач, татўнейку, за мнóйу,
 Не берў йа нiчога с собóйу.
 Лишáйу ти сьльiдочкы по обóри,
 А дрiбнiйкi сьльовочкы по стóлы.
 Забрáйу йодыньечко с комóры,
 Выганьáйу худóбицьу с стодóлы.

Молодбата кланьáйт сьа родичам, а свашкы латкáйт :

Iде вiт свóйi матыноўкы до чужоi,
 Кобы, Боже, до лыпшóйi.

Як выйдут на двир, гáзда выносит фляшку горiўкы i шче даи
 ўсьим по порцыi, а свашкы молодичны, шчо тепер приходьат, лат-
 кайт :

Не йди, Касўнейко, там,
 Там люде невiрвiдi,
 Бiют жóны дарешвiдi.
 Не шiого завинiла,
 Шчо вошчiнок не солила !

Свашкы молодцьовi вiдновiдайт :

Бо тотó непраўдоўка
 На нашого сусыдоўка!
 Шче й Касўньа не ўста́ла,
 На столы рiнка (з яешнею) ста́ла :
 Устава́й, ўставай, Касўнейко,
 Бо ўже йи сьвiдáнейко.

Потому :

Гоца, свáхойка, гоца,
Трѣба дывойцы гóдэа¹⁾.
Трѣба сьа укывáти,
Бо то зинá не мáти.

Теперь выхóдзат гостѣ і йдут до батька молодого (лише молодого гостѣ). Староста бере на плечѣ перину, шчо мати дайи молодѣ, три плахты (простирала) і два хлѣбы ў середину. Йак староста выйде, нападут на нього хлопцы з палічками і бѣут по подушцы цѣлу дорогу; дружба відганьзат, бѣи гарапником і староста відганьзат, але вони не відступаѣут. Свашкы латкаѣут аж йак прійдут на вобору :

Вѣйди, вѣйди, кострубáта,
Йде невіста богáта,
З коровами, з волаши,
З добрыми намóвами.

Мати молодцьова выносит, йак молодойі, горіўкы, цукру і хлѣба і трактуѣи старосту, молодьзата, дружбы і сваху. Йак выпѣут горіўку, староста пыгат: Сватўнцьу, ци радасце гóсьтым? — Рада. — Ци раз, ци два рáзы? — Раз йак пішли, дрўгый раз йак прійшли. — Дывіт, сватўнцьу, узьаліско йндвў дьітїну, а прывеліско, Віг даў, двóйи. І не будетѣ ходіти на вóду і хáту не будетѣ замігáти, тріскы не будетѣ носіти, бо вы им годны, вы старѣйкі, вы сына годувáли двáцять лѣт і три, жebысцe послўгу мáли з невісты. — Теперь мати бере молодьзата і веде за хустку, шчо обоѣм на шийі, до хаты. Йак прыведе, гостѣ сьїдаѣут за сьтыў з молодьзатаи, гæда прывóсит горіўкы і дайи ўсьим по 2 порцыїі. Йак выпѣут горіўку, молодьзата, дружба, староста і свашка йдут до коморы вечерѣати, а гостѣ вечерѣаѣут у хаты. Шокы дадут вечерѣу, свашкы латкаѣут :

Заходьат нас вѣсти (як перше).

Мати сьа пыгат :

Ой деж вы бывáли,
Сивѣйї сокóлы?

Свашкы :

Бывáли мы, бывали
ў глубóкїм потóцы,
Там сьа купали двѣ гáлойкы.

¹⁾ Коца.

Мати :

Чому вы не ўзбали
Хоць йнднў галойку?

Свашкы :

Ой ўзбали вы, ўзбали
Ів'янови Касўнейку.

Теперь в'ечер'яйут. Ёак дадут крупы, свашкы латкайут :

Ш'инейко, баг'рун'ейко¹⁾,
Бодас вдор'ова б'ыла,
Ж'яс нам круны принаст'ила.
Мы й'исти не буд'емо,
П'обкы с'я не нап'иймо.
Тр'еба нас припрос'ити,
Гор'ілочкоў напой'ити,
Бо мы св'анейкы, ш'чебет'ўшейкы,
Віт св'іта ш'чеб'е'чемо,
Гор'ілочки х'о'чемо.
Дайте нам хоць тр'ошейкы
Р'огойко помач'ити ;
Хоць бы мы й'і не п'или,
Ажеб'ісмо хоць ўв'ид'іли.

Газда ўже не дайі гор'іўкы, тому вони й'ід'бат і так. Ёак попой'ід'бат, то с'ынівайут куранта (куркы ідаць і прис'івають) :

Ей г'ильа, г'ильа, б'ілыі г'уси,
Не калаш'утьте в'оду Гануси.
Ой кум'ўн'цьу, пр'ошу вас,
Чи не была м'ойа к'ўрочка у вас?
А на м'ойі к'ўройц'ы
Ц'ірейко р'яаб'ойи,
Ци буд'ем'е, сус'ытко, ўраз об'ойи?

Тепер хто попой'іст, й'де спати, а молод'ы гульайут. Свашкы розход'бат с'я, л'ише найстарша свашка л'ишайі с'я. Тепер лагод'бат в'ечер'ю д'ля родч'іў молодой і т'ых, ш'чо пр'ийдут з н'ини (як добрый-газда і 15 ос'іб, як н'і, то 6). Газда (батько молодой), ёак ўже думат, ш'чо час й'ти, кл'иче сус'ыд і родч'іў й'ти по д'ц'я у пр'ийд'аны з м'ойим д'ц'іўч'ат'ом до молод'ого. Ус'ым т'им, ш'чо кл'иче, даст пок'ельшкови гор'іўкы. А мати заў'яже соб'і дарунок д'ля молод'ц'ьвойі

¹⁾ Назва корови.

найближшій рідни: дайм малы крапські хусточки. Як йдут, то прийдани (прийданські свашки) латкають:

Жобы Касунейка знала,
Шчо їй тагойко йде,
Ставила бы лаўкы
З даеленой мураўкы,
Замігала бы дворы,
Выстельала бы стóлы,
Клала бы хлыбы пшевичный
Пéрет свóго татúнейка.
Ой знати, Бóжейку, знати
Ў котрі, Касунейка, хаты.

Як прийшли на обору:

Укажít нам сокóла,
Шчóсте нам ўзбали учэра.
Ўчэра із вечэра,
А свóчи по шўночи.

Перед приданіў выводьят молоду, ўкавати вітцьу. Вона витай сьа з приданамі і просит їй до хаты. Як увійшли до хаты, сїдають за сьцьіў (музэки молодой грають, а молодого сядать) і зачинають латкати:

Пкшвы придани, пкшвы,
За Касунейкоў прийшли,
Красвó си посьдали
На калиновы лавы.
Ўсьож нам дўже ладно;
Хыбá нам йвднó дїўно,
Жи нам свáхы ни вїднó.
Цит, срако, не страхай сьа,
Ходí д нам, привитай сьа.

Сваха приходит; свекра пытай: Ци горáзд, эдорові свахувьцьу, ци горáзд вам сьа веселít? — Горáзд, Биг заплаць, вам ци горáзд? — Горáзд Бóгу дьáковати. — Теперь гавда дайм по 2 кельушкы горіўкы (чопварови латкають при тім, як висше), а по горіўды їсти. По йдыньу отець молодой кличе д собі свата, бо прыныс горіўкы, і примоўляйи до нього: Дай Божи дóбрый вечір. — Дай Боже эдоруўля. Ци горáзд вам сьа веселít, сватувьцьу? — Горáзд, Биг заплаць. Вам собі ци горáзд? — Горáзд Бóгу дьáковати, дай Бóже лыпше. — І вышнат свóйу пóрцьіўу дьўчынн отець і дайм свáтови горіўкы. Як напйут сьа сваты, тогды отець молодой трактуйи тым, шчо ў хаты їи, покы не

выпійт. При ты горіўці дайн жатк молодойі хусчата. (При тім приспівують собі, що хотять). Мамі молодого дайн вилккый обрус, балець. Вона завинэ сьа і йде гульвати ў ным. Йак за курткый балець, співайи :

Ішлам в лўшка, напіла сьа,
Найшлам гаткы, — завіла сьа.
Подиві сьа, паві Йанье,
Йакé сьлычне завиванье.

А йак файный, то гуляйи і приспівуйи :

Не жаль ми, не жаль,
Жи йа в гавдоў спала,
Жи йа собі ў свейі свахы
Файный балець дыстала.

Йак горіўку выпили і роздали дарункы, тогды староста просит дружбу, жебы глядаў молодцовойі свашкы, бо треба поўйавати невісту. Молодцова свашка засідат за сьтій кóло молодойі, внимат хустку і вінець, кладе на сьтій, і мовит : Давай же, Іване, чепець с пазухы і кладі Каси на гóлову, а з гóловы на сьтій (так три рази). Волосья порозгортат і почіпчуйи, поўйавуйи чепцом і полытицеў. Усы дыўят сьа і примоўйайт : Йакá файна невіста з нейі! — А свашкы латкайт :

Краўчи, сванейко, краўчи,
А ци ўмійиш краўчити...

Касўни татўнейко
У Сьанóцы на йаршарцы
С крамарйóm сьа торгўйи,
Чіпойко Каси купўйи.

Не крач, сванейко, дыўча,
Бó го боліт голоўча.
Мати го ўгодувала
Тай йигó не таргала.
Трештит, кісойка, трештит,
Чогось вона сьз бойт...

Та ў гай полетыла
Та піт чіпойко сьла,
Бо ўна сьз бойт,
Бо свашейка на вьў сьа стройт.
Чіпойку йндбáбный,
На гóловойку ладный.

І поўйазали ў чепець, а по чепці ў хустку білу. Газда шче раз трактуўн горіўкоў по 2 порціїі і кажи: Забирайце сьа до дому, бо ўже трóха хóчемо спочыти! — І теперь забирайут сьа гет ўсьбі, музика йдут спати, а вони лыгайут, хоць то надóднем. Йак рано ўстанут молодьата і тато, каже тато дружбі піти попросити кількох льудий, бо підемо сьа на ріку шьіти. Йак бабы і хлопы поприходили і музика ўстаў, молада берé конóўцьу і кропшло і йде на ріку ві ўсьини, а бабы латкайут:

Д гáти, дытойкы, д гáти,

Личейко умывáти.

Мíли сьа, дытойкы, шьлв.

Паухáли сьа ўтирáли,

Жебí сьа шапувáли.

Теперь хопит мати невісту таў в коноўцеў по воды бродит; другі прильайут себе ў воду, кого зможут. Тешча обведе три разы ў воды невісту, — абы ним так йшло, йак в воды — і йак невіста зачере воду, вертайут до дому, а бабы латкайут:

Несе невіста воду

Іс кашанóго броду.

Йак невіста прйде д хаты, кропит тоў водоў хыжі, шáргу, збіже, а бабы латкайут:

Кропи, невісто, кропи!

Де кропльá воды ўпаде,

Там стадо вольіў стáне.

По сьім невіста розбере сьа і йде в молодцьом до церкви на вы-від (аж потім можна й спати в молодни), а тогы шче ў хыжи балакайут, але ўже не гостьат сьа, бо нена чин. Йак по огвьóви ўже ўсьо стало. Хыба на останку свашкы залаткайут:

Спили, зьили,

Хыбá болото лишили!

Зап. в марті, 1899, від Касі Семінської.

Весіле в Керестурі

(бач-бодроґьської столиці, в полудневій Угорщині).

Записав Володимир Гнатюк.

П і т а н к и.

На питанках йє пан ньє староста, альє відавач. Староста приїзе на питанкі і млоді і младші староста — бо то двоґме їду — їу двєром на питанкі пред відавача. Відавач станьє на двєрі прикльєтві і так поздряўка (го) староста: Дóбри дзєнь, приїатєльу чєсні! Мал бї сом слóво, альбо два до мїлостї вáшей, кєт бї шє Бóгу лубєло і мїлосці вáшей.

І на то відавач отпóве: Шльєбóдно, цо вас Бог наўчєл.

Староста почньє бєшєду: Так чуйьєме іє читатєлєй сїатáго пїсма: Кóгда вішол Аўраам прєт обїдом пред двєрі сїні своїцїна, ашчє кóго бї увїдїх і прївєдох бї на обїд. І вїдїл іє далєка трєх жўжєй. І вїшол на дуп Маўрїйскї і вїдїл трєх жўжєй. І прїшол пєрєт нїх і уклóнїл сá ім аж до зємлї. І молїл іх, абї прєбўдї у нєго, док бї їм óмїл нóгї і пóдал їáстї.

Тєрєв вóйду нўка до хїжї. Відавач прїїах старóсту і млодóго нўка на тóту лубóў, їáка бўла у Аўраама.

Кєд вóйду нўка і пошєдáйу за стол. І так нáчньє староста на нóво бєшєду свóйу ў хїжї і так гутóрї відавачовї: Мал бї сом слóво альбо два до мїлосці вáшей, кєд бї шє Бóгу лубєло так і мїлосці вáшей. — А відавач на то отпóве: Шльєбóдно, цо вас Бог наўчєл.

Тєрєв зачїна староста бєшєду: Так чуйьєме ім читатєлєй і с пїсма сїатáго: Во пєрвї дєнь Бог сотвóрїл свїт, а фторї тверд, третї дєнь Бог разлўчїл вóду од зємлї і повєлїл зємлї проїїабатї ўсїяку граву і насладєнїяє. Во четвєртї дєнь Бог сóздад слóнце, лўну і другїїа свїтїла небєснаїа. Во пїятї дєнь рїбї і птїцї. Во шєстї дєнь ўсїа рóдї четвєронóжнїх і ползїашчїх жївóтнїх. На послїдок сотвóрїл Бoх чєло-

звіка по образу і по подобию своєму. Он зобразил йому кіло от персти і бдунул во тоїє словеснују і бессмертнују думу, которі обрас божественнїа своєїа мудрості і блаґості велелїпїа запечатдыл. Перви человек називал сїа Адам; і перваго человека сотворил Бог рай на востоку і поставил його управителем раїа і покорил йому Бог усіа звірі і птїці райскїа. І по божїему повелїнїю нарек усім іменá. І відыл Бох, йáко не возможно йедїному человеку на землї житї. Бох всемогущї напустїл на Адама глубокї сон, і збáўші йедїно ребро от плоти кости йего, і сотворил йому жєну. Йегда Адам пробудїўшї сїа от сна своїего і відыл жєну своју Йєву, і глаголач йей: Вім, йáко кост от кости моеїа. І ўбо од днес йєсі жєна моїа. Имїаше Адам радостї велїа! І глаголач Адам ко Йєві: от усіх райскїх дреў овоцей насїчáти сїа, от дрєва, йáже по срьдї раїа, от сєго, да не снїші, йáже Господь прїказа нам. І не по мнóзи ўрємєні завїстї радї дїявол йєст [Ураг] человеку. І прїздобїл сїа дїявол во змїю і возлїзал сїа на дрєво прїказаноїє і промовїл ко Йєві: Пóчто ві не йáсте от дрєва сєго? Йєва глагола: Йáко Господь прїказа нам. Дїявол промовїл ку Йєві: Ащє бїсте снїлі от дрєва сєго, уподобїлї бїсте сїа сáному Бóгу і повнáлї бїсте ає і дóбре. І так Йєва збáўші йедїно од дрєва сєго овощї, і закусїла і пробудїўші мұжа своїего і дала йому от овощї сїїа. І началї познáтї нãгóтї своїїа. І началї одрївáтї лїствїа од дрєва смокоўнышчаго і прїкрївáтї нãгóтї своїїа. Відыл Бох всемогущї і усємщєдрїїшї, йáко преступїша заповїдї бóжїа. І начал Бог всемогущї ўзївáтї: Адаме, Адаме, Адаме! до третїяго рáзу. І Адам не дáде отвїта. По третїем рáзу глагола Адам: Господи, йáко наг йєси! Глагола йому Бог: Пóчто наг йєсі? Пóчто заповїдї моїа зáбил йєсі? І началã извїнãвáтї сá. Глагола Адам, йáко прєдстїла мїа Йєва. І глагола Йєва, йáко прєлєтїл мїа змїїн. І не прїїал Бох извїненїа нїх. Прїгласїл Бох хєрувїа з огнїстїм мєчєм изгнáтї нїх вон из раїа. І прїстáвил Бох хєрувїа на двєрї райскї і не возўрщáтї нїм сїа пáкї во рай. Йєшчє Бог прїрєк на плачўшчаго Адама і не отпўстїл йего нãга, прїздобїл нїх рїзáнї кожáннї. І по ўрємєні дал нїм Бох прїрòду; имїаше перваго сїна імєнєм Кáїїн і другáго сїна імєнєм Авель. Йєдїнождї рєчє Кáїїн ко брату своїему Авєльу: Достóбно бїтї воздáтї Бóгу жєртву. Кáїїн упражнãвал сїа во здылáнїю пóльа, а Авель пасущїх стáда свóїа. Йєдїнождї зївдоша воздáтї Бóгу жєртву. Кáїїн зїаў от плóдоў свóїїх зãднãїа, а Авель от пасущїх стãт свóїїх первáїа. Жєртвã Кáїїнова возлїва сїа по зємї; Авельова жєртвã возношашє сїа до небєс. І віды Кáїїн йáко жєртвã йего нн угóдна Бóгу. І намїслї злòбу во сєрцї свóїєш, йáко невиннãго брата своїего Авєльã вознамїрїл убїтї. І глãдáше подобнã врємєнã. І йєдїнождї зївде

брата своєїго Авельа во слачыйшію бешіду вон на поле і напал на него і убіл йёго палицею йёго. І Кайін ныйкóгдаже возўрашчаше сїа во обїталїшча свóйа. Кроў Авельова вопїяше до неба. І доколї Кайін скїтайўшче сїа во гóрах і во лысах, доколї не убїл йёго Ламех во їннѣ звѣрей. Відыл Бох, йак онї од йедїнаго потóмство добрóйе не прїхóдїт. Прїзрїл Бох йещче на прародїтелей Адама і Йёву і водал їм йещче йедїну прїроду, і дал їм йедїнаго сїна їменем Сїфта. Сїфт бїст богобóйазнї і назївалї сїа Сїфтово потóмци человекї бóжі, Кайїново тóкно человекї. І тáко разлучаше сїа сїннѣ Сїфтова од сїннѣ Кайїнового за тїсїашча лїт. І по тїсїашча лїт начаша побїратї сїа Кайїново потóмци от Сїфтовїх і Сїфтово от Кайїновїх. І тáко наста мóжду нїма злóба і безаконїе, тол жерстóкосердїе, же Бог вознамїрїл рóда сего їстребїтї водóй. І Бог потерпїл рот сей во законї бóжїм тїсїашча лїт, а во безаконїю тїсїашча двїста шїдесїат і два лїт. І от соворенїя шїра до потóпї потерпїл Бох сей рот два тїсїашча шїдесїат і два лїт. І во то ўрешїа бї человек, їмя йёму Ной, пїятьстолїтнї. І глаголал йёму Бох: йáко прегорчїша мїа рот сей і не їмат дух мой пребїватї во человекї сем; аз же їстреблѣу от человека до скóта і тебї повельївалѣу, да сотворїші кóўчех, да спашешї сїа од множества вод. І глаголал йёму Бох: да сотворїші кóўчех і да бóдет трїсто лáктоў длужїна і пїадесать лáктоў шїрїна і трїдесїать лáктоў авїшїна. І да бóдет трокрóўнї. І сотворїше ў нем сонїшча — двѣрї, окна, смолóйу осколїше і да вода ў него не наступїт. І тáко патрїйáрха Ной дїлаше сей кóраб за сто лїт. І відыл Бох ўсемогўшчї і ўсешчедрїйшї йáко у народа безаконїе не утолїяет, но понеже горїе настаўляяет, і глаголал Бох ко Нóй, да от сїяваго рóда, йáже не жїўїаше во водам, да соберет по йедїної пáрї і ўложїше во кóўчех. І от пар чїстїх пїять, два полу мужескаго і трї женскаго і от нечїстїх сёдем пар, четїрї полу женскаго і трї мужескаго. І ўбо ўсїа сотворї тáко Ной по глаболу господнѣу і йáко ўсїа готóва суть, глагола Бох ко патрїйáрху Нóй, да ўнїде во кóўчех со женоўю і со трїма сїнамі і невестáми. Сїнове назїваше сїа Сїмон, Хам і Афет. І тáко Бох затворї двѣрї корáблѣа рукоўю ангелскóй. І тáко допустїл Бох дощч четїрїдесїать днїей і четїрїдесїать нóшчей і ўсїа рїкї наполнишча сїа і воздвїгнѣ сїа вода і покрїваше найвїсочáйшї гóрї арарáцкї на пїятьдесїать лáктоў. І тáко кóўчех носїаше сїа дáже пóпот óблакї небеснї. І так по сто і пїятдесїать днїей допустїл Бох таглїй вїтор на землѣу і тáко начаша водї умальáтї сїа. І так по трех мїсїáцех пóчул патрїйáрха Ной, йáко бї сїах корáб на верх гóрї арарáцкї. І отворїл двѣрї корáблѣа і не можаше відѣтї, ашче лї отступїла вода от лїца землї. І вознамїрїл во сёрци свóйем, ашче отпўшчу гаўранá відѣтї, ашче отступїла вода от лїца землї. І пўстїл гаўрана і гаўран

ныкóгдаже возўрашчаше сїа во коўчех, пріобріл бо сéбi наслаждéниїа от скóтоў, дáже от чéлoвiкa. Потéрпiл патрiїáрхa Нoї iмчe трéх днeй i вoзпáмiрiл вo сéрцi свóйeм: Авжe oтпýшчy голубiцy; ашчe голубiцa сїа, пeнрiтoмнa мнi йeст, прiтoмнa йeст птeнцoм свóйiм; ашчe нe вoзўрáтiт сїа кo мнi, вoзўрáтiт сїа кo птeнцoм свóйiм. I пýстiт голубiцy, голубiцa лeтáшe i нe oбрiтшe пoкoйa нoгáм свóйiм i вoзўрашчаше сїа пáкi вo коўчех. I пoтéрпiл йeшчe патрiїáрхa Нoї шeст днeй, йáкo yпoтрeблeнiйe сoтвoрeнiїa мiрa i пo шeст днeй oтпýстiл пáкi голубiцy. Голубiцa лeтáшe i прiд вéчeр прiнoсшaшe йeмy сýчeц мaслiчнi вo ўстýх свóйiх. Йeгдa вiдi йy патрiїáрхa Нoї i вoзрaдoвaл сїа взылo i прiйáл йy нa рýцi свóйa. I глaгoлaл: Вiм, йáкo гнyїў oбжi yтoльáйeт сa i рáдoст нaстáўлyйeт.

Тaк тaкoждe, прiятéльy i пáнe вiдáўчe, i мi бi шe тaк вoзрaдoвáли, кeд бi вi нaм прiвeшлi тoт сýчeц мaслiчнi, йáк шe вoзрaдoвaл вo ўрeшнiя i патрiїáрхa Нoї, тo йeст, жeльeнy пoкрéйткy i хýсткy.

Вiдáвaч прiнeшe тóгy жeльeнy пoкрéйткy i хýсткy i дa йy старoстoвi i старoстa дa пoкрéйткy жeльeнy млoдoмy пoлoжiц дo чiжмi вa сáру, a хýсткy пoд ўйáж. I млoдi пoлoжi вa тóгi дáрi двa лeбo трi фoрiнтi вiдaвaчoвi дo тaньeрa. Вiдáвaч тóтi пeньeжi пoлoжi млoдeй дo пaвýкi i с тiмa пiвeьжi млoдa iдe дo вiнчáньa.

Тeрaз прiвeдe вiдáвaч йeднy дрýшкy i прiдa йy старoстoвi. I старoстa йy ўлáпi вa рýкy i пoвeрх глáвi oбнeшe йeй рýкy i блaгoслoвi йy тaк: Дa йy Бoх жiвi i блaгoслoвi. Тeрaз гвáрi вiдaвaчoвi: Йa уж зaдoвoльнi, áлe i млáтшi старoстa сцe.—Вiдáвaч прiвeдe дрýгy дрýшкy i прiдa йy млáтшoмy старoстoвi. Млáтшi старoстa вeжнe вa рýкy i тaк сáмo блaгoслáвi йáк i стáршi; шiцкo йeднo. — Тeрaз гвáрi старoстa вiдaвaчoвi, жe: Мi старoстoвe уж зaдoвoльнi, áлe нaш пáнi млoдi, вoн нe зaдoвoльнi, бo патрiїáрхa Нoї прiйáл сýчeц мaслiчнi, áлe прiйáл i голубiцy, a нaш нaн млoдi нe прiйáл лeж сýчeц, йáк жeльeнy пoкрéйткy. — I тaк вeцкa пoйдe вiдáвaч i прiвeдe млoдy i прiдa йy старoстoвi. Вeцкa шe пiтa старoстa млoдeй, чi нa вoнa шлeбoднy вoльy пoйсц вa тóгo млaдeнцa, xтoрoгo прeт oбy вiдái i чi шe нe oбeцáлa дрyгoмy, лeбo чi нe iдe oт сiлi, нaгaв'яньa, лeбo в дoбрeй вoльi. Млoдa гyтoрi, жe iдe в дoбрeй вoльi. Вeцкa вiдáвaч ўлáпi вa рýкy млoдoгo i тaк вoн шe пiтa млoдoмy, чi вoн в дoбрeй дeкi бeрe тy дзiўкy, чi йe нe нaгaн'янi лeбo сiлoвáнi. I тaк вoн oтпoвeдa i млoдi дáйy сeбe пáльцi, скaпчáйy, тóтi, нa кoтрi клáдy шe пeрeцeнi, кeд y вiнчáньy, дрýгi пáльeц oд шáлoгo. I тaк шe вeцкa трi рaз млoдi iз млoдoў oбрáцa. Вeцкa пoшeдáйy вá-стoл i млoдi i млoдa; i вiдáвaч гy млoдoмy шeднe вa тoт крaй, a старoстa нa тoт крaй, двe йe млoдa. Вeцкa гвáрi старoстa гy вiдaвaчoвi, жe вiдáвaч пe oсeтeл, кeт шe млoдa нáглa гy старoстoвi

і рékла, же вóна пьє скóро льєгáла і ўчас ўставáла і зготóвáла одьйáннйє брáчно. То ше вола́йу ручн́ікі. І на то нáчпьє старóста гутóриц: Мал б́і сом слóво áлбо два до шлóсци вáшей, кед́ б́і ше Бóгу льубéло так і шлóсци вáшей. А відáвач отпóве: Шлєбóдно, цо вас Бог наўчел. А старóста:

Кóгда упóдобі с́я цáрствнйє небеснойє челон́іку цáрьйу і сотвор́і брак с́іну сво́йєму і рече ко рáбом сво́йім: Ід́іте рéшч́і звáнім, да пр́ідут на брáкі, йáкоже ўс́я уготóвáна суть. Із́ідóша рáбі і глаголáша звáнім, да пр́ідут на брáкі. І начáша звáні одр́іцáті с́я. Й́єд́ін глаголá, йáко кúп́іх п́іать пар во́юў, рáд б́і із́іті іску́сіті й́их; мóлуу ті с́я, ім́і мн́я одречéнна. Ф́гор́і глаголá: Аз же кúп́іх сéло і сéго рáді імáм п́ўжду із́іті і від́ьті; ім́і мн́я одречéнна. Трет́і глаголá: Аз же пóйх жéну і сéго рáді не мóгу пр́іті, ім́і мн́я одречéнна. І пр́іде рап́ тот і пов́іда госпóд́іну сво́йєму; і дóму влад́іка расн́ывá с́я з́ыло. І рече, йáко звáні недостóйні суть ўкус́іті вечéрі мóйєй. І рече ко рáбом: Із́ід́іте на ісход́ішч́их путей́ ім́і на расп́ут́іє. Ашче обр́йашчéте зл́ія і добр́ія і пр́ивед́іте й́их во дом мóй, да наполн́іт с́я. Із́ідóша рáбі і áшче обр́ітóша і пр́ивед́óша і й́едн́ожд́і ўж́ дом полн́ й́ест; рáд б́і госпóд́ін із́іті і від́іті вонáдлєжáшч́их сво́й́их. І пр́іде і від́і й́едн́вáго—челов́іка не ополч́ен́і во одьйáннйу брáчн́ім. І пр́йде госпóд́ін ко вéму і рече й́єму: Дрúже, кáко ўшел й́єсі с́імо, йáже не ім́йєші одьйáннйє брáчна? І сей дáже умолч́á. І рече госпóд́ін ко рáбом сво́йім: Возм́іте й́єго, с́яж́іте й́єму рúц́і і нóз́і й́єго і верж́іте й́єго во тму кром́ішн́ьўйу, ту бо б́удет плач́ і сэрэжет зубóў.

Так такóжде, пр́йятел́ьу чéсн́і, йáк пáньє відáўче, і м́і б́і вас мóдльєні, да на вас полож́іце знáк одьйáннйá брáчна, жéбі і м́і тóті слóва ньє достáлі, йáк дóстал тот, цо ньє мал одьйáннйє брáчно. І так відáвач пр́нйєше ручн́ікі і так да старóстом по й́еден рúчн́ік і свáшком по й́еден.

Тэраз старóста áлбо відáвач пр́івнч́ўйє т́ім млод́ьáтом: За сей дом і за ж́івушч́их ў нем́ і за тóті два персóні, хтóр́і ту ньєшка йáк пред́ нáмі, прет шветкáмі пр́йялі первóйє обручéннйє. І дай Гóспод́і Бóже, жéбі Гóспод́ь Бóг небéсн́і й́их сой́єднел у лубóві і жéбі с т́ім намір́еннйєм наступáлі і до стáну малженского і жéбі б́улі Бóгу небеснóму на чéсц́ і на слáву і цёркв́і с́яáтой кафголичэской на воздóбу, óтцом́ і мáцєром на пот́ыху і на рáдосц́ і шц́ікóму рóду; і жéбі й́их Бох благослóвел, йáк Аўрáма во Сáру, Ісáка в Ревéку, і Йáкóва в Рáхн́ль; і жéбі й́ім Бох претстáвэл ангéла хран́ітэля на ўс́я дн́і і нóшч́і ж́івóта й́их; і жéбі утвэрдэвел Бох лубóў мéдж́і ных́, йáк утвэрдэвел мéдж́і двáнац апóстолам́; і жéбі Гóспот́ь Бох небéсн́і од ных́ шмерц́ оддáлэл і ж́івóта й́ім прэдлóжел і нам ўс́ім, хтóр́ісме собрáні у т́ім чéсн́ім дóму,

мір, лубоў і адравііе і долгоденствііе і по скончанііу жівота нашэго ўсім жаляйеж царство небэснویе задобіц. І так за-добре адраве Божэ дай здраве.

І так начнью вецка піц і вешельіц ше. І вецка так: раз абейдае фляша в вінож льёбо с палеўку, цо ше трафі, паоколо, пію старостове, млоді і млода, відазач і свашкі. Вецка отпушча млоду і млодого вонка споза стола. І воні вецка так бешедуйу, докля нье прідае, йакі йе час, льёбо полудзёнок, льёбо вечэра. Вецка там пріду і пріданці: оцец, мац, шэстра, брат і так бльскі рот. Пóсле полудзёнка льёбо вечэрі отпугуйу ше дому. І пачнйе старóста бешеду свóйу:

Мал бі сож слóво а́лбо два до мло́сці вáшей, кэ́д бі ше Бóгу лубо́бэло небеснóму, так і мло́сці вáшей.

Відавач отповéда: Шльёбóдно, цо нас Бог наўчел.

Кóгда Ілі́а замкнул нéбо па трі лы́га і шéст мша́цоў і глаго́лач йéму Бох: Іді ко потóку Харéнту і прэбўді тáмо і ўра́нам заповідам прэпітáті тва. Ко ўтру і вечэру прінесóша ті хлы́ба і мша́са, от пото́ка напо́йші сша.—І по днэх мнóгех ішшэх пóток. І прінужден бід Ілі́а од жа́жді погіба́ті. І глаго́лач йéму Бог: Іді во Сарéнту Сідонску́ю ко сөй жөні Гдові́ці і прэбўді тáмо.

Йéгда Ілі́а прібліжі сша ко Сідóну варóшу і віды жéпу прі пугі собірайўшчу дрéва. І пріде ко ней Ілі́а і рэче йéй: Жéно, прімі мша́ і прекóрмі мша́ до ча́су сегó. І жéна вóзрі па нéго і рэче йéму: Вім, йако чéловік бóжі йéсі. Кáко тва пріму? Не і́мам тóкмо горст мў́кі і во джвáпці мáло йéтэйа. Ашчэ сшйе сшы́дно бўдет, аз гла́дом гіблыу і ча́до мóйе.

Ілі́а рэче ко жөні: Жéно, тáко глаго́лет Гóспоть: Да не оску́дыйег ті горст мў́кі і во джвáпці йéлэйа, тóкмо мша́ прімі і прекóрмі мша́ до ча́су сегó, доудэже Бог вóздаст дожьш на лы́це зéмлы.

І так бо жéна воспрі́яла Ілі́у і сотворі́ла пріспок і кóрчак вóді і не біло йéй оску́дэно, по понéке і дом сөй ісполнйла.

Так такóжде, прійáтельу, дай Гóсподі Воже, да тот дом благослóві, йа́к благослóвел Бох гдові́цу во Сарéнті Сідонско́й. Ту ма́це од нас слóво і мло́сц вáшу.

Вецка старóста льёбо відавач (йа́к па пітанках, дзекуйе старóста, а на свáдэбі відавач; пріхóдні лъем дзекуйе) дзекуйе кузáрком: Жéбі бўлі од нарóда похвалéні, од Бóга благословéні, і жéбі Бог од ных шмерц оддáльел і жівóта предлóжел, хтóрі ше ньёшка о нас остаровáлі і во сакацкíа йéдлáзі годовáті. І так дзекуйе пáном чопнáром, цо вíно тóча: жéбі Бог од ных шмерц оддáльел, а жівóта йім предлóжел, хтóрі ше ньёшка о нас старалі і в вінож нас годовáті. І ўсім служі́телем, хтóрі ту ньёшка вísлуговалі, да йіх Бог жіві і благослáві. І по скончанііу

жівота нашого ўсім жаляйем царство небэспойе задобіц і так за добрае здраве, Бóже дай здраве. І тэраз прйданці отходза дóму.

То бóло у млодэй дóму, цóсмэ тэраз докóнчелі. То бóло йещче тэраз пейц рóкі, а тэраз то уш ше охабйа, тэраз пítанкі преложені на тот дзень, кéді свадзба, бо то бóло докльа тїжньом і два скорей. Тóго польехчáлі прето, же на пítанкі ныййáкі дáрі ше вье вьеслі, а рóўнал ше трóшак свадзбї. За то ше тóго поменчáло, же льудзе бáржей прїходзéлі на пítанкі, йак на свадзбу, бо вье трéбáло дáрі.

І за то ше пítанкі робéлі скóрей, же кэд бї бóла млода льэбо млодї шїловáні і за то на пítанкох ўласц мáлі отпóвесц, же йéдно друге вье льубї. І отповедáлі і с тїм росходаéлі ше пítанкі.

С в а д з б а.

Кэт ше вібэра млодї од óца до вїнчáнья і тéді начнье старóста вїпítовац. Тéді млодї стáнье бльїско старóсті, óнец і мац млодóго шэдвьу под грéду і браца, шéстры і род цо бльїшшї. І начнье старóста бешéду свóйу: Мал бї йа сом слóво áлбо два до мїлосці вáшей, кэд бї ше льубéло Бóгу небеснóму і мїлосці вáшей.

Млодóго óнец отповедá: Шльэбóдно, цо вас Бог наўчел.

Старóста пóчнье:

Прїблыжел ше вам дзень, хтóрі сьце го од даўна óчэковалї, дзень радóсці, а дзень і жалóсці; вїмáга сїн ваш йак од óца і мацэрі і од родїтэлей свóйїх благóслоў, хтóрі йóму бóдзэе тот благóслоў до скончáнйя вїка. І вон вас чрез мнье мóдлы і отпítуїе, кэд вас дакэді слóвом льэбо в дьїлом укрїўдзел, льэбо убльїжел, жебїсце му шїцкі крїўдї і вїні отпушчéлі і от чїстóго шэрца благóслоў на вэрх главї йóго положéлі. І так на дáлей по апостóлу Паўлу, хтóрі нас опомїна: аж же остáвїм дьїла тешнáя і облéчэм сїа во оружїе свїта, так і вон вьэшка охабйа шїцкі свóйо цэмньї шльїдї (по нóцох хóдзел йак легїнь) і свóйо грїшнї драгї; і так на дáлей нас зам опомїна апóстол Пáвел во послáнїю, же ўсйак чéловїк остáвїт óца і мацэр свóйу і прїлыпїт ше жéні свóйей і бїст óба во плоть йéдїну; сїа тáйна вéдїя йэст!

І так на нóво старóста ше обраца гу óцовї і пїта зам друге дозвольэнье: Мал бї сом слóво áлбо два до мїлостї вáшей, кэд бї ше Бóгу небеснóму льубéло, та і мїлосці вáшей.

І млодóго óнец отповéда: Шльэбóдно, цо вас Бог наўчел.

І начнье старóста бешéду свóйу:

Кóгда царь Асїрїньскї Йенемесар зарóбел жїдóўскї нáрод, шéжду которїна і правéднї Тóбїя. І ўзйал Тобїю і бїл йэму Тóбїя кўпец.

Їдох Тобі́йа во Міді ва́рошу і дал Гава́йілу де́сат тала́н срэ́броў. Ко́гда Тобі́йа возу́ра́ті ше во дом свой і ўме́ре Йе́неме́сар і воца́рі ше сін йёго Сінахі́рім. І до́звал с́я, йа́ко Тобі́йа погрі́ба ты́ла йіх і хты́л Тобі́йу убі́гі і Тобі́йа ўты́кол. Цар в́яаўші і́мінійё йёго і жэ́ну йёго і с́на йёго, мла́дого Тобі́йу под га́решт. І не прэ́шло то́му п́яатдэ́сят днє́й і убі́лі ца́рйя дво́ме с́нове йо́го. І поўты́калі до го́рох Ара́рацкіх. І воца́рел ше Сехе́рдан і поставел се́бі с́на бра́га Тобі́йіно́го за секрета́ра до́му свойёго́, то йёст, Ахиаха́рйя. Мо́ліл Ахиаха́р ца́рйя, а́шче бі до́вольёд старо́му Тобі́йові́ возу́раті́ті с́я во обіталі́шча сво́йа. І ўмо́ліл йёго і отпу́стел цар мла́дого Тобі́йу со ма́теру од ра́нства. І мла́ді Тобі́йа со ма́теріу уго́товіша до́брі о́бід о́тцу свойё́му. Йёгда прі́йде ста́рі Тобі́йа і віды́ мво́гі йё́дла і рече́ с́ну свойё́му: аж же не ў́кўсу от о́біда сего́, а́шче лі не ізі́деши на торжі́шче і обр́яшчэ́ші чело́віка гла́дного ілі жа́днаго і прівэ́де[ші] йёго во дом мой, да насі́тіт с́я со мво́у. — Іві́де мла́ді Тобі́йа на торжі́шче і не на́йде чело́віка а́ні гла́днаго, а́ні жа́днаго, токмо йё́дінаго од ро́да умершлє́нна і воп на́-пуд ізвє́рже́на. І прі́де до до́му і ска́за о́тцу свойо́му. І рече́ ста́рі Тобі́йа: І па́кі не ў́кўсу од о́біда сего́, а́шче лі не по́йду і не ў́ліку йёго во дом ны́кі; і не погребо́ша йёго, донде́же слонце́ не за́йде. І возу́ра́ті ше Тобі́йа ста́рі і на́ча обідо́вагі і го́рко плака́ті, йа́ко разо́рі с́я і́мінійё йёго. І та́кже по захо́ждє́нію слонца́ ізі́де іт с́ему умершлє́ну і ско́па гроб і погребэ́ йёго. Йёгда возу́ра́ті ше во дом свой і бі́ст ношч. І лы́гох пот сты́лі сво́йа і не́ зна, йа́ко урабі́я цу́сті те́плёйё гно́йішче на очэ́са йёго́ і сотво́рі с́я йё́му більмо́. І да́де с́я ко ўрача́рам і не ползоваше́ йё́му. І рече́ йё́діной жэ́ні сво́йёй Анні́: Аз убо йё́см стар і затво́рі с́я мє́ні зрını́йё і вим, йа́ко прі́скорбє́н йё́см сме́рті. І рече́ ко жэ́ні сво́йёй: Не по́шол бі лі сін наш во[д]ра́гі мідє́йскай, і прівэ́сол бі срэ́бра со печат́ьми і оже́ніхо́м йёго́ і віды́л біх, от йа́ко́го пле́ме́не неві́ста мо́йа.

І рече́ жэ́на йё́му: На́что ўбо те́бі с́іё срэ́бро? Не іма́ші то́кмо йё́діно́рэднаго с́на, а́шче лі не возу́ра́тіт с́я к те́бі жи́ў.

І рече́ ста́рі Тобі́йа: Вим йё́дінаго Бо́га, йа́ко возу́раті́т с́я к нам здраў.

І прі́зва с́на сво́йёго́ і рече́ йё́му: Не по́шол бі лі до дра́гі мідє́йскай і прівэ́сол бі срэ́бра со печат́ьми?

І рече́ мла́ді Тобі́йа ко о́тцу свойё́му: Ка́ко по́йду, пу́та сего́ не зна́ўу і не во́здал мнэ́ йё́сі рукопі́саві́я от срэ́бра сего́?

І рече́ йё́му ста́рі Тобі́йа, ко с́пу свойё́му: С́я ті во́здам, то́кмо іві́ді на торжі́шче, а́шче обр́яшчэ́ші чело́віка, што по́йдет с то́боўу до дра́гі мідє́йскай.

Іві́ді мла́ді Тобі́йа на торжі́шче і віды́ йё́дінаго йуно́шу стэ́йашча́го мрі́ пу́ті, ізвє́ржен во пу́ті. І не зна́йаше́ мла́ді Тобі́йа, йа́ко то йё́ст

ангел од Бóга по́слан, імня йёму Рафаїл. І пріде к нёму млади́ Тóбія і рече: Дру́же, не по́шол бі лі со мнóйу ў [д]ра́гі мідéйскіа?

І рече йёму Рафаїл: По́йду, і путь вім і ў бра́та ва́шого Гаваїла жи́ўня́х.

І со радóстіу прівéде йёго во обіталішче о́ца сво́йёго. І рече млади́ Тóбія: Отче, се чело́вік ашче лі по́йдет со мнóйу ў [д]ра́гі мідéйскіа?

І пріава йёго ста́рі Тóбія і рече йёму: Ашче лі возмóжно со то́бóйу послати́ сїна мойёго, йа́ко не і́мам то́кмо йедіно́рднаго? І рече ста́рі Тóбія: Ска́жи мнѝ, од йа́ко́го пле́мена йесі́?

І рече Рафаїл: Не досто́йно іскáті найе́знїка ў пле́мені йе́го, а ті хошчѝші.

І рече ста́рі Тóбія: Хо́шчу, йа́ко бо́йу сїа.

І рече Рафаїл: Аз йесм, Авáнії і Азарїї велїкаго.

І рече йёму ста́рі Тóбія: Із благо́го ро́да йесі́ ча́до, йа́ко бїх с нїмі во Йерусалїмі. І то́гда рече ста́рі Тóбія: Ашче лі пойдѝші со сїном мо́їм, рці мї, йа́ку пла́тву на-день імїті будѝш.

І рек Рафаїл: Тра́хму на-день.

І глаго́лал йёму ста́рі Тóбія: Ашче воа́ўратїші сїа зра́ві і жи́ві і прїлóжу ті.—І на́чал йїх благословїті. І глаго́лал йїм: Да благословїт вас Господь Бог не́ба і зéмлі і ангел бóжі да путу́йф с ва́мі і да вас здра́ва сўшча воа́ўратї к нам. — І ста́рі Тóбія се знайáше, йа́ко то́йе́ ангел і от Бóга по́слан за пўтника.

Так та́кождв, прїйáтельу і ві родїче, благословїте ча́до сво́йо до пу-тешéствїа, йак благослóвел ста́рі Тóбія сїна сво́йёго до путешéствїа.—

І так тэ́раз кльéкнѣ мло́ді пред о́ца і пред ма́цер і побóчка о́ца і ма́цер на кльéкáці, а геўту рóдзїну на сто́яці. І с тім прїме благóслоў од о́ца і ма́церї і од родїчо́х сво́їїх.

Тэ́раз óтталъ Іду по мло́ду, ста́ростове, мло́ді, сва́шкі і дру́жбове і дру́жкі. Кф прїйду до до́му мло́дей, там йїм відзе відáвач на дзвѣрї на стрїчу і там старóста поздраўка, уж йа́кі йе́ час: дóбре полáдвѣ... І так гутóрі: Чу́йфме, же мѣджі ва́ні Хрїстос пребу́ва.

На то відáвач отпóве: Йфет і бўдет, йак мѣжду хрїстія́нскїм ва́-родом.

Тэ́раз на́чвѣ старóста бешéду прї дзвѣрох, вонка: Мал бі йа слóво-áлбо два до мїлóсці ва́шей, кед бі ше Бóгу небéсному лубéло, так і мї-лосці ва́шей.

На то відáвач отповѣда: Шлѣбóдно, цо вас Бог наўчел.

І на́чвѣ старóста:

Мї тэ́рас так пугу́йфме, йак пуговáлі трóме царóве іс персїкей жéні аж до Віфлeйфму. Прїйдóша ко Ірóду па́рфу во Йерусáлїм і гла-

голаша йѣму: Гді рождѣѣ сѣа царь Йудѣйскі, йако відьіхом звѣаду йѣго на востѡці і прідѡхом поклонїти сѣа йѣму.—Ірот слїша слово сїѣ і смўті сѣа і уѣѣа Йудѣѣа с вїм. І сѡбра первосўйашченїкі і кнїжпїкі і вопрошаме йїх: Гді рождѣѣ сѣа царь Йудѣйскі?—І глаголаша йѣму: Тако бо йѣст пророком глагольўшче: Тї зѣмле Ійудѡва, во чїм мѣнша йѣсі? Во ўладїках, іс тебе бо іздѣт вѡжт, йаже спасѣт льўді свѡѣа Ізраѣельа.—Вїды Ірот, йако порўган бїст і іздѣ ко вѡлхвом і глагола йїм: Ідїте во ўсем прѣдѣлі жѡїм, ашче обрїашчѣте йѣго, возвістїте мї і ав поїду сѣа поклонїті йѣму. — Ізїдѡша вѡлхві із града і покѡза сѣа йїм звѣада і прїведѣ йїх над вертеп. І відьїша тамѡ свѣтїла вѣлїѣа і відьїша тамѡ отрѡча с матѣрїѡу і в Осїфом і уклонїша сѣа йїм і дѡша йїм дѡрі, лїван, злѡту і смїрну.—Так такожде, прїятѣльу, і мї вам прїнѣслї дѡрі, мїр, льўбоў і здравїѣ. Ту мѡце слѡво і мїлост вѡшу од нас.

На то ше пїта відѡвач: Же вѡлхвох звѣада провадѣла, а йа у вас нѣ відѣем нїѣаку звѣаду.

І на то дѡѣу свѡшкі скльѣнку с пальѣнку старѡстѡві прї двѣрох. І так старѡста да відѡвачѡві, же тѡга йїх прїведла.

Тѣраа вѡїду нўка. Пошѣдѡѣу старѡстѡве за стол, свѡшкі на йѣлну стрѡну лѡўкі, а на дрўгу стрѡну лѡўкі пошѣдѡѣу мѡді і дружбѡве. І на то ше пїта відѡвач: О чїм ві ходѣїце і йак сце путовѡлі?

Тѣраа нѡчнѣ старѡста бешѣду свѡѡу у хїжі нўка: Мѡлі бїсше слѡво ѡлбо два, вѣд бї ше Бѡгу небѣспому так льубѣло і мїлѡці вѡшей.

Вїдѡвач на то отповѣда: Шльѣбѡдно, цѡ вас Бог наўчел.

Так чуїѣме іш чїтѡтѡлѣѣ і сѣатѡго пїсма: Кѡгда мѡді Тѡбїѣа слѣдїуїўшче со Рафайїлом ў[д]рагі мїдѣйскїѣа і во пѣрві дѣнь прїд вѣчар прїдѡша ко потоку Тїтру і пребїша пѣрвўїу ношч. Утру стаўшї мѡді Тѡбї[їа] і хотѣше од рїкі умїті сѣа. І прїде нїкѡїѣа рїба і хотѣше йѣго пожѣрті. І нѡчал од пѣѣа бїжѡті. Глагола йѣму Рафѡїл: Пѡчто усумнїл сѣа йѣсі? Сїѣ бо нам потрібно йѣст. Возўратї сѣа і вѡзмі рїбу і вѣржі йу на зѣмљу. І рассїчі йѣѣа і знѣсі із вѣѣа сѣрдец, пѣчень і желч і ўлѡжі во охрѡну свѡѡу. А сїѣ да іспечѣшї, сїѣ буде нам снѣднѡѣе даже і до путешѣствїѣа. І тако ідѡша пўтем тїм. І глагола мѡді Тѡбїѣа ко Рафѡїлу: Нѡчто ўбо нам йѣст од рїбїѣа сѣрдец, пѣчень і желч?—Глагола йѣму Рафѡїл:—Желч, ашче хто побольїѣет во очѣсї свѡїѣм і мѡжет сѣа, ісцїлїт сѣа. Сѣрдец і пѣчень—ашче кѡго смушчѡѣет дѣмон і со тїм кўрїт сѣа і бїжнт от нѣго во вїчні Йѣрїпет.—І тако прїбїша сѣа блїс града Йѣкватѡна. І глагола Рафѡїл ку мѡдѡму Тѡбїѡві: Во сїѡу ношч пребўдем у Йѣкватѡну; ту імїѡше рѡда, імнѣа йѣму Рагўїл; он імїѡше йѣдїнорѡднїу шчер, імнѣа йѣ Сѡра і по зѡкону Мѡйсѣѡву достѡїно йу зїѡті тѣбї во жѣну.—І рѣче мѡді Тѡбїѣа: Кѡк бўдет дѣло сїѣ, йако не звѡїу йѣѣа! Да не опѣчѡльу оца мѡїѣго і мѡ-

тер мою с нею. Йако почух словеса о ней, йако бист дана седем мужей і усі при ней ізкроша.—І рече йѣму Рафаїл: Не бой сѣа о том ны йедной мислі. Ашче гдѣ йѣст ангел господен, тамо ангел сатанїѣ не дѣйе пакости. І тако унідоша во град Йекватан. І срїте йїх чер Рагуїлѣова і оні не знайаше, йако йѣ чер Рагуїлѣова і глаголаше йѣй: Гдѣ йѣст дом Рагуїлоу?—І она йїх со радостїю приведе во обїталїшче отца свойѣго. Рагуїл бї бо на сѣлы і прїде во дом і відѣй йїноші сїѣа і не знайаше, откѣду су. І рече жѣні свойѣй: Сей йїноша по подобїю брата твойѣго Тобїї.—І прїзва йїх Рагуїл і рече йїм: Откѣду ві мї йѣсте, чада?—І оні йѣму глаголаша: Мї йѣси од зѣмльї асїрїйская, із града Нїневії.—І рече Рагуїл: Познатѣ лї ві брата мойѣго Тобїю? — Глаголаша: Знайѣм. — Здраствуйѣт лї?—І глаголаша йѣму, йако здраствуйѣт. І глаголаша йѣму, йако погубї очї свойїа. І рече млади Тобїїа: Ав убо отец мой йѣст. — Тогда Рагуїл нападе на вїю йѣго і цїлѣова і горько плака, йако не відї много льїта рѣда свойѣго. Тогда ізїде Рагуїл і закла огньа і сотворї вечеру велїю. І рече йїм: Прїдїте ўсі, йадїте і веселїте сѣа во домі мойѣм, йако ўбо йѣсте чада мойї.—І рече млади Тобїїа ку Рафаїлу: Аж же не ўкўсу од вечерї сїѣа, йаже не глаголемо, йаже рїч мї йѣси на пути.—І тогда рече Рафаїл ко Рагуїлѣовї: Се йїноша йедїнорѣдїнїй во отца свойѣго, йако же і шчер твоїѣа йедїнорѣдна. І по закону Мойсейѣову долїжно воздати йѣму во жѣну.—І рече Рагуїл: Бѣю сѣа Бѣга, да не опечалу шѣстру мою со шчѣру мойї; йако бист дана седем мужей і ўсі при ней ізкроша.—І глагола Рафаїл: Нї йедной мислі о том; во сїю ношч будет вона йѣму дана во жѣну і вон йѣй во мужа. І рече Рафаїл: Ашче гдѣ йѣст ангел Господен і ангел сатанїн тамо не дѣйѣт пакости.— І тако Рагуїл приведе шчер свойїу за рѣку і воздаде їу младиому Тобїїѣовї і сочѣга йїх по закону Мойсейѣову і сотворї над нїмї молїтву. І тако начаша пїтї і веселїтї сѣа.

Так такожде, прїятельу, і мї ту відїме, же бї ту бѣло цо йѣсц і цо пїц. Альѣ не знаме, чї нас тога радѣсц очекуїѣ, йак очекувала младиого Тобїїу у Рагуїла. —

І так видавач відѣе вѣнка і опатрї, чї млада зготовѣна і дрѣшкї і так кѣт опатрї, ўраці ше назат і гварї старѣстѣовї, же йїх тога радѣсц ту очекуїѣ, йак очекувала младиого Тобїїу у Рагуїла.

Тераз заш на нѣво начнѣ старѣста бѣшѣду: Мал бї йа слово, албо два, кѣд бї ше Бѣгу небесному лѣубѣло і шїлѣсцї вашѣй. —

На то отповѣда відѣвач: Шлѣбѣдно, цо вас Бог наўчел.

І старѣста начнѣ бѣшѣду:

Од Адама начаша человекї бїтї і много льїта жїтї і наста нѣжду нїѣа влѣба і безакѣнїѣ, толь жестѣокѣсрдїѣ, же Вѣх вознамїрїл рѣда сѣго водѣю истребїтї. І во то ўрѣшїѣа бїст человек, імїѣа йѣму Ной і рече

Бог, йако прегорчѣша мѣа чоловіци і не імат дух мой пребівати на ні. Аж же істрѣблѹ от чоловіка до скота. І тебе повелївайѹ, да сотвориши коўчег от дрѣва несниїшчаго, да спасѣши сѣа од множѣства вод. І глагола йѣму Бог: Да сотвориши коўчег і да бѹдет трі сто лактоў длужина і пѣадѣсать лактоў ширина і 30 лактоў вишина і да бѹдет трокрѣбѹний і да сотвориши ў нем соншища: двѣрі, окна смолоїу осмолиши, да вода ў него не настѹпат. І тако дѣлалаше патріярха Ной сѣй кораб ва сто лѣт. Відѣл Бох, йако у народѹ не утольаѣт безаконїѣ, но горїѣ настаўлаѣѣт. І глагола Бох ко Ноїу, да от сѣакаго рѣда, йаже не жїўаѣше во водам, да собирѣше по йѣдиної парї і ўложїше во коўчег; от чїстїх пар сѣдем, трі полу мужескаго і четїрі женскаго. От нечїстїх пѣать пар: два полу мужескаго і трі женскаго. І сѣа тако сотворї патріярха Ной по глаголю Господнѹ. І рече йѣму Бох, да ўнїде ў коўчег кѹчно со женоїу, сїнамі і невестама, Сїм, Хам і Афѣг. І тако Бох рукоїу ангелскоїу затворї двѣрі корабля. І тако допѹстїл Бог дощ 40 днѣй і 40 нѣшчѣй непрерѹно і даже совокупїлі сѣа ўсї рікі і мѣрїа і покрївалї найвисочайші гѣри Арарацкі на пѣатдѣсѣать лактоў. І тако коўчег носїаѣша сѣа даже попод облакі небесні. І по 150 днѣй допѹстїл Бох теплїй вїтор на зѣмлю і начала вода умальоватї сѣа. І почул патріярха Ной, йако сѣах кораб на верх гѣри Арарацкеї. Йѣшче пребѹл трѣх мїсѣацѣй і отворїл двѣрі, ѳкна корабля, ашче лї отступѣла вода от лїца зѣмлї. І не можаше відѣтї, вознамїрїл во сѣрці своїом: аж же отпѹшчу гаўрана відѣтї, ашче лї отступїла вода от лїца зѣмлї. Гаўран нікогда же возўрашчаша сѣа, прїобрїл бо сѣбе насладѣнїѣ от скѣгоу, даже і от чоловіка. Потѣрпїл Ной йѣшче трѣх днѣй і вознамїрїл во сѣрці своїем: аж же отпѹшчу голубїцу; голубїца сїа ашче мнї не прїтожна йѣст, прїтожна йѣст птенцом своїим; ашче не возўратїт сѣа ко мнї, возўратїт сѣа ко птенцом своїим. І отпѹстїл голубїцу; голубїца лѣташче, не обрїтше нї мѣста, нї покѣа ногам своїим. І пакї возўрашчашї сѣа во коўчег. Йѣшче потерпїл Ной шѣст днѣй, йако употреблѣнїѣ сотворѣнїа свїта. І пакї пѹстїл голубїцу. Голубїца лѣташе і прїд вѣчер прїносѣаше йѣму сѹзец маслїчнї во ўстїх своїих. І патріярха Ной прїїал їу на рѹці своїа і возрадовал сѣа зѣло. І глагола: Вім, йако гнѣў бѣжїй утольаѣѣт сѣа і радѣсц настаўлаѣѣт.

І так такожде, прїїателї чѣснї і панѣ видѣўче, і нї бї шѣ так возрадовалї, йак шѣ возрадовал патріярха Ной, кѣт прїїал сѹзец маслїчнї.

І так відавач поїдѣе і прїнѣше хѹстку і жельѣну покрѣйтку. І прїда старѣстѣві, а старѣста да жельѣну покрѣйтку млолому і полѣжї вѣон за сѣру, а хѹстку пот навѹху і с тїм млоді поїдѣе і до вїнчанья. І так млоді полѣжї два лѣбо трї форїнтї на таньѣр.

І гварї старѣста відавачѣві: Чї їа нѣ догварал, чї вї нѣ до-

чулі? Патріарха Ной прійал сучец маслічні, альф прійал і голубіцу? Та і мі бі раді, кед бі ві нам пріведлі і голубіцу. І гуторі староста відавачові: Кед нас будзеце добро служіц, будаеце вам ваш трут плаціц.

Відавач ше обѣца, же за пеньѣжі шіцко служіц будзе, гоч і талпі подре.

І так староста прѣда тот таныер с пеньѣжмі відавачові і відавач да тоті пеньѣжі млодей до пазухі і с тімі ше вопа віпча. І так відавач пріведзе йѣдну друшку і да йу старостові і так староста йу за рұку поверх глґві обньѣше і гварі йѣй, да йу Бох жіві і благославі. І тѣрас пріведзе відавач другу друшку млатшому старостові; і вам йі так благослові младші староста, йак старші.

Тѣрас староста гварі відавачові, же то відавачові остало ішче с пеньѣжі, же вон за друшкі нѣ дал тѣльо і жѣбі вон млоду пріведол у іншакім пірйу, жѣбі ше одлучувала од другіх. Відавач ше начньѣ вігварац, же уж голубіці поодльѣтовали і же нѣ мѣже налґпац, же уж шіцкі пеньѣжі потрѣшел.

На то отповѣда староста, же мі вам гуторелі ішче, кед-зме ше прі дзѣрох пріпітовали, же мі так путуйѣме, йак путовали трѣме царѣве і за то мі будзеце вам вамо труді плаціц.

І так пойдзе відавач і пріведзе млоду. І да йу старостові за рұку і староста ше йу піта, чі ма шльѣбѣдну вѣльу і вѣпрімушена за тоґо младенца, цо прет сѣбу відзі, пойц і чі ше нѣ обѣчала другому і чі нѣ ідаѣ от сілі. І так відавач ўлаці за рұку млодоґо (за праву), так ше і вон йѣґо піта, чі ма шльѣбѣдну вѣльу. І так вѣцка себѣ скапчайу палґці, другі од малѣґо, і трі рас ше обраца. І док ше трі рас обраца, староста тоті слѣва трі рас вірѣкньѣ: Ашче Бох сочѣтайѣт, челѣвік да нѣ розлучайѣт. І тѣраз млоді і млода шѣдну за-стол. І млода ше на-гньѣ ту старостові і предрѣкньѣ, же вопа нѣ скѣро льѣґала і ў час ўставала і зґотовѣла одыйанійѣ брачно. І відавач ше піта, йакѣ то одыйанійѣ.

А староста отповѣда: Кріжом ше мѣжу і штвѣро закріц, а ўѣдлужані йѣдно.

Тѣраз гварі йѣцен катѣна, хторі служел у Талыйанскей і нашол ше на теґй свѣдѣбе, та ше го піталі, йакѣ кошньіце у Талыйанскей. А вон гварел, же таке, йак і ту. А піталі ше го, йакі пчѣлі? А вон гварел, же такі і пчѣлі, йак і ту, альф же крідла шайу йак лысѣчкі.

І так відавач прінѣше ручнікі, да пойѣден старостом і свашком. Тѣраз начньѣ віпчѣвац староста льѣбо відавач: За сеґй дом і за жіву-шчіх ў нем . . . (йак на пітанках). Хто зна, та прет віпчѣваньом віпчѣвац одыйанійѣ брачно, та му трѣба тоґу йѣванґелійу: Кѣгда упо-дѣбі сѣа царствійѣ небѣсноґеґ челѣвіку цару (йак прі пітанках).

Тэраз дастаньбу чі йё вечера, чі полудзёнок. Та кет уш ше вібіраўу в шлёду до вічанаьа, тэді начньё старбста бешедовац. Тэді шедньё под грэду оцц і мац шлёдей і відавац і так шэстра, брат. І тэді старбста: Мал бі йа слово албо два до шлёсці ваьей . . . .

І відавац па то отповэда: Шльёбодно, цо вас Бог научел.

І так чуўёме іш чітатэлей і с пісма сьнатэго, поччас вечэрі ізідэ шлёді Тобііа во шэстру свбўу Сэру во шсто опшчойё. І рече йому Рафайіл: Возложіші на фтіміу жертаток і возложіші од рібіа сёрдец і печень і покуріші храмїну, во ней йаже спїашча. І тако ўбо ўсеа сотворі шлёді Тобііа по глаголу Рафайїлову. Йёгда сатана зачуўё воьпу і біжі во вчньий Йегїпет. І тако оба спїашча шїрно. Ізідэ Рагуїіл ко рабом свбўім і глагола йім: Ископайте гроб, да ніктоже о нем віст. Ашче ўтро бїўшойё і погребём йёго. І ўтро стаўші Рагуїіл і рече йедїной од рабіны: Іді і ўзрі през двэрі оьно, ашче жїва суть. Ізідэ рабіна і відьа, йако оба спїашча шїрно. Ізідэ Рагуїіл гу рабом і глагола йім: Занесіте гроб, да ніктоже о нїм віст. Тогда ізідэ Рагуїїл гу Рафайїлу і рече тому, ашче жїў йё Тобііа? І рече Рафайїл: Вім йедїнаго Ббга, йако жїў йест. Ізідэ Рафайїл гу шлёдому Тобііові і рече йёму: Востанї, брате, імаші дэлше нўта.

І йёгда стал шлёді Тобііа і сэстра йёго Сэра і відьа Рагуїїл, йако жїва суть, і ворадова сїа зьїло. І глаголал: Вім, йако ті йей данї за мўжа і воьна тэбі во жевў. І аз же сотворїу брак на четїредесьать днєй і пот кльятвойу, да не ізідешї со дому мбўёго, дондэже не совэршїт сїа.

І відьа шлёді Тобііа, йако прїкльа йёго тест йёго. І рече ко Рафайїлу: Брате Азарїё! Вбзмі отрока і два вельбўўда і іді во [д]рагі шїдєйскїйа і прїнесї мї сребра со печатьми і прїведї мї йїх на-брак.

І так бо Рафайїл сотворї. Одїйде і прїбуў Рафайїл йедїну пошч у Мїді у Гавїїла і прїнесе сребра со печатьми і прїведе йїх на-брак. І бїст тамо радост вєліїа.

Так такожде, прїятельу чєсні, паньё відаўче, і мї ваш пошльёме отрока і жебісцє собралї рот свбўї і жебісцє прїшлї до пашого, чєсного, свадєбного дому на сїю радосц, котораїа пребувала у дому Рагуїїловїм. Ту мацє слово і шлёсц ваьшу.

Тэраз і на дэлєй мал бі йа слово льёбо два, кед бі ше лубело Господу небесному і шлёсці ваьсей.

Вїдавац отповэда: Шльёбодно, цо вас Бог научел.

Так чуўёме іш чітатэлей і с пісма сьнатэго: Ашче мї прєшлї четїрдєсєть двїй брака сєго і стаў шлёді Тобііа і тече гу Рагуїїлу ко тєсту свбўєму: Отпўстї шїа ко отцу мбўєму і ко матэрі мбўєй, йаже ішчїслєаўу днєй мбўїх. Глагола Рагуїїл: Чадо, ашче мї хошчєші, вбздам

їм віст. І глагола млади Тобііа: Ныт, аз іду ку оґцу мойѣму. І рече їѣму Раґуїл: Вбадам ті шчер мойу во жѣну твою і въздам ті до пол іміня мойѣго: кові, і вельбльуди і мелхаго скота і по смерті мойѣа вбадам ті ўса. І рече ко шчѣрі своѣй: Чті свѣкроу своїих, йако ўбо су родітѣлі твоїі. І рече ко младому Тобііові: Воспрїш шчер мойу, йако сѣстру свою. І начал їих благословіті і глагола л їм: Да благословіт вас Гѣсподь Бог неба і зѣмлі, аж же да не умру, донѣлі же не буду відыті чада от шчѣрі мойѣа і да ўару сіні сіноу твоїих, дже до четвѣртаго рѣда. І глагола младому Тобііові: І жѣна твоја да будѣт плодовиґа, йако лѣза істїннаја і во странах дому твоѣго. І да стоїат сіні твоѣја окрест трапѣзі твоѣја, йако дрѣва маслічнаја. І начал їих благословіті і глагола л їм: Да благословіт вас Гѣспоть Бог неба і зѣмлі і аґгел бѣжі да путуѣт в ваѣи. І да воавѣдет вас здрава сущча во обіталїшча ваѣа.

Так такѣже, прїятѣљу, йак ше во ўрѣмнѣа прїблыжел час Раґуїлові, так ше і вам прїблыжел дзѣнь радѣсці і дзѣнь жалѣсці, вїаґа шчер ваѣа йаґ од оґца і мацѣрі і от родітѣлѣй своїих благослоу до путешѣствїа. І тѣраз вѣна вам нѣе мѣже наґрадѣц і заплѣцц ваѣу лубѣу, хтору сце йу научѣлі од їѣй марнѣсці. І уш йу обляті слѣзі. І вѣна тѣрас йак с прорѣком Давїдом опомїна слѣва: Бѣже, очїстї сѣрце мойѣ і дух прау обнѣві вѣ-мнї.

І так рѣкнѣ старѣста, же вѣна тѣрас чѣрѣз мѣне вам дзекуѣ і блаґодарї, мїлі, лубї аґо мой, хторї сце ше от першѣго днѣа жївѣта мойѣго охранныѣлі і на дѣбре научѣлі і од злѣго варѣлі. Йа вам нѣѣшка нѣе мѣжем наґрадѣц аґнї заплѣцц оцѣвїнску лубѣу; кѣт сом вас лакѣді ўкрїудѣла слѣвом, лѣѣбо в дѣлом укорѣла, опрѣсцѣ мї шїцкі крїудї і вїні і прїмце одѣ мнѣ цїлованїѣ і то будѣе плаца ваѣа.

І тѣраш ше обрацам гу мацѣрі: Мїла і луба маѣо моја! хторї сце надѣ мнѣ днї і нѣці утрацалї і у слѣзах вїховалї; йа вам уж нѣѣшка наґрадѣц і заплѣцц нѣе мѣжем мацѣрїнску лубѣу. Вї думалї, же одѣ мнѣ будѣеце мац гу старѣсці вїслугу і лубѣу, а йа нѣѣшка уш од вас отхѣдїм; прїмце одѣ мнѣ цїлованїѣ, то плаца ваѣа. —

Кѣт ше трафї, же жїѣ лїдо і баба, та і од нїх ше отпїтуѣ: Здраві оставайце, мойї лубї дїду, же сом вас лакѣді ўкрїудѣла лѣѣбо ублїжѣла слѣвом лѣѣбо в дѣлом, опрѣсцѣ мї шїцкі крїудї і вїні і полѣсцѣ блѣгослоу от чїстого шѣрца на верх главі мойѣа.

І так ше обраца гу бабі і прѣдрѣка їѣ: Здрава оставайце, бабо моја, хтора сце ше на своїих рѣках бавѣлі і пѣстовалї і вѣльо рас за мнѣ одбувалї, цѣ йа ваѣру заслужѣла. І ва то вам дзекуѣ і блаґодарѣм за ваѣу вѣльку лубѣу і прїмце одѣ мнѣ цїлованїѣ, то плаца ваѣа. —

І предрека і братом: Здрáвi оставáйце, мiлi брáца мoйo, же сом вас з дáшчiм уўредзéла і ньe послухáла; прeбачáйце мi на шiцкo. І йá ваш шiцкo прeбачуйéм і прiмцe одó мнe цiловáнiйe, тo йáк плáца вáша.

Йáк од бачiкox шe отпiтуйé, так і от áндлoх; і так шe отпiтуйé і от вiнoх і от шóўгрoх і от сунéдoх і от свoйiх пáйтáшкox і прeдрéка гy пáйтáшкoм свoйiм: У йáкiм мe жáльу вiдзiцe, тáкi і нa сéбe очeкуйцe. І так зрáвi оставáйцe. —

І так старóстa шe нa нoвo óбрáцi гy отцoвi і мацэри і дзeкуйé йiм зa йiх блáгoслoў, хтoрi пoтклaдáлi вeрх глáвi чaдoм свoйiм і прeдрéка старóстa: Прiмцe йiх од ньeшкa обiдвoйo йáк зa чáдa свoйo і жéбi с тiм блáгoслoвoм нaступéлi дo хрáму бoжoгo і жéбi йiх пoпрoвáдзeл áнгeл хрaнiтeль і жéбi прiступéлi дo стáну мáлжeнскoгo і жéбi прiйáлi шéстi сакрáмeнт стáну мáлжeнскoгo, тo йéст вiнчáньe. І так здрáвi оставáйцe, нa Бoгa вас oхaбáймe. Тy мацe слoвo і мiлoсц вáшу. —

Тeрaз вiхoдзa зoв млoдeй дoмy дo вiнчáньa. Кeт прiду з вiнчáньa дo свáдзeбнoгo дoмy, дзe йé млoдi, тэди вiдзe млoдoгo óцeц нa прiклéфтнi дaвэри і старóстa кeт прiдзe з млoдiм i з млoду прeд дaвэри і рéкнe дo óцa: Дáй Бoжe дoбрe пoлáднe.

І óцeц ўрáцi: Дáй Бoжe.

І нáчнe старóстa бeшэдy свoйy i рéчe: Мaл бi йá слoвo áлбo двa, кeд бi шe Бoгy нeбeснoму лyбéлo тaк i мiлoсцi вaшeй.

І óцeц отпoвi: Шлeбéднo, цo вас Бoг нaўчeл.

Тaк чуйéмe iш чiтaтeлeй i с пiснa, кoждáгo днeя iсxoждáлa жéна старoгo Тoбiйy вoн iз Нiнeвiйi вaрoшy нa гoрy, áшчe бi узрiлa сiнa свoйéгo i вoзрaдoвáлa бi шe o нeм зiлo. Йeдiнoжди iзiдe нa гoрy i ўзрi сiнa свoйéгo сo пyтнiкoм i мнoжeствo нaрoдa сo нiм. І прiтэчe кo мyжy свoйéму i рéчe йéму: Грiядeт сiп нaш сo пyтнiкoм i сo мнoжeствoм нáрoдa. Тoгдa iзiдe i стáри Тoбiйa прeд двэри сiнi свoйéйa i дáлшeй нe мoжáшe, йáкo слып бiх. І тoгдa рéчe Рaфáйiл кo млáдoмy Тoбiйoвi: Нe вiсi лы, брáтe, йáкo oстáвил йéсi óтцa твoйéгo, i шчiсльáйт днeй твoйiх. І тáкo прiблiжiшa сiнa кo двэрoм грáдa Нiнeвiйi. І тáкo прiдoшa вo обiтáлiшчe старáгo Тoбiйi i рéчe млáдi Тoбiйa: Óчe, дэрaзáй очéсa. І ўзeм млáдi Тoбiйa жeльч од рiбiйa i пoмáзa óтцy свoйéму очéсa i стáри Тoбiйa отрiясe очéсa свoйa i прoвaрi i ўзрi сiнa свoйéгo здрáвa сyшчa i нaпáдe нa вiйy йéгo i цылoвa йáкo здрáвa йéгo прiйáт. І ўзрi i пeвiстy свoйy i ўсiя блáгáйa с нeйy i вoзрaдoвá сiнa зiлo.

Тaк тaкoждe, прiйáтeльy, i вi ньeшкa вiдзiцe сiнa свoйéгo здрáвa i нeвiстy свoйy i вoзрaдуйтe сiнa сo ўсiм дoмoм свoйiм.

І тэрас вбйду вўка до хіжі млода і млоді, шэднью за-стол. Оцец і мац поставяўу ко́ло сто́ла і вачнвѣ старбста бешеду свбйу і вачнвѣ вичбовац: Слава Гбсподу Ббгу, же нас Гбспоть Бох пріпровадзел і мі с тїм благослбвом, хтбрі ві нам предложєлі, мі путовалі і так ангел ббжі нас і на́зат пріпровадзел. І тбті младєнци, хтбрі нвѣшка пред на́мі, йак старостамі, покладалі віру і лўбоў прет сйатїм крєстом, на сйатоїѣ івангелїѣ йѣдно другбму до скончавїѣ живбта свбйбго. І дай, Гбсподи Ббже, жєбі вбві бўлі во пєрвїх Ббгу небеснбму на чесц і славу, бгцом і ма́цером на потїху і на радосц. І мі то добре звя́ме і каждбму то повнато, же от стану малженскбго на тїм швєце лўпшє нвѣт, а вєльо рас ше трафї, же го і чєшше нвѣт. Алє хто до кбвца претєрпїві, той спасєн йєст. І да йїх Бог благослбві, йак благослбвіл Аўраама во Сяру, Іса́ка в Рєвєку і Йакбва в Рахїлїу. І жєбі Гбспоть Бох утвєрдзел мєджі вїѣма лўбоў, йаг утвєрдзел мєджі дванац апостоламі, і жєбі йїм Бох претставєл ангєла хранїтєльѣ во ўсїѣ днї і нбщчї до скончавїѣ живбта йїм предложєл і ўсїѣ благайа. І так за ўсїх нас, хтбрі сєе собранї у тїм чєснїм дбму, мїр, лўбоў, здравїѣ і долгодєнствїѣ і по скончавїѣ живбта вашєго, йаг йїм, так і нам жєлам царствїѣ небеснбїѣ задббц і так Ббже дай здравє.

І так вєжнью фльашку і старбста заздраўка на млатшбго старбсту, млатшї старбста на бца, бцєц на ма́цер, мац на старшїу свашку, старша свашка на млатшїу, млатша свашка на-млодого, а млоді заздраўка на млоду і так прїдвє ваш старшбму старостбві дб-рук. І вєцка старбста станвѣ і ўлани млоду за рўку і прїда йїу йак швєкрбві і гварї йѣй: Од нвѣшка тб цї бцєц і тб цї од нвѣшка мац; і поббчкай. І старбста гутбрі гу отцбві і ма́цєрї: Возрадўїцє ше бнєѣй, йак ше возрадбвал і старї Тобїѣ, кєг увїдзел невїстку свбйу, і воспрїщє йїу, йако шчєр свбйу. — І так су отпушчєні млодїѣѣ спбза сто́ла і так ше вєцка провадвї свадзба весєло. — Тєраз млоду свашкї вєжнью і одвєду йїу зачєвїц, (фатьол полбжїц). І пбслє тбго вєцка бїва вашар, алє то нє ўшадєє бїва; пбслє вшара вєцка млода їдє во свашкамї і ббчка шїцок рот свадєбнї.

Пбслє пополаднью о трї гбдвїн прїхбдза в вїдавачбм прїданци: бцєц, мац і блїскї рот. І вїдєє старбста на дзвєрї і прївїга ше в вїдавачбм. І вїдавач рєкнвѣ: Мал бї йа слбво албо два до мїлбстї вашєй, кєд бї ше Ббгу небеснбму лўбєло, так і мїлбстї вашєй.

І на то старбста отпбві: Шлєббдно, цо вас Бог наўчєл.

І вачнвѣ вїдавач бешеду свбйу:

Кбгда Ісус прохождашє од Йєрусалїѣма во Йєрїхон і мнжєство

народа со-нім і учениці йёго. Йёгда прибліжі сѣа ко Йеріхону, іаіде на́рот во срѣтѣніѣ йёго і ныкі челóвик, іменем Зáхей, і сей бѣ рат відьігі Ісуса і не можа́ше од мно́жество наро́да ра́ді, йа́ко мал бѣх возра́стом. І възлѣзал сѣа на йагодѣшчѣну і узрел йёго Ісус і рече йёму: Захѣе, по́шчи сѣа із дре́ва се́го, йа́же днес мѣ подоба́ѣт бѣгі во тво́ѣм до́му. І свѣде Зáхей і прѣят Ісуса усѣрдно і бѣст та́мо ра́дост вѣліа. Так тако́жде, прѣйáтелю, ви йаг нам обеца́лі отрóка до на́шого че́сного до́му і мѣ зобра́лі рот свой і прѣшли сме до вашóго че́сного сва́дебного до́му на сѣю ра́досц, котора́а перебу́вала у до́му Зáхейовим. —

На́ то старо́ста отповѣда :

До́г мѣ на́шо путова́ньѣ спутова́лі і ў на́шим до́му ше зако́ні пре-мевѣ́лі і чи ви буда́еце под на́шо зако́ні повѣ́нні?

І на то ше віда́вач пѣта: Йа́кі?

І старо́ста му отповѣда: Же ту ше по дво́йо лапа́йу, тапцѣ́йу і кру́ца ше і мѣша́йу віно с пальѣ́нку, а го́дно бѣ ше і та́ке тра́фіц, йак по ше уж і рас трафе́ло, же йёден на сва́дзѣ бѣл, пальѣ́нку піл, та ше óпѣл; так ше смѣйал і надѣрал, чо і друго́му по́койа не-дах. Так бѣ ше го́дно і ту тра́фіц.

І на́ то ше віда́вач обра́ці на прѣданцо́х, йак на сво́йо дру́ство і пѣта ше йѣх: Чи́ буду повѣ́нні пот та́кі зако́ні, йа́кі ту старо́ста бешѣ́дуѣ?

І во́ні отповѣда́йу, же́ буду. І так по́чньу ухóдзѣц ну́ка і мло́ді лю́бóчка óцца і ма́цер, а мло́да ка́ждо́го; і на то йё́й шпѣва́йу сва́шкі:

Шлы́дом, родзѣ́но, шлы́дом,
за сво́йім лѣ́убѣм ча́дом...

І те́раз так начь́у чи́ вечѣра́ц, чи́ полудньóвац, йак ше тра́фі. — Ке́т ше одбѣра́йу прѣданці́ до́му і на то віда́вач ше от старо́сті отпѣту́ѣ: Кóгда Ілі́а за́мкнул не́бо (йак прѣ пі́танках).

Зап. від довголітнього старости Василя Джюджара 31. VII — 2. VIII, 1897 р.

II.

Йак дру́жба прѣ́дѣе по ста́ршу сва́шку, спра́ві кра́сну за́ставу: че́рвенѣ ху́стки, бѣлі хустóчки, зѣ́язана за́става. Ве́жньѣ дру́жба до ру́кох за́ставу. Сва́шка ве́жньѣ свой дар до ру́кох, шті́рі кола́чі, сва́шчѣн па́рток кра́сні, че́рвенѣ. Ідѣе дру́жба на прѣ́док вос кра́сну обльѣ́чену за́ставу. Сва́шка ньѣше сво́йо да́рі. Ке́т по́йду до сва́дебного до́му, дру́жба по́ложѣ за́-стол за́ставу. Сва́шка ше уклóні сва́дебно́му óцовѣ і ма́церѣ, прѣ́да йѣм свой дар. Обльѣ́че мло́до́го до мло́го шма́тох, ке́д уж сце по́йсе до прѣ́ша́гі. Шѣ́дцьу фрѣ́штѣ́ковац

стáрша свáшка і мláтша, стáрші дрúжба і мláтші і млоді і штíрї дрúшкі. Кéт по фрúштíк, вéдэе стáрша свáшка домáтына óца, домáшню ма́цэр і йíх родáіну до хíжі пошéдац: Так тэ́рас одбе́рэме од вас сíна во свóйу мláду до прíмáгі“. Шéднэ́ óцэц і ма́ц, шéстра, кúмі і йíх рот, ста́нэ прэд нíх стáрші старóста, отпíта од вíх сíна, áбi го лáскаво óтпустíлі по дывíцу, по йóго мláду. Так тэ́рас óцэц і ма́тi: „Мi пойдэ́еме в вáшiм сiном до путешéствíя. Дáйце му ваш блáгослоў“. Тэ́рас стáрша свáшка вéжнэ́ до рúкох рúчных, йéден кóлaч, пом лы́трi пaльшкi, і пóчнэ́ шпíвац:

1.

Кéдi шé наш пáны млоді по мiльш́нку свóйу збэ́рал,
 Свóму óцу і ма́цэри до ног шé клáньвал.
 Клáньай шé мi, сiночку мoй, вэ́ра мi наш зач,
 Вiховáла сом цэ, йáко ўлáсна ма́ц.
 Вiберáй шé, сiну, ў шчаслiву годáіну,
 Жéбiш вэ́ потрáцэл, ту свóйу дрúжiну,
 Бо кéд йу потрáцiш, мiлей шé утрáцiш.
 Дáй нам, Бóже, дáй нам, дáй нам, Бóже, шчэ́сце,
 До мláдэй вэ́вэ́сце дáй нам, Бóже, шчэ́сце.
 А кéдi наш пáны млоді на кóчi шéдал,
 Свóйшэй мláдэй дрúжiнi так зацoвэ́дал:
 А вi, мóйа дрúжбiнóчка, дoбрé шé мáйце,
 Свóйо ўрáнi кóнi твáрдo трiмáйце.

2.

Пáнове сватóвэ, пошáлэ штрельáйце,
 Бо Керэ́стур слáўшi, та го нэ́ запáльце;
 Кéд го запáльiце, та млоду страцiце.
 Стúнай, кóнью, стúнай, помáльчкi нá мост,
 Óлда мi дойдэ́еме гу млодóму нá-ноц.
 А кéд вэ́ дойдэ́еме, то лэ́ж дольш́жéме,
 Ишчé мi прi млодiм ноцóвац будзéмé.
 Панóвэ пiшнi буццэ, коны́чкi сэбэ купцэ,
 Бо мi уш пойдэ́еме прэс пiсок і прэс ка́мэньа,
 Кóчi нам бóду лúркац, а острoжéчкi чэ́ркац.

Тэ́рас ма́ц свадзéвна вiйдзэ на прэ́док на капúру і пошвэ́цi вóдом шiцку свáдэбу; мúвiка шé ўрáцi до хíжi нáзад, а старóста і свáшкi і дрúжбoвэ, млоді, дрúшкi пóйду до млодэй двóра. Пóйдзэ дрúжба на прэ́док до хíжi, чi су готóвi. Вiдáвач отпóвэ, жé су готóвi, так нас рáдо

дочека́йш, йак свої́х при́ятельох і йак свої́х наймі́лших го́сцох. Ста́рші старо́ста ста́ньє на пре́док гу даве́ром, мла́тші старо́ста ста́ньє гу ньо́му, ста́рша сва́шка до́раз гу ным, мла́ді ста́ньє в дру́жбіні, в дру́шкани ва ных; ви́піту́йє старо́ста сво́йо ства́рі, йа́г бі мо́гли войсц до хі́жі.

Одвіту́йє віда́вач, же йіх прі́му, а́льє бес сва́шки ньє мо́жу, док ста́рша сва́шка ньє предло́жі пред ных олдо́маш. Ста́рша сва́шка ше йім у́клоньні і прі́да йім свой о́лдомаш. Так во́йду ши́цкі сво́йо дру́штво до предньо́й хі́жі. Віда́вач йіх прі́віта і поса́ді йіх, жебі пошеда́лі: Ста́ростове ва́-стол, сва́шки два на карсе́лы, мла́ді в дру́жбіні на дру́гі бок на карсе́лы.

Пі́та ше старо́ста віда́вачові, чи мла́да уш гото́ва. Відзе віда́вач во́нка с хі́жі, по́йде до дру́го́й хі́жі гу мла́де́й, чи во́на по́ве, же йє уш гото́ва. Ке́д мла́да по́ве, же йєст згото́вена, те́ді віда́вач по́йде гу ста́рбостом на́зад до хі́жі, же уж мла́да гото́ва. Ста́рша сва́шка відзе с хі́жі во́нка, по́йде гу мла́де́й, у́клоньні ше йє́й. Во́ла йє́дну дру́шку, жебі прі́шла до хі́жі пред мла́до́го, да ви́піта од ньо́го ху́стку, бо мла́ді прі́ньєс то́ту ху́стку на́зад мла́де́й, с ко́тру бу́ла то́та мла́да йо́му заруче́на, же му бу́дзе на-ўше йо́го міла. Прі́дзе сва́шка на́зад до хі́жі, дру́шка ва ньу і ста́ньє пред мла́до́го і пі́та ху́стку. Сва́шка роска́же, жебі мла́ді дал ху́стку. Мла́ді роска́пча сво́йу ре́кльу, прі́да дру́шкі ху́стку. Дру́шка од-ньє́ше ху́стку, прі́да на́зад мла́де́й. Мла́да прі́да сво́йєй ма́цєрі, а ма́ц прі́ньє́ше та́ко́й дру́гу ху́стку ма́лу на гла́ву. Мла́да йу поскла́да, поло́жі йє́ден білі та́ньєр і кра́сну вля́ту покре́йтку, шті́рі пантльі́кі на покре́йткі прі́шіті, то бу́дзе прі́да́те віда́вачові. Те́рас по́чньє ста́рші старо́ста ко́ньчіц сво́йу мо́літву длу́го і длу́го. Сва́шки обі́два і мла́ді і дру́жбове ны́ч ньє гуто́рйа, льє́м ше́дза. Ке́д віко́нчі старо́ста сво́йу бешэ́ду, віда́вач ста́ньє от сто́ла, мо́дльї старо́сту, же і́шче рас по́йде опа́тріц, чи мла́да наі́сце гото́ва. Мла́да му ука́же на білім та́ньє́ру ху́стку і покре́йтку, же йє уж гото́ва. Віда́вач по́йде прет старо́сту старшо́го, пра́ве так по́ве: Наі́сце су дошве́дочено гото́ві. По́шльє го старо́ста по сво́йєй бешэ́ді, жебі прі́ньє́сол шведо́чбу, же су гото́ві. По́йде віда́вач на́зад до хі́жі гу мла́де́й, прі́да мла́да віда́вачові та́ньєр с покре́йтку і ху́стку віда́вачові до ру́кох. Віда́вач ше у́клоньні мла́де́й, же одньє́ше мла́до́му до хі́жі вля́ту покре́йтку і ху́стку, да бу́дзе увере́ні, же мла́да гото́ва до прі́ша́гі. Одньє́ше віда́вач прет старо́сту та́ньєр, покре́йтку; у́клоньні ше па́ну старостові і так по́ве: При́ятельу че́сні, пан старо́ста, гу тот льі́то́рос, ко́трі сце вактева́лі.

Ста́рші старо́ста ше у́клоньні, так му отпо́ве: При́ятельу че́сні, пан віда́вач! Ньє льє́м льі́то́рос вактева́не, а́льє і голу́біцу.

Віда́вач отпо́ве: Ей прі́ятельу, че́сні пан старо́ста! Ві мньє ньє

поведді, же нѣ сцѣце сам лытѡрос влѣті, же ві сцѣце і лытѡрос і голубіцу. Їа то вам нѣ можем тѣрас шіцко нарав урѡбіц.

Пан старѡста ваш пѡве відавачѡві: Мі, прійатѣльу чѣсні, пан відавач, примѣме лытѡрос влѣті, альѣ кѣд будѣце такі дѡбрі, да нам і голубіцу приправіце.

Відавач пѡйдѣе погльѣдац голубіцу, альѣ пѣрше трѣба заплѣціц влѣті лытѡрос. Млѡді стѣньѣ с карсцѣля і дружѡбѡве, а гу млѡдѡму пѡйдѣе старша свѣшка стѣнуц. Млѡді вѣжньѣ влѣті пеньѣжі с кішѡны, же бѡдѣе плѣціц свѡйѣй млѡдей лытѡрос. Свѣшка старша вѣжньѣ с тѣньѣра до рѣкох покрѣйтку і хѣстку, а млѡді полѡжі до тѣньѣра пеньѣжі: штірі льѣбо пѣйц форіанті. Відавач тріа тѣньѣр у свѡйіх рѣкох, док свѣшка прираві млѡдѡму влѣту покрѣйтку на прѣві бок на рѣкльу, а хѣстку свѣшка посклѣда, полѡжі назад на тѣньѣр на пеньѣжі. Відавач прілапі с праву рѣку хѣстку, бо пот хѣстку на тѣньѣру пеньѣжі. Нѣше прідац млѡдей, бо то йѣй пѣрші пеньѣжі од йѣй млѡдѡго товаріша. Млѡда роскѣпча свѡйу рѣкльу, пріме тѡті пеньѣжі гу сѣбе нѣ до рѣкох, льѣм гу свѡйім пѣршѡм, абі йѣй бѡді на серѣньчу. Пѡйдѣе з нѣма і до прішагі. Відавач ше ўраці назад од млѡдей, пѡйдѣе гу старѡстом до хіжі: Прійатѣльу чѣсні, пан відавач! — так гвѣрі старѡстѡві пан старѡста; нѣ можем ча голубіцу найсп.

Обраці ше старѡста старші на млѡдѡго і ваш так мѡдльі пѣна відавѣча, жебі погльѣдал бар йѣдну голубіцу.

Відавач отповѣда, же нѣ можѣ улапіц голубіцу, бо уж даень.

Отповѣда пан старѡста, же гѡч йѣку, льѣм най пріведѣе до хіжі.

Уклѡны ше пан відавач старѡстѡві і так гвѣрі: Прійатѣльу, уж ча льѣкко ўлапім голубіцу, кѣт гѡч йѣку трѣба. Пѡйдѣе відавач гу дрѡшком до хіжі, дрѡшкі стѡча кѡло млѡдей. Відавач ше піта дрѡшком: Хтѡра сѣе найстарша дрѡшка по млѡдім?

Найстарша дрѡшка ше ўлапі відавачѡві за рѣку; одвѣдаѣ чу відавач до хіжі прѣт пѣна старѡсту. Заш поставѣйу шіцкі гѡре, бо пан старѡста гутѡрі, же то нѣ тѡга голубіца, по кѡтру мі прішлі, бо то льѣм дрѡшка. Альѣ пан старѡста так повѣда, же чу вѣжньѣ сѣбе за голубіцу. І с тім дрѡшка обраці ше старѡстѡві старшѡму пѡпод рѣку і пѡйдѣе вѡнка с хіжі.

Старѡста старші отповѣда відавачѡві: Пан відавач! ча уж задовѡльні, бо ча уж нам голубіцу. Їа чу льѡбіш, бо то млѡда голубіца, а ча старі, йѣк бі ча чу нѣ льѡбел? Альѣ і мой пѣйтѡш, млѣтші старѡста йѣму уж нѣ право і вѡн бі сцѣл тѣку млѣду голубіцу.

А млѣтші старѡста тѣкој гутѡрі, же і вѡн бі сцѣл тѣку істу голубіцу.

Пан відавач отповѣда: Їай, прійатѣльу! ча то нѣ можем так

вельо голубіці наліпац, бо то уж дзень. Чом ві ні нё дالی на значь, док бул прак, да сом сэбе прыгатовел!

Млатші староста мольдзі пана відавача, лъѣм най му патрі таку голубіцу, йак старші староста ма, бо нё пойдзе бес голубіці аны млатші староста на сватабу.

Збэре ше відавач смутно, же вон то нё може, альѣ ішче раз бѣдзе пробовац улапіц. Пойдзе пан відавач зно́ва до хіжі гу млодей і прыве́дзе млатшу друшку, то йѣст по млодей. Кѣт прыве́дзе відавач друшку до хіжі, ваш станьу шіцкі гóre с карсцельох. Старші староста нё ла́на друшку за рѣку, бо вон свѣйу друшку уш пѣшчел, альѣ млатші староста улапі друшку за праву рѣку, а старші староста так отпове́да пан відавачѣві: Прыятельу чэсні, пан відавач! Мі двѣше уж задовольні вос тіма жладіма голубіцамі. Мі йіх барз лъубіме. Нё знаме, чі вѣні нас лъубіа. А друшка нйч нё гутѣрі, лъѣм ше вікруці млатшѣму старѣстѣві мѣпод рѣку і пѣйдзе с хіжі вѣнка. А старші староста на трѣці рас пѣчньѣ умѣдльец пана відавача, абі бул такі млоствіві, жебі прыве́дох голубіцу і павѣні млодѣму, альѣ нё таку голубіцу, йак тѣті два бѣлі прыве́дзѣні дльа старѣстох, жебі ше дакус одлучѣла трѣца голубіца, жебі познати і на браку, же то йѣ тѣго права голубіца, дльа кѣтрѣй мі ше трудзіме. Пан відавач отпове́да, же вон аны нё може вѣцей голубіці улапіц. Обідвѣме старѣстѣве пѣчньу умѣдльац пана відавача, абі бул такі ласкаві, абі упатрел ішче йѣдну голубіцу. Пан відавач ідзе до дрѣгей хіжі по праву істїну голубіцу, а ў кѣхны стѣі йѣдна баба, обльѣчѣна чѣдом за млоду. Улапі пана відавача за рѣку, абі йу нѣпровѣдзел до хіжі за голубіцу. Пан відавач вѣжньѣ тѣту бабу за праву рѣку, одвѣдаѣ йу прѣт пана старѣсту, абі йу прїял за голубіцу тѣму жладѣму. Станьѣ млоді і дружбѣве і свашкі, пѣчньу шкѣйац ше, же нё сцу таку голубіцу. Пушчі пан відавач старѣ бабу: Пѣшла до свѣйѣй рѣбѣті! Тѣта баба то бѣла йак паны кухарка, кѣтра гѣтовѣла за тѣто друштво, цѣ в млодім прїшлі, фрїштїк. Зобльѣкла ше тѣта баба, бѣла зно́ва паны кухарка. А пан відавач пѣшѣл до хіжі гу млодей, уклѣньѣл ше йѣй, ўлапел йу за праву руку, шїгал ше йѣй, чі пѣйдзе до хіжі гу свѣйѣму млодѣму. На то млода цїхо отпове́да, же пѣйдзе. Одвѣдзе пан відавач весѣло млоду до хіжі і пѣга ше пан старѣсту: Чі то істїно тѣта голубіца? бо йѣ ішак обльѣчѣна йак друшкі, бо млода у бїліх сѣкньох, вѣньѣц на глѣві, гадвѣаа хустѣчка у рѣкі.

Пан старѣста тѣді отповѣ: Прыятельу чэсні, пан відавач! То йѣ тѣта права голубіца, прѣ кѣтру мі ше трудзіме.

Відавач улапі за рѣку млодѣго, а старші старѣста трїма за праву рѣку млоду. Пѣга ше старші старѣста млодей по йѣй імену: Маш ті шльѣбѣдну вѣльу за тѣго младѣнца пѣйц? Нё обѣцала мі ше дрѣгѣму?

Млѡда ціхо отвѣда, же ше нѣ обецала другѡму млѡдѡму, лѣж своѡйму, с кѡтрим сце пойсц до прішáгí.

А нан відавач тріа млѡдѡго за рѹку і так ше го пíта по йѡго імѣну: Чí вон ше нѣ обецал дрѹге́й млѡде́й, чí вон пѡйдæе зос тѡту своѡйу млѡду от своѡ́ей двѣкі до прішáгí? Млѡді на то отпѡве прет свашкáми, пред дру́жбáні глáсно, же вон нѣ сце дрѹгу, лѣж своѡйу млѡду. Улáпí млѡді своѡйу млѡду за прáву рѹку, стѡ́йа прí стѡльѣ, старѡста йíм роскáже, жебі ше вікруцѣлі трí раз доокѡла. Пѡчнѣе ше млѡді во своѡйу млѡду кру́ціц доокѡла прí стѡльѣ, а старѡста стáрші і нан відавач так віпо́мíна́йу: Бох сочегáйѣ, челѡвíк да не разлучáйѣ. Трí рас так віповѣдæа старѡста і відавач. А ў кѹхнí дæвѣрí вáпру, а позберáйу стáрí гáрчкі і мíскí, лупáйу до дæвѣрох, ábí славíлі пѣрві раз млѡдого і млѡду. Пѡтом пошедáйу вá-стол, пѣрше млѡда, а вец млѡді, на дрѹгі бок стáрші старѡста шѣднѣе гу сáмей млѡде́й, гу старшѡму старѡстѡві шѣднѣе млáтші старѡста, гу млѡдѡму шѣднѣе старша свáшка, а вец шѣднѣе млáтша свáшка і відавач. Пан відавач отвѣда: Ну, прíйáтѣльу чѣснí, пан старѡста, слáва Бѡгу, уж сме тѣраз во шíцкім гѡтѡві.

Стáрші старѡста отвѣда: Прíйáтѣльу чѣснí, нан відавач! Нѣе гѡтовíсме íшче! Тѣраз мнѣ пáнcí млѡда гутѡрела, же íшче вѡна згѡтовѣла оды́йáнiйѣ брáчне. Алѣе млѡда нýч нѣе гутѡрí, лѣж тáкі сѡкаш, же стáрші старѡста так гутѡрел, же му млѡда гутѡрѣла, же згѡтовѣла оды́йáнiйѣ брáчне, то йѣст ручнýкі, жебі сце ше, пан відавач, íшче потрудѣлі, бо тѡта голубíца, то йѣст йáк нáша пáнcí млѡда, бо вѡна уж нáша, кѣд шѣдáí нáмі шѣдáí. А нан відавач на то отвѣда: Чѡм же вѡна нам нѣе повѣдла, кѣд до тѣраз ўше нáша бѹла.

А стáрші старѡста на то отвѣда відавачѡві: Кѣд нáша голубíца нѣе скѡро лѣгáла, а ў час рáно ўстанѹла, ábí лѣж за нас оды́йáнiйѣ брáчне прíгѡтовѣла.

Стáнѣе пан відавач от стѡла, пѡйдæе до дрѹге́й хíжі, там млѡде́й мац чѣка з ручнýкáми. Прíда відавачѡві штíрí ручнýкі, ábí йíх ѡднѣс пред йѣ́ей двíўку, то йѣст прет павѣе млѡду і прет старѡсту, ábí йíх предлѡжел нá-стол. Вѣжнѣе пан відавач штíрí ручнýкі на своѡйу прáву рѹку, пѡйдæе прет старѡсту до хíжі, уклѡнýи ше му і так пѡве: Прíйáтѣльу чѣснí. Нáйсцек дѡбре гутѡрíце, же вѡна уж вáша пáнць млѡда, же вам тáку лáску зробѣла, же нѣе за нас, алѣе за вас, то йѣст, йáк за свадѣ́бнí род прíгѡтовѣла оды́йáнiйѣ брáчне.

Стáнѣе пан старѡста стáрші і млáтші, станѹ свáшкі і дру́жбѡве, а млѡда і млѡді шѣдæа за стѡлом; а пан старѡста стáрші вѣжнѣе тѡгí штíрí ручнýкі до своѡ́йх рѹкох, охáбі двá прет сѡбу на стѡльѣ, а двá прíда пан відавачѡві, жебі йíх норѹчел свáшком. Стáрша свáшка вѣжнѣе двá ручнýкі до рѹкох, йѣ́ден охáбі сѣбе, а йѣ́ден да млáтшей свáшкі.

Тэрас перше старші староста паложі на правае пляцо на ліві бок рўчнык зьяже. Так і млатші староста оправі на себе рўчнык, йак старші староста оправел. І свашкі так опраўйя ручныкі на себе, йак і старостове, абі ше позналі от шіцкей свадзобі, же су на свадзобе. І так пріньеше пан відавач пред млоду і пред млодога на-стол пальёнкі і віна, же бўду ниц олдомаш. А тога фляшка, котру свашка пріньесла от свадзобно́го дому, бўла пріда́на відавачо́ві до рўкох. Ужал пан відавач од млодей олдомаш, пресіпал кус до той фляшкі, котру свашка пріньесла, кед уходвѣлі перше до хіжі в йѣднеј до другей фляшкі пальёнку кўшчїк прельївал і так гуторел: Бох сочегайѣ, человек не разлучайѣ. Тога фляшка свашчина тэрас стоїи на столѣ, а в геўтей пальёнкі пїю, цо млодей олдомаш. Перше староста вичовал, а потом відавач вичовал, а потом млоді піл і млода; потом млатші староста і свашкі. Послалі дрўжбох с хіжі до другей хіжі, дзе бўлі дрўшкі. Дрўшкі уж маїю ручныкі на себе на пасу уўйазані, а джубове, старші джуба і млатші, маїю ручныкі так поўйазані, йак старостове і свашкі; альѣ неґ такі ручныкі, йак маїю старостове і свашкі, бо джубове маїю червені ручныкі от свадзобней мацѣрі неґ поўйазані, альѣ зошгї пот пазўху; а тэраз йїм млодей мац ішче ваш прїшїѣ червені ручныкі крїжом на геўті, абі ше позналі, же су джубове; за то маїю джубове по два червені ручныкі, же во́ні бўду слўжїц шїцку свадзобу. А млода в млодім ішче шѣдзї за столом у хіжі. Прї млодей шѣдва за столом старостове, а прї млодо́му шѣдва за столом свашкі. А відавач відзе с хіжі, повѣла трох хлопох млатїх, абі прїшлї до хіжі, йак за швѣткох і вїпїталї млоду на своїо шведомство от пана старосту, абі йу пўстел вос хіжі до другей хіжі во своїїм млодім гу дрўшком і гу дрўжбам. Там бўдзе млода в нїма фрїштїковац. Старші пан староста відзе спѣза стѣла од млодей гу тїм тром хлопом і пїта ше йїх, чї бўду во́ні добрі за то́ту голубїцу, то йѣст йак за млоду. Кед йу бўдзе трѣба ўжац от оца і од мацѣрі, да пойдзе во своїїм млодім до прїшагї, чї неґ бўдзе дайка хїба, кед ваш млоду с поза стѣла отпўшчїм. Тѣтї трѣме хлопї ше подїязўйу, же ставайу добрі за млоду. Повдраўка на нїх пан староста, да йїм олдомаш і так йїм пове дња шїху: уш сце потпїсавї. Тэраз ваш отпўшчїм млоду.

Станьу свашкі од млодо́го, а млоді відзе во своїю млоду впо́за стѣла і пойдю до другей хіжі, там йїм стол зготовенї, абі пошѣдалї, бўду фрїштїковац. Млоді шѣльнѣ, гу ньѣму джубове. Млода шѣднѣ за-стол, гу млодей пошѣдайу дрўшкі. Прїдзе гу нїм йѣдна жѣньска, та йїм вїслугўйѣ. А у геўтей хіжі старостове і свашкі і пан відавач прї йѣднїм стѣльѣ. Прїдзе йѣден млатї хлоп, там йїм вїслугўйѣ. Прїньешу йїм па-дрїгаш, капусту, вїно; одбўлі фрїштїк, прїдзе старші джуба прет пана старосту, так му пове пан староста: Маже дзе́сец годзїн. Пан староста

роскаже видавачові, жебі пішов оцц, мац і шіпка родзіна до хіжі. Пірше шэднѣ видавач, вец шэднѣ оцц млóдѣй, мац млóдѣй, шэстрѣ і так жéньскі, шіпка родзіна. Прівэдэе свáшка млóду і млóдóго, постáві їх прет сэбе стац. Свáшка вéжнѣ свой кóлач і пальѣнку і тот рúчнѣк, кóтрі рáно прівѣсла. Стáрші старóста напрэдзі вѣх стóйі, обрáці ше на свáшку і пѣта ше стáршей свáшки: Чісце уж, пáвы свáшко, во шіцкѣм готóві? Отпóве свáшка, же готóві. Мац свой рúчнѣк і кóлач і пальѣнку прі сэбе. Млóді і млóда пред вáмі претставéні. Тédі ше нáзад обрáці пан старóста пред видавача і прет óца і мацѣр: Но, прѣятéлы чéсні, тэраз старóста по свóйім обічáйу отпѣта млóду од óца, од мацѣрѣ; і так їм гвáрі, пáнові видавачові: Прѣятéлы чéсні і ві óтче і мáтко! Бúцце тáкі задовóльні, же вáша дэўка, а вáша пáвы млóда нѣ може ше сáма од вас отпѣтац, бо їѣ ў вéлькѣм жáльу. Бúцце задовóльні с тѣм, же їа їу од вас отпѣтам.

А млóда стóйі за пан старóсту і стáрша свáшка прі вѣѣй. Млóда плáче глáсно, док їу старóста вѣштúѣ. Кэц старóста претáвнѣ бешэдóвац, пóйдэе млóда прет пáна видавача, стáвнѣ, та їу поблагослóві. А вéцка кльѣкнѣ прет свóго óца. Оцц їу поблагослóві. Вец кльѣкнѣ млóда пред мацѣр; кэд мац дэўку благослóві, тédі стáрша свáшка пóчнѣ шпѣвац; а млóда от свóйїх шэстрох ше отпѣтúѣ; тэраз свáшка так вѣпомѣпа:

1.

Благослоў, мáтко, цѣру,
Бо їу уж от цѣ бѣру;
Благослоў обідвѣйю,
Ша уш су чáда твóйю.

2.

А прет Тѣмка два дубі,
Шэдза нá нѣх голубі:
Уж голубі згуркотáлы,
Уж Гавѣчку вѣпѣтáлы.
Мац Ёго відэе: Пе, пе, пе!
Дзе мѣ Гавѣчку ведзѣце?
Нѣ дальѣко ту цѣста,
До Тѣмка вѣфвѣста.

Пісна 2 зап. в вересни, 1897, від Юлі Левенської в Коцурі.

Тэраз свáшка претáвнѣ шпѣвац, бо стáрші старóста дээкуѣ і блáгодáрі млóдѣй оцóві і мацѣрѣ, да бúду здрáві, шчаслѣві, же нам тáку

красну п'яны млоду отховали. I запитує їх, відавача, оца і мацер і шіцку родзіну, аби ше совокупілі і дочекали, док по них прїдзе пан дружба і прїведзе їх до свадзёбного дому на прїдані, то йєст йак на вечёру. А тэрас почне старша свашка шівац і будзе шівац, док ше млода не отпїта і не одбере от шіцкей своёй родзіні, от своіих пайташох і от пайташкох. Тэрас так свашка зашпїва :

1.

Смўтна і жалёсна каждей даўкі служба,
 Бо ми йу вивёше на трі рас пан дружба.
 На першім заводзе ладу мальовану,
 На другім заводзе поспель ціфровану,
 На трэцім заводзе млоду за ручёчку :
 Так то виплацує кажда мац давоўчку.

Тэрас млода войдзе до кўзні, а свашка зашпїва :

2.

Вїта Йулка вевёчок,
 Жельёней лўці сердёчок.
 Йак вопа го вівїла,
 Дóлу стóлом го пушчéла.
 Урац ше, Йўлко, на дзвёрі,
 Подзёкуй оцóві, мацёрі.
 Вёра йа ше не ўрацім,
 Бо йа од жалю не можэм,
 А прет слівáмі не вїдэм.
 Урац ше, Йўлко, на дзвёрі,
 Подзёкуй оцóві, мацёрі.
 Вёра йа ше не ўрацім.
 Бо йа од жалю не можэм,
 А прет слівáмі не вїдэм.

3.

Вїбївай, мамóчко, зос сцёні кльїночкі,
 Дзе Йўлка вїшáла жельёні вевёчкі.
 Вїшáла, вїшáла, ўж вёцей не бóдзе :
 Йулкóвей мацёрі велькі то жаль бóдзе.
 Апóчко, мамóчко, йаг вам пёла жаль буц ?
 Вїховалїсцё ме, не бóдзем вам рóбіц,
 Вїховалїсцё ме йак бїлу лелїу,

Тэрас ме одведу с цалу компанію.
 Пріньес мі мой мілі лытброс жельфні,
 Жэбім ше збірала од бца, мацэрі.
 Жельфні лытброс на смўтно мі вірос!
 Жельфні лытброс вэн ваш квїтнуц будзе,
 А йа ныгда вэцей даўочка нъе будзем.

Тэрас млода пбїдзе гу свбїім дзїўком, а свашка йей так зашпїва:

4.

Оставайце здравї, мбїо мілі маткі,
 Бо йа уж нъе прїдзем мэдві вас на праткі.
 Пайташочкі мбїо! помбшце мі плакац,
 Мой жельфні вэнок помбшце мі лапац.
 Патрі, Йўлко, патрі, крестўрскей цэркві,
 Ту ці ше премэні твой пёрсцень стрїберні.

Тэрас кет пбїду до цэркві, млода пбїдзе стануц на свбїо мэсто, дзе дзїўкі ставайў, а млоді пбїдзе во старостамї на прэдок, пред бїтар, а на стрет цэркві стол; там адньэшэ старша свашка прет стол, полбжї дблў на камень ручнык; тэрас прїдзе млода, свашка йў одвбдзе пред бїтар і посадї йў кльэчац, а сїашчэньнык прїдзе гу млодей, полбжї йей на главу рўку і с кнїшкї чїта над нїма. А млода в млодім кльэча двбїо. Тэрас станьэ млоді і млода, свашка йїх прївбдзе на тот рўчнык стац гу млодому, лывї бок станьэ млода, на стблы два швїчкі гбрїа, пред нїма стбїї сїашчэньнык у червэні шмїтї облэчэні, чїта с кнїшкї. Вец ше обрацї гу млодому і гу млодей, познїма йїм персцэньї вос правїх рўкох і полбжї на стол прет сэбе там, дзе швїчкі гбрїа. Обрацї ше пред млоду і пред млодого сїашчэньнык і пїта ше пёрше млодому: Чї маш тї шлэббдну вблў тбгу дывїцу сэбе за жэну ўжац? А млоді цїхо отпове, же на вблў. Пїта ше го сїашчэньнык, чї ше нъе обэцал дрўгбй? Млоді отпове, же нъе. Так вэцка обрацї ше сїашчэньнык гу млодей і пїта ше йей: Чї ма шлэббдну вблў тбго младэнца за мўжа сэбе ўжац? Млода отпове, же на вблў і же ше нъе обэцала дрўгбму. Обрацї ше сїашчэньнык гу стблу, і чїта вэльку мольбў, а млода і млоді стбїа на ручныку за сїашчэньныком. Вэжнъэ сїашчэньнык персцэньї, обрацї ше гу млодей і гу млодому, та йїх вїномнъэ по шэну обїдвбїо і так йїм гварї, пёрше млодому: Обручайэ сїа раб ббжїй воз раббм ббжїм... і з руку с персцэньом му по тварї і полбжї млодому пёрсцень на пальэц. Так їсто і млодей: Обручайэ сїа раба ббжїа воз раббм ббжїм... і так млодей полбжї пёрсцень на пальэц. Вец дзїаак шпїва і чїта; вец сїашчэньнык йевангелїю чїта; сїашчэньнык вэжнъэ гу сэбе млодого і млоду,

положа пальцы на йевангелію, прет сйашченыком прішагаію. Обраца ше, пойду стапуц на ручнык, млóді і млóда. Сйашчэнык вэжныё два вэньці, йёден полóжі млóдóму на глáву, а йёден млóдеЙ. Вец чíta ішче раз мольітву. Заш ше обраці сйашчэнык гу млóдóму, та му зньёйё вэньцэ в глáві. А так вец пóйдзе гу млóдеЙ, зньёйё млóдеЙ вэньцэ в глáві; а свáшка пóйдзе, вóла млатшóго дрúжбу, пóйду гу млóдеЙ; роскáже свáшка дрúжбóві, áбi йёЙ рóспльет ўлáсі. Дрúжба вэжныё пантлыку, полóжі сэбе на рэкльу, роспльэці йёЙ ўлáсі, пóйдзе од ньёЙ дáльшэй, а свáшка чéка, док дрúжба одідзе, опрáві йёЙ ўлáсі, закрiйё вос чáрну пантлыку. Кэд уж готóві сйашчэнык в мольітву, млóді пóйдзе гет от стóла, гу дрúжбом стáньё, а свáшка ўлáпi млóду за рúку, одвэдзе йу пред óлтар, постáві йу кльéчац. Прiдзе гу ньёЙ сйашчэнык, чíta над ньу мольітву, по нáшiм обiчáйю то йест вiвóткi; і пошвэці йу сйашчэнык в вóду. Пóтом млóда стáньё, пóйдзе ше уклóныц тiм вэлькiм обрáвом, пёрше на прáві бок, вец на лывi бок. Тэраз млóді iдзе в дрúжбáмi вóнка, старостóве за ньiм, млóда во свáшкáмi. Кэд вiду вóнка с цёрквi, дрúшкi млóду дочекáйю, вэжныу йу мэдáи сэбе. Тэраз iдзе на прэдок млóді в млатшiм дрúжбом: тэраз старостóве iду двóме, свáшкi, тэраз iдзе млóда в друшкáмi. Кэт пóйду кус дáльшэй от цёрквi, ту нáпрец йiх музiка. Iдзе йёден напрэдок лéгiнь, на калáпi ма вэньцэ, у рúках зáстава, кóло ньóго шiцкi лéгiньё, за ньiма музiкáнтi. Кэт ше стрэтньу в млóлiш, стáньу, дáйю му олдóмаш; остáньу музiкáнтi в лéгiньáмi на зáгку і зáстáва. Iдзе млóді во свóйю млóду на прэдок, дрúшкi, старостóве і свáшкi. Кэт прiду прэд-двор гу капúрi, пóчньё свáшка шпiвац:

Роствэрай, маю, ўрáта,
Кэт шi ньэвэстi рáда;
Роствэрай і комóру,
Ведзэме цi потпóру.
Роствэрай і пiньвiцу,
Ведзэме цi работньiцу.

Тэраз свáшка прэстаньё шпiвац. Поставáйю прэц свадзэбнi двэвэри, пёрше старóста гу сáлiм двэвэром, вэцка млóда в млóдiм, вец свадзэбна мац стáньё за млóдóго і за млóду. Вец свáшкi стóйá; і прiньёшу свадзэбнэй мацэри йёден вэлькi кóлач, полóжі йiм свадзэбна мац, йак ў-пар стóйá млóді і млóда, на пльэца, док ше старóста прiпiта свадзэбнóму óповi, йак путовáлi, йак прiшагáлi; шiцка свáдэба дóтльа цiхо стóйi. Тэраз iдзе старóста нýка до хiжi; млóда і млóді зá ньiм, а мац трэца за ньiма кóлач йiм трiма на пльэцох. Лéгiньё шпiвáйю йёднiм глáсом в музiку. Кэд вóйду до хiжi, мац кóлач полóжi нá-стол, а млóда і млóді зá-стол пошэдáйю. Стáростóве заш гу млóдеЙ пошэдáйю, а свáшкi гу мо-

дому. Опец свадзёбні і маць бпрэда вніх поставіаю гу стóлу. Стáрші старóста вéжнѣ вно до рúкох і наздрáўка на óца свадзёбно́го і на ма́цер, а маць свадзёбна на млатшóго старóсту, млатшí старóста наздрáўка на млодóго з вно́м, а млоді наздрáўка на свóйу мло́ду, а мло́да наздрáўка на свáшка стáршу, стáрша свáшка вéжнѣ вно́, полóжі прет старóсту старшóго; музíkанти гра́ю, а лeгíнѣ шпíва́ю і танцúю. Стáрші старóста стáнѣ гóре от стóла і так прегвáрі гу мláдeй чeльeдзі: По пóслух, мláда чeльeдэ і вí музíkанти, док йа прíдам тóту мláду невíсту оцóвi свадзeбно́му і мацeрi. І так мло́дeй гвáрі старóста: То ці од нeшка бúдзe опец, а то ці бúдзe од нeшка мáтi; да йíх слúжíш і дóрiш.

А стáрша свáшка стáнѣ, вéжнѣ мло́ду за рúку, одвeдэe йу гу свадзeбно́му оцóвi і так мло́дeй пóвe свáшка: Пoздраўкай оцóвi: а́по, дай Бóжe дóбрe полáднѣ! і пoбóчкай óца!

Тeраз мло́да прегвáрі мацeрi: Мáмо, дай Бóжe дóбрe полáднѣ! і пoбóчка ма́цер. І так íду с хíжi вóнка: пeршe опец і маць, вeц мло́да і свáшкi, дру́шкi остáнѣ зoc мláду чeльeдэу у хíжi. Вeсeлo шпíва́ю, мулатúю. А свáшкi мло́ду одвeду до кúхнi гу кухáркoм. Так свáшка пóвe стáрша: Дaй Бóжe дóбрe полáднѣ, пáнi кухáркi! Йак, чi сцe гoтóвi? бо мi оглaднѣлi уж.

А пáнi кухáрка oтпoвeдa: Дaй Бóжe і вaм. Йак сцe, пáнi свáшко, пyтoвáлi?

Пáнi свáшка стáрша так oтпoвeдa: Дóбрeсмe пyтoвáлi, вeсeлo, з музíkамi і ш чeльeдэу і з нáшу пáнi мло́ду. Пpóсiм вac, да бúдзeцe тáкi дóбрi, да нaм дáцe з вaшóго пoлудзeнкy, бoсмe ўж оглaднѣлi.

А пáнi кухáрка oтпoвeдa: О пáнi свáшка, шaк нeѣ вí пeршe, нo пáнi мло́да пeршe.

Пáнi свáшка ўлáпi мло́ду за рúку: Пoц, пáнi мло́да, бo прeс тeбe пáнi кухáркi нaм нiчóго нeѣ дáю.

Мло́да прíдэe і стáнѣ гу кúхнi, облeчeнa цáлкoм йак бúла у прíмáгi; пáнi кухáрка вéжнѣ до лóшгi йúху, oхлáдэi, абi нeѣ бúла бapc цeплa. Мло́да вéжнѣ до ўстoх, нeѣ пóйѣ тóту йúху, пúшчi йу нáжeм. Пáнi кухáрка вéжнѣ пaпpíгaш, oхлáдэi, абi нeѣ бúло бapc цeплe. Пáнi мло́да вéжнѣ до ўстoх, нeѣ пoйѣдлa а́нi тo; пúшчeлa і тo нáжeм, і пaпpíгaш. Пáнi кухáрка вéжнѣ кaпúстy, oхлáдэi, абi нeѣ бúла бapc цeплa. Пáнi мло́да вéжнѣ до ўстoх, нeѣ пóйѣ а́чi тo, вiпúшчi нá жeм. Пáнi свáшка ўлáпi мло́ду за ўлáсi за вáргoч, тpíмa йeй глáву, абi пáгрeлa гóрe, чi нeѣ чíстa кúхня, жe нiч нeѣ пóйeш? А́нi пaпpíгaш, а́нi йúху, а́нi кaпúстy. Чi нeѣ дóбрe угoтoвeлi пáнi кухáркi?

Пáнi мло́да нa тo нeѣ пóвe нiч, лeжe шe шлeйѣ.

А пáнi кухáрка oтпoвeдa нá тo: Нo, пáнi свáшкi, нeѣ дoбiйѣцe тeраз нiч вeцeй!

Старша свашка на то отповѣда: Но чом, паньі кухárко, нѣ доби-
йме, кѣд сме огладньѣлі?

За то, чом сце нѣ добре вiповедáти? Так сце млóдей вiповедáлі,
чi нѣ добрі напрiгаш і йўха? Нѣ бўло нáпредз вiповѣдац напрiгаш,
бо нáпредз бўла йўха. Тѣрас, пáньі свáшко, нѣ мáце ныч! Вѣжнѣ пá-
ньі свáшка млóду за рўку, пóйду до сунѣда, пóйду до хiжi, iдæ шiцка
чѣльадз: дьiўкi, дрўшкi і вѣкшi і мѣньшi... Пáньі свáшка стáньѣ гў дзѣ-
рош, нѣ пўшчi, лѣш сáму млóду і дрўшкi. Роскáже свáшка дрўшкош,
жѣбi прiньѣслi вóду, мiдло, рўчнiк і грѣбѣнь. Дрўшка прiньѣше, полóжi
на кáрсцель, свáшка стáньѣ гў млóдей, одiяже йѣй вѣньѣц з глáвi, пó-
том ше млóда шiцко зоблѣ́ка нóвi шiáтi дóлу; ушiйѣ ше, зачѣше, об-
лѣ́че; пiтá ше йѣй свáшка: Чi йѣ уж готóва? — Млóда пóве, же йѣ
уж готóва. — Пóйдæ свáшка по дрўжбу старшóго. Прiньѣше дрўжба
вiна, пальѣнкi, йѣден кóлач, полóжi нá-стол до теi хiжi, дæ ше млóла
умiва і облѣ́ка. Тѣрас прiньѣшу йѣдну чiсту плáхту, полóжа нá жем.
Там млóда кльѣ́кнѣ, обрáци ше пред обрас. Стáршi дрўжба стáньѣ гў
глáвi млóдей, свáшкi стáньбу обiдвá на бóкi; дрўжба так прегвáрi гў
члóдей: Но, пáньі млóдо нáшá, пре Бóга це пiтам і пре нáтку Бóжу, чi
даш мi твоi вѣньѣц с твоiйѣй глáвi знѣац?

Млóда на то отповѣда: Нѣ дам, нѣ.

Дрўжба на дрўгi рас: Пiтам йá це пре Бог і пре нáтку Бóжу, па-
ньі млóдо нáшá, твоi вѣньѣц з глáвi знѣац. Пiтá дрўжба на трѣци рас
прѣ-Бог і пре нáтку Бóжу і за пейц хрiстóво рáни: Пáньі млóдо нáшá
дóбра, чi даш мi твоi вѣньѣц з глáвi знѣац?

Млóда глáсом ше росплáче, так дрўжбóвi отповѣда: Нѣ дам вѣ-
ньѣц, выiтá йá го вѣ́ дам.

Дрўжба млóдей гутóри: Даш го млáда, нѣ даш? Уш то вѣньѣц
нѣ твоi, знѣ́йѣж цi го з глáвi.

Стáньѣ дрўжба гў млóдей, одiяже йѣй вѣвьѣц з глáвi. Свáшка
ўлáпi млóду за рўку, посáдзi йу шѣдзiц на кáрсцель і пóчнѣ йѣй
шпiвáц:

Тот наш дрўжба шчаслiвi
I на тóйѣ зрадлiвi,
Пре два, пре трi бóскi слóнi,
Дрўжбоў вѣньѣц готóвi.
Йáй дрўжбо ной, дрўжбо,
Пре Вох це нрóсiше,
Ўрац мi вѣньѣц нáзат,
Рáда гó нóшiше.
Кѣд бi мi го бўла
Рáда пóшела,

Та бі ті го б́ула
 Ньє утрацела.
 Звóльа мóйа, звóльа,
 Где ті ше подзéла?
 Оздаль за ташчкaмі
 Гóре польцэцэла?
 Кэд бі йа йу мóгла
 Ішче раз улаіц,
 Дáла бім сом звóльу
 Сэдем рас позлаіц.
 Сэдем рас позлаіц,
 Осмі рав мaльбóвц,
 Нaй бі даіўка знáла,
 Йак звóльу поштóвац.

Тэраз млода шэднє на кáрсцель, свáшка йей полóжі на кольфна
 кóлач, йэдну фляшу з вíном, а йэдну с пальфенку і до рúкох жверáтко,
 да ше млода вíдзі, йак йу б́уду чéсац. Вэжнє стáрша свáшка грéбень,
 зачэше йей ўлáсі, запльэце йей варгóіі, спрáві йей кóньтý: прíньфше
 свадзэбна мац крáсні вíшівані чéпец і фáтьол білі; вэжнє стáрша
 свáшка чéпец, опрáві млодeй на глáву; полóжі йей фáтьол на глáву
 і прíйáже йей вéньц, тот вéньц, у кóтрім ше з млодím прíшагáла. Тэ-
 раз йе уж готóва за млáгу ньфвэсту опрaвэна. Пóйдэ стáрша свáшка,
 прíвэдэ млодóго. Млодí стáньє ту млодeй, вэжнє од ньей кóлач, роз-
 лáже го на пóлі на свóйей млáдeй кольфну. Вэжнє фляшу з вíном
 стáрша свáшка од млодeй і поздрáўка на свадзэбного млодóго. Млодí
 вэжнє тóгу íсту фляшу, наадрáўка на свóйу млоду і на дрúжбу, на
 старшóго, же млодeй вéньц одйáзал, тэраз б́удэ жéна йóго. Тэрас пó-
 шол стáрші дрúжба посíлац пóслох до млодeй родзíні, до кúмох, жéбі
 б́уді зготóвэнí на вечэру. Тэраз дрúжба стáрші посíла дрúгíх пóслох до
 свадзэбней родзíні, до кúмох, до шíцкíх родзíнох, кóтрі ту пóволанí, най
 ше пóсходэа, най вéце пóслох ньє чекáйу. Тэрас стáрша свáшка вэжнє
 млоду от сунэдa, одвэдэ йу на свáдзбу, то йэст йак дóму. Одвэдэ йу
 до комóрі, там млодeй лáда прíдэ. Прíвэзу тэраз лáду, крáсні штíрí
 кóвы у кóчу, на кóчу лáда, крáзна перíна і заглаўкí. Шэдвí кóчíш ш
 штíрма лeгíньє і шоўгрóвe, прíду шпíвайўці до двóра, дэ стóйí свáдаба.
 Вóйду с кóчом аж до заградí, обрацa ше нáзат, прíду, стáньу прeдa
 дзвэрí: двóме лeгíньє вíду с кóза, ўлаіпа кóвы. Млодí прíдэ ту кóчу,
 пíта ше кóчíшовí: Цо прíньфслí на кóчу?

Твóйей млодeй лáду і пóсцель.

Млодí сцe, да вэжнє; кóчíш ньє да. Трéба нáпрeд заплаіц.
 Млодí на то отпóвэла: То уж мóйа жéна.

Кочіш на то отповѣда: За то, за то, же йѣ твоѣа жѣна, та ці пѣсцель і ладу заплациц трѣба.

Винѣ млѣді тріцец грайцарі, гутѣрі кочішѣві, же тріцец дукати. Кѣт кочішѣві прѣво, такоѣ пѣсцель і ладу вос кѣча знѣмаѣу; кѣд бѣ му нѣѣ бѣло прѣво, пѣшол бѣ вѣнка в двѣра во свѣдзѣбноѣ. Альѣ му прѣво. Принѣше млѣді олдѣмаш, попѣу, прѣме млѣді кльуч од лѣді, вѣду шѣцкі с кѣча, унѣшу ладу і пѣсцель до комѣрі, а там млѣда чѣка за нѣвѣсту обльѣчѣна. Ростѣрі йѣй млѣді ладу; млѣда вѣжнѣ ручнѣкі двѣцец, прѣда млѣдѣму і так му пѣве: Хто найблѣшші брѣтові двѣці, трѣба йѣм подѣельц. Млѣді ўжал ручнѣкі шѣцкеѣ свѣйѣѣ родзѣні, кѣждѣму на пас ручнѣк уўйѣзал. Прѣдѣе млѣді гу млѣдѣй, ростѣрѣа ладу, вѣжнѣ і ваш двѣцец ручнѣкі. Однѣше млѣді, подѣелі свѣйѣм пѣйтѣшѣм. Кѣжді лѣгѣнѣ уўйѣже ручнѣк нѣ-пас. Прѣдѣе стѣрша свѣшка гу млѣдѣй, гу лѣді, дѣйѣ йѣй млѣда ручнѣкі: два ручнѣкі пѣном чѣпнарѣм, два ручнѣкі пѣны кухѣркѣм. Однѣше свѣшка ручнѣкі пѣном чѣпнарѣм, так йѣм пѣве: Ту нѣце поздраўльѣвѣѣ од нѣшеѣ пѣны млѣдѣй. Чѣпнарѣ стѣнѣу от чѣпа, поўйѣжу ручнѣкі нѣ-пас, лѣйу фльѣшу вѣна старшеѣ свѣшкі: Ту нѣце поздраўльѣвѣѣ нѣшеѣ пѣны млѣдѣй. Однѣше стѣрша свѣшка два ручнѣкі пѣны кухѣркѣм: Ту нѣце поздраўльѣнѣѣ од нѣшеѣ пѣны млѣдѣй. Пѣны кухѣркі так отповѣдаѣу: Здравѣ бѣцце, пѣны свѣшко, і нѣша пѣны млѣда вдрѣва бѣдѣе вѣчѣрац дѣбру вѣчѣру.

Тѣрас стѣрші старѣста і млѣтші чѣкаѣу за стѣлом ў хѣжі. Музѣкѣнті граѣу, лѣгѣнѣ в двѣўкѣмі тѣнѣц танцѣуѣу. Вѣжвѣ стѣрша свѣшка бѣлі тѣнѣр до рѣкі і йѣдно пѣсно тѣке, жѣбі бѣло длѣа шѣху; напѣрѣві на нѣѣм свѣшка печѣці од дѣйѣкеѣ фѣрѣі, два-трѣ фѣлы. ўлѣпі млѣду за рѣку, кѣт пѣйдѣе свѣшка на дѣвѣрі с пѣсѣм, в бѣлім тѣнѣром і в млѣду. Увѣдѣа то музѣкѣнті, стѣнѣу. Вѣдѣі чѣльѣдѣа млѣда с хѣжі, лѣгѣнѣ і дѣўкі; музѣкѣнті стѣа, слухѣѣу, цѣ бѣдѣе стѣрша свѣшка заповѣдац. Пѣйдѣе свѣшка гу тѣму гу старшѣму старѣствѣі. Так му поздраўка: Дѣй Бѣже дѣбрі вѣчар, пѣн старѣста.

Отповѣ йѣй на то пѣн старѣста стѣрші: Дѣй Бѣже і вам, пѣны свѣшко.

Стѣрша свѣшка так пѣве: Чѣлісѣме, же мѣдѣі вѣмі Хрѣстѣс прѣбѣва.

Стѣрші старѣста на то одвѣтѣуѣ: Йѣст і бѣдѣе Хрѣстѣс мѣдѣі нѣмі, йѣк мѣдѣі шѣцкіма хрѣстѣянѣмі.

Стѣрша свѣшка мѣдлы пѣну старѣсту: Чѣбісѣме мѣглі, пѣн старѣста, прѣ вас, мѣдѣі вѣшу чѣльѣдѣву стѣршу і млѣтшу, в дѣўкѣмі, в лѣгѣнѣнѣмі, в дружѣбѣмі, в дѣўшкѣмі вѣшар прѣвѣц?

Стѣрші старѣста на то отповѣда: Можѣце, пѣны свѣшко! Мѣдлыж кѣрѣшнѣѣ, можѣце, йѣк нѣце дѣйѣке пѣсно.

А старша свашка ростворі папер велькі, два-три печаци на ным положени: Пацце, пан староста, опатрійце добре, ми то приньєсли од йарашбірова.

На того слово вашоёу ше пан староста і музиканти — то істина праўда: Вельку шльєбоду маце, панні свашко; можеце, можеце, йакі сцєце, вашар правіц.

Положі старша свашка білі таньєр до своіх рўкох прет пана старосту. Музиканти патра, чекайу. Кєт свашка положі до таньєра сексер, станьє в млоду на стрет хіжі. Музиканти станьу грац, старша свашка сама в млоду танцуйє. На то прїдає млатша свашка льєбо старша друшка, полџа до таньєра пєйц льєбо дзєшєц грайцарі, вєжнью млоду от старшей свашкі, а так в пьу танцуйу. Старша свашка такоё відєє с хіжі, пџдєє по младу чєльац, по лєгіньох і по родзїну, жєбі прїшли куповац млоду. Прїду лєгіньє, шџґровє, шїцка бльїска родзїна, дзєшєц льєбо цєгнайц нараз гу стџлу, поставайу, пџчнью рўцац до тапьєра грайцарі, хтџрі прємџжє, жє вєцєй наплаци, тот вєжньє од млатшей свашкі льєбо от старшей друшкі млоду. Та так в ньу танцуйє. А старша свашка по хіжі шєйта і так гутџрі: Сабат вашар, сабат вашар — жєбі бэржєй млоду куповалі. Руцайу і руцайу, двџмє і трџмє за рўкі млоду трїмайу, хтџрі прєплаци, тот в млоду танцуйє, а музиканти льєж грайу, док старша свашка прївєдєє млодџго до хіжі. Млоді станьє гу стџлу, найвєцєй наплаци, вєжньє своёу млоду от того лєгінья, льєбо от шџґра, по наплаци, да в ньу танцуйє. Но млоді пайвєцєй наплацицєл, вїпровадзї своёу младу с хіжі, а музиканти прєстаньу грац. Док шє малџ млада охладєі, вєжньє йу старша свашка заш за рўку, кєт в ньу пџдєє гу стџлу, полџі грайцар, льєбо два до тапьєра, музиканти такоё пџчнью грац, свашка такоё пџвє: Сабат вашар! — жєбі лєгіньє льєбо родзїні такоё млоду на нџво куповалі. І ваш пџчнью двџмє абџ і вєцєй пєпьєжї рўцац до таньєра, хто йу бэржєй наплаци, тот в млоду танцуйє; док льєж руцайу, руцайу, пьє танцуйу, льєж млоду за рўкі трїмайу; а музиканти льєж за то грайу; хтџрі прїплаци, пџчньє танцџвац, такоё другі прєплаци, бєрє такоё млоду, вџн бџдєє танцџвац. Вєцєй і вєцєй так шє дрїльайу. Пџйдєє старша свашка, прївєдєє млодџго заш. Млоді прєплаци, а і вєцєй. Музиканти такоё станьу, а млоді своёу млоду с хіжі вїпровадзї. Док шє малџ млада охладзї, прїдєє млатша свашка льєбо старша на трєці рас, увєду млоду до хіжі, полџі свашка заш до таньєра пџйц грайцарі, пџвє друшкџм: Друшкі, сабат вашар! — Тєрас трєці таньєц, то йє друшчїн. Станьу друшкі штїрі льєбо шєйсп, пџчнью рўцац, хтџра прєплаци, тџга в млоду танцуйє. Прїдєє дружба старші і млатші, плаци друшкџм таньєц за йїх вїслугованьє. Пџйдєє свашка по млодџго, абџ отплацицєл своёу млоду на трєці рас. Прїдєє млоді, заптаци своёу млоду,

музиканті стáньу, альє млода остáньє во старшу свáшку при стóльє. Старші старóста збєре сýму пеньєжом, кєльо млода на свóйім вашáру затапцовáла: пєйц льєбо шєсц, грáфі шє до двєшєц фóрінті. Вєжньє пан старóста с тїх пеньєжох пєйц сєксєрі, прїда пáні свáшкі старшей, ábí заплацєла музикáнтом за свóй тáньєц. Стáрша свáшка вєжньє пєйц сєксєрі і пєйц ручньікі од млодєй і пóйдєє гý музикáнтом: Панóвє музикáнті, ту вам поздрáульєньє од пáшей пáньї млодєй. Ту шáцє вáшу плáцу і кáждому рúчньік.

Музикáнті — вєжньє кáжді рúчньік, поўйáжу нá-пас. А млода чєлá зов млáтшу свáшку при стóльє. Стáрша свáшка пóйдєє так пóвє млодєй: Побóчкай пáна старóсту старшóго.

Млода побóчка старóсту, старóста йєй прїда тóгї пеньєжі, кóтрї затапцовáла і вєц млодєй да старші старóста во свóйїх пеньєжох, кєльо шá двєку. І так вєц млода от млáтшóго старóстї шóром бóчка шїцкїх, цо йєст у хїжі, хтò кєльо шá двєку, тєльо йу дарўйє. Стáрша свáшка одвєдєє млоду до кúхнї гý пáньї кухáрком: кáжду млода бóчка, а пáньї кухáркі млоду дарўйу, хтóра кєльо шá двєку. Одвєдєє стáрша свáшка млоду гý чопнáром, ábí і чопнáрох — і тїх хлóпох, то йєст родáїні, кумóвє і сушєді, ábí йїх млода бочкáла. Охábí стáрша свáшка млоду зов млáтшу свáшку, док панóвє чопнáрє і так дáльєй, млоду дарўйу. А стáрша свáшка пóйдєє опáтрїц, двє лєгїньє. А лєгїньє там у комóрі, áбо у хльївє шá гронáді шєдзэ, тáпцўйу і шпївáйу. Стáрша свáшка тáкóй фрїшко нарєдвї стрáжу на двєрї, двох льєбо і трох мóцнїх, млáдїх хлóпох, ábí чїм скóрєй лєгїньох нєє пушчєлі. Прївєдєє стáрша свáшка млоду фрїшко гý тєй стрáжі, пúшчá йїх пúкá, ábí млода лєгїньох бочкáла. Лєгїньє фрїшко чїм скóрєй на двєрї, а там стрáжá двóмє áбо і трóмє мóцно двєрї трїшáйу. Сцє млода бóчкац лєгїньох, так йу дарўйу, кóтрї кєльо сцє; кóтрї млоду дарўйє, стáрша свáшка роскáжє, жєбї тóго лєгїньá уж вїпустїлі. Так кєт су уж готóві, пóйдєє стáрша свáшка гý пан старóстовї, роспóвє, жє су уж готóві. Пóйдєє млода гý свóйєй лáді, прїда свóйю пеньєжі свэйóму млодóму.

Прїдєє стáрші дрўжба гý пáньї кухáрком, так шє йїх пїгá: Пáньї кухáркі, чї су уж в вєчєру готóві? Пáньї кухáркі повєдáйу, жє су готóві. Роскáжє стáрші дрўжба млáтшóму, ábí повєдол музикáнтом, жє дóрác прїду млодєй óцєц і мац і шїцкá родáїнá. Музикáнтї грáйу, двїўкі і лєгїньє тáпцўйу, шпївáйу, а млáтші дрўжба вєжньє свóйу пáльїчку, нá шьєй пáнтльїкá, вєжньє фльáшку с пáльєнку і так пóйдєє до млодєй дóму, до йєй óцá, шáцєрї; там зїшли шє вєлькє чїсло, трїцєц льєбо штїрáцєц млодєй родáїні. Пїгá шє млáтші дрўжба млодєй óцóві і шáцєрї: Опáтрїцє, чї вáшá родáїнá, шїццї зготóвєні? Кєт пóвє óцєц і мац млодєй, жє су готóві, стáньє дрўжба нá стрєт хїжі, так йїм пóвє: Тєрác

ту вам повдраўльнёў перше от старшого дзўжбї, от свадабнаго оца от свадебней мацери, абїсце прїшли гу своёй младеј двїўкі на вечеру.

Станё пан видавач, младеј оцц, йей браца, льёбо шбўгрове, станё мац, вёжнё два червёні ручныкі, полні гербўцї напакованї. То ньёше младеј мац, а шёстра льёбо кўма у йёднеј рўкї червёні ручнык полні, напакованї з гербўцамі, у дзўгей рўкї ў краснїм папёру гадвабна хусточка младеј на главу. Трафі ше, котра млада добїё гадвабней хусточкї на прїданї, то йёст йак на вечеру, одньёшенї двёшец льёбо пётнац драгї гадвабнї хусточкї на главу. Вёдзе йїх тёраз дзўжба за собу краснїё. Ідзе видавач, оцц младеј і мац і так за ным шїцкї младеј родзїні. То ше волайў прїданцї, бо кажде младеј прїда дар.

А старшї дзўжба на свадебї вїпатра, кед уж млатшї дзўжба прїходзї блыско свадебнаго дому, модлы пана видавача, жёбї кус прїчекалї. Млатшї дзўжба пойдзе до свадебнаго дому гу старшому дзўжбї, а старшї дзўжба пойдзе до хїжї гу пану старостовї: Пан староста, модлым краснїё, гу младеј прїданї! Роскаже пан староста музїкантом, жёбї грац прёсталї. Роскаже пан староста младеј чельёдвї, лёгїном, абї тёраз вос хїжї мала ше вїступлї. Млада чельаде йак по обїчайў вїду вонка, две йїм столї зготовёні; пойду і там пошедайў, а старшї дзўжба і млатшї тёрас пачнў столї до хїжї ўношовац. Кет уш готова, пойдзе дзўжба старшї гу свадебней мацери, так йей пове, же уш столї поношенї. Прїду дзўшкї два, прївьёшу краснї парткї, закрїбу столї. Прїдзе свадебна мац, прїньёше на-стол колачї у краснїм партку заўйаванї: тотї колачї, котрї свашка прїньёсла от свойго дому. Йёден парток колачї старшей свашкї, а йёден парток, цо у ным колачї, млатшей свашкї, положёні стобїа на столё. Тёрас старшї дзўжба увїдзї, же уш готове, вїдзе на драгу і так пове: Пан видавач, модлым краснїё, уш шїцко готове.

Прїдзе старшї дзўжба до хїжї гу старостовї: Пан староста, уш такой пан видавач у дворе.

Пан староста вїдзе с пова стола і станё до кўхнї гу двёром. А пан видавач прїдзе гу двёром і задўрка. А пан староста отповедайў: Шльёбодно, пан видавач!

А пан видавач повдраўка: Дай Бёже добрї вёчар!

Пан староста отповё: Дай Бёже і вам, пан видавач.

Но пан видавач отповё: Чўлїсме, пан староста, же мёдзї вамї Хрїстос прёбїва.

А пан староста краснїё отповё пану видавачовї; Йёст, прёбїва Хрїстос мёдзї намї, і мёдзї вамї, йак мёдзї шїцкїм хрїстїянскїм народом.

А пан видавач отповё: Пан староста, модлым краснїё, мї ше потрудзёлї на вашо слово так, йак на вашо поволанё.

Пан староста на то отповѣда: Ей пан відавач, знам йа, же ві прішли і добре, кѣт сце прішли, альѣ йа вам, пан відавач, мѣже бун рано аны шіцко нѣ повед.

Но пан відавач на то отповѣ: Та цо тѣке, пан староста, за новіна ?

А пан староста так гуторі: Док мі, пан відавач, спутовали зом прішлі, а ту ше інак поставѣло. Йа нѣ знам, чи у вас так. Мі терас, пан відавач, пійѣме гѣркей вѣді, па музиканті нам грайу та ше лапайу по двѣй, та ше круца, та чи ві то, пан відавач, будзѣце так рѣбці? Бо кѣд нѣ будзѣце, нѣ можѣме вас прійац.

А пан відавач ше обраці на своѣо друштво, кѣтрі в ным прішли: Но, чѣльац моѣа, цѣже будзѣме, чи мі ше будзѣме так круціц? — А друштво отповѣда пан відавачѣві: Будзѣме так йак вѣні, іше і бѣржей.

Док вѣні приповѣдайу, пан староста і пан відавач своѣу бешѣду, а старша свѣшка чім скорей вѣжнѣ гу сѣбе до кѣхны мѣду і мѣдѣго і друшкі, абі бѣлі гѣтѣві, док староста окѣнчі своѣу бешѣду с панѣм відавачѣм. Уш су гѣтѣві зѣ своѣу бешѣду. Рѣші ше пан староста до хіжі на прѣдок, музиканті тѣкоѣ пѣчнѣу грац; кѣт пан відавач стѣпі до кѣхны, а мѣда тѣкоѣ пана відавача оклѣчі за шійу і побѣчка. А пан відавач кѣльо на вѣльу, так мѣду подаруйѣ. Терас відавач пѣшол до хіжі. — Терас ідѣе мѣдѣй ѣец, а старша свѣшка пѣставі напрец сѣбе пѣрше мѣдѣго, а мѣді оклѣчі ѣца і побѣчка, а вѣц мѣда своѣго ѣца родѣнѣго, плаче, оклѣчі ѣцѣві на шійу і так го бѣчка. І ваш мѣді так істо мацер мѣдѣй на побѣчкац йак і ѣца. А вѣц мѣда своѣу мацер оклѣчі, плачу обідва глѣсом. ѣец своѣу дѣйку даруйѣ пѣйц лѣбо дѣшѣц фѣрїнтї; так істо і мац. С пѣнѣжнї мѣду кѣжде у кѣхны даруйѣ, а хустѣчкі і герѣўці в ручнїкѣмі, цо прїнѣшѣме, то бѣру во сѣбу до хіжі на-стол. Альѣ старша свѣшка, кѣт ѣец мѣдѣй до кѣхны ухѣдѣі, а вѣна тѣді пѣчнѣ шпївац:

Шлѣдом, анѣчко, шлѣдом,
За своѣїм мїлім чѣдом.

Кѣд мац вѣйдѣе до кѣхны, старша свѣшка так вѣповѣ:

Шлѣдом, маѣчко, шлѣдом,
За своѣїм мїлім чѣдом.
Далїсцѣ йу (в) злѣтей пѣрце,
Нашлїсцѣ йу (в) фѣтьѣлацѣ.
Далї сцѣ йу у вѣнѣчку,
Нашлїсцѣ йу у рубѣчку.

Шльідом родзіна, шльідом,
 За свыйім мілім чадом,
 Аш пópот вербівóчку,
 За свóйу родзівóчку.
 Шльідом, родзіно, шльідом,
 За свыйім мілім чадом:
 Іду пріданці, іду,
 Цо вóні ту рóбіц бóду?
 Бóду Йóлку опáтрац,
 А воз віном і с пальёнку сэбе паздраўкац.

Тэрас пріданці вóшлі до хіжы; старша свашка напрэдок пóйдзе до хіжы, а млода за нью; і так цóве старша свашка: Вітáйце, панóве гóсці і панóве пріданці! Пóставі напнец сэбе млоду, жéбі прійáла свóйо дáры, кóтры йéй прывéсли. Стáньэ млода крáсна у вéнцу, у фáтьóлу напнец свóйей мацэры, а мац йéй пріда тот пóлні рúчык з героўцáмі. І пріда йéй крáсну хустóчку. А млода вéжньэ до рúкох, пріда старшей свашкі. Старша свашка пріда героўці друшком, а хустóчки свашка пазбэра до рúкох, кэлы йéй пріданці прывéсли і од родзінох, шцэко пазбэраўу, так віньэшу с хіжы вóнка і млода зо свашкáмі і з друшкáмі. Кэд млода попакўйэ свóйо дáры до лáды, остáньэ з друшкáмі у кúхнвы. А свашкі вóйду до хіжы, музика́нці граўу, свашкі танцўйу за музика́нцáмі, йак йи́ граўу. А кэт уш старші дружба пóве свашкі, же йэ уж готóві і пріправэні, да ньэше до хіжы пальёнку, тэды старша свашка паздраўка старостóві: Пан старóста! Дáй Бóже дóбры вéчар!

Отпóве пан старóста старшей свашкі: Дáй Бóже і вам, пáны свашко.

Пóставі застáву пан старóста блы́жей ту сэбе, йак шéдзі за стóлом, а старша свашка прéйдзе прес стóл і шéдньэ ту старшóму старостóві. А пан відавач шéдньэ кúс блы́жей ту млодей оцóві, а млатша свашка шéдньэ ту свашкі, то йэст і ту відавачóві. Кэд дружба увідэі, же уш пошэдáлі свашкі зá стóл і попáтры на старшу свашку, чі мóже прывéсц пальёнку уж нýка. Старша свашка лэж воз глáву, же уж мóже. Вец дружба прывéше пальёнку пéйц флáшы і стáньэ на дэвэры, паздраўка: Дóбры вéчар пан старостóві! Музика́нці прэстáньу грац, а старші дружба вінчўйэ по свóйім обичáўу; і прывéше пальёнку, поклáдзе нá-стол прет старшóго старóсту, а пан старóста ровйáже крáсны пáрток с колачáмі йéден і дрúгі, цо свашкі нá дар прывéсли. Вэжньэ пан старóста флáшу до рúкох і постчвáчу шцэкі гóре музика́нці, а пріданці шцэкі шéдэа. Пан старóста крáшньэ повиньчўйэ по свóйім обичáўу, а музика́нці нáрас шцэкі заграўу. Так пан старóста прэдлóжы тóту істу

фляшку прет пана відавача. Музиканті слухайу, йак пан відавач повінчуйе ваш по своїм обічайу, а музиканті ваш нараз заграйу. Вец пан староста вэжнье тóгі фляшкі, цо ішче штірі сталі на стóльє і поросклáда на кáжду стрáну і так пóве: Піце, нóві рóдэе, пánове гóспі і панóве прідáнци. — Вэжнье пан староста йéден кóлач вое тіх кóлачох, кóтрі свáшка йéдна і дрúга пріньэсли нá-дар і завóла пана дрúжбу старшóго прет сэбе і так му пóве: Пан староста, пан дрúжба, нáце кóлач свáшчін, то прідáце пány кухáрком. Ту ма́йу поздраўльэньє од нáших пány свáшкох.

Вэжнье пан староста дрúгі кóлач, да папóві дрúжбóві і так му пóве: Пан дрúжбо, ту ма́це і ваш свáшчін кóлач. Однешэце пánом чопнáром і так повéцце: Ту ма́це поздраўльэньє од нáших пány свáшкох. Вэжнье дрúжба старші тóгі два кóлачі, одньэше до кúхны, йéден прідá пány кухáрком, а дрúгі прідá пánом чопнáром. І прідэе пáзад до хіжі і ту у хіжі на стóльє остáлі ішче двэшец кóлачі. Вэжнье дрúжба старші тóгі кóлачі і поросклáда на кáжді стол, а млатші дрúжба на свой нож і кра́йє льéбо рэже тóгі кóлачі. А музиканті льэж грайу; а тот лéгінь, цо нóшел вастáву із друшкáмі, по хіжі танцуйу. Відэе дрúжба старші вое хіжі до кúхны іу пány кухáрком і пíta ше йіх дрúжба: Пány кухáркі, чісце в вечэру готóві? А пány кухáркі на то отповéда, же су готóві. Пóйдэе старші дрúжба, прівéдэе млодóго і млоду до кúхны; вэжнье дрúжба мíску, у кáждей мíскі йўха і кúра. Дрúгу мíску вэжнье млоді, а трéцу мíску вэжнье млода, штвáрту мíску вэжнье млатші дрúжба і так дáльей, дрúгі вíслужныці. Стáньє дрúжба на двэрі вое мíску, поздраўка пан старостóві: Шчешлыві дóбрі вéчар, пан староста! А музиканті прэстáну грац; шіцкі слухайу, йак бóдэе дрúжба вíньчóвац. Йак дрúжба повінчуйе по своїм обічайу, прідэе іу стóлу в мíску млоді за пан дрúжбом, а за млодім тáкой млода і так дáльей, йéдно за дрúгім мíскі пріношуйу. А старші дрúжба мíскі поросклáда, а пан староста відзі, же уж мíскі готóві, а на стóльє йэст йéден рúч-нык пóлні в герóўцáні: то млодэй мац, йак по обічайу зготóвэла за шіцок свадэбні род. Ровйáже пан староста тот рúчний, вэжнье герóўці до двох рúкох, завóла дрúжбу старшóго іу сэбе і так му пóве: Однешэце, пан дрúжбо, герóўці пány кухáрком і пánом чопнáром. Ту ма́йу поздраўльэньє од млодэй мацэрі. Дрúгі раз набэре пан староста герóўці до обідвох рúкох, завóла дрúжбу і так пóве: Прідáце тóгі герóўці пánом музикантом. Ту ма́йу поздраўльэньє од млодэй мацэрі. І ваш пан староста трéці раз набэре герóўці до своїх рúкох, прідá дрúжбом і так йім пóве: Ту вам поздраўльэньє од млодэй мацэрі. Дрúжба ше укóнны, дээкуйе млодэй мацэрі і с тіх герóўцох вастáўныкóві, то йэст тóму лéгіньбóві і дрúшком, áбі повнáлі і вóні поздраўльэньє од млодэй

мацѣрі. І так пан староста подзѣлы с тих гербудох шіцкому рѣду, котрі су у хіжі; а старша свашка вѣжнѣ тот красні рұчнык і посклада і пріда млодеј мацѣрі. І пан староста відзі, же уж готѣве, станѣ гѣре за стѣлом і так пѣве: Панѣве гѣсці (то ѳец і мац, а шѣстрі і шѣбугрове то нѣві род, а дальша родзіна пріданці), нѣві рѣдѣе, пріданці! Станѣме гѣре і помодлыме ше за дѣрі бѣжі, вѣс котріх мѣ сцѣме ужівац.

І станѣу гѣре шіцкі і пан староста сам пѣчнѣ гласом мѣдлыц очѣнаш. А гѣўті шіцкі по цѣхі за нѣм. Йак ше помѣдлыа, пан староста краснѣе ше прѣжѣгна Оца і Сіна, а кѣд вѣпѣлні Оца і Сіна, а двѣці пѣлна пѣтка стѣйа, шіцкі скрѣча йѣднѣм гласом: Амень. А музѣкѣнті тѣді нараз заграйу. І старша свашка дѣрас по мѣлѣтві вѣжнѣ тоті танѣрѣ, котрі друшка на-стол прѣнѣсла: сѣдем танѣрѣ, пѣйц лѣшкі і вѣдлычкі і нѣжі. І дѣрас подзѣлы старша свашка: пѣрше полѣжі прѣт старѣсту танѣр, лѣшку, вѣдлычку і нош. І так прѣдлѣжі старша свашка прѣд млѣтшого старѣсту і прѣд вѣдавѣча і прѣд млодеј ѳца і прѣд млодеј мацѣр. Тѣраа млѣтші старѣста полѣжі йѣху до танѣра, старшѣму старѣстѣві, а старша свашка станѣе і полѣжі йѣху до танѣра пан вѣдавѣчѣві. А пѣтом вѣжнѣ старша свашка сѣбе йѣху вѣс млѣтшу свашку до йѣднѣго танѣра; кѣт пѣйѣдва йѣху, кѣт пѣчнѣу йѣсц мѣсо, гѣсці і пріданці, а старша свашка вѣс млѣтшу бѣду шпѣвац. Пѣчнѣ старша свашка на прѣдок шпѣвац:

1.

Вѣтѣйце, вѣтѣйце, гѣсці, пріданці!
Йай чѣ вѣ ту прѣшлі на-наш вѣноград,
А чѣ вѣ ту прѣшлі Йѣлку опѣтрѣц?
Но нѣ прѣшлі мѣ ту на ваш вѣноград,
А лѣж мѣ ту прѣшлі Йѣлку опѣтрѣц.
Прѣнѣеш, Йѣлко, прѣнѣеш малѣвані стол,
А прѣстрі тѣ на-нѣго шѣті пѣрток свој.
Зѣлож за тот стол ѳца-мацѣр свој,
Прѣдлѣж прѣд нѣх, прѣдлѣж хлѣѣба, сѣра, соль,
Опѣтай тѣ ше йѣм, чѣ майу нош свој.
Мѣ, Йѣлко, нѣ маѣе, бо сме нош страцѣні,
Кѣд сме твоју драшку до дѣму шлѣѣвѣлі.

2.

Пѣтѣчку йѣрабі, вѣсоко тѣ лѣѣціш,
Барѣ далѣѣко вѣдѣш!
Но чѣ тѣ пѣ вѣдзел, цѣ мој ѳец рѣбі?
Цѣ мој ѳец рѣбі?

А твoй, Йу́лко, о́пец на по́льо ше вб́ера,
 А так це спoмíна :
 Ньeт мoйфeй Йулóчки, ньeт мoйфeй двaйóчки,
 Цo мi одменьeла мoйo бiлi рúчки.
 Йай птáчку йарáби, вiсóкo тi льeцiш,
 Барa дальeкo вiдaиш!
 А чi тi ньe вiдзeл, цo мoйa мац рóби ?
 А твoйa мац, Йу́лко, за крoшeнка шeдa,
 А так це спoмíна :
 Ньeт мoйфeй Йулóчки, ньeт мoйфeй двaйóчки,
 Цo мi одменьeла мoйo бiлi рúчки.
 Йай птáчку йарáби, вiсóкo тi льeцiш,
 Барa дальeкo вiдaиш!
 А чi тi ньe вiдзeл, цo мi брaт i шeстрa рóби ?
 А твoй брaт i шeстрa загрáду кoпáйу,
 Загрáду кoпáйу, так це спoмíнaйу :
 Ньeт нaшeй Йулóчки, ньeт нaшeй шeстрiчки,
 Цó бi польeвáлa тa i нaтaргáлa чeрвeнi ружiчки.

В.)

Гóрнi птáчoк¹⁾ льeцi,
 Скрiдeлкoм трeйóчe²⁾,
 А цo³⁾ нa ньiм ньeшe ?
 З бiлeй рúжi вeнoк
 I злáтi пeрцeнoк⁴⁾.
 А дae тo oдньeшe⁵⁾ ?
 Ёу млoдóму⁶⁾ нá-двoр,
 Нa жeльeнi йáвoр.
 Йáвoр шe ухiльeт⁷⁾,
 Млóдi⁸⁾ шe уклóньeт⁹⁾.
 Йáвoр шe угiнa,
 Млóдi⁸⁾ вeньeц зньiчa⁷⁾ :
 Бóдaй мoйa млáдa¹⁰⁾
 Вeльo рóкi жiлa.
 Вeльo рóкi жiлa,
 Крáшнi вeнкi вiлa,
 Крáснi вeнкi вiлa,

1) Та сама пісня, записана від Юлі Молнар, має такі відмінні:
 1) Ташчок. 2) Тріпочі. 3) Цо мi. 4) Перстенок. 5) Дзе мi го поньeшe ?
 6) До мiлого. 7) Угiнул. 8) Мiлi. 9) Венок здеймул. 10) Мiлa.

Дарі посіла́ла,
 Дарі посіла́ла,
 До о́ца, маце́рі,
 До ші́цкей ро́даїні.

4.

Ньєт то кра́шше, сподобнѣ́йше (в) ца́дїм валалѣ?
 Їак та на́ша па́вы мло́да, кєт ше прїбе́ре.
 Прїбе́ре ше на ка́ждї дзєнь, ба́ко ў нѣцвѣ́льу,
 Попатру́їє на обла́чок ка́жду годвіну.
 Ма́жо мо́їа премїльє́на, уж мло́ді ідзе,
 На́ша хїжа нѣ ме́цєна, цо вои нам по́ве?
 Ма́жо мо́їа премїльє́на, іцце з мїлім во́нка,
 Най замѣ́цем ту ча́рну жем, прїцце з ным пу́ка.
 Хло́ві Їу́лка по пїньві́ці, вї́нко мєра́ці,
 Млодо́му ше нѣ льу́бі, же йо́му нѣ́да.
 Че́каї, Їу́лко, стрѣла те́бе,
 Док ѡа по́йдзєм з другїма пїц, а те́бе нѣ дам.

Пор. Етнографічні Матеріали з Угор. Русш. Т. III. Ст. 159. Ч. 87.

5.

Под дубїно́їу, под жельєно́їу,
 Шѣдзєл голубец з голу́бноїу.
 Шѣдзєлі во па́рі, ціловáлі сїа,
 Шівїма крї́дламі обїймáлі сїа.
 Голу́пка му гвáрі: Тї сѣ́рце мо́їє,
 Дáла бїм за те́бе жїтїїє свѣ́їє!
 Прїхóдіт стрї́лец, штрѣ́льєд мєдзї ных,
 Гóлу́ба зáбіл, голу́біцу ўлáпєл.
 Дал їєї пшє́ньїці, сїпал їєї водї́ці,
 Гóлу́пка нѣ їє, а́нїє нѣ пї́їє.
 Чом тї, голу́пко, нѣ їєш, нѣ пї́їєш,
 Льєш под дубїно́їу пла́кати ідєш?
 Їак ѡа зпáм їє́сті, їак ѡа зпáм пї́гі,
 Тáкі свїт млáді, с кїм ѡа б́удєм жї́гі?
 Їєст во на́шїм двѳ́рі сто пар голу́бі,
 Вїбѣ́рай сѣ́бе, кóпрї ці ше льу́бі.
 Уж ѡа ходзє́ла, уж ѡа глїє́ла,
 Ньєт там такóго мїлóго, їак ѡа го шáла..
 Бо мої бул мїлє́нкі, чарнобрїє́єнкі,
 Очі́чка мал ча́рні, крїдѣ́лка шівє́нкі.

Буду плакати, буду тужігі,
Аж покла йа буду на світы жігі.

Пор. Етногр. матеріали з Угорської Русі, т. III, ст. 234, ч. 320.

Тэрас свашка гуторі гóсцом і пріданцом: Вечерайце гóсці, пріданці, а бупце уш весєлі.

А старші старóста стáньє за стóлом і прегварі гу пáну відавачóві: Прійáтелю чéсні, пán вiдавач! Най і вáшо гóсці-пріданці повешєльа нáшу свáдэбу, най одмєньа пáшу пánьї свáшку; бо вi шє так обецáлі прi дэвэрох, же вi так будэєце шпiвaц, йак і мi, бо кэд ньє будэєце, останьєце ту до рáна.

А пán вiдавач стáньє гóре, обраці шє гу своёму друштву, то йєст йак гу новóму свадэбнóму рóду: Шпiвáйме, бо кэд ньє будэєме шпiвaц, мўшiне збстaц на свáдэбi до рáна.

Тэрас пріданці жéні запбчньу шпiвaц:

1.

Йай лўчка, лўчка, лўчка жельёна,
Пáсло мi нá ньёй дыўчє йёлєньа.
Ньє бул то йёлєнь, льєм бўла сарвьа,
Чэкай, дэўчiно, трi рóчки за ншя.
Йа бi чекáла рóчок, пол дрўга,
Тi бi мє ньє ўжал, гáньба бi бўла.
Стаўмє шє, мiла, о лiтру вiна,
Хто прiдэє пáтриц, бўдэє родэiна.
Зáбер тi, мiла, своёо собáшi,
Пóйдэме мi пáтриц нáшо салáшi.
Нáшо салáшi дрáгi, прэдрáгi,
Кáждá овэчка трi сто тальáри.
Йа шє шiем стáвиц о лiтру вiна,
Жє мóйá мiла, тi ншє родэiна.

Пор. Етногр. Матэриали з Угор. Русі. Т. III. Ст. 210. Ч. 260.

2.

Закуkáла куковiчка твáрдєй йэшэньi:
Хто сцє лўбiц млáду, най шє ожэньi.
Ишчє вóна закуkáла жельёнiм льэшє:
А цо же мi мoй мiлi з ньóго прiньэшє?
Прiньэшє мi чáрнi óчка, бўдэем з ншя снац,
Прiньэшє мi бiлi льiчка, бўдэем йiх óчкац.
Хóдзi мiлi по ульiци, до дэвэрох клонє:
Чi шпiш, мiла, чi тi чўйэш,

Чи ме вѣрнѣ лубуйѣш ?

Отвор ми дзвѣри !

Гоч ѡна спала, гоч нѣ спала, гѡре нѣ ставаш,

Бо ѡна тѡбе, мой милі, лѣхко достала.

Пор. Етногр. Матеріали з Угор. Руси, т. III, ст. 231, ч. 314.

3.

Кѣд голубица лѣцѣла,

Дробні пирѣчка трацѣла.

Лѣцѣла вона прес гѡрі,

До свѡйѣй лубѡей, ростовильѡней мацѣри.

Там ѡѣй вешѣльѣ стойало,

Дванац трубаше трубѣло.

Трунцѣ, трубаше, весѣло,

Пѡкльа мой вѣнок на главі,

А ѡак ше вѡнка повбѣдем,

Нѣи половіцу така весѣла нѣ будзем.

Пор. Етногр. Матеріали з Угор. Руси, т. III, ст. 186, ч. 176.

4.

Дала матка цѣру

Дальѣко от себе,

Заказала ѡѣй,

Приказала ѡѣй,

Бі нѣ ішла до пѣѣй,

За седем двѣі,

За седем тѣжнѣі,

За седем мешачкі

І за седем рѡчкі.

Справім ѡна ше, справім,

Птачком ѡрабом,

Пойдем до машѡчкі,

Шѣднѣем на лелііі,

І на розмарііі.

Прідѣе мойа мацї,

Петрушѡчку жацї,

Будѣе ме савѣацї :

ѡай гїша, гїша,

Птачку ѡрабі,

Погрѣбеш лелііу !

Хто йу посадеел,
Тот йу погрéбе,
Сто раз крáшша будэе.

Пор. Етнограф. Матеріали з Угор. Руси, т. III, ст. 129, ч. 20.

Тéрас старша свáшка пóве придáнцом і гóсцом: Здрáві бúцце, ші-
цок нóві род, кет сце ме одменьéлі! — Прівьéше тéрас дрúжба напрígаш
і кáшу, стáньé на дэвэрі, пóве так: Пóслух пан старóста. Нáша пáны
кухáрка осемдзéшат рóкі прэжíла, íшче тáку кáшу слáтку нýгда нэ
зготовíла.

Тéрас старша свáшка пóчыньé шпíвац придáнцом:

Пáсло дзвúче пáві на жельфэней трáві,
Íшли тáмаль трі шладéнци младí:
Поц тí, дзвúче, з пáмі.
Нэ пóйдэем йа з вáмі,
Бо йа пáшем пáві.
Зáжэнь пáві гóре до огáві,
Поц тí, дзвúче, з пáмі.
Дзвúче шнáті пéре,
Поп ше нáньго шмéйэ,
Рúцел кпýшку та і реверéнду,
На дзвúче ше шмéйэ.
Дзвúче му гутóрі, же пóве мацэрі:
Нэ повéдай, швáрне дзвúчатэнько,
Бо йа поп швецéні.
Кет шí поп швецéні, чíтай кател-нáстер,
Нэ льúбуй тí швáрне дзвúчатэнько,
Льéм сэбе пать кóсцел.

: Пор. Етногр. Матеріали з Угор. Руси, т. III, ст. 139, ч. 34.

Тéрас старші дрúжба пóйдэе до пíньвіці, прівьéше пейц фльáші
вíна, прэдлóжí прет пáна старóсту. Пан старóста вéжньé йéдну фльáшу,
вiньчúйэ по свóйím обiчáйу. Музiкáнтí нáрас загрáйу. Пóтом вéжньé
фльáшу, прэдлóжí прет пáна вiдавáча тóту йéдну фльáшу. Пан вiдавáч
стáньé гóре, вéжньé до рúкох тóту фльáшу, завiньчúйэ по свóйím обi-
чáйу. Музiкáнтí ваш нáраз загрáйу. Стáрші старóста вéжньé тóтí штíрi
фльáші, цо стáлі на стóльэ, поросклáда на кáжду стрáну, а музiкáнтí
пóйду вóнка, бо і вóні спу вечэрац. Тéрас старша свáшка пóчыньé
шпíвац:

Червэне вiнце, бiле колáче,
Йак то чéсне дзвúче весéло сi скаче.

Плакалі про няна родічі мойо,
 Же сом йа ішол іс тей чэскей жэмі.
 Плакала про няна мільфэнка мойа,
 Же сом йу з'охабед жалоснім сэрдэньком.
 Ньэ плач, ньэ жаль, на драга мільфэнка,
 Пойдзеш со мною с пошнім (?) сэрдэньком.
 Закукайу т нам, повандруй за мною,
 Там будземе биваці у вашэй конорі.

Пор. Етногр. Матэрыялі з Угор. Руси, т. III, ст. 204, ч. 236.

Тэрас пан старобста ішче рас пан відавачові наповіна: Най вамо, пан відавач, гбсці і пріданці і шіцок нбві род, розвешельа нашого доматына, то йфст йак свадзэбногго оца. Пріданці пбчню шпівац і хлбні і жбні:

Доматыне драгі,
 Гостольупче блгі!
 Дай нам ньашу валу,
 Ако тьфш у шалу.
 Доматыне драгі,
 Гостольупче блгі.

Тэрас прідзе оцез свадзбні і мац до хіжі з віном, стану ту стоу пред млодей оца і пред мацер: Вітайце у нас, свату і ві свахо! — і наэдраўка на ных з віном.

А тэрас свадзбна мац так пбве: Вітайце у нас, свату і ві свахо.

Охабйа пред ньма тбті два фляш: вйна, і пбйду с хіжі вбнка. Тэрас прідзе млоді до хіжі і млода, майу у рўкох фляші з віном. Стань млоді ту стоу пред млодей оца і пред мацер: Вітайце у нас, апо і ві мамо! Так і млода тэрас пбве свбйому оцові і свбйей мацері: Вітайце у нас, апо і ві мамо. Охабйа пред ньма фляші з віном, а самі пбйду вбнка. Тэрас старша свашка шпіва:

Окбло Іванкі вбда цбче,
 Цо же тебе, млі, жена рбче?
 А цо бі мі рекла? Ньэ бойім ше.

Зродзелы ше таркі за горамі,
 Пойдземе мі на ных з легіньамі;
 Вонь буду таргац,
 Мі будземе ламац
 С конарамі.

Пошол бі йа до вас кажді вѣчар,
 Пред вашіма дзверні велькі мѣчар;
 Полож, міта, дрўчкі,
 Пойдзем пошальчкі,
 Кажді вечар.

Пошол бі йа до вас, кед бі йа сцел,
 Пітал бі йа од вас, цо бі йа сцел;
 Тото дзіўче шварне,
 Цо на очка чарні,
 Тото бі йа сцел.

Пор. Етногр. Матеріали з Угор. Русь, т. III, ст. 246, ч. 853.

Тѣрас ђец і мац свадебні во своіу родзіну, цо найблішні, кѡгі і віслугувалі, шѣдну до дрўгей хіжі та кўшчік і вѡні бѡду вечѣрац, а мѡдї і мѡда з дружбамі чекайу. Тѣрас старша свашка ішче йѣдну льѣбо два бѡдѣе шпївац, док ше свадебні ђецц і мац кўшчік наве- черайу :

1.

Йай гѡйа, гѡйа, мільѣнка мѡйа!
 Пѡвец ті вѡѣ, мѡйа наймільѣнша, чї бѡдѣеш мѡйа?
 Йа ці льѣ пѡвѣе, бо йа вѡч вѡѣ вѡам,
 Бо йа мѡда, йак мѡда йагѡда, йа рѡбіц вѡѣ вѡам.
 Льѣм на пѡльѡ іц, наўчїш рѡбіц,
 А на брѣсту йѣст тѡке галўже, з нѡм бѡдѣем бѡдзіц.
 Ішче сѡм ці вѡч, уж не стрѡїш біц,
 А док бѡдѣем твѡйа наймільѣнша, цо бѡдѣеш рѡбіц?

Пор. Етногр. Матеріали з Угор. Русь, т. III, ст. 209, ч. 256.

2.

Шїрокѡйѣ болозѣнко во а забрала,
 Польубел йа дзіўчїнѡчку, мац йѣй нѣ вѡала.
 Ой жаль мї йѣй дѡрно, льубѡвал йа дзіўче дѡйно
 Льѡдзѡм не сѡбі.

А на гѡрї кернечѣнка, журавї з вѡй пїу,
 Уж мї мѡйу наймільѣншу до шльѡба вѣду.
 А на гѡрї кернечѣвѡка змурѡванайа,
 Уж мї мѡйа наймільѣнша зруковайа!
 Ой жаль мї йѣй дѡрно, льубѡвал йа дзіўче дѡйно,
 Льѡдзѡм не сѡбі.

Вішурійеж кернеченьку во дворі своїм,
 Ачей пріде міла воіа на во́ду до шьей.
 Йак на во́ду прідае, та́кой воіа бў́дае,
 Не во́змут йей льўдае, не во́змут йей льўдае.

Пор. Головацький, Народні Пісні, т. III, 1, ст. 420, ч. 172.

Тэраз вечэра готова на свадобі. Пан старобста стачье і так по́ве :
 Панове го́сці, пріда́нці і но́ві ро́дзе ! Поставале го́ре і помо́длыме ше
 за то́гі да́рі, с ко́грїх зме ужіва́лі.

Йак ше помодля, до́рас пріду дру́шкі і дру́гі два же́ні, ко́трі
 ші́цко во сто́лох збера́йю. Же́ні бе́ру кола́чі, а дру́шкі па́рткі, суда́нну
 і ло́шкі. Пріду дру́жбо́ве, віно́ша ла́ўкі і сто́лі, лье́ж йе́ден оста́нье, за
 хто́рім сто́лом о́стал старобста ста́рші і мла́тші і прі ных заста́ва і сва́шкі
 і віда́вач. Тэраз пріду музіка́нці, шеднью на сво́йо ме́сто. Прідае ста́рші
 дру́жба, ве́жнье ста́ршу сва́шку за ру́ку; прідае мла́тші дру́жба, ве́жнье
 мла́тшу сва́шку за ру́ку. Прідае мло́ді во сво́йю мло́ду до хі́жі; то́гі трі
 па́рі сто́йа; започнью музіка́нці па́раз на та́ньец грац. То́гі трі па́рі
 са́мі танцўю, нье шлье́бодно ны́кому танцовац, лье́ж стац. Музіка́нці
 преста́нню і та́кой заш по́чнью : а то́гі трі па́рі танцўю. То ше во́ла
 мло́дей та́ньец: трі рас, га́ром. Тэраз мло́ді з мло́ду і дру́жбо́ве, застаў-
 нык і дру́шкі по́йду до сума́да, там йім оправе́но, пошеда́йю, там бў́ду
 вечэрац. Мло́ді шеднье з мло́ду, дру́жбо́ве гу мло́дому, а дру́шкі гу
 мло́дей; док во́ні вечера́йю, а пріда́нці і но́ві рот ча́рдаш-та́ньец тан-
 цўю. Нье танцўю легінье, а́вы двіўкі, лье́ж са́мі пріда́нці і но́ві род.
 Ке́д мло́да з мло́дім одвечера́йю, по́йдзе ста́рша сва́шка до хі́жі гу ны́м,
 по́чнье йім йе́дну ші́вац :

Шедзел ўрабец на косцелье йако владенец,
 Прильецела чарпа ўрана, дала му венец.
 Алье йа це, ўрано, нье сцем, чарні ногі маш !
 Аны йа це, ўрабец, нье сцем, вельо карті граш.
 Йа преграйеж два-трі гроші, то мі нье вельо,
 Алье ті ше нье чесала седма ньедзелья.
 Пойдзем йа сі до гайошу, найдзем златі пень,
 Буду йа сі чесоваті кажди Бога дзень.
 Дзе оралі, дзе шейалі, там сом ше кріла :
 Дзе легіньі танцовалі, перше сом біла.

Пор. Етногр. Матеріяли з Угор. Русь, т. III, ст. 272, ч. 419.

Пойдзе дру́жба ста́рші прет старобсту до хі́жі, одньеше у ру́кох
 два фла́ші з віном, полбжі на-стол, а́бі пан віда́вач уві́дзед, же уж
 мло́дьята одвечера́лі. Ста́чье пан віда́вач от сто́ла, пі́га на́на старобсту :
 Пан старобста і прі́ятель ! Ві нас до тэраз претрива́лі і нагосце́лі, во-

ляйце свадзёбнаго оца, то йэст йак новаго свата. Так му подзекуйце за його лубоў, котору пред нас покладал. І мі пойдэме своёю драгою гу млодой оцові, до його дому.

А пан староста на то отпове пан відавачові: Мёдлын крашнѣ, пан відавач і ві шіцок нові род! Ньѣ пойдэце ішче, док прідае млода з млодін, да вас дочекайу і віпровадзайу. Тэрас ішче таньѣц лубо два.

Музіканті самім пріданцом новому роду грайу. Жэні пріходза от свадзёбней страні, од млодей роду, хлоцох, то йэст шоўгрох, лубо млодей братах на таньѣц волайу. Тэрас свадзёбні оцец по тіх двох танцох прідае до хіжі, йак гу свойому новому сватові. І пан відавач такоі станьѣ пред нього, дзекуйѣ му і благодарі: Здраві бучце, свадзёбні оче, то йэст йак нові свату; за вашу лубоў і за вашу віслугу, котору сце нам дньѣш показали! І наздраўкайу на себе з віном і с тім ше одберайу шіцкі пріданці, когрі су по млодей, же пойдю до млодей оцового дому. Но дружба старші наредзі двох от свадзёбніх, док віду вонка зос хіжі млодей шоўгрове, альбо брата, абі од ных зауставілі каліпі, йак валоґ. Кет уш шіцкі віду на-двор, уж млодей брата або шоўгрове ньѣ найу каліпі; муша пойсц до хіжі, муша остац, а млодей оцец, мац і шіцок йіх род іду друштвено на драгу, а млоді з млоду і свашкі і старостове і свадзёбні оцец і мац кажде на у рўкі фляшу з віном і так пріданцох і госцох і нові род, цо по млодей, патра, абі йіх і на драже добре віном почасцелі. Альѣ старша свашка і другу роботу на, бо муші поставіц до хіжі стражу, абі йей заставу ньѣ украдли, бо зготовені на то йэст от свадзёбней страні; йак бі моглі заставу украднуц, теді знайу, же старша свашка муші добрі олдѣмаш дуплірац. А кет старша свашка на старосц поставіц стражу от свадзёбней страні, когрі йей поверені, ньѣма плаціц олдѣмаш, бо йей заставу прідайу до рўкох, кед отпровадза пріданцох; бо док іду пріданці, ў ноці друшкі зо швічкамі на дворе шпівайу, музіканті грайу весело, шіцкі до хіжі пріду. Кет старша свашка заставу у хіжі найдзе, вежнѣ до своіх рўкох, станьѣ прет старосту і так му пове: Пан старосто, то йэст йак мой пріятелю! Чи сом уж дослужела за вашо задовольство зо своёю заставу?

А пан староста дошлѣбодзуйѣ і дзекуйѣ пані свашкі старшей за йей віслугу: Альѣ, пані свашко, длужні сце прет пана старосту, то йэст, йак предѣ мнѣ, прет свойого пріятеля, да пріньшэце олдѣмаш!

Пойдѣ старша свашка гу чопнаром і пріньшеме два фляші з віном: йѣдну фляшу предлѣжі прет пана старосту, а другу фляшу предлѣжі прет панох музікантох. Тэраз дружба старші пріньшеме до хіжі каліпі млодей шоўгром або братам. І музіканті почнѣу грац, почнѣу шіцкі.

тавцювац. А старша свашка нѣ вѣжнѣ заставу, а́льѣ вѣжнѣ пана стар-
росту старшого, а́бо влатшого се́бе на таньѣц. Їак вітанцѹ́йу, вѣжнѣ
старша свашка заставу, одньѣше йу до комбрі, пріда свадзѣбнѹ́му оцѣві
і мацѣрі. Тѣраз старша свашка ўлапі мло́ду за ру́ку і млодѹ́го, одвѣдѣе
їїх до дрѹгѣй хіжі, пріньѣше дрѹжба йѣден карсцель, шѣднѣ мло́да на
карсцель, одйа́же йѣй мло́ді вѣньѣц і пріда вѣньѣц старшѹ́му дрѹжбѹ́ві,
а свашка старша знѣйѣ фатьол мло́дей з гла́ві і полѹжі йѣй на гла́ву
красну хустѹчку, ко́тру йѣй купѣла свадзѣбна мац, то йѣст йак швѣкра.
Дрѹжба свой вѣньѣц одлѹже і отка́пча во се́бе червѣні ручнікі; а свашкі
одйа́жу во се́бе ручнікі вос плѣцох, та поўйа́жу на пас. А дрѹшкі
ручнікі во се́бе познйа́йу, отпіта́йу ше од мло́дей і по́йду до́му. Ста-
ростѹ́ве познйа́йу ручнікі і прідѣе до хіжі свадзѣбні о́пец і старша
паны куха́рка. Тѣраз йім пан старѹ́ста кра́шнѣ подзекѹ́йѣ за їїх віслу-
гованьѣ і тїм ше збѣру старостѹ́ве старші і влатші, же по́йду до́му.
І музика́нті йім гра́йу, та їїх с хіжі аж прет суше́да віпровадзайу.
А старша свашка вос фля́шу воз віном ча́сці старѹ́стох на дра́же і от-
піта ше од пых: Здра́ві бѹ́цце, пан старѹ́ста! Їа ше усіловала, а́бїм
вам шіцок но́ві род до́бре увешѣлье́ла. — Так ше порукѹ́йу вос старѹ́-
стом, свашка ше ўра́ці на́зад, музика́нті за пьу, пріпровадѣа йу до хіжі.
Одйа́же свашка ручнік во се́бе і пріда ше шіцко́му свадзѣбнѹ́му ро́ду,
же йѣ уж нѣ свашка. Пѹ́чнѹ музика́нті ко́ло грац. Шіцкі ставайу до
ко́ла, мло́да, мло́ді, йѣй шѹ́ґрове, а́бо бра́ца і мло́дого шѹ́ґрове, а́бо
бра́ца і с тїм музика́нті закончѹ́йу свадзѹ́.

Зав. від довголітньої свашки Гані Рамач, у серпни, 1897 р.

В Коцурі співають іще одну пісню на весілю, яку подаю тут при-
кінця :

Откаль слунѣчко віходзі,
Тая мѣла йа́блунь засадзі:
Рѹшні, йа́блѣнко, вісоко,
О дванац вѣрхі шіроко,
Бо йа мам дари послаци,
Кѹ́жу йа́ ше мам достаци.
Кѣг ше доставьѣм старѹ́му,
То нѣ мѣле шѣрцу мойѹ́му;
Кѣг ше доставьѣм мло́дѹму,
То бара мѣле шѣрцу мойѹ́му.

Зап. в серпни, 1897, від Мелані Фіндрік у Коцурі.

Паралелі: Головацький, Народні пісні, II. Ст. 729. Ч. 14. — Етногр. Матеріали
з Угор. Русп. Т. III. Ст. 159. Ч. 89.

Менше зрозумілі слова.

Андьа — братова; пор. мад. *ányu*.
áпо, -чко — тато, батько; пор. мад.
арб.

Бар — бодай, хочби; пор. серб.
бар.

барь, барс — дуже.

баржей — більше.

бáчик — кождий старший брат у
родині для кожного молодшого
— бачик; так титулюють та-
кож загалом молодші старших
(подібно як у нас словом: на-
нашко); пор. мад. *bácsi*.

бóчкац — цілувати.

брак — вінчане; пор. церк.-слав.
бракъ.

Бáлал — село; пор. мад. *falu*.

вáрош — місто; пор. мад. *város*.

вáшар — торг, ярмарок; на ве-
сілю пропій; пор. мад. *vásár*.

веп, вецка — потому.

вéцей — більше.

вівóткі (вівóдкі) — вивід.

вiдáвач — староста зі сторони
молодої; пор. слов. *vudávač*,
hegausgeber.

вóнка — на двір (у протистав-
ленню до: вўка — до середни-
ни); пор. слов. *von* — *hegaus*,
hinaus.

Гáдвab, гадвáвi — шовк, шов-
ковий.

гáром — три; пор. мад. *három*.

гербóцi — тісто, смажене на
смальци.

грéда — сволок.

гутóріц — говорити.

Дакéдi — деколи.

дáкус — дещо, трохи.

дзéка — дяка, охота.

дог (док) — доки, поки.

домáтин — домашній господар;
пор. серб. *домáћин*, *Hausherr*.

дóгльа — доти.

друштво — товариство; пор. серб.
дружтво.

друштвéно — разом.

дуп — дуб.

душлiрац — повторяти, подвою-
вати.

Заглáвок — подушка.

загрáла — огород.

зadóбиц — добути.

залúркац — застукати.

задрáўкац — сказати: на здо-
ровле, напийти ся до кого.

закла óгньа — зарізав ягня (опо-
відач наслідував тут церковну
форму).

зактéвац — захочувати.

заповéдац — приказувати.

зарбóиц — поневолити, вчинити
рабом.

застáва — хоругва; пор. серб. за-
става.

застáўник — хорúнжий.

зачéпиц — почіпчити, накрити
чепцем.

звóльа — воля (дiвоча, у проти-
ставленню до жіночої неволі).

Жверáтко — зеркальце.

жéньска — жінщина; пор. слов.
ženska, *Weibsperson*.

жертáток — розжарений вуглик
(інакше по бачванськи: жир-
йáчка).

Ішмéх — іссох, висох (утворено
на церк. слав. подобу).

Йарашбіроу — судія; пор. мад. járás-bíró.

йўха — юшка, росіл.

Калап — капелюх: пор. мад. kalap.

капура — брама; пор. мад. karu.

карцель — крісло.

кіло — тіло (звичайно говорять: цєло).

кóло — назва сербського національного танцю.

кóнтыа — волосє, уложене по жіночому (а не по дівочому); пор. мад. konty, слов. kont, Haagwirbel.

кóрчак — збанок; пор. слов. kogčák, Wassereimer.

коч — віз; кóчш — візник; пор. мад. kocsi, kocsis, нім. Kutsche, Kutscher.

кошніца — ульй; пор. слов. košnica, Bienenkorb.

кріжом — на вхрест, у попереk; пор. слов. križ.

кромєнка — кросна (ткацькі).

кус, кушчїк — трохи, трошки.

Лада — скриня.

лїсóчка — лїска, виплетена з прутя; лїсок уживають на ворітця, на носі, до драбини у возах і ин.

лўпац — розбивати.

Млáді (-а) — молодий (-а), jung.

млóді (-а) — жених, відданиця.

мóдльїц — просити; пор. серб. мóлити, bitten.

мулатóвац — забавляти ся (при тім і пити); пор. мад. mulatni.

На громадї (шédзїц) — разом, купою (сидїти).

наїсце — дійсно.

на кльєкаці — клячучи, на вколїшки.

пá стрет — на середину.

парédзїц — нарядити, уставити.

вєшкa — днеська, нинї.

віна — кожда старша сестра для кождої молодшої — віна.

нўка — до середини, в серединї; пор. слов. dnuka, herein, darin, innen.

Облєц, облєчєні — одягти, одягнений; пор. слов. obliect', anziehen.

одлúčовац ше — відріжнати ся.

óздаль — може, мабуть.

окльўчїц — обійняти.

олдóваш — могорич; пор. мад. áldomás.

óшїц — обшити, ушити.

опáтриц — поглянути, подивити ся, відвідати.

осєтїц — спостерегти; пор. серб. осетити (але в иньшим значїнєм: empfinden).

отпїтóвац ше — прошати ся.

оxáбїц — оставити, покинути, занехати.

очєвіускї — вітцївський.

Пáйташ (-ка, -óчка) — товариш (-ка); пор. мад. pajtás.

пальєнка — горїлка (від: пали-ти); мад. pálinka.

пантлїка, пантлїчка — стяжка; пор. мад. pántlika.

папрїгаш — паприкар, печеня з паприкою, улюблена угорська потрава.

пáрток — обрус.

пáтка — припічок.

пать (ї: пáльє) — диви ся; пáццє — дивїть ся; пор. слов. patrič'.

пєвєжї — гроші, пиваяї.

пєрші — грўдн, перса.

пїньвіца — пивниця.

пїтáнкї — свати.

побóчкац — поцілувати.

поглєдац — пошукати, поглядати.

покрєйтка — букет; пор. мад. bokréta.

полдрўга — півтора.

потрóшїц — видати; пор. серб. потрóшити, verbrauchen.

поц — піди.

пráво — добре; нє práво — не добре; práво мї — я задоволений.

прáтї — вечеринці, прядки.

прєдлóжїц — продовжати.

прїдáнці — весільна дружина з боку молодого.

прідац — передати.
 прікльєт — сїни; прікльєтні —
 сїнний.
 Расньїва сїа — розгнївав ся
 (уроблено на церк. слов. вєір).
 рєкльа — сурдут; пор. мад.
 rékli.
 роскáпчац — розпнїяти, розвяза-
 ти; пор. мад. kikapcsolni.
 рот (зам. род) — рід.
 рўцац — кидати.
 Сáбат — вільний; пор. мад. sza-
 bat; сáбат вáшар — вільний
 торг, пропїй.
 сакáцкї — кухарський; пор. мад.
 szakács = кухар.
 сáлаш — колиба; пор. мад. szállás.
 савьáцї — зганяти.
 сара — холява; пор. мад. szár.
 сєксер — шістка, 20-сотикова мо-
 нета; пор. нїм. Sechser.
 серєньча — щастє; пор. мад.
 szerencse.
 сїах — сїв (утворене на церк.
 слав. вєір: дѣлахъ).
 скáпчац — звязати; пор. мад.
 kapcsolni.
 сóбаш — весїльний гїсть; пор.
 слов. sobáš, Ehetraung.
 сóкаш — авичай; пор. мад. szokás.
 старосц — журба; мац старосц
 — старати ся, силкувати ся.
 ствар — річ.
 еце — хоче.
 Тáлпї — чоботи; пор. мад. talp.
 тáньєр — тарїлка; пор. мад. tá-
 nyér, слов. tanier, нїм. Teller.

тáшчок — пташок.
 тра́хма — драхма, грецька монета.
 трóшак — видаток; пор. серб.
 трошак.
 Уверєні — переконаний.
 ўйáж — камігелька.
 умóдльац — упрошувати.
 ўра́чар — ворожбит.
 уўрєдвїц — скривдити.
 Фáтьол — серпанок; пор. мад.
 fáttyol, Schleier.
 фель — рід, порода.
 фóрїнт — золотий, двї корони;
 мад. forint.
 фрі́шко — швидко, скоро; пор.
 слов. frísko і нїм. Frische
 (Raschheit).
 фрі́штїк — свїданок; пор. нїм.
 Frühstück.
 фрі́штїкóвац — свїдати.
 Цє́ра — довька; пор. слов. dcéra.
 цїфровáні — рїзьблений, вирїзу-
 ваний; пор. слов. cifrovany—
 beziffert, geziert, aufgeputzt.
 Чáрдаш — малярський національ-
 ний танець, csárdás.
 чїжмї — чоботи; пор. мад. csizma.
 Шведóчба — сьвїдоцтво.
 шєйтац — ходити; пор. серб. шє-
 тати, spazieren.
 шї — ти (при дїєсловах: Ньє
 обецáла шї ше другóму?).
 шїцок, шї́цка, шї́цко — вєсьє.
 шмáтї — одїня.
 шор — ряд; шóром — за рядом,
 по черєї; пор. мад. sor.
 шóугор — шурин; пор. мад. sógor.

Бойківське весіле в Гвіздци

(турчанського повіта).

Записав Ю р і й К м і т.

Коли парібок „уподобат собі да́где дівку, посилат там хлопа на зальоти“. Тоді кажуть: „Пішов на зальоти“. Післанець по якомусь часі в хаті дівки повідає: Я прийшов до вас тай сіджу, тай сіджу, а ви ся нич ни питаєте мене.

— Ба, та що-ж будем ся питати? Як би ви прислали дїтвака, ми би го питали, а вас ни знаємо, що пиґати маємо. Як вам що треба, то орудуйте.

— Мене прислав тот і тот, ци бисте дали Марисю за нього?

— Дай, Боже, щасливо! Бисмо ся могли погодити, то бисмо віддавали.

Післанець виймає „флящца“ горівки і, запиваючи, розповідає собі вчашно, яке можуть дати віно. Під кінець родичі дівки заявляють: Ми ся поради́мо і дамо знати.

Невдовзі отець молодця йде на згоду. По згоді збирає молодець музиків і дванайцять чоловіків; найперше гостить їх у себе, а відтак ідуть усі до молодої на свати, де списують „інтерцнву“. По занесіють, гуляють (горівка йде по половині); їсти дають лише сир і хліб. На розході дають сватам (мати молодой) по хустині (кусник полотна).

Того самого дня, коли починаєть ся весіле, ходить молода з дружкою у вечір просити своїх гостей. Дружка говорить: „Просит панна молода, обисте биля ласкаві прийти на весіля“. Відтак звертаєть ся молода: „І я вас прошю, обисте биля такі ласкаві прийти на весіля“. Тепер цілуєть ся молода зі всіми в хаті.

— Наяй вам Бог даст у добрий чьас зачяти, а ще в ліпшій докінчяти. Ідіт здорові. Ми прийдемо.

Діві особи: молодий, молода; один дружба і одна дружка; два старости: по одному в неї і в нього; свашки. Свашок є стілько, кілько собі запросять.

У вечір сходять ся свашки і „беруть ся до готового корита та виробляють коровай“:

Коровайово тісто
Ішло через місто.
Короваю масний,
Удай вам ся красний.
Давай, дружбо, лопату,
Та гуляй чьирез хату,

Дивила ся божья мати
Із сінний до хати,
Ой із сінний до хати:
Чьас коровай саджати.
Ми коровай всадили
Горівку смо ни пили.

Староста дає їм горівки. Коли вїдуть ся всі запрошені, староста кличе родину, яка сідає на ослоні, і говорить: Збират ся тота дітина вашья, оби му Пап Біг позволив у гараздї доступити до стану малженського. О, як то звичай, чьодовік годує дітну, годує, й ни знає, що воно го коли ни послухат, але тцперки просит Бога і вас, тату, і вас, мамо, і тебе, вся родино, щоби ви були ласкаві ему тото відпустити. Дурне било й дурне робило, а тцпер просит вас, бо ся кає, поблагословити го на тоту нову дорогу.

Се повторяєть ся три рази, а молодий кланяєть ся й цілує в ноги й руки. Родичі й родина відповідають: Наяй му Пап Біг відпущьат і ни шу відпущьаємо. Наяй го Бог благословит!

Тепер ідуть музика і дружба під вікно, а свашки стають напроти них у хаті і тут „пунт сьпівають і там пунт виграют“:

На добранічь, на добранічь,
Али й ни кужьтому:
Папї войцу, папї матце
Тай папї шлодему.
На добранічь, на добранічь,
Бо я вже йду спати;
За вороти явір злотий,
Там тя буду жьдати.

Ой ци явір, чи ни явір,
Ци зелена сва,
Межьи стола нанаякани,
Льш ми една мила.
Ни тота ми милейка,
Що ся красло вбрала,
Ай тота ми милейка,
Що д серцю пристала.

Староста кличе: „Прошьє, прошьє, ворґаїстї, ходїт до хати“. Вони не підуть, аж як їм свашки позволять. Свашки: „Прошьє, прошьє, юж пзвальяємо“. Входят і привітять ся: „Дай, Боже, добрий вечьир; дай,

Боже, щасливо!“ Староста питаєть ся: „Що ви за єдні, що так блудите?“

— О, влас нам ся, що ми ни блудимо. Ми прийшли до того дому, десмо запрошеньї.

Староста дає їм горівки, а при тому всім зібраним. Два хлопці, яким теж дають горівки і на яких зважають, аби не були сироти, йдуть „загулювати“, значить своїми тапцями починають весіле, а свашки співають:

Благослови, Божейку,
Тай ти, Божья Мати,
Весіля зачьинати,
Ой дешної динюйки,
Щасливої годинойки.
Говорило хміль-зіля
До свого пивовару:
„Мій любий пивоваре,
Як ти ня ни поварьш,
То ти ня й ни одіржьш“.
Говорив Еванойко
До свого татунейка:
„Мій любий татунейку,
Як ти ня й ни ожьенишь,
То ти ня й ни одіржьш
Ни на воронїм коню,
Я ни й у своїм дому“.
Говорило хміль-зіля
До свого пивовару
Говорив Еванойко
До свої матінойки:
„Ма любя матінойко“ і т. д.
Молодий Еванейко
Всьо селейко сходилв,

Нас на весіля просив,
В ручьках шьапочьку носив:
„Ходїт, люди, до мене,
Двеськи весіля в мене“.
Знати, Божейку, знати,
В котрі Еванойко хатї:
Яснейко засьвічєно,
Зілейком обсаджєно;
На тім зілейку бля,
В Еванойка весіля.
Ой бо жьаль же нам,
Старостойко на тебе,
Бо ни назно
Пошьанівочьку від тебе.
Ми люди запрошеньї
Тай за сьтїв засаджьєнї.
Ай щєсмо ни гоцьєнї.
Нашь любий старостойко,
Здогадай си, здогадай,
Та нам хоть по єдні дай.
Ми ту вчьора ни били,
Тай завтра ни будемо,
Ай си домів підемо.

Староста частує горівкою, а відтак свашки співають:

Дайте ж нам вечьиряти,
Бо ми підемо спати;
Бо то вже буде раю,
А то буде низдало.

Подають вечерю: капусту, борш, крупи рижові або пшоняні. По вечерї співають:

На добраніч, на добраніч,
Та й ви, люди, чуйте,
Ой далекі йдїт до дому,
Близькі туй ночуйте.

„Вже нина коли спати“, такі цілу ніч забавляють ся, гуляють, співають різне, аж „над самим раном“ розходять ся.

Саме то робить ся і в молодї. „В неї, як ся розїйдут вечїрїшнї люди, зачинають палити і їсти варити; на самий перед мясо рубають і талюють: пять гонцій на росїв, а три борщю з мясом, шьтири круп, два капусти, під росїв або бульбу або кісточко з птльованої муки і крупи. Як зварят їсти, молода збирає ся і йде в село в дружков просити тих самих, що сночьи били“: „Просили вас отиць і мати, оби ви били такі ласкаві прийти до мене днеськи на вінці“.

— Зараз прийдемо.

Молодий теж просит і так само говорять.

Рано сходять ся до нього ті самі гостї, що були в вечїр. Староста дає по двї порції горівки. При другїй чарці говорять: „У мене така горівка, пете по грейцару порцію“. Кождий, що не, кидає по грейцарю на таріль. За сї гроші купують у якої дївчини „полятичку“ (стяжку) коровай обвязати. Коровай обвязують полятичкою на перехрестя, втывають чотири галузки калини¹⁾ і „запинають у нього грейцарї: запнут на шьтири колеса, а на пятїй димьель, по кілько їм заходить“, запинає староста; два жонатї чоловіки несуть до молодї; там він лишаєть ся, а в тиждень по весїлю на гостинї перекроають „на впів“: половину його родивї, а половину її. Тепер устають, староста скликає родину; вона сїдає на ослові; отець і мати тримають хлїб на колїнах. Староста говорить саме так, як „сночьи“ („оби му ни памятали, що било до типерка“), а родичї теж так само благословлять. Свашки співають:

Благослови, Божейку,
Тай ти, Божья Мати,
Весїля зачинати
Нашьому дитятойку

На щьасливу долеюку.
Як єдно, так другое,
Все-ж то нашьих обов.
Молодий Еванойко

¹⁾ Красний коровай, красний,
Як місячьейко ясний;
Краснейко смо го ввиди
Й калинков намагли,
Бисмо ся похвалили.
Наш коровай на столї,
То нам буде на славі.

Красно ся убрає,
 Сльозами ся виває,
 Що ся вітцю кланяє,
 Тай го ся відрікає.
 Ой вітцю, матіноці,
 Всій своїй родинці.
 Совійко в землю гріє,
 Порошком припадає,
 Припадат Еванойко
 Коло свого татунейка,
 Низейко ся кланяє,
 До слюбу ся збирає.
 Припадат Еванойко
 Коло своі матіночки і т. д.
 Ту буде дякованя
 За ваше годованя.
 Ой ставу на клядину,
 Закличьу всю родину:
 Сходжьай ся, родинойко,
 Ци збога, ци богата,
 Ци близька, ци далека.

Виходяць до молоді.

Дай-же нам, Божейку,
 Щьасливу дорожьейку,
 В добрий час поїхати,
 Ще в ліпший приїхати.
 Староста вперед грає,
 Бо дороги знає.
 Ой як би він ни знав,
 Та би наперед ни грав.
 Я в ниділейку рано
 Море ся ровіграло,
 Води ся сполонили,
 Барвінок примулили.
 Загадав ся старостойко,
 Нина з чого вінки вити;
 Є коло нього
 Сванейка єго,
 Так єго розмавляє:

Молодий Еванойко
 В ручьках шьапочьку носив,
 Так свою родинку просив:
 Всі пародойки прийдіт,
 Тай миші гріх відпустіт.
 Кілько я ся годовав,
 Такогом жьалю ни мав,
 Як я типерки маю,
 Що ся усім кланяю.
 Дякую, татунейку,
 Щосте ня годовали,
 Тай до слюбу зібрали.
 Спор же, татуницю, спор-же,
 Виправай-же нас боршьє,
 Бо нам динпойка влодит,
 Та нас ксьондз ми погодит,
 Бо їх ни буде дома,
 Поїдут до ві Львова
 Ключейки купувати,
 Церковцю відмикати,
 Молодятім слюб давати.

„Ни гадай ся, старостойко,
 Ми маємо два вбітї,
 Купимо вінки витї“.
 Отиць сина виправяє,
 Так єму наказує:
 „Сивойку Еванойку,
 Як поїдеш польом,
 Ой як поїдеш польом,
 Ни вигравай-же коньом;
 А як поїдеш лісом,
 Ухляй головойку,
 Ни зрони барвінойку;
 А як приїдеш
 На тесьову обору,
 Вдар коня нагайкою:
 Сьтій, коню, підомною,
 Най я й увидьжу

Ту Марисейку свою*.
 Ой ци вни і ни мают?
 Ци вни і сковают?
 Від коли я ту стою
 Тай на воронім коню.

Посьтій-же в годину,
 Ний ти зладят гостину.
 Вийди, вийди, мати, в хати
 Гостейки привитати.

Відчиняють ся двері; виходить мати у виверненому кожусі (на рубе), виносить горівку і пе насамперед до старости, а сей до молодого: він не пе, тільки дав, кому хоче, і зараз завертають знову до матери.

Знати, Божейку, знати,
 Є в Марисейки мати,
 Ой бо вна вийшла з хати
 Гостейки привитати
 З повною повнойкою,
 З правою ручейкою.
 Ни ний, ни пий, Еванойку,
 Тоту першю повнойку,
 Бо то першя повнойка

Великая зрадойка:
 Всі ся жони подовли,
 Би Івана наповли.
 Бо то й першя повнойка
 Великая зрадойка.
 Розпихай, сватку, хатку
 Тай новейкні сїни,
 Би всі боярци всіли.

Дружба хрестить палицею двері і тримає її на обоїх дверьох, а гості йдуть поїд неї.

Тепер повернемо до того, що чинить ся в молодї.

Рано вїшли ся гості, дістали горівки і зараз з музиками йдуть до города по барвінок, кличуть 10, 12-літнього хлопця (не сироту), аби рїзав барвінок. Він тільки зачне, а далі рїжуть иньші.

Пішлисмо на барвінок,
 Будемо виги вінок
 Ой двешної диннойив,
 Щьасливої годиники.
 Вийди, вільничько, в хати
 Зїлейко показати.
 Ни бануй, городойку,
 Щосмо тя звойовали;

Ми вівсом обсївали,
 Горівков наповли,
 Бис ни дуже банував,
 Бис ще лїпше вїля мав.
 Що-ж то ми за зїлейко?
 Зелений барвіночко.
 Красно го вгородили,
 Бисмо з нього вінки вили.

Вертають до хати.

Ходилисмо до городу,
 Водилисмо молоду,
 Би жыла барвіночьок,
 То собі на віночьок.

Як вона его жьала,
 Тай над ним заплакала:
 Ранейком тя садшила,
 Бис у вінку ходила.

Радуй ся, татунейку,
 Славойкум ти вчыннїла,
 Віночыок доносила
 В цнотойці, повагойці,
 Все в людські намовойці.
 Кільком волойки пасла,
 Всем си ходила чьсно;
 З ніким ни говорила,
 Як простирала шьїла.
 Ми люди приходящї,
 Раднїснмо припочыти,
 Горівки заробити.
 Ми від рана ходили,
 Горівкисмо заробили.
 Ой дайте-ж нам горівки,
 Будемо вити вінки
 З барвінку двеленого
 І дня веселого.
 Вий ся, віночыку, гладко
 Та на нашье дитятко,
 Ой днешньої днїнойки,
 Щьасливої годїнойки.
 Ой ми віночыки вили,
 Вино, пиво ни пили.
 Ой най, старосто, сорон,

Староста дає горівки.

Дякуємо Богойкови
 Й тому старостойкови :
 Білі ручьейки має,
 Повнойко наливав,
 Нич би му ни робити,
 Лиш би му старостити.
 В нашього старостойка
 Головойка гладойка,
 Горівка солодойка,

Подиви ся горі столом.
 Ой ми сванейки, щьобетюшьейки
 Від сьвіта щьобечьемо,
 Ми горівки хочьемо.
 Нашь любий старостойко,
 Ой ни дай же ся звести,
 Скажьи ся фляшью внести.
 На западі по три пили,
 Ми по шьтири заробили.
 Ой ми би ради знати,
 Кого старостов звати?
 Нашь любий старостойко¹⁾,
 Подиви ся межьи нас,
 Що ми сванейки, щьобетюшьейки
 Від рана щьобечьемо,
 Ми горівки хочьемо
 Здогадай си, здогадай,
 Та нам хоть по одні дай.
 Як нам горівки ни даш,
 Забери ся з межьи нас;
 Виймемо ти очьї,
 Як будеш іти в ночьї,
 Щос нас ни шьанував,
 Горівкис нам ни давав.

Кошьулейка тонойка;
 Тонойко вишьивана,
 Ђдвабом навивана,
 Золотом накрапяна.
 А хто-ж єї накрапяв?
 Ци шьивкинї наїнав?
 Шьивкинї ни наїнав,
 Ай і шьїла сванейка.
 Ой шьїла, шьїла,

¹⁾ Другим разом співано:

Ой нашь старосто, нашь, нашь,
 Подиви ся межьи нас.

Єдвабом вила,
 Золотом накрапяла,
 Йаби го красно вбрала,
 Йаби ся ни встидала.
 Як си староста здогадав,
 Свашькам горілочьки дав
 І ще їм закажує,

Аби ся й ни попили,
 Би красно говорили.
 Кравчѣт сванейка, кравчѣт,
 Ни треба ві вчѣти,
 Бо впа виіє кравчѣти;
 В вітця, в матінки била,
 Кравчѣти ся навчѣла.

Коли вінці вже готові (барвінок, процизаний гадузками вівса), кладуть їх на тарілці і беруть ся розплітати коси молодій. Розплітає 10-12-літній хлопець (не сирота); йому дають за те стяжку. Свашки співають :

Брат косу розплітає,
 Поплітки відбирає,
 Мечє їх на полицю
 На молодшю сестрицю.
 Ой ходит павойка по сіножъати,
 Пірейко вронюючи;
 Ходит Марисейка по нових сівбох,
 Кісойку вчїсуючи,
 Слізойки вронюючи.
 Ни жьаль ми, Боже, жьовтої коси,
 Що я ї ни вчѣсала,
 Лиш ми жьаль, Боже, свого татойка,
 Що я го ни слухала.
 Заганяли ня, посадали ня
 В студницю по водицю,
 Я мала била, на то ни дбала,
 Свого татойка ни слухала.

Саме те співають матери.

Приходить весіле молодого. Свашки молодій співають :

Ой ми ранейко встали,
 Марисейку вібрали.
 Що-ж, боярове, робите,
 Ой що так пізно ходите?
 Бо ми ранейко встали,
 Марисейку вібрали,
 А бояри заспали.

Свашки молодого співають :

Проще, гостейки, проще,
 Приступайте ся борше.
 Ни встрахай ся, сватойку,
 Ни много нас приїхало,
 Лиш трийцятєро й трєв,
 На подвірїйко твоє.

Владя до **Кати** і застають молоду за столом, склонену і накриту червоною хусткою. Приступає до неї молодий і піднімає її „відразу“ й цілує.

Пишні бояри, пишні,
 По Марисейку приїшли.
 Красно си посідали
 На біленейкі лави.
 Подиви ся, дружбойко,
 Ци красно споряджєно?
 Ци всі бояри обсаджєно?
 Пишні бояри, пишні,

Красно си посідали,
 Єдної си заспівали.
 Красно си посідали
 На мальованї лави,
 За тисовї столи,
 За хрущастї обруси,
 За пшьеличьні хлїбовє,
 За солодкі медовє.

Вибирають одну „жону“ (уважають, аби не була в тяжи); її найменують „калікою“; вона пришилає віпці; бере зі старости шапку і кладе на молодого, аби він не був без шапки, коли до його шапки припинає вішець; візьме оба віпці в руку і хрестить ними три рази молодого й молоду і пришилає молодому до шапки, а молодій до „чївки“ (подібне до чіпця), прибраної стяжками, а відтак дружбі й дружці, більше нікому. Молодий і молода від самого початку мають до правої руки привязану білу, а до лівої червону; дружба і дружка тільки червону. Молодий заєдно носить палицю, а коли сідмть, ставить її біля себе. Підчас того співають:

Молода Марисейка
 Цїлу пічку ни спала,
 На виворах стояла,
 В полю гуґу чула,
 До дому ся вернула.
 Мій любий татунейку,
 Велика война іде,
 Хоче тя звойовати,
 Мене від тебе взяти

Мій любий татунейку,
 Ой ни дай-же ня, ни дай,
 Ой сховай-же ня, сховай
 До нової коморойки
 Межїв красні дівойки.
 Ой вни тя спізнают
 По розчєсанї косї,
 По тонойкім голосї.

„Калїка“ сидить на столї підчас пришивлюваня. Коли вона зробить своє, дружба не до неї горівки і всаджує її зі стола. Вона ще трохи

покриває по хаті (тоді йдуть різні ~~роз~~говорювання на тему її каліцтва), а відтак іде з дружною гуляти. В часі ~~сад~~жування зі стола співають:

Що-ж то ми за свашка?
Сіла на сьтїв як наска.
Беріт і, хлопці, в танець,
Би си вцьєбла палиць;
Бо вна тутки кравцьєла,

Горівки ся ~~на~~шла.
Пішла свашька гуляти,
Та впала серед хати;
Та вна мусіла впасти,
Як зацьєло нев трясти.

Коли вже вінці попришпилювані і коли каліка перегуляє своє, староста скликає родню і говорить саме те, що на початку весіля. При кланяні дружка держить за кафтаник, а дружба молодого за лейбик.

Сходжьай ся, родниойко,
Ци блпзька, ци дилека,
Ци вбога, ци богата.
Совійко в землю гріє,
Пороськом припадає,
На вінці паганяє.
Припадат Марисейка
Коло свого татунейка;
Низойко ся кланяє,
Сльовами накрапяє.
Будь здоров, татувцю мій,
Я вже ти ни дїгнїна!
Ой най вам подякую,
У ноги поцїлюю
Тай у білейкі руки
За всі вашьві муки,
Щостє ня годували,

Тай межьи люди дали.
З Богом, дівойко, з Богом,
З божьими ангелами,
З свєзми сусїтїами.
Йди, лівойко, здорова,
Щьєслива ти дорога
До костела сьвятого,
До стану шалженського.
Є в городі калина,
Я вже в вас ни дїгнїна.
Я калину садїла,
Биш за себе лишьєла.
Вна буде проквітати,
Будете ня споминати:
Які красві калини —
Тото мої рїгнїни.

Тепер дружба йде перед молодятами і благословить палицею двері, а ціле весіле виходить попід палицю. По дорозі співають:

Ой селом, селом бояри ходили,
Ой милий Бсже, бояри ходили!
Ходят вони, ходят,
Молодят водят.
Молодят водят,
Так собі говорят:
Дай-же нам, Божьейку,
Красну дорожьейку.

Ой як ми приїдемо
До костела з рая,
Будемо сьнівати,
Єгомосця кликати.
Ви будут слухати,
Й до нас ся збирати;
До нас ся збирати,
Вийлут слюб давати.

Несіи дарунки,
Цілуймо в руки,
Би нас ни бавили,
Борво відправили.
Ви си зачэкайте,

Ѓомосця споминайте.
Будо ранчье сходити,
Та все повносити,
Як есте ся хотїли
Борво відправити.

По виходї з церкви:

Нам люди повідали,
Що будеи довго жьдали;
Ѓомосць того ни слухали,
Тай ся ни лінували,
Борво нас відправили,
Бодай здорові били.

По шлюбі приходят до кухні на пошівствї і тут співають:

Дякуємо Богойкови
Й нашьому єгомосцьови,
Що нас ни забавили,
Борзейко відправили.
Ой дай же їм, Божьейку,
Щьасливе панованє,
За нашье вінчованє,
Аби здорові били,

Красно прожьили.
В нашього єгомосця
Красні їмосць молодеїкі,
Як голуб веселеїкі.
Дякуємо Богойкови
Й нашьому єгомосцьови,
Що ми ся здорожьили,
В них єсмо відпочьили.

Вертаючи до дому співають:

Ой селом, селом стежьейка лежьла,
Ой милий Боже, стежьейка лежьла!
Я попри стежьейку шьильвія саджьена.
Ой тамтуди іде староста з бояри.
Ой іде він, іде, шьабевков звиває,
Шьабевков звиває, шьильвію стипає.
Ой звивай, ни звивай, шьильвію ни стинай,
Бо то ни для тебе шьильвія саджьена,
Еї бо то для тебе свавейка суджьена.

Саме так співають дружбі, а кінчатъ:

Еї бо то для тебе дружьейка суджьена.

Ой селом, селом стежьюка лежчала,
 Я попри стежьюку шьильвія саджена.
 Ой тамтуди іде молодий Іванцьо,
 Шьабевки ни має, Марисю тримає.
 Типерки ни прийшли
 На високу гору,
 Ще ни видно того двору.

Ой чим село заквило?
 Вишнями, чьирешнями,
 Красними боярами.
 Ой як красно зацвило,
 А ни много вродило:
 Єдну-дві ягідойки,

Обі нам солодойкі.
 Єдно ни ягідойка —
 Преппишний старостойка;
 Друге ни ягідойка —
 Преппишня сванейка.

Саме так дружбі, а кінчать:

Єдно ни ягідойка —
 Молодейкий дружбойка;
 Друге ни ягідойка —
 Молодейка дружьюка.

Саме так і молодятам:

Молодий Еванойко;
 Молода Марисейка.

На подвірю в молодой:

Вийди, вийди, мати, з хати
 Дещо ся запитати
 Свояго дитятойка,
 Як єдного, так другов,
 Все то нашє обоє.
 Ме любє дитятойко,
 Ци вірнейко слюбило?
 Вірне, матівко, вірне,

Всїм боярім подібне,
 Всїм боярім на руки,
 Іванови на віки.
 Вийди, вийди, мати, з хати
 Всїх бояр привитати
 З повною повнойкою,
 З правою ручьюкою.

Мати молодой виходить нарубе в кожусї а горівкою до весїля;
 ставить хлїб коло порога в сїнях і помежи хлїб мають їти. Хлопець
 обєїває вїсом із шафлика, в якому те-ж хлїб, перевязаний навхрест
 прядивом, до трьох разів ціле весїле. Мати из горівку до старости,
 а староста до молодого. Молодята не пють горівки, тільки впливають
 до гори.

Знати, Божьейку, знати,
 Ї в Марисейки мати,
 Бо й вона ввійшла з хати
 Гостейки привитати.
 Прошье, гості, до мене,
 Тай ту владжьено в мене.
 Я красно спорядила,

За вами ся дивила,
 Тай за своєм дитятойком,
 Як едно, так другог,
 То все мов обоє.
 Прошье, гостейки, прошье,
 Приступайте ся боршье.

Дружба благословить палицею двері і поїд неї входять ціле весіля. Молодята і староста „поїмають ся“ за руки і обходять по столі три рази, а відтак сідають за столом.

Пишні бояри, пишні,
 Типер в костела прийшли,
 Красно си посідали
 На мальовані лави,
 За хруцьасті обруси,
 За тисові столи,
 За пшєницьві хлібове,
 За медові напої.
 Повідала нам дівка,
 Ї в коморі горівка;
 Упала повалина,
 Горівку привалила;
 Повалину розрубайте,
 Свашькам горівки дайте.
 Заяли хлопці вівці,
 Та забрали топірці,
 Нина чим розрубати,
 Свашькам горівки лати.
 Бо ми сванейки, шьєбетюшьейки
 Від ладканя похрипли,

Тай нам ся боки злипли.
 Дайте-ж нам горілочьки,
 Горят нам поділочьки;
 Дайте хоч трошьєцьки,
 Горят нам панцьошечьки.
 Ми таке ни видали,
 Ми в дорогу ходили,
 Горівки смо заробили.
 Ми ту вчєра ни били,
 Тай завтра ни будемо,
 Всі си доків підемо.
 Наш любий старостойко,
 Ой то нам жьаль на тебе,
 Що ни наємо пошьанівку від тебе.
 Ми засядемо, ни застанемо
 В калиповім лузі на тебе;
 Ми зідойнемо сив коничьейка
 [з під тебе,
 Ми запряжємо чьорного kota
 [під тебе.

Староста дав горівки, починаючи від молодят.

Нашь старостойка паня,
 Дати му шьансваня.
 Нич би му ни робити
 Лиш би му старостити.
 В нашього старостойка,
 Головойка гладойка,
 Горілойка солодойка.

Всьо-ж би нам гаразд било,
 Лиш нам єдного дивно,
 Що нам свахи ни видно.
 Ци вна в коморі стоєт?
 Ци вна волойки пост?
 Віди, свахо, ло хати
 Свої свашьки привитати.

Знати, Божьейку, знати,
 Є в Марисейки мати;
 Увішла вна до хати
 Свапейки привитати,
 Тай своє дитятойко,
 Як едно, так другое.
 Звідує ся татунейко
 Свого дитятойка :

Моє любе дитятойко,
 Ци гаразд ти гостило?
 Ци вірнейкос слюбило?
 Вірне, татойку, вірне,
 Всім боярім подібне,
 Всім боярім на руки,
 А мужьови на віки.
 Звідує ся матінойка і т. д.

Заходят нас вісти,
 Хотят нам дати їсти.
 Ци з перцьом, ци ни з перцьом,
 Коби в ласкавим серцьом.

Подають пайперше капусту.

Перед нас положьено,
 А ше нас ни прошьено.
 Є в капусті зьвірина,
 Тлустая солонина.
 Мівка капуста, мівка,
 Бо і сікла дівка.
 Ой цу, цу, кошчьеїки, цу, цу, цу,
 Я вашьої капустиці ни хочу.
 А ви ся, кухарочьки, здогадайте,
 Та нам теплоґо борщывку подайте.
 . . . . .
 Та нам теплоґо росівцю (юшочьки) подайте.
 . . . . .
 Та нам файної душьчнни подайте.
 . . . . .
 Та нам мясця подайте.
 . . . . .
 Та нам крупок файних подайте.
 Ой пшьовяная кашья —
 Тото душьейка нашья.

По скінченому обіді співають (а музики сідають у другий стіл їсти):

Все-ж то нам били хлібове,
 Все-ж то нам били пшьеничьи.
 Дякуємо Богойкови

Тай тому господарьови,
 Тай тим пшььним кухарочькам;
 Хороше їсти зварили,

Бодай здорови були.
 Ой устаньмо ми,
 Підойшмо ся,
 Здойшм шьапочьки,
 Поклонїмо ся
 Насамийперед Господу Богу
 Й господарьови й господинейці

Тай тим пишним кухарочькам,
 Що нам їсти зварили,
 Бодай здорови були.
 Все-ж то нам були напої,
 Все-ж то нам були медове.
 Ой устаньмо ми і т. д.

Зва Бога повелїня,
 Зва хлїба поставлїня.
 Ой устаньмо ми і т. д.

В нашой кухарочьки
 Вишьиванї михавочьки;
 Нич би ї ни робити,
 Лиш би ї кухарити.
 Сирими дриви топїла,
 Добре їсти зварила.

Дякуємо Богойкови,
 Тай тому господарьови,
 Що ми у єго дому,
 Дякуємо самому.

Тепер гуляють, забавляють ся, бесїдують, приповідують. У вечір збирають ся до відходу. Подають горївку, відтак родичі сїдають на ослонї, а молодята їм відклонюють ся. При тому збираннї молодой до відходу до молодого співають свашки :

Як сонїйко в землю грїв,
 Еванойко веселїє;
 Марисейка сумнейка,
 Що лишит татунейка.

Саме те співають матери.

Подивїм ся в оконце,
 Ця високо ще сонце?
 Ой як воно високо,
 Та ще си посїдаймо;
 Ой як воно низойко,
 Домїв ся забираймо.

Сонїйко в землю грїв,
 Порошком припадає.
 Припадат Марисейка,
 Коло свого татунейка,
 Низойко ся клапає,
 Сльозами ся вмиває.

Саме те співають матери :

Будь здорова, матїнойко,
 Я вже твоя ни буду,
 Лише гостьом прибуду.

Ой стапу на кладиву,
Крикну на всю родину:
Зійди ся, родинойко,
Ци велика, ци мала,
Ци вбога, ци богата.
В нас типер дякованя
Вітцю за годованя.
Краснейко годовали,
Типер від себе дали.
Сходжбай ся, родинойко,
Типер в нас дякованя
Матери за годованя.
Бодай здорови били,
Краснейко годовали,
Типер від себе дали.
Мати дівку виправяє,

Простирала складає,
Що вна їх вишывала,
Як волойки пасзла,
Білейкими ручьейками,
Чьорними вічьейками.
Ми ся відти ни вступимо,
Будешо ся й умагати,
Нам треба дащо дати.
Ой далісте нам дівку,
Дайте нам ще й посьбітку
Тай тоти простирала,
Що вна їх нашывала.
Будь здорова, матінойко,
Бо я вже йду горою.
Ой я вже йду горою,
Ни бануйте за мною.

Завязують у плахту подушку, сорочки, мальованки, плахти, обрус і двос хліба, дружба бере на плечі, весіле молодого бере молоду з собою (гості молодої полишають ся ще в її домі) і йдуть до нього. На його подвірю співають:

Отвирай, мати, ліску,
Веде ти син нивістку,
Краснейку, вродливу,
Рушяну як калину,
Солодку як малину,
До поля робітницю,
До кожори ключьницю.
Ой а слісте нам ради,
Пушчайте нас до хати,
Ни самого із собою,
Ай дітинойку свою.

Ой ми би ради знати,
Ци є в Еванойка мати?
Чей би вна вийшла з хати
Всіх бояр привитати,
Тай сына малейкого,
Тай своє дятятойко,
Як едно, так другое,
Все то наших обое.
З повною повнойкою,
З правою ручьейкою.

Тепер виходить мати з горівкою і тут відбуваєть ся саме те, що в молоді, коли прийшли від шлюбу.

Ни пий, ни пий, Еванойку,
Тоту першью повнойку,
Бо першья повнойка
Великая зрадойка.

Ни пий, ни пий, Марсейко, і т. д.
Всі ся жони подовели,
Би молодят напоели.

Входять до хати і молодята обходять зі старостою три рази по столі „довкола хліба“, а відтак сідають. Староста дає весілю горівки. Гуляють, забавляють ся: По якімсь часі висилає староста молодого і дружбу по гостій молодій. Сі називають ся придани. Коли молода на другому селі, то відходячи до молодого, полишає староста двох чоловіків у домі молодій і ті опісля просять гостій її до молодого.

Розпихай, сватку, хатку
Тай новейкві сїни,
Би всі бояри всіли.

Коли придуть придани, виходить „молодецький“ староста в кимось із родини і частує їх горівкою. Найперше питаєть ся: „Що ви за єдні?“ „Ми сьвітові люди. Видимо, що ся сьвігит, тай ідемо, просимо нас прийняти“. Ми тих, що блудят сьвітом, ни прїмаємо. Ідіт си гет від нас, ту нима нич для вас“. „Ту є наше право“. „Хто такий? Де?“ „А во молода“. „А як так, то просимо“. Молода держить на голові шафлик з вівсом і хлібом, перевязаним прядивом павхрест. Молодецький староста не до дівочького старости, а сей до молодій, а вона до дружби, а сей до її вінца або до кого хоче. Входять до хати. Староста з молодятами обїде три рази по столі, опісля всі придани сідають; мати молодій виймає з плаhti свій обрус, мати молодого забирає свій, і застеляє сїл. Староста молодців не горівку до приданського, сей до молодого, а відтак усі за порядком. Мати молодій виймає з плаhti дарунки і подає разом із горівкою старості, сей передає на тарілці членам родини і частує їх горівкою. „Прощьу вас, тату, на тот даруночьок, на нивеликий, а прийміт єго за найбільшій. Подає сорочку.

Прощьє, татуноцю, прощьє
Ой на тот даруночьок,
Хоч він нивелицький,
Прийміт го за найбільшій.
Мій любий татунейку,

Ни трощьїте, ни трощьїт,
Та хоч таларь положїт.
Пхайте руки в кишенью,
Вийміт грошній повну жьменю.

Мати дістає балиць купчього полотна.

Балиць, матїно, балиць,
Берїт нивїстойку в таниць
Просимо на дарунок,
Та на тот дарунок,
Та хоч він нивелицький,

Прийміт го за найбільшій.
Ма люба матїнойко,
Ни трощьїте, ни трощьїт,
Хоч чьїрвоний положїт.

Сестра (дівчина) дістає „хустку за дві шустки“, а віддана „білу хустку“; музика й дружба по кусникови полотна, староста шїру полотна,

„кухарка“ білу, купчу хустку. По роздачі дарунків дають вечеру: капусту, борщ, мясо, росіл із крупами, крупи з молоком. По вечері почіпчують молоду.

Глядай, мати, завоя,
Вже дівойка ни твоя.
Трештит кісойка, трештит,
Бо ся чыпчика бешт.
Біг, кісойко, з тобою,
Било тото й падомною.

Молодята сидять за столом. Дружба забє в стїну топїр пад ипми; всучє з воску дві малі свїчки, загрїє топорище і притулять до нього обі свїчки так, аби одна горїла над молодим, а друга над молодою. „Котра свїчкя яснїше горит, буде тот довше жьити, а чья хлїпат, буде тому сумне жьитя і боршьє вирє“. Свашка (каліка) сїдає на столї і відбирає від них вінці. (Свашка має мати вітця й матір і не бути в тяжи; котра причїпляла вінці, ся й чїпчить). В часї почїпчуваня всі мушци, старі й молоді, підоймають страшний свєст; свищуть пальцями. Свашка дає молодому чїпець, а він ставить молодїй на голову; вона вержє в нього; так скидає два рази, за третім разом повязує свашка.

Ой ту єсмо сїдїли,
Тай єсмо ни видїли,
Де ся кісойка діла?
Ци в поте полетїла?
Ой що-ж ми ї зробили?
З кістейка паленьцю,
З дівойки молодїцю.

Ся свашка не хоче вступити ся зі стола, хапає за свїчки й ховає, а опїєля віддаєть молодим.

Що-ж то нам за свашкя?
Сїла за єстїв як паска.
Бери ї дружьба в тавиць,
Бо вна ся зщїбла палиць;
Бо вна ни калїка била,
Ай калїков ся зробила.

Дружба берє її в тязець і витанцьовує в неї свою шапку, бо „вна го заграбила“. Перед почїпченєм схопила з нього шапку і вложила собі на чїпець, а він не єміє в часї того акту зривати з неї шапку.

Відтак трохи забавляють ся й розходять ся.

Другий день рано іде молодий просити гостей „на снідання, бо вже підут на ріку на вшиваня“. Ціле весіле з музиками, а молода з хлібом і коновцею йдуть до ріки і тут усі миють ся. Молодята втирають ся одно одному в пазуху.

Мпи ся діти, мали,
Пазухами ся втирали,
Би ся шьавували.

Вийдуть з ріки; молода несе воду в коновці; староста теж зачерп'яшку води в ріці, несе до хати й дає молодцям по килішкови, кажучи: Пийте, то дороге вино. Молода возьме кропильце і кропить ціле обіств.

Кропит пивістка, кропит,
Де та кропля впаде,
Там стадо волів сгане.

Тепер дають „обід“: капусту, борщ, крупи (у пісний день: гриби, бульба з олією). По обіді розходять ся.

В тиждень по весілю є гостина в молоді з музиками. Найперше його „нарид“¹⁾ сидить за столом, а її по лавах, кожде окремо. Староста бере коровай, половину „лишить тому народови, а половину своїм по крає“. Його гості від'їдять і „підут геть“, а відтак засідають її гості. Дають те саме, що й першим. Потім дякують за гостину і за гонір і забирають ся геть. „Дякуємо барзо пекні, оби ни било видно на вас того, що ми в'їли й спили, оби вашь сьтїв усе бив відкритий“.

Весільні пісні записано від Марії Лопушанської (Павлючки). Її беруть усі на весіле, щоб „проводила“, бо „снчья того ни знає. Знає ше Габачька, али того богачька і унимат ся, гонірує ся“. Звичаї записано понайбільше від Стефана Заріцького і Юстини Волошинівської, відтак від Івана й Михайла Горного.

¹⁾ Родина; тут і гості.

Бойківське весіле в Доброгостові

(Дрогобицького повіта).

Записав Володимир Левинський.

Як парубок углядів собі дівчину та хоче з нею побратися, то посилає до родичів дівчини сватача, старшого господаря, сусіда, знайомого, або таки зі своєї рідні, чи його приймуть, чи ні. Як родичі прийняли парубка, умовляють ся зі сватачом про день, в котрім мають зробити „згодини“. В умовленім дні сватач приходить до родичів дівчини в парубком, його батьком, стриком, вуйком таї в сусідахи.

Батьки дівчини просять сватача за стіл перед образи. Віп сїдає зі своїми таї говорить: Прийшовеш с своїми купціма на кугецтво, торгувати дещо. Покажіть нам тотó, що хочемо купити. Тоді батько дівчини вводить дівчину до хати перед сватача таї питає ся його: Чи такé, що ви хочете купувати? А всі відповідають: Такé самé!

Тоді наступають „згодини“. Батько дівчини каже, кїлько дає грошей за свою дочкою, кїлько поля, худоби, то що. Як угода йде трудно, то виходять на двір, радять ся та добивають торгу. Як погодили ся, входять назад до хати, подають собі на знак згоди руки, таї пють горівку. Молодого і молоду висажують перед стіл, дають їм теж горівки таї крають їм крайчика хліба. Молоді цілують у руки батька й матір, кланяють ся всім гостям таї виходять. Молодий повертає до свого дому, а гості забавляють ся до рана. На другий день молодий в батьком й матірю та з молодою йдуть до священника на „óповіди“. Молодий платить 12 шусток. Священник заставляє молодих пацір говорити, а відтак у неділю, чи свято голосить „óповіди“. По „óповідях“ починають ся приготования до самого весіля.

Перед весіллям йде молода з дружкою в село, людей на весілля про-
святи. Дружка входить до хати та й каже: „Слава й Сусу Христу! Про-
сїли вас панї молодї, отець і мати, абїсте ласкаві на весілля прихо-
дили“. Як не відмовляють ся піти на весілля, та ще подякують за за-
просини, тоді входить до хати молода, цілює старших у руки, а молод-
ших у лице, та й відходить із дружкою.

Звичайно зачинає ся весілля в середу або в четвер. Рано вибирає
ся молода з дружкою, дівчатами, та хлопцем у ліс по барвінок. Бо ка-
жуть: „Як іде хлопець, то буде молодá хло́нці́ мати“. Беруть із собою
пів літра горівки, хліб і дві яйці. В лісі ріжуть барвінок, пють го-
рівку. Як хлопець ріже барвінок, то каже три рази: „А то на дівку,
а то на хлопця“. Відтак вертають із ліса до хати, а по дорозі співа-
ють, якої вмють. Барвінок заносять у комору.

Молоду дожидають уже в хаті староста та свахи. Староста йде
до комори, приносить барвінок і яйці до хати, ставить межі свахи на
стіл, кличе вітця й матір молодї та й всю родину благословити. Вхо-
дять отець і мати і вся родина. Староста каже: „Ви тату і ви мамо
і ви стрикі і стрийні і вуйкі і вуйні, блїська родина і далєка! По-
благословіт на молоду вінець вити“. Отець, мати і ціла родина відка-
зують: „Най Біг благословіт“. Тоді кличуть маленького хлопчика перед
стіл, щоби потримав нитку, котрою плете ся вінок. За то дістає дві
яйці. Відтак батьки розходять ся. Староста йде собі „на сїни“. Музика
приходить до свах. Свахи плетуть вінець і співають:

1.

Благослови, Боже і ти Божая Мати,
І ти, Божая Мати, два віночки увивати.
Мовит татушцьо, мовит: Най ті Біг благословит,
І я ті благословлю, дитятко, Марисуню.
Вий сі, віночку, глатко, як червоненьке ябко,
Тобі музики грают і свашечки сьпівають.
Скочила молода в городець,
За нею Івасенько молодець.
Скочила молода на хвильку,
Нарізала запаску бервінку.
— Іди, молода, по воду
До широкого броду!
Нїж молода з водов прийшла,
Вечеречка відійшла.
— Вибачїй, невістко, ласкаво,

Бо тобі вечері не стало.
 Іди, молода, помий мискьки,
 І цільовані лижкьки,
 І точені терелі —
 Не стало ти вечері.
 Тільки я вечеряла,
 Де стала, там плакала.

2.

В лісі, в лісі, в темненькім
 Та сі Митро будує,
 Ставить він хатицю новеньку.
 За ним молода ходит,
 А йіго щіре просит:
 Не став, не став, миленький, хатицю!
 Не став, не став, миленький, темницю!
 Постав, постав видненьку,
 Аби ясне сонінько загріло,
 Аби буйний вітрець повіяв,
 Аби сі свекорець засьміяв.
 Бо то буде свекорець не бтець,
 А буде свекорѡха не мати:
 — Воліла-м ті, невістко, не знати.
 Вна мене раненько не збудит,
 А вийде на село, погудит.
 Маю я невістку — нездала,
 А вна би раненько не встала,
 Біленьку постівку не склала,
 Сивенькі воликьки не гнала.
 Маю я невістку — нероба,
 Спала би від захід до схода.

3.

Ти кімнато моя, новая,
 А в грубім бору рубана,
 Долі вершечком спущена,
 Крайом — Дунайом сплавлена!
 А в тій кімнаті весіле.
 Наночко¹⁾ дїтєтко віддаєт

---

¹⁾ Батько.

І віддаючи сі питає :
 — Хтож тобі, донечко, найблиший ?
 — Найблиший мині — милий Біг,
 А по Бозі — нанко¹⁾ мій.
 — А все-ж того, донечко, не правда ;
 Наймильший тобі — милий Біг,
 А по Бозі милий твій.
 А в молоді за воротами
 Тихий Дунай глибокий.
 Ой ходит по нім
 І бродит по нім
 Молода, молоденька.
 Наночко ходит, ручечки ломит :
 Втонеш, донечко, втонеш...
 — Воліла-ж би я, ой мій татунцю,
 В той Дунай утонути,
 Ніж би мала, ой мій татунцю,
 Лиха долечка бути.
 — Всього-ж ти даю,
 Що в дому маю —
 Долечку ти не вгадаю.

4.

А всі сині фіялки зацвили,
 Всю горú кремєну закрили,
 Лиш єдну стéжечку лишили.
 Ходит по ній, ой походить
 Молода Касуненька.
 За нев, за нев, староста с тихонька :
 Ходи, ходи, молода, за мною
 Най я ти суконцю искрою,
 Стрілоньков ті змрїю,
 Шабельков ти скрою,
 Кувочков ти підобю.
 Буде тота суконці тепленька,
 Буде наші молода славненька.
 Який наш староста горденький !
 Він без слуг до ліса не їде,

¹⁾ Батько.

Без старосьци не леже :
 Із ліса вїїдит,
 Д' селу прїїдит,
 Все куночкы стрїлє.
 До дому іде
 Кониченьком виграє.
 Але бо то він ой на пальчику
 Срібний перстенець має.
 Купує єго, торгує єго
 Зі Львова вєвода.
 Не хоче він го
 Ні дати, ні продати,
 Лиш тримає го гойній свашечці
 На даруночок дати.

5.

По під сад, садочок
 Унав дрібоцький свіжочок :
 Молода походила,
 По свігу побродила.
 Бо вона ходила по саду,
 Садила вино лад до ладу :
 — Запирай, батеньку, воротці,
 Не пусти Василє молодці!
 Бо як він прїїде з друзбами,
 Вломит виноград конями.
 Пішла молода, пішла молода

В керницю по водницю;
 Там почула в поли йгри
 Тай до дому сї вернула :
 — Сховай мене, матїночко,
 До нової коморочки,
 Межи красні дівочки.
 — Хоць я тебе сховаю,
 То вони тебе співають
 По вінку зелененькім,
 По личку румяненькім.

6.

(С и р о т і).

Іди, молода, на гóру,
 Заклич си мамунцю із гробу!
 Приклекни щиренько :
 — Вставьте, мамунцю серденько,
 Та прїїдьте до мене,
 До мене сиріточки
 На весїлє — весїлєчко.

— Не піду, донечко, не піду,
 Великий жалєчко, — не виджу,
 Не позволено, не вільно.
 Відтий зї благословлю
 Ріднєньку дитиночку,
 А слутну сиріточку.

Як свахи хотять горівки, співають :

7.

Кувала азулі в березі,
Звилисьмо віночок тверезі,
Ще будем другий вити,
Не будем нічо пити.

Староста :

Не будете нічо пити,
Бо нема чим паточити.

Свахи :

Ще будем березу рубати,
Ще будем на сьвіги везати
І будем тоді рурочку ладити,
А будем свашечкам горівку точити,
Тогди будем свашечки поїти.
Нема старости дома,
Бо поїхав до Львова,
Ільвів воювати,
Мід горівку торгувати.
До Львова, старосто, до Львова!
А у Львові мерочка готова,
А у Львові мерочка склянная,
А в газди в коморі пняная.
Горівки, старосто, горівки!

Погорят свашечкам подівки¹⁾,
Бо до нас парубки ходили,
Скленками горівку носили,
Стежечки топтали,
Поки в нас дівочку не взяли.
Вступи, старосто, до нас
Викупити два вінки в нас,
Бо ми вже заробили,
Ми два віночки звили :
Єден вінок яленький²⁾,
Другий вінок маленький.
Ой той яленький (імя молодой),
Ой той маленький (імя молодого).

Староста приносить літру горівки і дає свахам пити.

Як староста довго не виходить, то свахи співають :

Жель нам, наш старосто, на вас,
Бо ми не маємо подаруночка від вас.

Свахи пють горівку, плетуть вінці далі і співають :

8.

Ой збори, збори субітний!
А хтож те, зборочку, тут зібрав?
Збирала мене молода
І задавала зборови роботу —
Хрещчий бервінок рівнати,

Два вінки — віночки увивати.
Ізвилисмо два віночки
І золоті клубочки
С хрещеного бервіночку
На молоду Рузунечку.

¹⁾ Подолок.

²⁾ Ладний.

9.

Сваха вінок вила,
 Не довго в ній ходила.
 В понеділок від полудня
 Її ві второк всю днину,
 В середу врані
 Під біле завиване¹⁾.

10.

(С и р о т і).

Яке ти містечко славное,
 А Львове, Львове горіде.
 В тобі мосточки камеші,
 Переходочки блешіві.
 Ходит по ній, ой бродит по ній
 Молода сиріточка.
 Татуцько ходит, ручечки ломиг:
 — Втонеш, донечко, втонеш

Під той камінь широкий.
 — Воліла ж би я, мій татуцько,
 В той Дунай утонути,
 Ніж би ми мала, ой мій татуцько,
 Лиха долечка бути.
 — Всього ти даю, що в дому маю,
 Долечку ти не вгадаю.

11.

Забрала вода луги
 І дрібеньке каміне
 І жовтеньке коріне.
 Лиш еден камінь не брала,
 Де молода стояла,
 Жовту косу чесала,
 В тихий Дунай метала:
 Плини, плини, косочко в волю,
 І я поплину с тобою!

Приплинем д' бережечку,
 Там ми си спічнемо,
 До матки лист напишемо,
 Най же мамуньці знає,
 За кого мене дав:
 За вірняника,
 За Василика,
 За богацького сина.

12.

(С и р о т і).

А в морі на каміни
 Стояли два ангели.
 Стоячи воду шили,
 Лечучи говорили:
 А влєньмо, полєньмо
 На вітряницьке поле,
 Там ми сі прислухаєм,

Як вірняночка плаче,
 За вірняника йдучи,
 За вірняника молоденького,
 За богацького сина
 Віддав сі молода сирітка;
 Плете сі віночок і позлітка.

¹⁾ Раутух.

13.

Просила молоденька
 Свої матіночки :
 — Моя люба матіночко,
 Ти до міста ходила,
 Ти гроші ізложила,
 Золота накупила.
 — Я волота не маю,
 Золотити не знаю.
 Просила молоденька,
 Просит свої матіночки :
 — Моя люба матіночко,
 Дай китайок до віночка!
 Ти до міста ходила,
 Китайок накупила,
 В нову скринечку зложила,

Срібним ключиком прикнула,
 За мене мамунці забула.
 Дала татови той ключик :
 — Сховай го, татувцю, в кишеню,
 Відомкнем скринечку новеньку,
 Возьмем дощі китайку яспеньку.
 Бо ми і годували,
 Ми і в скриню склїдали,
 Тепер ми вбов гуляем,
 Бо си донечку вбираєм.
 Виправимо донечку до слюбу
 Рїмненьким гостинцем садженням,
 І до слюбу із зєтьом веселим :
 Будемо присїгати,
 Як з ним маємо газдувати.

Як свахи звили два вінки, співають :

Вступи, старосто, до нас,
 Викупи вінкї від нас!

З сїней виходить староста в лїгрю горівки і не до „перєдної“ свахи, говорячи: „Дай Бóже щїствє. Як єсмо в гараздї зачїли, абїєсмо так скїпчїли“. Вона віддає йому вінці, а він подає їй горівку для свах, говорячи: „Пїйдїте си, до когó хóчете“. Свахи гостять ся, а відтак їдуть до сїней танцювати.

Рівночасно, як у молодї плетуть вінці, у молодого „чїнет короваї“. Коровай печуть свахи та співають короваїні піснї:

14.

А вгадайже ти гаю,
 Що в нашїм короваю?
 У нашїм короваю
 Воднї із Дунаю.
 Ти яловий запїчку,
 А кедровий припїчку,
 Ти мальована пече,
 Добре короваї печи.

А вставай, старосто, не лежи,
 Іди рубай сосночку на межи;
 Будем в печи палити,
 Будем короваї саджєтп.
 Вставай, дружбуню, не лежи,
 Попаси коника на межи;
 Поїдемо ми в дорогу
 По квігнїю молодого.

Вечером приходить до молодої весіле молодого: молодий з дружною, отець, мати, родина й свати. Садять їх за стіл, а молодого „перед обрами“. Староста „контролює згоди“. Питає ся сватів, яко свідків: Ця правда тотό, що сти обіцjali молодόму? Свати відповідають „так“ і вичислюють усе, що отець молодої й молодого давали молодим. На знак згоди, староста й свати подають собі руки, а свахи ладкають:

15.

Тихая нашi вода,
Любая нашi згода;
Старости сi погодили,
Дiти сi полюбили.

Так співають три рази. По згоді несе молода для молодого маленький віщик, „віби прикрасу“ і хустину та „стоичку“ до застягання. За се платить молодий, як до себе, пятаку, або менше. Староста молодої каже до старости молодого: „Ци кунтєнтний йис?“ Він відповідає: „Для пана молодого кунтєнтнї, а для нас ми ще не кунтєнтнї“. Тодї молода роздає хустини усім сватам молодого. Пють „могорич“, засiдають до вечері і забавляють ся до рана.

На другий день дружка скликає свах до сльобу. Як зійдуть ся свахи, ведуть молоду на посаг, то значить „ведут молоду на полотнї в комори до хати“. Дають їй двоє хлїба, дерев'яний тариль, на тарелї порцію горівки, а староста благословить: Ви, тагу, ви маю, ви братї, сестри, вуйкї, стрикї, сусiди близькї й далєкї поблагословїт молоду на посаг йти“. Всї відповідають три рази: „Най Бiг благословїт“.

Як ведуть молоду в комори до хати, свахи ладкають:

16.

Летїли лебедї понад сад,
Час тобі, молода, на посаг!
А що-ж важ, лебедї, до того,
До того посагу любого?
Є в мене матїка до того,

До того посагу любого.
Стелїт ми того полотно,
Най вийду с комірочки.
Благослови, старосто, най сьду.

Молоду вводять до хати. Отець і мати молодої сидять на стільци коло стола, тримають по одному хлїбови в руках. Перед ними стає молода і староста. Староста каже до родичів: „Ви тагу і ви маю! Стала тотá дитїна перед Господа Бiга і перед вас і прiсит вна вас, тагу й маю, аби ви її відпустили. Може коли вна вас не послухала або вам дiг-

ната". Дочка приступає до родичів, кланяєся їм і цілує їх у руки та коліна. Батьки благословляють і прощають, а свахи ладкають:

17.

Похильнеє дерево калина,
Похильнійша молода дитина.
Низько сі родóви кланєє,
Сльозами личечко вниває,
Косовю росовю втирає.

Відтак очікує весіле молодої на дружбу молодого. Дружба входить із канчуком в рога серни та повиплігуваними ремінцями. Родичі молодої дають йому двох хліба таї вінець молодого. Староста звертає ся до родичів молодої і каже: Ви тату і ви мамо і ви браті, і ви сестри, близька родина й далєка, поблагословіт молодю у першу дорогу до сляубу йти. Отець й мати та ціле весіле благословлять три рази: Най Біг благословіт. Як родичі поблагословили, дружба бе канчуком об двері на всі чотири сторони, а відтак кидає канчук під поріг, щоби через нього перейшла молода. („То така устанóва, такі забобони“). За молодою виходить дружба, свахи, староста, родичі й родина. Беруть зі собою хліб, літру горівки, ковбасу та йдуть до церкви.

По дорозі ладкають свахи:

18.

Благослови, Боже і ти Божая Мати,
У першую дорожечку,
В щісліву годиночку.
Ой вій, вітре, дороговю
За нашов молодю,
Та розвій косу — росу
По шовковім поясу.
Та розвій по волоску,
Та пусти поголоску,
Щом буда панєночка
До двєленого віночка.
Кончки наші сиві,
Ця чуєте сі в силі?

То ми поїдем до сляубу
По під гору крутїю,
А в церковцю сьвятую.
А в тій церковци пононько,
Як ріднєнький батєлько,
Там він нам сляубу дав,
Небогато в нас узав —
Півгора золотого
Від пана молодого.
Ой по горі андіки,
А по долині просо,
Збирай сі до шлюбочку,
Ти молоденька борао.

Під церквою чекає на весіле молодої молодий зі своїми сватами, старостою, музиками і т. д. По церкві виходять за паркан. Тут гостять

ся взаїмно горівкою і хлібом. По гостині відходять до дому. Окремо молода зі своїм весілем, а молодий зі своїм.

По дорозі свахи співають:

19.

На горі церковці стояла,
А в ній молода слюб брала.
Брала вна слюб при сьїльця,
Сказала правдицю до сьїлецьї.
Молода Марисунї
Три рази присїгала,
Три рази перед образи:
Не враджу її, Василюю.
На горі церковці й сьвятий Спас,
Виходив духовний протів нас,
Звінчав двох дитет з меже нас.
Як едно, так другое,
Обов молодое.
Із сљубочку йдемо,
Молоденькі ведемо,
Румєні як калина,
А солоткі як малина.
— Радуй сї, матївчко,
Звінчне дитїточко.
— Тогди сї радувала,

Як єм її годувала,
А нинї сї втїшею,
Бо я єї звільнею.
Впаду я ластївкою
Перед своїов матїною:
Ой мамунцю моя,
Я вже тепер не твоя,
Я вже тепер того пана,
Котрому-м присїгала.
Питає сї матїночка
Ой свої дитиночки:
— Моя мила дитиночко,
Ци вєрне-с присїгала?
— Вєрне, мамунцю, вєрне,
Маю на то сьвідочки,
Молоді старосточки,
На вївтари ангелочки.
Ми шїре присїгали,
А ви нас вєрне слухали.

Як прийдуть зі сљубу на подвіре до матери молодої, свахи ладкають:

20.

Упаду я ластївкою
Перед своїов матїною:
Ой мамунцю моя,
Я вже тепер не твоя,
Я вже того пана,

Котрому-м присїгала.
Не ваші я, мамувьцю, не ваші,
Бом си зпїзала пташе
Без дзюба, без крилика,
Молодого Василика.

Як приходять перед хату, стають усі разом. Мати перевертає кожух волосєм на верх, так само шапку, бере двох хліба, фляшку води тай зі старостою виходить із хати вводити молодих до хати. Мати приступає до дочки тай не до неї воду, якби горівку три рази, але за кождим разом виливає через голову позад себе. Так само молода. Свахи ладкають:

21.

Вийди, вийди, косматого,
 Аби дитя богатого,
 С повнов повновкою,
 А з біленьков ручечкою.
 Та ввійди до хати,

Зачинай дикітко витати.
 А у сьвітім дусяї,
 Вийди, мати, в кожусі,
 Привитай дика своє,
 То вже твоє обое.

Мати бере молоду під кожух, дає їй хліб на руки і так вводить її до хати. Дружка саджає її за стіл, за котрим сідають усі гості. Заки принесуть обід, свахи ладкають :

22.

Як то ладно в тій хаті, гі в двірці,
 Обсіли свашечки гі в вінці.
 — А ввійди, матінко, до хати
 Подиви сі на мене,
 Як мене красно вбрали,
 А в тій новій церковці
 На голову вінок дали
 І водицев покрापiali
 На голову гладоньку,
 На косочку жовтеньку.
 В мамі обора рiмненька,
 Просю я мамушці гнiвненько.
 Літає голубок понад сьтiв
 Та хотiв пичочки, не дістає.
 Мацєє крильце а в мильце,
 Всi панiнки чистує,
 Лиш одну обманє,
 Бо від дiвок відстає,
 В живочий сган вступає.

Старості:

23.

— А ввійди, старосого, до хати,
 Подиви сі в усі полиці,
 Ця є горівка в скляниці.
 Молода, молоденька
 Цілу нічку не спала
 І звязанечка ждала:

Дай, мамо, звязанечко,
 Най свідаю спіданечко.
 А мати ї відповідає:
 Вязати я не знаю.
 Мовила молада книгиві,
 Що в мамі рептухи у скрині ;

Скрийї сї повтварели,
 Рантухи промавели :
 Бо я ще була в мамунці дитина,
 Як шинї звезане купила
 І в нову скринечку аложила,
 А срібнии ключиком привкнула,
 За мене мамунці забула.

Кухарка ставить обід, а свахи ладкають до обілу :

24.

Ой заносет нам вісти,
 Хотет нам дати їсти
 На цїнових мисочках,
 На точених терельцях,
 Срібнии лжечками,
 Білими ручечками.
 Ой їли-ж би ми, їли -
 Старости не велїли,
 Казали нам постити
 Середу і пстницю

За красну молодицю.
 То нам була капуста,
 Бо нам ішла до уста.
 То нам були бурáки,
 Бо в них були присмаки.
 То нам були печенї,
 Бо нам були перчевї.
 То нам була каше,
 Бо була в неї паше.

По обідї встають зза стола та йдуть у сїни танцювати та забавляють ся аж до вечера, вижидаючи на молодого з коровайом.

По поворотї молодого в церкви саджають його в хатї за стїд, перивають, а свахи ладкають :

25.

Щєслива годиначка,
 Перепїват родиниачка
 Срібнии, посрібнии,
 Золотиини, червоннии.

По обідї забавляють ся до вечера. Вечером беруть коровай, прикрашений в барвінок, у смеречину та колючі бодяки. На середній застромлюють на патичку яблуко, а весь коровай обвивають білими рантухом. Вбираючись у дорогу до молодой свахи кличуть дружбу і ладкають :

26.

Вставай, дружбо, не лежи,
 Паси коника на нежї.
 Коники наші сиві,
 Ця чуєте сі в силі?
 Бо ми поїдемо в дорогу
 По книгнїю молоду.
 А в молодого в оборі
 Стоєт конї воронї
 По колїна в соломї,

А убранї в золот ;
 Кованї вози не звезут,
 Воронї коники не здержут.
 Вози сі поламали,
 Конї сі пограмали,
 Гуси сі розлетїли,
 Бо пичочки захотїли.
 Лишень сі когут востав
 Тай той полетїв на став.

В дорозї співають :

27.

Місечку нарощечку!
 Свїти нам дорожечку,
 Аби ми не зблудили,
 Коровай не згубили

С пшеничного тіста,
 До турецького міста,
 До тої Туркєнєчки,
 Молодої книгнєчки.

На оборі молодой спиваєть ся весїле молодого. В хатї молода сї-
 дає за стїл, а свахи молодого споряьт із дївками молодой за місця.

Свахи :

28.

Дївочки, гавочки,
 Вступїт нам сі в лавочки !

Дївки :

29.

Не ви нам лави мпїл,
 Аби ми сі вступили!
 Молода нам лави мїла
 І кумпаночки засадила.

Свахи :

30.

До дому, дївочки, до дому,
 Парити безрогим полову.

Дївки :

31.

За нами, свашечки, за нами,
 Будете їсти в свиняни.

(до молодой) :

Подиви сі, молода, в віконце,
Приїхав молодий як сонце!

(до дружби):

Наш дружба целехатий
Та бігав попід хати,
Та вбіг до свинниці,
Та гадав, що до сьвітлиці,
Та надбав стару свиню,
Та си мисляв, що кнігиню.

Свахи :

32.

На до дверни сьвічка горит,
А за столом квітка сидит.
Коби сьвічку загасити,
За стола квітку взети.

Дівки .

33.

Ви би, свахи, квітку взели,
Коби ви нам заплатили.
Наші свахи не однакі,
То кривії, то горбаті,
Лиш їдна була проста
Тай тота впала з моста,
А друга була крива,
Тота сі в заду лишила.

Дівки молодого цілому весілю :

34.

Дес сі бояре бавет,
По поли миши ловет.
Єдни сирі поїдають,
Другі в торби складають,
То в торбу, то в кишеню,
Аби мали вечеру.

Свахи молоді дівкам молодого :

35.

Ми мали старосту з міста,
В нього борода чиста.

Наш староста придав сі,
Сім літ не вивзав сі.

Голова сьніпком пошита,
 Борода гонтьом побита,
 А в голові сут вуши,
 А в бороді сут ниши.
 Коби гребінь кушити,
 Старосту опхамити.
 Коби kota їшити,
 З борода ниши ловити.
 Наші сваха старосту заела за бо-

[роду

Та повела го в воду,
 Пісочком го терла,
 Бритовцев підголила,
 Водницев вполоккала,
 Фартушком повтирала,
 За сьтів посадила.
 Наш староста в міста,
 В нього борода чиста.

Оба старости пють на порові горівку, а відтак староста молоді пускає дружбу до хати. Дружба вносить для молоді подарунки: гуску (з тіста), в яку напихає гроші і хустку. Як молода приймила подарунки, тоді входить ціле весіле молодого до хати. Дружба кладе коровай на стіл та виганяє дівок канчуком за стола. Дівки йдуть до сінній. Молода лягає лицем до стола. Її прикривають хусткою. Молодий підіймає її, а вона не хоче вставати. Дружба доперва бе її канчуком і вона встає. Весіле молодого засідає за стіл, а між ними сідає молода. Оба старости пють на згоду горівку та зачинають роздавати коровай. Насамперед дають вітцю, говорячи: „Прийми, тату, малий дар за великий“. Отець бере кусник коровай і дякує: „Дякую на самий перед Господу Богу, молсдому, молодого вітцю, молодого мамі, свахам, старості і всьому весілю“. Так само роздає староста молоді по куснику коровай усім із родини молоді.

Свахи співають для кожного з осібна:

36.

Не жель їм дари дати,
 Бо виіют дякувати.

По короваю попивають горівку та засідають до вечері. По вечері встають за стола, а свахи ладкають:

37.

Встаньмо, браті, встаньмо,
 Шепочки познимаймо,
 Честь Богу і хвалу оддаймо!
 На самий перед Господу Богу,
 Господареви й господинці,

И кухарочці за красну вечеру.
 У свата смо били,
 Мід-горівку пили,
 Мід горівочку, кармазиночку
 За красну дівочку.

По вечері йдуть всі до сінній бавити ся і танцювати при музиці.
По забаві весіле молодого відходить. Свахи молодого ладкають молодій:

38.

Нивонько сонінко над нами:
— Збирай сі, молода, із нами!
— Як я сі маю з вами збирати,
Я ще сі маю с татунцьом рахувати;
Обиццли ми сивенькі воли,
Тепер не хотет дати.
А з долу сонечко в гору йде —
Матінка в коморі сльози ллє.
Не жедуй, мамунцю, за мною,
Не всьо я забєру з собою.
Лишею ти волки в оборі,
Дзелєні віночки в коморі,
Дрібнєнькі слїдочки по вборі,
А чисьті сльозочки на столі.
Що на тоті віночки поглянеш —
А все ти сердечко завяне.
Малая, допечко, дитина,
Вона менї щирєнько робила,
Сивенькі волики гонила,
Біленькі корови довла,
Татунце й маму шєнувала,
За тото я доньцю годувала.

Молода виходить.

39.

Був в мене зетечко, гей був!
Лиш моє подвірє стратував,
Усю ми челєдку збрикував,
Найліпшу донечку собі взяв.
А тільки мамунці уснула,
Що ві донечка махнула:
Вставайте, братики молоді!
Сїдлайте коники ворої,
Їльте за сєстров в погоні!
Догонили сєстричку йа в бору:
— Верни сі, сєстричко, до дому!

За тобою мама плаче,
 Як сив сокіл щечече.
 — Не на тотом, братчики, слюб брала,
 Аби сі до дому вертала.

40.

А в грубій лісі буковинї
 Бояре ночували,
 Всі бояре поснули,
 Лиш молода не спала:

А вставайте-ж, бояре,
 Щось мені пречуває —
 Ця вічаренько трубит,
 Ця матіночка тужит.

Беруть молоду в собою.

41.

До нас, молода, до нас,
 Буде ти гаразд у нас.
 У нас метіль хату мете,
 Через хату вода тече,
 Кіт у піч дрова мече,
 А сонце хліба спече.

42.

(До родини молодої).

Даєте нам дівку,
 Дайте нам і постівку,
 Подушку і верети,
 Би сі було на чім терети.

Дружба виносить подушку завиту в верету і кладе на віз. В вереті двоє хліба і ковбаса. Свахи ладкають далі, прашаючись:

43.

Добраніч, матінко, добраніч!
 А вжеж моя добра ніч далеко,
 У чужої матінки в коморі,
 Ой на житненькій соломі,
 А на жовтенькій підлові.

Саджають молоду на віз, дають їй хліби в руки й горючий каганець із маслом. Так ідуть аж до молодого. Перед воротами хати молодого ладкають свахи:

44.

Вітвори, мати, діску!
 Веде ти син невістку,
 До ковори ключивцю,
 До поля робітницю,
 А до горшків халусницю.

Приповідають :

45.

Когут пів, когут пів,
 На наших воротьох,
 Веде тобі син невістку
 В червоних чоботьох.

Як стають перед вікнами, виходить мати молодого в переверпених кожухом та питає ся невістки :

З чии ти, молода,
 До мене прийшла?

Молода відповідає :

Прийшла я, мамо, до вас	З біленьков ручечкою,
Іс шістьом, із вдоровйом,	З пшеничним хлібом,
Із усім гарајдом,	З красним молодим.
З повною повнонькою,	

Молоду вводять до хати та саджають за стіл. Тимчасом зносять до хати, що хто може : жорна, каміне, ковбиці, драбину і т. и. Кладуть аж до стелі. Все те зносять длятого, аби переконати ся, чи молода звіє порядок робити. Та молода частує кожного горівкою, а за те кожде виносить свою річ туди, звідки взяв. Одначе молода мусить позамітати хату. Як вона завітає, то люди дорікають їй, що не звіє. Тоді вона бере сьміте в подолок і виносить на двір. Відтак молоду завивають. Свахи ладкають :

46.

Старости молоденькі,	Дайте нам ярмо,
Будьте нам увівенькі,	Най не стоїмо дармо;
Не дайте нам стояти,	Ми не прийшли стояти,
Заберіть нас до хати,	Ми прийшли завивати.

Бо прийшли зі Львова паннічі,
 Узвели косичку під мечі.
 Ввели косичку рубати,
 Ввела молода плакати.
 Тут єсмо були і не виділи
 Де сі косочка діла,

Ця в поле полинула,
 Ця в Дунай утонула.
 Ні в поле не линула,
 Ні в Дунай утонула,
 Під чепець сі звинула.

Молоду саджають на ярмо, закладають їй чепець та обвивають хусткою. Відтак перепивають до неї і вечеряють.

На другий день рано йдуть із музикою до виводу до церкви. По дорозі свахи ладкають так само, як йдучи до сльобу. По виводі вступають до коршми, а відтак йдуть на обід і по обіді розходять ся. Вечером приходять від молодой до хати молодого „на прощій“. Везуть скриню, в ній убранє та всякі річи для молодой. Скриню заносить дружба до комори, а відтак усі засідають за стіл. Молода роздає родній молодого дарунки, жінкам запаски, а мужчинам сорочки. Вечеряють і бавять ся при музиці і горівці до самого рана. Над раном розходять ся всі до себе.

Записано в липні, 1906 р. від Анни Васько.

Бойківське весіле в Лавочнім

(стрийського повіта).

Записав др. З. Кузеля.

Коли молодий хоче сватати ся, бере з собою одного чужого, поважного чоловіка, або кого з родини і йде з ним на „обзобрини“. Чоловік сей не має ніяких відзнак і не носить жадної спеціальної назви. „Обзобрини“ відбувають ся досьвіта, ще заким розвиднить ся, нераз зараз таки по півночі. Звичайно сьвітять зараз сьвітло, а донька йде отворити двері і просить сватів до хати. Свати кажуть, як звичайно, „Слава Ісусу Христу“ і питають ся: „Чи приймете нас в хату“. Домові просять до середини, свата і молодого, при чім і молода лишаєть ся в хаті. Обрядів і промов нема ніяких; кождий говорить, як знає. Гостий саджають зараз за стіл і посилають за горівкою або за медом, як хто любить. Заким прийде горівка, гостять ся і говорять „до річи“. Сват питаєть ся, чи віддадуть дочку, по більшій часті родичі вже перед тим знали, що прийдуть свати і тому усе йде гладко. Переважно зараз і сватів приймають. Коли трафить ся, що молодий з иньшого села і не знаний добре, тоді родичі молоді просять почекати 2 або 3 дні: „Як прийдеме, буде весіля; не знаєме, чи відданиця піде чи ні.“ Коли кого не хотять прийняти, тоді викручують ся звичайно тим, що ще до весіля не прилагодили ся або що ще дівка за молода. Як принесуть горівку, тоді бере молодий перший килішок і „кланяє“ до молоді, а відтак вона до нього; потім припивають усі один до одного. В цілій тій гостині не грає молода жадної ролі; її про згоду цілком не питають — зрештою вона по більшій часті вже перед тим зговорила ся з парубком. Нема також жадних приписаних церемоній, як пр. колупанє

печі, і т. и. Так само і свати не говорять промов, не беруть рушників і не міняють ся хлібами. Лише в Волосянці є звичай, що доки в хаті не засвітіть, доти свати не можуть увійти до середини.

Того самого дня ідуть родичі молодого на обзорини до молодого. Доконче мусить їхати батько і мати, а з ними іще старший родич або який иньший статочний газда, що уміє добре язиком обертати. Родичі молодого приймають „обайриків“ як гостий, обводять їх по обістю, показують ціле господарство, а передовсім худобу. Згоду переводить сват; він випитуєть ся родичів молодого, що той хоче за молодого. Звичайно вимоги усталені: домагають ся найменше одну корову, одно теля, і 5 овець або грошей на вівці; до того воли або 200—300 злр. на воли; часом жадають також „частки“ з поля. Се у заможнійших; біднійші обстають при меньших.

Переважно іде молода до молодого, але нераз молодий „пристає“ до молодого, коли вона одиначка у своїх родичів або нема кому на ґрунті робити. Тоді зараз записує тесть ґрунт на зятя.

Підчас „обзорин“ уваляють ся, коли мають нести на заповіди. Попови дають на „заручини“ „ключ грибів, так заввишки як молода“ і курку; коли того не мають, то приносять 2 злр. за гриби, а 50 цт. за курку.

По заручинах ходить молодий до молодого, але не ночує у неї: є одначе багато противних випадків, але се уважаєть ся за нечесть.

Коли вийдуть заповіди, відбуваєть ся „вічанє“ в церкві, а доперва вечером того самого дня або й пізнійше сама церемонія „шлюб“.

Давнійше тягнуло ся весіле два дні, тепер лише один день. Зачинаєть ся або в понеділок в вечер, або в середу, але найчастійше в п'ятницю в вечер. Наперед іде молодий і молода з дружкою просити на весіле. Дружка просить: „Просит вас панна молода і я вас прошу, биьте прийшли на весіле“ і переціловує цілу „члїд“, не клякаючи, як се буває деінде.

За той час варить кухарка їсти, а жони сходять ся на „вінкоплетини“. Відбувають ся вони звичайно у молодого, але буває часом, що вінки плетуть ся у молодого.

Перед вечерю приходять „музики“ і починають грати під вікном. За ціле весіле платить ся їм 3—5 злр. Тоді виходить з хати „староста“, якого вибрав собі молодий іще на обзорини і який аж по церкві може звати ся старостою, тримаючи в руці коновку з водою. Вийшовши за поріг, просить музик словами „Просиме до хати“, вертає з ними до середини, ставить коновку, що перед тми стояла на столі, в кут за „сьців“ на лаву, накриває її „ощинком“ і сідає wraz із музиками на лаві між вікнами. Музики, відпочавши трохи, починають грати молодіжи до танцю. За той

час гостить „Ўтиць“ і староста присутніх горівкою. Староста несе горівку і частує кожного, хто стоїть: „Гостит вас пан молодій, першу гостіну вам дає“, а батько іде перед ним зі свічкою. Тим часом плетуть „жонн“ вінки. Вінки плетуть з „бєрвінку“ і з „вівса“, а як нема вівса, то з шовкової трави“ (в літі).

Свашка зачинає „ладкати“, заки зложить „бєрвінок“:

1.

Заграйте янгелойкы,
Золоті гусаройкы.
Почінат ся гостина
Від Бога господына,
Від рана до йобіда,
Від Тиси до Бєськіда.
Починат єї татко
С своєи любим дїятком.
Тай ти, Божая мати,

Ходи нам помагати,
Весіля починати.
Ой тай ти, Божий крижу,
Не виннай нашу хыжу.
Тай ти Боже, Богойку,
Ой будь же у сім дошойку,
На тисовім долойку,
Тай на сім весілейку.

Тай тогди несуть бєрвінок подають через вікно просто за стів;
і ладкають:

2.

Ой вонеси но віля
З горóда на подвіря,
Тай положи но онó
Ой на тисовий столник,
На мльняний обрусик.
Я вгадай, старостойко,
Що тото за вілійко?
— „Я города не маю, („ніби від старости“)
Я віля не кохаю
Тай віля не вгадаю.“

Так само ладкають дружбі, а в кінци молодому, для котрого дають такий конець:

3.

„Ой я городець маю
Тай я віля кохаю
Тай я йогó вгадаю.
Ой бо тото вілійко,
Зелений бєрвіночок,
То шни на віночок“ („ніби вгадав молоду“).

А далі:

4.

Ой деж ти ріс,
 Зелений бервіночку?
 Я в лісі при кирниці,
 При студиній водиці.
 Вода мня підходила,
 Та все мня холодила;
 Роса в ліса падала
 А все мня покрапляла.

Тепер кличуть молодого, щоби складав собі першу складку, одну для себе, другу для молоді. Молодий бере тричі барвінку і зав'язує на вінець для себе, а другий раз для молоді, а свашки ладкають:

5.

Ой наш любий Васильку,
 Приступи к столойкови,
 К своєму вінойкови,
 Та най си добру гадку,
 Склади си першу складку;
 Склади си бервіночок,
 На щасливий віночок.
 Бдну складочку собі,
 Другу своїй дружині.

На той сам голос:

6.

Ходит Василько, ходит,
 Ниско шапочку носит,
 Свої свашечкы просит,
 Як блискі, так далекі,
 Бы были ласкавейкі,
 Бы його послужили,
 Бы йому вінок звили.
 „Дока мій татко, дома,
 Днись вийшов во Львова.
 Ой у мене татко пив,
 У Львові ся не бавив,

У Львові ся не бавив,
 Тай до домоўку сьпішив,
 Абы мині вінкы звив.
 Тай моя мамка дома,
 Днись вийшла изво Львова.
 Ой моя мамка мила
 У Львові ся не бавила,
 Лиш квіточкы купила
 Тай до дому сьпішила,
 Абы вінкы поквіттила.

7.

(Як має брата або сестру :)

. . . . .
 Моя сестриця дома,
 Динсь вийшла мзо Львова,
 У Львові ся не бавила,
 Лиш пбалоткы купила
 Тай до дому сьпішила,
 Бы вінкы позлотила.
 Ходит Василько, ходит,
 Щиро Богойка просит :
 Ей ти Боже, Богойку,
 Будь же в моім дохойку,
 На тисовін долойку,

На велинім зілійку,
 Та на всім весілійку.
 Повный дім чиялочкы,
 А поза сьців свашечкы,
 А на лаві музикы,
 На столі янгеликы,
 Токмят зілейко в вінкы.
 Як яли кури піти,
 Яли ся вінкы вити,
 Яли зорі зоріти,
 Яли ся довивати.

8.

В горі сонійко, в горі,
 Вийте ся вінкы скорі ;
 Ой за наш вінок витий,
 Дайте нам дукат білий ;
 Ой за вінкы за оба,
 Дайте нам дукати два.

Тепер кінчать вити вінці і співають :

9.

Ой вы наші музикы,
 Піткрутіт собі скрипкы,
 Оби голосно грали,
 Бы вінкы танцювали.

І тоді бере мати молодого пивку з вінками на голову, обтанцюує
 З рази довкола музик і йде до кофори. Тимчасом несе староста між
 свашки горівку, а свашки ладкають :

10.

Ой мы вели вінкы два
 За штири гарці пива.
 Ой ци пиво не пиво,
 Коби було вино,

А коби хоть горівка,
А добра оковітка.

Староста кладе горівку перед свашки і починає гостити; вони ладкають:

11.

Ходит староста в бучна,
Новийка на нім кучна,
На довкола китиці
Тай павяні косиці.
Малейко собі підпив,
На бік кучму похмив,
Тай свашкам нич не мовив.
Поки вінкы не повив,
Як вінкы подовивав,
То й коника осідлав,
Яв сабельку сьвітлити,
Яв свашечкам новити:
Якый напій будут пити,
Ой ци пиво, ци вино.
Та став на сьців носити:

Пийте, свашечкы, пийте,
Тай моліте ся Богу,
Бо йти бы нам на войну.
Ой ми в тім не стоїме,
Войни ся не боїме,
Ми на войну підеме.
За одну годиночку,
Звоюеме войночку,
Возьмине си дівочку,
В зеленийкім віночку.
Ой за ядну, ой за дві
Вернеме ся домів,
Приведеме нивістку
Тобі, мамко, на втіху.

Потім дають свашкам їсти, а свашки іще жадають горівки:

12.

Щебечут на дворі ласцівкы,
Дай же нам, старосто, горівкы;
Бо як ся горівкы нанеше,
То лекше на войну підеме.

Їдять і пють, а при тім співають:

13.

Закн їсти:

Ой заходят нас вісти,
Хотят нам дати їсти.
Ішеничній колачі
Поставлїні на столі,
Тай тарилі точені
Тай стравойки перчені;
Ой ци с пирцьом, не с пїрцьом,
Кобы в ласкавим серцьом.

При їді:

14.

Їли свашечкы, їли,
Тай під сьців не спустили,
Честочки не вровили
Не собі, не старосьці,
Бо ми прошені госьці.

Потім ладкають кухарці:

15.

В нас кухарочка Рїдя,
Зварила нам медвідя,
Сім фур дрова спалила,
Капусту не вварила,
Гомсей не пильнувала,
С хлонци ся обійшала.
Капуста була ясніць.
Бо ї сік молодіць,
Тай вівсяная каша
Тото душечка нама.
Красейка повродила.

Тай слїдків поробила
Жовтими папірками,
Білими цицьочками.
Ой кухарочко мила,
Бысь ся тии не журила,
Що ми тебе зганули,
Бо тото не правдочка,
Лиш наша порадочка,
Бо всьо добре зварила,
Лимесь не досолила.

Відтак ладкають самі собі:

16.

Дякуйме столови
Тай усьому дворови,
Що нам были стравойкы,
Що нам были пирчені,
Що нам были хлібове,
Все нам были пшеничні,
Ж житної, пшеничної,
Всі в Бога величної.

17.

Ой устаньме, підіймише ся,
Здоймиш шапочкы, поклонїше ся,
На вперед Богу, господарьови,
Господвнийці,
Всі чляядойці і кухаройці
І старостойці
За поставлїня хліба.

Тоді вилазять свашки з за стола і йдуть до молодого до комори вінець класти. Музики виходять перед комору; половина свашок йде до комори, а половина ладкат у хаті. В коморі ладкають :

18.

Ой й я щом тото у коморойці гúтав („гúчить“)?
 Ой тото татко свов дítятко навчає:
 Ой абы ш ти був, мій любий синьцю, раннийкый,
 Та й абы ти був Богу і людям славнийкый.

Те саме ладкають відтак матери.

Староста стоїть із вінцем коло молодого і просить по переладкаю, щоби музики умовкли і такі має „прóщї“: „Старости, куми любїї! Просит мене молодий попросити за мене на сам перед Господа Бога, мого татка, мою мамку тай всю мою родинку і мої сусідкы: от я зра-став меже ними, я був малолітний, малоумний, може я колись мого татка, мою мамку або мою родинку або свої сусідкы чимось міг обра-зити. А тепер я прошу, аби нині всі тоті злі річи простили, а мене під вінць благословили.“ Потім дає цілувати вінець татови, мамі і иньшим, а в кінци вкладає його молодому на голову. Свашки ладкають, як цілують вінець :

19.

Проше, татойку, проше
 Віночок цілувати
 Тай на дítятко класти.

Так само мамі і усїй родині.

20.

Благослови, татойку,
 Під вінць дítинкойку.
 Мовит татойко, мовит:
 Няй тя Бог благословит
 З божими ангелами,
 З добрим сусідками.

Тепер виходять із комори наперед музики, далі свашки, молодий зі старостою і з родичами. Молодого веде староста за хустку, а мати йде перед нього, несучи миску з вівсом і хліб („коровай“) в середині і бризкає вівсом перед молодим через сіни аж за стіл. Коли староста перевів молодого за хусткою через скатерть, через середину стола

і через хліб за стіл, відносить мати миску до комори. Тут треба згадати, що короваю не печуть зовсім, а короваєм називають хліб, який купують у місті. „Корогвай“ цілком чистий, з разової муки: церемоній при печеню нема жадних, бо печуть його враз з иньшими хлібами на весіле. Коли молодий сів, ладкають свашки:

21.

Літали галойки понад сад,
Кликали Васильця на посад.
А щож вам, галойки, до того,
До мого посадцю любого.

Як в мати, то і до матери. Як сирота:

22.

Правда, сестрицю маю,
Татка, мамки не маю.

Або:

23.

Всю родинойку маю,
А татка, мамки не маю.
Пішлю зазулька
В чужу сторонку
Я по свою родинку.
Пішлю сокола
В сиру землянку
По свого татка і мамку.
Летить зазулька, вісточку несе,
Вся родинойка йде.
Ой летит соків, вісточку несе,
Татка й мамки не буде.
Прилетів соків
Ой на татків гріб
Та почав щebetати:

Ой вижди, татку,
С сирі землі
На весіля дітяти.
Ой рад же бы я встав,
Іа своїому дітяти
Ано сира земляйка
Заслонила вічійка,
Вічійка заслонила
Тай ручки прислотила.
Крикнули янголи в небі,
Збудили татойка в гробі:
Уставай, татойку, до суду,
Йде твоє дітятко до шлюбу,
Сердейко ну ж жалю вмирає,
Що рідного татка не має.

Якби не було мамки, то так саме „завертають“ на маму:

24.

Ой Василькова мамка
Перед Богойкою стоїт,
На охрест ручки дерьжит,

Щиро Богойкою просит:
Й а спусти мене, Боже,
Й із високого неба,

Й а спусти мене нижи,
Д сирі землиці ближи.
Ой та най же я вважу,
Як нос дитя вбране,
На посаг заведене.

Ой йубране, воно вбране
Красно, як леліточка,
Лиш бис рідної мамки,
Сушне як сиріточка.

„Іншак“ для молодого :

25.

В нашого Василька на дворі
Осідлані коні в околі,
Соньце сходить, свитає,
Василько ся збирає,
Свого коня сідлає.
Татко го ся звідає :

Дись ся, синьцю, збираєш,
На що коня сідлаєш?
Ой їду я, татку, до людий,
Тамни собі дівча полюбив,
Котре мнї Памбіг осудив.

Молодого веде знов староста через стіл до кофори; родичі сїдають на „столиць“, а староста дає „корогвай“ свашці. Вона бере його під сїрак при паузі або завиває в хустку і несе перед собою. Тепер ідуть знов до хати, де грає музика. Тато і мама сїдають коло стола на стільці, а молодий цілує їх в колїна, в руки, в груди і в лице. Староста каже при тїм знов свою прощу, лише з тїм закінченням: оби були ласкаві мене в сесю дорогу благословити. Свашки ладкають :

26.

Благослови, татойку,
Дітятко в доріжейку.
Мовит татойко, мовит:
Няй тя Бог благословит.
З Богом, снойку, з Богом,
З божиим ангелам,
З добрим сусїдкам.

Те саме співають мамці і цілій родині. Тепер виходять усі з хати. Наперед свашки, потім музики, а межи ними молодий зі старостою. Поки вийдуть, ладкають свашки.

27.

Збирана члядойко,
Збирай ся на еннейко,
Бо мо будеме йти
Я в чужу чужинойку

По свою дружинойку.
Зажурив ся староста,
Що му кїнь не кований;
А свашка молодийна

Старосту розновдає :
 Не жури ся, старосто,
 Ё в мене підковиня,
 Срібноє жуківиня ;
 Ми коня підкуме,
 Ёнечко поїдеме.
 Заказав старостойка :
 Ой ви буяри мої,
 Куйте ви коні свої,
 Бо мо будеме іти,
 Все піском та кашиньом.
 Камінь буде шуміти,

Жовтий пісок звеніти.
 Ой учуют нас люде,
 Наша славойка буде.
 Не сам староста іде,
 Много буярів веде :
 Ё двіста губернатів,
 А півтораєта сватів,
 Тисяча наличена,
 Вівсяком позначена,
 Вівсяком та бервінком,
 Ідут свати за дівков.

На дорозі ладкають :

28.

Кобы Анниця знала,
 Що ми до неї ідеме,
 Ставила бы вона мосты
 С калинної трости.
 Знає Анниця, знає,
 На нас ся сподіває,
 Мосты позамітала,
 Столи понакривала
 Тай жовтейку кісейку
 Гребінцьом рочесала.

29.

Заказав старостойка,
 Тихо, буяри, йдіте,
 Явора не зломіте,
 Явора воскового,
 Листочка широкого.

Приходять під ворота молоді, усі „закоєсичені“ бервінком і вівсон. Із хати молоді виходить староста з людьми, закладає плоти і не хоче пустити.

Стар. (молодої) : Огов, стійте, чикайте, за чим ви тут ?

Стар. (молодого) : Пусьціт мене, я з дороги, хочу трошка спочити, на одну хвильку !

Стар. 1 : Я тобі не вірю, може ти який розбійник, зрадинк !

Стар. 2.: Ні, я чесний, спокійний, нічо не зроблю.

Стар. 1.: Но то я спущаю ся на твою чість, та тя прийму, щобсь був спокійний.

Отвирас ворота і пускає. А за той час свашки ладкають :

30.

А наші любі сваты!
Не закладайте плоты,
Бо ми їх розложиме,
В вас дитя заїдойиме.
Возиме си дівочку
В зеленейкім віночку.

Як похід впустили, ладкають :

31.

Дуй вітре, зима буде,
Чуй земле, восько іде,
Чуй земле, восько іде.
Не чудуйте ся, люде,
Що ми ся припозділи,
Ми до Львова ходили,
До Львова, до Жидова,
До Львівкы, до Жидівкы
Квіточкы купувати,
Віночкы квітувати.

А в молодой через вікно свашки ладкають :

32.

Дарна ваша дорога,
Нема Анниці в дома;
Пішла Анниця, пішла
У гори, на ягоди,
В долины, на малины.

Свашки молодого відповідають :

33.

Все тото неправдочка,
Лиш ваша порадочка,
Бо ми відели в долі (як йде ся в долі в гору*),
Що стояла в коморі.

Або :

Ой ми виділи з гори,
Що пішла до комори.
А ви нас не дуріте,
Нас до хати пустіте.
Ми ї найдеме за столом,
Посадиме с своїм соколом.
Ой вийди, вийди, красна Аннице, з за стола,
Та вынеси нам бутильку меду, дві вина.
На дворі на околі
Стоїт коник у сідлі.
Ой бо в отім сіделци
Сидит Василько в вінци.
Ой шла д ньому тещейка його :
Витай, зятейку, витай !
Тай с коничейка злізай.
З вами ся не витаю
Тай с коничейка не злізаю,
Я не на вас чикаю.
На дворі на околі і т. д. (як висше)
Ой шла д ньому Анниця його :
Витай, Васильку, витай
Тай с коничейка злізай !
Теперь ся із тобов витаю
Тай із коничейка злізаю,
Бо давно на тебе чикаю.

Тепер виходить мати молодой з старостою, тримаючи в руці миску з вівсом, а в нїм рантух, пояс, вінець від молодого і мід на вінци в тарелі. На перед матери йде староста з коповкою води і обриває водою, коли знов мати обсыпє вівсом. Свашки ладкають :

34.

Ланка свашечок, ланка,
Обсіває їх мамка
Вівсиком тай водицев
Із медом, із пшеницев.

Тоді приходить мати до молодого, розкриває „прапорець“ с. є. червону „лівку“, якою накрив його перед хатою молодой дружба і дає йому з тареля на ніж 3 рази меду до губи. Потім дає свашкам; попивши горівкою вони ладкають :

35.

Не пий, вятейку,
Першу повнойку від тіщї,
Бо в ті повнойці дво :
Сїм ся жївиць ісдоїло,
Восьмая яловая,
Тота Анниця твоя.

Тепер іде староста молодї в мамю до комори і відносить вінець.
За той час чекає молодий із старостою під хатою, а молода сидить у хаті. Свашки ладкають :

36.

Наші любі сусідки,
Ой ми бы вас просили,
Бысьте нас до хати пустили,
Бо ми з далекої дороги
Та нас забодїли ноги.
Пущайте нас до хаты,
Не дайте нам стояти.
В нас корогвай великый,
Не можеме дерьжити.

Тоді староста виходить із комори і просить молодого до хати.

„Коли такий корогвай маєте, то ходїт до хати, будеме ся усї ді-
лити“. Тепер входить до хати молодий з своїм старостою і зі старо-
стою молодї, з дружбою і з музикою. Молода сидить за столом, на-
крита хусткою і держить ся крїпко стола, а дружка іще її з гори при-
тискає. Молодий „скаче через сьцїв і піднімає молоду на лаву, а коли
молода ся упирає, то помагат йому дружба“.

Свашки молодї ладкають тоді в за стола :

37.

Ми вам ся не вступиме,
Поки нас не скўпите.

Свашки молодого відповідають :

38.

Чим же вас іскупиме?
Ми гроший не маєме;
Ми люди подорожні,
В нас мішовкы порожні.

Свашки молоді:

39.

Ой та де тот Вékла,
Що нам корогвай пекла.

Свашки молодого:

40.

Ой на леду сиділа
Тай корогвай вьзіла.

Свашки молоді:

41.

Ой ви нас не дуріте,
Корогвай поділіте.

Тоді винимає свашка молодого корогвай, що вже в дома був перерізаний, ломить його „на опів“, і дає одну половину її, а другою обділює своїх. За той час стоїть молодий з молодю на лавці „аж під самі гряди“, а свашки стоять коло нього. Свашки молоді вилізли вже з за стола, а свашки молодого співають:

42.

Перелетів соків через сьців,
За столом завульку ввідів,
Почав її в гору знимати
А почав її а з нев витати.
Поставали за сьців папичі
Та взяли кісойку під мечі.
Яли хусточку знимати,
Почала Анниця плакати,
Та стала на татка кликати:
Ой увійди, татку, до хати
Та не дай хусточку ізняти
Тай не дай кісойку кракати.
Ой увійшов татко до хати:
Щож маю, дїгннко, дїяти,
Не могу хусточку звїйняти,
Не запру кісойку кракати („мїкати“).

Так само ладкають матері. Тепер вносять рантух і „вінїць“ з моря, а староста просить, щоб свашки перестали ладкати, а музики грати і говорить „прощі“ так, як перше до молодого. Потім кажуть усі: „Няй

Біг, благословит", а родичі стоять на хаті. Тоді дає староста цілувати вінець родичам і молодій, а свашки молоді ладкають :

43.

Імбирю, мамойко, імбирю,
Вовивай рантушок с папирью,
Щом його вбілювала
Сьвятої неділейкы,
Ясної годиниыкы.

Тепер розвивають рантух і покривають ним молоду, а дружка купує в дружби „кучму“ на голову молодої (при столі). Дружка дорожить ся : „Я продам, дай ми десятку!“ Дружка торгує ся і дрочить ся : „А я ти нич не дам“. Вкінци дає „пирьстїнь“, що по її словам „дорогий“ і „злѳтний“. Коли люди потверджують, що „пирьстїнь“ дійсно „злѳтний“, віддає дружка кучму за нього. Дружка дає кучму старості, а сей кладе її на вінець; потім бере пояс і звязує ним молодих, щоби цілували ся, при чім свашки молодого ладкають :

44.

Ой тростѳовое бердо,
Вяжи, старосто, твердо,
Тай то гороховое звязя,
Цюлюй, Аннице, князя.
Я за нього не пряла,
Обим го цілювала;
Буду го цюлювати,
Як буду газдувати.

Відтак іще ладкають :

45.

Не боком, Аннице, не боком,
А й ід Василькови с притоком;
Давно ся було бочїти,
Не дати ся було зачїти.
Сняла зорейка, сняла
А с ким ти, Аннице, сьлюб брала?
С тобою, Васильку, с тобою,
Ой як іс ясною зорою.
По чом же ти мене сьпїзнала,
Щѳсь мене зоройков назвала?

По нові, Васильку, по нові,
 Червона шапочка тобі,
 Червона шапочка тай вінниць
 Тай на руді злотний перстиниць,
 Щом с тобов при сьлюбі мінjala,
 Тай по тому тебе сьпізнала.

46.

Ой грій, сонійко, тут нивонейко над нами,
 Я збирай же ся, красна Аннице, із нами.
 Не маю я ся коли в вами збирати,
 Бо ще би ми ся іс моїм татком правдати,
 Бо не хоче ми чотыри волы давати.
 Правдочку веде, два дає.

Так само „з матірьшов“, від котрої хоче „4 корови“.
 Тепер виходить молодий з молодою через стіл, а староста молодого веде
 їх до конори: за ними ідуть дружба, дружка і родина. Усі чужі і сва-
 шки лишають ся в хаті і гостять ся, а молодих саджають у конорі на
 скрини і дають їм їсти. Як погостять ся, приводить староста молоду,
 молодого, дружбу і дружку між гостей, де вони (але без старости)
 в чвірку танцюють.

Як перетанцюють, то родичі сїдають за „столиць“ (розуміть ся
 родичі молодої, бо родичі молодого лишають ся в дома) і починають ся
 „благословене“. Староста говорить „прощі“, а молода цілує тата й маму;
 по ній робить те саме молодий. За той час ладкають свашки молодого:

47.

Ой кланяла ся біла берега
 Жовтому яворови,
 Відкланює ся красна Анниця
 Своїму татойкови.
 Ой кланяла ся біла берега
 Червоїй калинойці,
 Відкланює ся красна Анниця
 Своїй рідній мамойці,
 Своїй рідній мамойці
 Тай усїй родинойці.
 Благослови, татойку,
 Датяти доріжейку.
 Мовит татойко, мовит і т. д.

Тоді хапає молодий з дружною дуже скоро молоду, щоби не подивила ся на родичів, а як вже молода в сінях, то ладкають :

48.

З Богом, мамойко, з Богом,
 Бо я вже за порогом.
 Гоя, мамойко, гоя,
 Ой бо вже я не твоя,
 А я вже того пана,
 Щом із ним присягала.
 Лишаю тобі, моя мамойко,
 Ой сьлідки по дворови
 Тай слескы по столови.
 Дуй, вітре, дорогою
 За мною молодю,

Покивуй куравою,
 Няй вона подзвонює,
 Чи її татко вчує,
 Чи й мене пожалує,
 Що мня далеко дає
 За гори восокії,
 За поля широкії,
 За ліси темнийкії.
 Чує татойко, чує
 Тай мене жалує.

Так само ладкають і мамі, а потім :

49.

Ой село є, село нашое,
 Тось ти дуже славное!
 Ми перше вели єнно дїтатко,
 Типерь ведеме двое.
 Сьвіти, місяцю, сьвіти, („бо то в ночи“)
 Би нам ся видно іти,
 Бо ми ведеме діти.

50.

Ой ци то ліс, ци шля,
 Що на село налягла.
 Ой бо тото налегли
 Молодого буари.

Молодий і молода ідуть тепер, обоє в шапках, а наперед них дружба з „прапорцем“ с. в. з білою і червоною хусткою, і з двійком. Похід веде староста, а музика ідуть за молодими враз з гістьми. Сей порядок одначе не завсїгди заховуєть ся: переважно ідуть собі, як хто хоче. Коли прийдуть під „хїжу“ молодого, то свашки ладкають :

51.

Сьвіти, мамо́йко, сьвіти,
 Що́м ни то́бі привезли,
 Не вівцю, не ягницю,
 А й фа́йну молодя́цю,
 До поля робітницю,
 До хати огняницю,
 До хати ку́харочку,
 До коров маю́рничку („що до́ить“).

З хати виходить отець зі свічкою і мати убрана в кожух, обернений вовною на верх і несучи в руці миску з вівсом, з хлібом і під „на тарилі“, йде та обсіває вівсом і гостить медом. Староста несе коновку з водою і обривкує усіх, а на конець виливає воду і кричить „птопа“. При тім ладкають:

52.

Ай ви нас не то́пiте,
 Ай ви нас погосьці́те.
 Ще́бечут на дво́рі ласьці́вки,
 Да́йте нам, старо́сто, го́рiвки,
 Бо ми вже заробі́ли,
 Ми далеко ходи́ли.

Свашкам дають горівки, а тин часом бере молоду дружба і ставить на стіл; за них входять свашки і зачинають ладкати:

53.

Ой то якаж то́то краса́ Анна́ця му́дрейка,
 Вовела вна́ ся то́нков хмели́нков до неба,
 А спу́стия́ла́ ся дрі́бни́ми до́жджі до зми́лі,
 Та при́плила вна́ тихи́и Дуна́йом до дво́ра,
 Я вхо́пила́ ся со́ньцьом, око́ньцьом до сто́ла,
 По́котила́ ся перце́вим зерно́м по сто́лу,
 Зреві́довала́ всю́ чила́дойву́ в сі́м до́му.

Тепер лізуть молоді через стіл і зачинаєть ся гостина. Уже не ладкають і чекають на „пропій“.

У МОЛОДОЇ

відбуваєть ся крім того, доки не прийде молодий, також церемонія, подібна до тої, яка відбувала ся у молодого.

Молода, дружка і 2 парубки „затанцьовують“ перший танець в горівкою, завиненою в „півку“. Тою горівкою „поклбнит ся до тата, до мамки“ і „гостит усю родину, дружбу, дружбы“, а решту дає старості. Тепер зачинають ся танці, а свашки ладкають:

Заграйте, ангелойкы і т. д. гл. 1.

Потім ладкають:

54.

Пішла Анниця в село
Сумнейко, не весело;
Всі двори походила
Тай слеску не вронила.
Прийшла Анниця с села,
Сумнейка не весела,
Тай яли їй казати,
Кісойку росплітати.

Потім ідуть свашки в молодю до комори, а музики перед комору на „прісінок“. Староста веде молодю хусткою, а брат або який иньший „фатів росплітат молодю на посиг“. Свашки ладкають:

55.

Під віка черишня маїла,
В коморі Анниця стояла,
Тай жовту кісойку чесала.
Чесала кісойку до змилі
Тай раняда слескы все дрібні:
Ой не жаль мнї жовтої коси,
Щом її росчесала,
Ай жаль же мені свого татка,
Щом його не слухала.
Ой стоїт Анниця при столі
Тай чеше кісойку до змилі.
Ой чеше, чеше, по плічках мече
Тай жалїснийко плаче:
Ой не жаль мнї жовтої коси,
Щом єї росчесала,
Ай жаль же мнї новї мамкы,
Щом єї не слухала.

Як розчешуть косу, тоді дає староста на голову хустку складену, просить застановити музику і ладканя і каже „прощі“, подібні, як у молодого, лишень кінцеві слова інші „а на посад благословити“. Музики йдуть до хати і грають, а за ними свашки. За свашками йде мати з мискою вівса і з міхом з двома хлібами і сіб, а в кінці староста з молодю. Свашки ладкають :

56.

Ой прістрині паволокы по сїньох,
Ой прістрині писаньї по новых,
Що ними іде красна Анниця на посад.

Молоду переводить ся через стіл на лаву, де вона сїдає, а свашки ладкають :

Літали галойкы по над сад і т. д.

подібно як молодому. Гл. 21, 22, 23, 24.

Відтак ладкають :

57.

А в нашій Анниці на дворі
Зелений яворець в городі,
А під тим явором токарі,
Ой точат погарі сріберні.
Що зайде Анниця, торгує,
Бо вона ся на сваты сохтує.¹⁾

58.

В нашій Анниці на дворі
Червона калина в городі,
А під тов калинков токарі,
Ой точат тарілї сріберні.
Що зайде Анниця, торгує,
Вона ся на сваты сохтує.

Ой сїдит Анниця в сїм дому
Та гадат гадочку все одну:
Як же я свекорця звати буду.
Звала бим го татком тай буду.
Ой сїдит і т. д. про „свекрицю“.

Потім закривають молодю хусткою, бо зараз надходить похід молодого, що вже вище описано.

¹⁾ „Прилагодить ся“.

Пропій

лягодить ся в хаті молоді, коли молода вийшла з хати до молодого; мати ладить дарунки. На той час приходить післанець від молодого: „Просят вас тато і мама на пропій“. Свашки ладкають:

59.

Ой добрая годинойка постала,
Красна Анниця по свого татка заслала.
Ой заслала му чотыри коні, пятый віс
Ой та шестого повізничейка поприм віс.
Ой заслала му штыри чырвоні за справу:
Ой прийди, прийди, мій любий татку, на славу.
Ой прийди, прийди мій любий татку не бав ся,
На жовті коси білий рантушох зваяв ся,
На головоїці зелений вінок пірвав ся.

60.

Бренят волойки, бренят,
Бо соломницю їдят,
Ніхто їм сінця дати,
Анниці не видати.
Шахувэ мамойка, шахувэ,

Свої пернойкы рахувэ:
Осі мої пернойкы,
Лиш не є дітинойкы,
Мамка пропій збирає,
До допкы выїжджає.

Тепер „випадят“ усі дарунки, виходять на двір і ладкають:

61.

Сьлідом, татойку, сьлідом,
Ой із пшеничний хлібом,
Чырвонов калиною
За своєв дітиною.

Так само ладкають матери:

62.

Куда Анниця ішла,
Шовкова трава росла
Тай сына куманиця.
Цит, мамко, не жури ся!
Як ми ся не журити
Нікни ся послужити.
Тужи, мамойко, тужи,
Вже ся сама послужи.

Куда Анниця ішла,
Доріжку позначила,
Квіточкы погубила.
Мы єї посьлїдили
Тай за нев посьпїшили.
Де єї просьлїдиме,
Чырвоинни удариме
Тай єї відойиме.

63.

Ой, вітре, зима буде,
 Чуй земле пропій іде.
 Не чудуйте ся, люде,
 Що ми ся опоздили.
 Ой ми ся приповдили.

Ми до Львова ходили,
 До Львова, до Жидова,
 До Львівки, до Жидівки
 Рантушок купувати,
 Свекрици дарувати.

Так само дальше ...сорочку... свекрови, а в кінці...

Дарункы купувати,
 Родови дарувати.

Прийшовши під хату ладкають:

64.

Що ти, Аннице, робиш,
 Що ти нам не виходиш?
 Ця сиві волкы поїш,
 Ця коровиці доїш?
 Не сиві волкы пою,
 Не коровиці дою,
 Я в коморойці стою.

65.

Ой тріснули ковані коні в околі,
 Ой стоїт наша красна Анниця в коморі.
 Ой тріснули ковані коні в ворітця,
 Ой плеснула красна Анниця в доліньця:
 Впусти мене, ой мій Васильцю, с комори,
 Бо ми ся чує, що мій тут татко говорит.

Так само співають матери. Тоді виходять від молодої, гостять і просять до хати. Робить се староста, а свашки ладкають:

66.

Дарна ваша дорога,
 Нема Анниці в дома і т. д. гл. 32.

Тепер входять до хати; молодий з молодою сидять під той час в коморі. Староста стає на столець і „кóвтає“ 3 рази „бігарьом“ або „коштурьом“ до стіни і „гóйкат“: Старосто, став ся, не бав ся, стрій

ся, не бій ся! Староста виходить з комори, стає собі на „хіжний“ поріг в сільох: „Щось ня хочеш, що на мене виковтуєш, выдуркуєш! Я тебе приняв, як чесного чоловіка до хати, а ти на мене ся грозиш!“

Староста молоді каже: „Ой чекай, брате! І я тебе приняв як чесного до хати, а ти як зробив зі мнов, якесь ошукацтво зробив! Віддай, щось взяв!“ Староста молодого, ніби не знає: „Та повідж“.

Ст. молоді: На, ніби не знаєш. Та в нас була панна, сьлічна, красна, а ти вкрав!“

Ст. молодого: „Чи я влодій?!“

Ст. молоді: „Якбись не влодій, тобись не вкрав!“

За той час перебирають домашні двох парубків, одного за молодого, а другого накривають веретою, ніби молоду, дають кучу і вінець, вводять до хати і кажуть: „На возьми собі, се твоє!“

„А тот, що за молоду, пригінат до себе старосту, кідат ся до матери, цюлює і гоїкат: „А се матірь моя“. А матірь друлять його від себе і гонит в хати.“ Так само, як мають охоту, перебирають другу і третю пару, а свашки ладкають:

67.

Отсе не наше діло,
Що тут типерь прибігло.
Вот тоту Ополоху,
Ведіте до гороху,
А й покажіт нам наше
Золотійкове пташа.
Ой за сьціною за камінною
Там люба бісїдойка,
Там наша дітшинойка.

Ой сідит на сцільчику
В зеленийкім віньчику.
А ми би вас просили,
Бисьте ласкаві были,
Бисьте і сюди ввели,
Бисьме ві ввиділи,
Ци така вна красна в вас,
Яка была коло нас.

За той час входить „справедлива“ молода з молодим в комори і стає серед хати, „цок заладят сідло на сьців“. Свашки ладкають, а від матери молоді приносять скатерть і трое хліба і ставлять на стіл.

68.

Де твоя, Аннице, китайка,
Щось її принесла від татка?
Та простирай ві по столу,
Ой своему таткови на славу.

Так само ладкають матери. Як проструть скатерть:

69.

Ой сїдельця, дружбойко, сїдельця,
Час би йти, Аннице, с під віньця.

А ти ся, татойку, здогадай,
 Деспіді на чобітки гроші дай.
 Заяла Анниця товариць
 Попід зеленійкый Бєськідєць,

Та поки вна єго пригнала,
 Шовкову хусточку підрала.
 Ой ти ся, мамочко, здогадай,
 Дочці на хусточку гроші дай.

72.

Я в Дунаї при краї
 Корчмойка збудована;
 Ой бо в тій корчмойці
 Анниця шинькариця
 Мід-вино шиньковала,
 За гроші продавала.
 Що заїде ид'ні

Татойко єі:
 Аннице шинькаричко,
 Дай вина скоштувати.
 Ой я такой не даю,
 Я за гроші продаю.
 Дай неві не мірою!
 Дай гроші не личбою.

Так само ладкають матері. Як збирають подарунки, ладкають:

73.

Проме, родинко, проме,
 Дарунки відбирати,
 Дітатко шанувати.
 Бере свєкруха балець (дарунки)
 Білейкый, як паперєць,
 Тонейкый, як лебедець.

74.

Кувала зазулька при убочі
 На гордованійко¹⁾ стоячи,
 В новий ся городиць дівлячи.
 Городе, городе Ільвоє,

Приїхали до тя пановє
 Тай привезли до тя даройки
 Ой від данної мамойки.

Потім ладкають проповєви:

75.

Проме, пропійци, проме
 На добру горівочку,
 На любу бисїдочку.
 Пийте, пропійци, пийте,
 Тай дукатами бийте.
 В нас горівка добрая
 І з медом вареная.
 Тото й Анниця варила,

Бо вна ся на пропій ладила
 Ой убита дорога
 Від стола до порога:
 Ой того єі вбила
 Василькова родина,
 Василькова родина
 За дарани ходила.

¹⁾ ;Що то є, сама не знаю^а.

Потім беруть молоду в молодим до комори, а за ними виходить родина. Властивого обряду „комори“ нема цілком. Лишили ся лише його сліди в піснях: зрештою усе відбуваєть ся цілком прилично. Часами лише, коли пропій заціпають ся, кладуть ся молоді спати, але при тім нема жадного обряду. Чести цілком не пробують, анї не констатують, „вузликів не шукають, в „нечести“ не роблять жадного ужитку, хіба староста робить деякі дотинки. Нема вагагалі жадних приписів, коли молодий не може зробити калини. Звичаю проламання без соітус цілком не знають.

Коли молоді сидять з родиною в коморі, тоді свашки ладкають старості:

76.

Ой вшитко нам ланно,
Лише нам єно дивно,
Старости нам не винно,
Я впала повалина,
Старосту привалила.
Старостойко дівочий,

Не вбавляй нас до ночі,
Бо нічка темнейшая,
Доріжка ховзейкая.
Ой там нам би йти в „стрівки“¹⁾,
А нас поїдят вовкы.

Як староста увійде до хати;

77.

Ой а жаль же нам,
Наш старостойко, на тебе,
Бо не маємо
Пощанованя від тебе.
Бо ти за нас викус не дбаеш,
Чому ти нам горівкы не даш?
Зьзідоймеє сив коничейка с під тебе,
Ой усїдлаєне гнідов котятко під тебе,
Бо якісь виоля ськіньчив,
То й за свашкы вжейсь забыв.

78.

Щебечуть на дворі ласьцівки,
Дай же нам, старосто, горівкы,
Ой як ся горівкы маєме,
То с тобов гуляти ідеме.

¹⁾ „Гори високі“.

Староста несе горівку, а свашки ладкають :

79.

Наш старостойка, як пан,
Дорогий на нїм жупан.
Наш старостойка з міста,
Голова в нього с ціста,
А зубы іс петрушкы,
А очы іс чернюшкы.

Відтак ладкають :

80.

Час би йти, пропійци, до дому,
Вітер нам ворота отворив,
Місяць нам вуличкы просьвітив,
Тай ясная зоря дорогу,
Абы йшли пропійци до дому.

Гостять ся, а потім ладкають :

81.

Доходять нас вісти, гл. 13.

Потім іде пропій дошів, а на порові ладкають :

82.

Домі, госьці, домі,
Бо вже нас волаєт,
Дайне людїм просьцьірь,
Ней люди гуляют.

А на дворі :

83.

Бывайте, сватове, здорові,
Вже вшиткі пропійци на дворі.
А за вашу гостинюкы,
Лишавне гостинюкы.¹⁾
Чорний ворон на порові,
Вже весь пропій на дорові.
Чорний ворон покракне,
Наше дітя поплакне.

¹⁾ Має бути „дітинюкы“.

На тім і кінчить ся весіле, яке триває найже завсігди один день. Ще до недавна розкладали весіля на два дні так, що свашки знають іще старі „звичаї“.

На другий день вставала молода і завітала хату. Відтак йшла нити ся.

До того сходили ся знов гості, а передовсім свашки і музики. Молода ішла з молодим, несучи в руці коновку, а ошіпок під пахою. Над рікою нив молодий молодю своїми руками, а молода молодого і обтирали ся пазухою в сорочки. Потім вертали усі до хати, а молода несла в коновці воду. В хаті ставила коновку на стіл, а гостий садила за стіл гостала. Над рікою свашки ладкали :

84.

В Дунаї на камені
Куплют ся два янгели.
Янгели ся скупали,
Діти ся повмывали,
Пазушками втирали.
Диви ся, Аннице, в воду,
Ци сут у воді бабці,
Ци будут в тебе хлопці.
А кілько в воді бабців,
Тільки в Анницї хлопців.

Як молода „чиряє“ воду в „коновцю“, ладкають свашки далі :

А кілько в ріці вдерочок,
Тільки в Анницї діточок.

Коли молода несла воду домів, ладкали :

85.

Несе Анниця воду,
Меже чмлядку згоду.

На другий або на третій день йдуть у гості до тестя — молодого родина йде до родини молодой. Музика грає, а парубки виспівують світські співанки, нерас і соромицькі. При тім розуміють ся відбувають ся і танці.

Тепер кілька заміток, як відповідь на деякі невідповіджені питання квестіонаря проф. Вовка.

Ad 11) Після церкви ідуть до молоді на гостину. Вінчане відбувають ся завжди перед весілем.

12) Дружина молодого не має своєї спеціальної назви. Усі закошчені бервінком і вівсиком, але лише до пропою. На пропою відзнак не носять. Дружба мусить „сокогати ся“ з прапорцем, то значить, мусить його добре сховати, заким прийдуть пропійци. Колиб вони застали у нього прапорець, то дружба мусів би викупити його.

19) По „почіпчинах“ можуть дружки лишити ся.

20) Півня не смажать.

21) Коли молоду відводять до молодого, то пена звичаю, щобн молодий ударяв її нечем.

22) Молоду тому вносять до хати, щобн не могла ворожити.

37) Нема звичаю, щоб молода танцювала на другий день по весілю з усіми боярами і мушциани і щоб вони цілували її і давали їй подарунки.

38) Від хати до хати з музикою не ходять, лиш до теста.

39) Звичаю передагати ся за Цигана не знають і не крадуть при тій нагоді.

40—41) Короваю не печуть.

18) Коси не утинають. Лиш по шлюбі носять молодниця через який тиждень окремий, свого рода чипець, гладкий, обложений з усіх боків шпильками.

Додаю пісню зложену сином Сефти на одну дівчану, яка не йшла за иншого, хоч мала з ним побрати ся :

Ци чули ви, люди добрі,
Ци чули, чували,
Що Моцкы богачови
Частги обіцяли.
Сорок ринських на бычата,
Вівцю та телицю
Тай дівка му записала
Ядну половницю.
А но він ся не прийняв
Лиш до половини,

Мусіла му записати
Малой середини.
Тойто богач буде салаш
Від Моцків гнати,
(Той) широко буде ворота
В лугах вотворяти.
Ой вожене вівчарь пасти,
Вівчарь на границу,
Натрунбече моцківські
Дівці у гувицю.

Записано в вересні, 1904 р. з уст свашки Сефти Пальків.

Увага.

Описи українських весіль із різних сторін нашої етнографічної території належать до найчисленніших у нашій етнографічній літературі. Уже 1777 р. появилася друком у Петербурзі опис Гр. Калиновського п. н.: Описаніє свадебныхъ украинскихъ простонародныхъ обрядовъ, въ Малой Россіи и въ Слободской Украинской губерніи, такожъ и въ великороссійскихъ слободахъ, населенныхъ малоросіянами, употребляемыхъ. Ст. 26, 12^о (передрукований описля в „Харьковскомъ Сборникѣ“, т. III). Від тоді повтаряли ся ті описи часто, що не було жадної більшої етнографічної збірки, де їх бракувало би; крім того друкувало ся їх багато по різних часописах, а деякі й окремо. Правда, вартість тих описів не все однакова; в одних подавано тільки пісні, а церемоніял, як раз найважніший для науки, пропускано; в других подавано лише відривки і з пісень і з церемоніялу; в інших наводжено рід „весільної антології“, на підставі якої не можна уложити образу цілоти весільного обряду. Не бракувало одначе й повних і докладних описів, якими й нині можна вповні користувати ся без усяких застережень. Бібліографію всіх тих описів можна знайти в отсих творах: 1) И. Е. Левіцкій, Галицко-русская бібліографія (по рік 1888). 2) В. Гринченко, Етнографическіе Матеріали, т. III, ст. 697—757 і 759—761. 3) В. Гринченко, Литература українскаго фольклора (від 1777—1900 р.).

Наукового опрацювання дочекали ся весільні обряди найповніше в праці проф. Ф. Вовка: Volkov Théodore, Rites et usages nuptiaux en Ukraine (пор. паризьку „L' Anthropologie“, 1891 і 1892 р.; вийшла також окрема відбитка; крім того була ся праця надрукована по болгарськи в „Сборник-у за народни утворенія“). Багато уваги присвятив їм також проф. М. Сумцов у працях: Религіозно-нмещеское значеніє малорусской свадьбы (Кіев. Старина, 1884, III); О впливі гре-

ческаго и римскаго свадебнаго ритуала на малорусскую свадьбу (Кіев. Стар., 1886, I); О свадебныхъ обрядахъ, преимущественно русскихъ (Харків, 1881); пор. також його: Культурныя переживанія (Київ, 1890) та: Хлѣбъ въ обрядахъ и пѣсняхъ (Харків, 1885). Сюди належить іще й праця В. Ястребова: Rains de nocés rituels en Ukraine (Revue de traditions populaires. Paris 1885 і окремо); її надрукувала також Кіев. Стар. 1897, XI, п. в. Свадебныя обрядные хлѣбы въ Малороссіи.

SOCIÉTÉ SCIENTIFIQUE DE CHEVCHENKO À LÉOPOL.

MATÉRIAUX
pour l'Ethnologie ukraino-ruthène
publiés par la Commission ethnographique.

Tome neuvième.

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ,
КОМІСІЯ ЕТНОГРАФІЧНА.

МАТЕРІЯЛИ

ДО

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ЕТНОЛОГІЇ.

ТОМ ІХ.

Львів.

Лéopol.

1907.

з ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА
під надзором К. Водяницького.

Виходить раз на рік.

Звертатись по ділах видавничих і редакційних у *Наукове Товариство імени Шевченка*, ул. Сушінського 17 у Львові.

Paraissent une fois par an.

S'adresser pour la publication et la rédaction : à la *Société Scientifique de Chevtchénko*, 17, rue Soupinski, Léopol (Lemberg) Autriche.

В КНИГАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

у Львові, ул. Театральна, ч. 1,

можна набути ось які видання, що доторкають ся етнографії:

Антоневич В., Чари на Україні	0-45	К.
Бодянський О., Українські казки	0-50	"
Верхратський Іван, Знадобя для пізнання угро-руських говорів, т. 1—2 по	2-00	"
Новк Хведір, Кавказ і Карпати. Деякі проби етнольоґічних зближень	0-15	"
Гнатюк Володимир, Словацький опришок Яношік в народній поезії	0-50	"
" " Русини Пришівської епархії і їх говори	0-70	"
" " Hungaro-Ruthenica	0-20	"
" " Хітарські легенди	0-35	"
" " Словани чи Русини	0-30	"
" " Пісенні новотвори в укр. руській нар. словесности	0-50	"
" " Угорські духовні вірші	2-50	"
" " Народні пожива на Бойківщині	0-40	"
рушевський М., Історія України-Руси т. I (містить огляд староруського		
побуту	7-50	"
" " Розвідки й матеріали до історії України-Руси, т. II.		
містить між иньшми пісні з поч. XVIII в.	2-00	"
" " Етнографічні категорії й культурно-археолоґічні типи		
в сучасних студіях східньої Європи	0-30	"
" " Співні питання староруської етнографії	0-50	"
Еґан Е., Руські селяни на Угорщині	0-25	"
Етнографічний Збірник, т. I. Містить:		
М. Крамаренко, Різдвяні святки на Чорноморії.		
О. Роздольський, Галицькі народні казки й анекдоти в Бердині лав. Бродського.		
О. Шимченко, Українські людські вигадки.		
Програма до збирання відомостей про українсько-руський край і наріч,		
уложена членами Наук. Тов. ім. Шевченка	3-00	"
Етнографічний Збірник, т. II. Містить:		
В. Гнатюк, Лірники, Ліричні пісні, молитви, слова і т. н. з пов. Вучачького.		
Ю. Жаткович, Замітки етнографічні з Угорської Руси.		
Митрофан Дикарєв, Чорноморські народні казки й анекдоти	3-00	к.
Етнографічний Збірник, т. III і IV. Містить:		
В. Гнатюк, Етнограф. матеріали в Угорської Руси (Легенди, Новелі,		
Казки, Байки, Оповідання про історичні особи, Анекдоти) том по	3-00	"
Етнографічний Збірник, т. V. Містить:		
М. Дикарєв, Народна гутірка з поводу коронації. — М. Бидик, Із народньої		
пам'яті про панщину. Гуцульські примівки (ріжних занюсувачів). — Ф. Колесса,		
Людові вірвання на Підгір'ю (доповнена до попередньої статі). — І. Франко,		
Людові вірвання на Підгір'ю (доповнена до попередньої статі). — Р. Кайндль.		
Фольклорні матеріали і иньші дрібніші статі	4-00	К.
Етнографічний Збірник, т. VI. Містить:		
В. Гнатюк, Галицько-руські анекдоти	4-00	"
Етнографічний Збірник, т. VII. Містить: О. Роздольський, Галицькі		
народні казки	2-00	"
Етнографічний Збірник, т. VIII. Містить: О. Роздольський, Галицькі		
народні новелі	2-00	"
Етнографічний Збірник, т. IX. Містить: В. Гнатюк, Етнографічні ма-		
теріали з Угорської Руси. Т. III. (I. Матеріали записані в ком.		
Землян, Шарош, Спіш. II. Пісні записані в Бачії)	3-00	"
Етнографічний Збірник, т. X. Містить: Галицько-руські народні припо-		
відки. Зібрав, упоряд. і пояснив др. Ів. Франко. Вип. I. (А—Відати)	3-00	"
Етнографічний Збірник, т. XI. Містить: Галицько-руські народні пісні		
з мельодіями. Зібрав др. І. Колесса	6-00	"
Етнографічний Збірник, т. XII—XIII. Містить: В. Гнатюк, Галицько-		
руські народні легенди, I—II, том по	3-00	"
Етнографічний Збірник, т. XIV. Містить: Оповідання Р. Ф. Чмичала.		
Зібрав В. Лесевич	4-00	"

Етнографічний Збірник, т. XV. Містить: Зявдоби до галицько-руської демонології, т. I. Зібрав В. Гнатюк	4.00 "
Етнографічний Збірник, т. XVI. Містить: Галицько-руські народні приповідки. Зібрав, упорядкував і пояснив др. Ів. Франко. Вип. II (Відати-Діти)	5.00 К.
Етнографічний Збірник, XVII—XIX. Містить: Коломиїни, т. I—III (Т. XX друкується і буде містити IV т. Коломайон). Зібрав В. Гнатюк, том по	4.00 "
Житє і Слово, вістник літератури, історії і фольклору, томи I—IV, разом	20.00 "
зібрано значне число народніх переказів і оповідань про опришків	3.60 "
Записки т. I—LXXIX — містять багату бібліографію по етнографії, огляди часописів і чимало статей і матеріалів, том по	3.00 "
Збірник фільологічної секції, т. II. Розвідки Мих. Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Т. I.	3.00 "
Збірник фільологічної секції, т. III. Розвідки Мих. Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Т. II	3.00 "
Збірник фільологічної секції, т. V. Містить: I. Верхратський, про говор галицьких Лемків. Побіч граматичної розвідки про говор Лемків подані тут також тексти лемківських народніх оповідань і пісень.	6.00 "
Збірник фільологічної секції, т. VII. Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Т. III.	4.00 "
Зоря, письмо літературно-наукове р. III, V, VI по 6.00 к. VIII, IX, X і XI по	10.00 "
(містять між іншими етнографічні праці Д. Лещокого).	
Зубрицький М. Тісні роки	0.30 "
" " Про рекрутчину	0.18 "
" " Пачкарство бавуну (тютюну) в горах у Галиччині	
" " в XIX ст.	0.60 "
" " Велика родина в Мшанці	0.10 "
Клоустон, Народні казки і вигадки	1.00 "
Кувеля Зенон, Славянські балади на тему: хлопець перебирається в жіночу одіж	0.80 "
" " Угорський король Матвій Корвін в славянській устній словесности	2.00 "
Левицький Нечуй І. Світогляд українського народу. (Написано на основі книги Аванасева „Поетическія возрвнія Славянъ на природу“)	0.60 "
Матеріали до укр. руської етнології, т. I.	8.00 "
Матеріали до укр. руської етнології, містять В. Шухевича: Гуцульщина, т. II. (4.00 к.); т. IV, V і VII по.	6.00 "
Матеріали до укр. руської етнології, т. III.	4.00 "
Матеріали до укр. руської етнології, т. VI.	6.00 "
Матеріали до укр. руської етнології, т. VIII. Містять: Мр. Г. Дитина в звичаях і віруваннях укр. народа	4.00 "
Миколасвич Я. Опис Каменецького повіту	2.00 "
Огоновський Ом. Історія руської літератури, т. IV. (Житєписи і характеристики українсько-руських етнографів)	2.00 "
Олехнович В. Раси Європи і їх історичні взаємини	0.70 "
Охримович В. Остання комунізму у Бойків	0.20 "
Руська історична бібліотека, т. XIX. В праці Ю. Целевича про опрашків	
Студинський Б. Лірники, студія. (Містить словар лірницького жартону)	0.40 "
Франко Ів. Жіноча невоя в народних піснях	0.70 "
" " Варлаам і Йоасаф, старохрист. роман	4.00 "
" " Наші коляди	0.40 "
" " Лукіян Кобилиця	0.40 "
" " Наливайко в міданім биці. Причинок до історії легенди.	0.35 "
" " Пісня про Правду і Неправду	1.00 "
" " Прятка про сліпця і хромця	1.30 "

SOCIÉTÉ SCIENTIFIQUE DE CHEVTCHEŃKO À LÉOPOL.

MATÉRIAUX

pour l'Ethnologie ukraino-ruthène,

publiés par la Commission ethnographique.

Tome dixième.

МАТЕРІЯЛИ

до

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ЕТНОЛОГІЇ.

ТОМ X.

ВИДАЄ ЕТНОГРАФІЧНА КОМІСІЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ.

Львів.

Léopol.

1908.

**З ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА
від редакції К. Веднарського.**

В КНИГАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

у Львові, ул. Театральна, ч. 1,

можна набути ось які видання, що доторкають ся етнографії:

Антонович В., Чари на Україні	0-45	К.
Водяський О., Українські казки	0-50	"
Верхратський Іван, Знадоба для пізнання угро-руських говорів, т. 1—2 по	2-00	"
Невк Хведір, Кавказ і Карпати. Деякі проби етнольоґічних зближень	0-15	"
" " Українське рибальство у Добруджі	0-40	"
Гнатюк Володимир, Словацький опришок Ляномік в народній поезії	0-50	"
" " Русиня Прашівської епархії і їх говори	0-70	"
" " Hungaro-Ruthenica	0-20	"
" " Хітарські легенди	0-35	"
" " Словаки чи Русини	0-80	"
" " Пісенні новотвори в укр. руській нар. словесности	0-60	"
" " Угроруські духовні вірші	2-50	"
" " Народні поживи на Войківщині	0-40	"
Грушевський М., Історія України-Руси т. I (містить огляд староруського побуту)	7-50	"
" " Розвідки й матеріали до історії України-Руси, т. II. містить між иньшим пісні з поч. XVIII в.	2-00	"
" " Етнографічні категорії й культурно-археолоґічні типи в сучасних студіях східної Європи	0-30	"
" " Спірні питання староруської етнографії	0-50	"
Доманицький В., Піювер української етнографії (Зоріян Долента-Ходаковський)	0-80	"
Еґан Е., Руські селяни на Угорщині	0-25	"
Етнографічний Збірник, т. I. Містить:		
М. Крамаренко, Рідвяні свята на Чорноморії.		
О. Ровдольський й Галицькі народні казки в Берліні пов. Бродського.		
О. Шимченко, Українські людські вигадки.		
Програма до збирання відомостей про українсько-руський край і нарід, уложена членами Наук. Тов. ім. Шевченка	3-00	"
Етнографічний Збірник, т. II. Містить:		
В. Гнатюк, Лірники, лірницькі пісні, молитви, слова т. п. з пов. Вучацького.		
Ю. Жаткович, Замітки етнографічні з Угорської Руси.		
Митрофан Дикарив, Чорноморські народні казки й анекдоти	3-00	К.
Етнографічний Збірник, т. III і IV. Містить:		
В. Гнатюк, Етнограф. матеріали з Угорської Руси (Легенди, Новелі, Казки, Байки, Оповідання про історичні особи, Анекдоти), том по	3-00	"
Етнографічний Збірник, т. V. Містить:		
М. Дикарив, Народні гутірка з поводу коронації. — М. Бпджк, Із народньої пам'яті про панщину. Гуцульські примівки (ріжних запасувачів). — Ф. Колесса, Людові вірування на Підгір'ю в с. Ходовичах, Стрийського пов. — І. Франко, Людові вірування на Підгір'ю (доповнена до попередньої статі). — Р. Кайндль, Фольклорні матеріали і иньші дрібніші статі	4-00	К.
Етнографічний Збірник, т. VI. Містить:		
В. Гнатюк, Галицько-руські анекдоти	4-00	"
Етнографічний Збірник, т. VII. Містить: О. Ровдольський й Галицькі народні казки	2-00	"
Етнографічний Збірник, т. VIII. Містить: О. Ровдольський, Галицькі народні новелі	2-00	"

Етнографічний Збірник, т. IX. Містить: В. Гнатюк, Етнографічні матеріали з Угорської Русі. Т. III. (I. Матеріали записані в ком. Земляни, Шарош; Спіш, II. Пісні записані в Бачці).	3-00 "
Етнографічний Збірник, т. X. Містить: Галицько-руські народні приповідки. Зібрав, упоряд. і пояснив др. Ів. Франко. Вид. I. (А—Відати)	3-00 "
Етнографічний Збірник, т. XI. Містить: Галицько-руські народні пісні з мелодіями. Зібрав др. І. Колесса	6-00 "
Етнографічний Збірник, т. XII—XIII. Містять: В. Гнатюк, Галицько-руські народні легенди, I—II, том по	3-00 "
Етнографічний Збірник, т. XIV. Містить: Оповідання Р. Ф. Чижала. Зібрав В. Лесевич	4-00 "
Етнографічний Збірник, т. XV. Містять: Звідоби до галицько-руської демонології, т. I. Зібрав В. Гнатюк	4-00 "
Етнографічний Збірник, т. XVI. Містять: Галицько-руські народні приповідки. Зібрав, упорядкував і пояснив др. Ів. Франко. Т. I, вид. II	5-00 "
Етнографічний Збірник, XVII—XIX. Містять: Коломийки, т. I—III (Т. XX друкується і буде містити IV т. Коломийок). Зібрав В. Гнатюк, том по	4-00 "
Етнографічний Збірник, т. XXI—XXII. Містять: Галицько-руські народні мелодії зібрані на фонограф Йосифом Роздольським, списав і зредагував Стан. Людкевич, том по	6-00 "
Етнографічний Збірник, т. XXIII. Містять: Галицько-руські народні приповідки. Зібрав, упорядкував і пояснив др. І. Франко. Т. II, вид. I.	3-00 "
Життя і Слово, вісник літератури, історії і фольклору, томи I—IV, разом зібрано значне число народних переказів і оповідань про опришків	20-00 "
Записки т. I—LXXXIV — містять багату бібліографію по етнографії, огляди часописів і чимало статей і матеріалів, том по	3-00 "
Збірник фільологічної секції, т. II, III, VII і X. Розвідки Мих. Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Т. I—IV; два перші томи кожний по 3 кор., два другі кожний по	4-00 "
Збірник фільологічної секції, т. V. Містять: І. Ферхратський, про говор галицьких Лемків. Побіч граматичної розвідки про говор Лемків подані тут також тексти лемківських народніх оповідань і пісень.	6-00 "
Зоря, письме літературно-наукове р. III, V, VI по 6-00 и VIII, IX, X і XI по (містять між иньшими етнографічні праці Д. Леикого).	10-00 "
Зубрицький М. Тісні роки	0-30 "
" " Про рекручяну	0-18 "
" " Пачкарство бакуну (тютюну) в горах у Галичині	0-60 "
" " в XIX ст.	0-10 "
" " Велика родина в Мшанці	1-00 "
Клоустон, Народні казки і вигадки	4-00 "
Колесса Фл. Ритмика українських народних пісень	4-00 "
Кувеля Зенон, Славянські балади на тему: хлопець перебираєть ся в жіночу одіж	0-80 "
" " Угорський король Матвій Корвін в славянській устній словесности	2-00 "
" " Причини до народніх вірувань з початком XIX ст.	0-30 "
" " Про студії над дітьми	0-30 "
Левинський Нецуй І. Світлогляд українського народу. (Написано на основі книги Аванасева „Поэтические воззрѣнія Славянъ на природу“)	0-60 "
Матеріали до укр. руської етнології, т. I.	8-00 "
Матеріали до укр. руської етнології, містять В. Шухевича: Гуцульщина, т. II. (400 к.); т. IV, V і VII по.	6-00 "
Матеріали до укр. руської етнології, т. III.	4-00 "
Матеріали до укр. руської етнології, т. VI.	6-00 "
Матеріали до укр. руської етнології, т. VIII і IX. Містять: Мр. Г. Дитина в звичаїх і віруваннях укр. народа, том по	3-00 "
Миколаєвич Я. Опис Каменського повіту	2-00 "
Огоновський Ом. Історія руської літератури, т. IV. (Житєписи і характеристики українсько-руських етнографів)	2-00 "
Олехнович В. Раси Європи і їх історичні взаємини	0-70 "

Охримович В. Остання конунгу у Бойнів	0-20	к
Руська історична бібліотека, т. XIX. Праця Ю. Кулевича про екранині	0-40	"
Студинський К. Лринки, студії. (Містять словар зірницького жаргону)	0-20	"
Томашівський Ст. Причини до зміни адмін. території Угор. Русі тепер і данийчас	0-90	"
" " Угорські Русини в світлі мадарської урядової ста- тистика	0-70	"
Франко Ів. Жінота неволі в народних вісках	4-00	"
" " Варлаам і Йосаф, старохрист. роман	0-40	"
" " Наші воляди	0-40	"
" " Лукіян Кобилниця	0-40	"
" " Найзайко в підлітій бачі. Причини до історії легенди	1-00	"
" " Пісні про Правду і Неправду	1-00	"
" " Притча про сліпих і хронда	1-00	"
" " Слово про збуреніє казля	0-80	"
" " Кован Плахта	1-00	"
" " Слово о Лазареві воскресіні	0-80	"
" " До історії українського вертепа XVIII в.	1-00	"
" " Нові матеріали до історії українського вертепа	3-50	"
" " Студії над народними вісками	0-60	"
Ширецький Кость. Надгробні хрести на Україні	1-00	"
Щербатовський Вадим. Дерев'яні церкви на Україні і їх тина	0-20	"
Щурат Василь. Увійшлоє злочинця діачком в Бродях 1727 р.		"

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

book should be re
Library on or before

TOZZER LIBRARY

3 2044 041 834 938

**This book is not to be
taken from the Library**

7 April 1968 JH

